T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZİ

BİREYLERİN BAĞLANMA STİLLERİNİN SOSYAL MEDYA KULLANIMLARI VE KİŞİLERARASI GÜVENLERİ ÜZERİNE ETKİSİ VE BİR UYGULAMA.

ORÇUN MUHAMMET ŞİMŞEK

DANIŞMAN
PROF. DR. ORHAN KOÇAK

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İSTANBUL-2021

TEZ ONAYI

BEYAN

İTHAF

Bilimde öncü olmuş değerli bilim insanlarına ithaf olunur ...

TEŞEKKÜR

Çıktığım bu yolda bana her türlü bilgi ve deneyimini aktaran, bütün çalışmalarımda beni destekleyen ve cesaretlendiren çok değerli danışmanım **kıymetli bilim insanı Sayın Prof. Dr. Orhan KOÇAK** hocama,

Tez yazmaya başladığım ilk günden itibaren beni maddi ve manevi destekleyen, bütün olanakları seferber eden ve sayesinde en zor durumların bile üstesinden gelmemi sağlayan **değerli annem Merve ÇAYİÇİ**'ye,

İlk günden itibaren bütün sürecin içinde ve farkında olan, bütün sorunları birlikte aşmak için elinden geleni yapan, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli insan **Esra BARANSEL**'e,

Son olarak bu araştırma için vakit ayırıp sabırla anketlerini dolduran, samimi duygu ve düşüncelerini esirgemeyen **değerli katılımcılara** teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI ..... İİ
BEYAN ..... İİİ
İTHAF ..... İV
TEŞEKKÜR V
İÇİNDEKİLER ..... Vİ
TABLOLAR LİSTESİ X
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... Xİİİ
SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ ..... XİV
ÖZET XV
ABSTRACT ..... XVİ
1. GİRİŞ VE AMAÇ 1
1.1. Problem 1
1.2. Amaç 3
1.3. Önem 4
2. GENEL BİLGİLER 5
2.1. BAĞLANMA KURAMI 5
2.1.1. Bağlanma ve Bağlanma Figürü 5
2.1.2. İçsel Çalışan Modeller 6
2.1.3. Bebeklik ve Ergenlik Döneminde Bağlanma 6
2.1.4. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma 9
2.2. BAĞLANMA STİLLERİ 10
2.2.1. Ainsworth ve Arkadaşlarının Üçlü Bağlanma Modeli 11
2.2.1.1. Güvenli (Secure) Bağlanma 11
2.2.1.2. Kaygılı/Kararsız (Anxious/Ambivelant) Bağlanma 11
2.2.1.3. Kaçınan (Avoidant) Bağlanma 12
2.2.2. Hazan ve Shaver'in Üçlü Bağlanma Modeli 12
2.2.2.1. Güvenli (Secure) Bağlanma 13
2.2.2.2. Kaygılı/Kararsız (Anxious/Ambivelant) Bağlanma 13
2.2.2.3. Kaçınan (Avoidant) Bağlanma 13
2.2.3. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli 14

2.2.3.1. Güvenli (Secure) Bağlanma Stili 14
2.2.3.2. Saplantılı (Preoccupied) Bağlanma Stili 15
2.2.3.3. Kayıtsız (Dismissing) Bağlanma Stili 15
2.2.3.4. Korkulu (Fearful) Bağlanma Stili 16
2.3. BAĞIMLILIK 17
2.3.1. Bağımlılığın Kriterleri 17
2.3.2. Bağımlılık Çeşitleri 18
2.4. İNTERNET VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI 19
2.4.1. İnternet Teknolojisi ve İnternet Bağımlılığı Kavramı 19
2.4.2. Sosyal Medyanın Gelişimi 21
2.5. MEDYAYA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR 23
2.5.1. Gündem Kurma Yaklaşımı 23
2.5.2. Suskunluk Sarmalı Yaklaşımı 24
2.5.3. Bilgi Boşluğu/ Gediği Yaklaşımı 26
2.5.4. Medya Bağımlılığı Yaklaşımı 26
2.6. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI 28
2.6.1. Sosyal Medyanın Avantaj Mekanizması 33
2.6.2. Sosyal Medyanın Dezavantaj Mekanizması 34
2.7. İLİŞKİLERDE GÜVEN 39
2.7.1. Güvenin Tanımlanması 39
2.7.2. Güvene Bağlı Kavramların Açıklanması 42
2.7.2.1. Savunmasızlık (Vulnerability) 42
2.7.2.2. Belirsizlik (Uncertainty) 43
2.7.2.3. Risk (Risk) 44
2.7.3. Güven Araştırmalarında Kullanılan Güven Boyutları 45
2.7.4. Güvenilirlik 47
2.8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 48
2.8.1. Bağlanma Stilleri ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişki 48
2.8.2. Sosyal Medya Bağımlılığı ile İlişkilerde Güven Arasındaki İlişki 50
2.8.3. Bağlanma ve İlişkilerde Güven Arasındaki İlişki 51
3. GEREÇ VE YÖNTEM 53
3.1. Alt Problemler ve Hipotezler 53
3.2. Araştırma Modeli 69

3.3. Araştırma Evreni ve Örneklemi 69
3.4. Veri Toplama Araçları 69
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu 69
3.4.2. İlişkiler Ölçeği 70
3.4.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu 70
3.4.4. İlişkilerde Güven Ölçeği 71
3.5. Verilerin Toplanma Süreci 71
3.6. Verilerin Analizi 72
3.7. Etik Konular 72
4. BULGULAR 73
4.1. Yapı 73
4.2. Çözümleme/Analiz 81
4.2.1. İlişkiler Ölçeği Grup Analizleri 81
4.2.2. İlişkilerde Güven Ölçeği Grup Analizleri 92
4.2.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Grup Analizleri 103
4.2.4. Değişkenler Arası Korelasyon (Pearson) 116
4.2.5. Doğrudan Regresyon Analizi (Direct) 117
4.2.6. Dolaylı Regresyon Analizi (Indirect) 119
5. TARTIŞMA 122
5.1. Grup Analizleri 123
5.1.1. İlişkiler Ölçeği Grup Analizleri 123
5.1.2. İlişkilerde Güven Ölçeği Grup Analizleri 130
5.1.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Grup Analizleri 137
5.2. Değişkenler Arasındaki Doğrudan ve Dolaylı Etki Analizleri 143
5.2.1. Doğrudan Regresyon Analizi (Direct) 143
5.2.2. Dolaylı Regresyon Analizi (Indirect) 146
5.3. Sonuçlar 148
5.4. Öneriler 154
5.5. Varsayımlar 157
5.6. Sınırlılıklar 157
KAYNAKLAR 158
FORMLAR 179
ETİK KURUL KARARI 186

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI.....187
ÖZGEÇMİŞ.....188

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2-1. Güven Üzerine Yapılmış Çalışmalarda Vurgulanan Güven Boyutları
Tablo 2-2. Sosyal Medya/İnternet Bağımlılığı ve Bağlanma Stilleri Üzerine Literatürde İncelenen Araştırmaların Özeti
Tablo 4-1. Katılımcıların Demografik Özellikleri
Tablo 4-2. Geçerlik Testi
Tablo 4-3. Güvenilirlik Testi
Tablo 4-4. Ölçek ve Örneklem Ortalaması
Tablo 4-5. Normallik Testi
Tablo 4-6. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T Testi
Tablo 4-7. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi
Tablo 4-8. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Kardeş Sayısına Göre ANOVA Testi
Tablo 4-9. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Gelir Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-10. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-11. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-12. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-13. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Medeni Duruma Göre ANOVA Testi
Tablo 4-14. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Aile Tipine Göre Bağımsız Örneklem T Testi
Tablo 4-15. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Hayatın Büyük Bir Bölümünün Geçirildiği Yer Değişkenine Göre ANOVA Testi
Tablo 4-16. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi
Tablo 4-17. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Kendimi Yalnız Hissediyorum Sorusuna Verilen Cevaplara Göre ANOVA Testi
Tablo 4-18. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Sosyal Medya İlişkilerimde Daha Şüpheci Olmama Neden Oldu Sorusuna Verilen Cevaplara Göre ANOVA Testi
Tablo 4-19. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Mutlu Bir Çocukluk Geçirdim Sorusuna Verilen Cevaba Göre Bağımsız Örneklem T Testi
Tablo 4-20. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T Testi
Tablo 4-21. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi
Tablo 4-22. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Kardeş Sayısına Göre ANOVA Testi

Tablo 4-23. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Gelir Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-24. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-25. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-26. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-27. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Medeni Duruma Göre ANOVA Testi
Tablo 4-28. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Aile Tipine Göre Bağımsız Örneklem T Testi
Tablo 4-29. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Hayatın Büyük Bir Bölümünün Geçirildiği Yer Değişkenine Göre ANOVA Testi
Tablo 4-30. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi
Tablo 4-31. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Kendimi Yalnız Hissediyorum Sorusuna Verilen Cevaba Göre ANOVA Testi
Tablo 4-32. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Sosyal Medya İlişkilerimde Daha Şüpheci Olmama Neden Oldu Sorusuna Verilen Cevaplara Göre ANOVA Testi
Tablo 4-33. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Mutlu Bir Çocukluk Geçirdim Sorusuna Verilen Cevaba Göre Bağımsız Örneklem T Testi
Tablo 4-34. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T Testi
Tablo 4-35. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi
Tablo 4-36. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu' nun Kardeş Sayısına Göre ANOVA Testi
Tablo 4-37. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Gelir Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-38. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-39. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-40. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi
Tablo 4-41. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Medeni Duruma Göre ANOVA Testi

Tablo 4-42. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun Aile Tipine Göre Bağımsız Örneklem T Testi
Tablo 4-43. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Hayatın Büyük Bir Bölümünün Geçirildiği Yer Değişkenine Göre ANOVA Testi
Tablo 4-44. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi
Tablo 4-45. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Kendimi Yalnız Hissediyorum Sorusuna Verilen Cevaba Göre ANOVA Testi
Tablo 4-46. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Sosyal Medya İlişkilerimde Daha Şüpheci Olmama Neden Oldu Sorusuna Verilen Cevaplara Göre ANOVA Testi
Tablo 4-47. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun Mutlu Bir Çocukluk Geçirdim Sorusuna Verilen Cevaba Göre Bağımsız Örneklem T Testi
Tablo 4-48. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi
Tablo 4-49. Güvenli Bağlanma ve Korkulu Bağlanma Üzerindeki Ana Regresyon Etkileri
Tablo 4-50. Saplantılı Bağlanma ve Kayıtsız Bağlanma Üzerindeki Ana Regresyon Etkileri
Tablo 4-51. Sosyal Medya Bağımlılığının İlişkilerde Güven Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkisi
Tablo 4-52. Sosyal Medya Bağımlılığının İlişkilerde Güven Üzerindeki Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkileri
Tablo 5-1. Araştırmanın Kavramsal Modeline İlişkin Hipotez Test Sonuçlarının Özeti

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bartholomew ve Horowitz'in Bağlanma Modelinin Dörtlü Prototipi
Şekil 2. Dünya Geneli Dijitalleşme Oranlarının Gösterimi- 2020
Şekil 3. Dünya Geneli Sosyal Medya Kullanım Oranlarının Gösterimi- 2020
Şekil 4. İnternet ve Sosyal Medyaya Harcanan Günlük Zamanın Gösterimi- 2020
Şekil 5. Güven Davranışı ve Risk Alma Arasındaki İlişkiyi Açıklamaya Yönelik Model
Şekil 6. Modelin Kavramsal Diyagramı (Model 4)
Şekil 7. Önerilen Modelin ve Hipotezlerin Sonuçları

SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ

DSÖ **:** Dünya Sağlık Örgütü

DSM **:** The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

SMBÖ-YF **:** Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Formu

İÖ **:** İlişkiler Ölçeği

İGÖ **:** İlişkilerde Güven Ölçeği

Bkz **:** Bakınız

ÖZET

Şimşek, O. M. (2021). Bireylerin Bağlanma Stillerinin Sosyal Medya Kullanımları ve Kişilerarası Güvenleri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD. Yüksek Lisans. İstanbul.

Bu araştırmada, bireylerin sosyal medya bağımlılıklarının, bağımlılık stillerinin ve ilişkilerde güvenlerinin birbirleriyle ilişkilerinin tanımlanması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini İzmir ilinde ikamet eden 592 kişi oluşturmaktadır. Çalışmada nicel araştırma deseni içerisindeki ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak demografik bilgi formu, İlişkiler Ölçeği, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu ve İlişkilerde Güven Ölçeği uygulanmıştır. Analizleri gerçekleştirmek için SPSS v21 paket programı ve PROCESS v4.0 eklentisi kullanılmıştır. Güven aralığı %95 olarak kabul edilmiştir. Demografik verilerin ölçeklerle ilişkisi için T-Testi ve ANOVA; ölçeklerin birbirleriyle ilişkisi için Regresyon ve Aracı Değişken analizleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırma bulguları, ilk olarak sosyal medya kullanımı arttıkça ilişkilerde güvenin azaldığını ortaya koymuş ve aynı zamanda sosyal medya kullanımındaki artışa bağlı olarak korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinde bir artışı göstermiştir. İkinci olarak, ilişkilerde güvenin, güvenli bağlanma ile pozitif, korkulu ve saplantılı bağlanma ile negatif bir ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Son olarak ise, sosyal medya kullanımı ile ilişkilerde güven arasında korkulu ve saplantılı bağlanmanın bir aracılık etkisine sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stilleri, Sosyal Medya Bağımlılığı, Güven, Bağlanma Kuramı, İnternet Bağımlılığı

ABSTRACT

Şimşek, O. M. (2021). The Effects of Individuals' Attachment Styles on Social Media Usage and Interpersonal Trust and An Application. İstanbul University-Cerrahpasa, Institute of Graduate Studies, Department of Social Work. Master's Thesis. Istanbul.

In this study, it was aimed to define the relationships between individuals' social media addictions, attachment styles and trust in relationships. The sample of the research consists of 592 people residing in Izmir. In the study, the relational survey model within the quantitative research design was used. Demographic information form, Relationships Questionnaire, Social Media Addiction Scale-Adult Form and Trust in Relationships Scale were used as data collection tools. SPSS v21 package program and PROCESS v4.0 plug-in were used to perform the analysis. T-Test and ANOVA for the relationship of demographic data with scales; Regression and Mediator Variable analyzes were performed for the relationship between the scales.

According to the research findings, firstly, there is a negative relationship between social media addiction and trust in relationships, secondly, there is a positive relationship between social media addiction and fearful and preoccupied attachment style, and thirdly, there is a positive relationship between trust in relationships and secure attachment, and a negative relationship between fearful and preoccupied attachment style. Finally, a mediating role of fearful and preoccupied attachment was determined between social media addiction and trust in relationships.

Keywords: Attachment Styles, Social Media Addiction, Trust, Attachment Theory, Internet Addiction

1. GİRİŞ VE AMAÇ

1.1. Problem

İnternet, dünya genelinde milyarlarca insanın faydalandığı ve hayatının bir parçası haline getirdiği bir teknoloji olarak karşımıza çıkmaktadır (Griffiths, 2000, s.413). Sayısız faydasına rağmen, internetin karanlık bir yanı da vardır ve kontrolsüz kullanımı olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (Starcevic, 2013, s.16). Literatürdeki görüşler, internetin aşırı kullanımının internetin kendisiyle ilgili olmadığını, internet üzerindeki faaliyetlerin bağımlılığa neden olduğunu savunmaktadır (Starcevic, 2013, s.17). Başta sosyal medya olmak üzere, kumar, oyun, alışveriş ve mesajlaşma gibi amaçlar için internet bir araç olarak kullanılmaktadır. Önceki araştırmalar bir bağımlılık çeşidi olarak sosyal medyanın ruh hali, fiziksel-ruhsal tepkiler ve kişilerarası problemler gibi birtakım belirtilerinin olduğunu göstermektedir (Blachnio ve ark., 2017; Kuss ve Griffiths, 2011; Tang ve ark., 2015).

Yapılan son araştırmalara göre, küresel çapta değerlendirildiğinde kentleşme oranının %56 olduğu dünya nüfusunun yarısından fazlasının (4.66 milyar/%60) aktif internet kullanıcısı olduğu bilinmekte ve internetin uzantısı sosyal medya kullanıcısının ise 4.14 milyar (%53) olduğu belirtilmektedir. Özellikle son dönemdeki artışın nedeni büyük oranda COVİD-19 ile ilişkilendirilmektedir (Statista, 2020; Wearesocial, 2020). Aynı zamanda, bir bireyin 24 saat zaman dilimi içerisinde internete ayırdığı ortalama süre 6 saat 55 dakika olarak hesaplanmıştır. Bir birey her gün ortalama 7 saate yakın internette vakit harcamakta ve bu sürenin yaklaşık 2.30 (2 saat 29 dakika) saatini sosyal medya sitelerinde geçirmektedir (Wearesocial, 2020).

Sosyal medya, görüldüğü üzere bireylerin hayatları üzerinde önemli bir paya sahiptir. Bir çok çalışma, uzun süreli sosyal medya kullanımı ile çekingenlik, endişe ve depresyon gibi mental problemler arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu vurgulamakta ve zaman geçtikçe iyi oluş üzerinde negatif bir etki oluşturduğunu söylemektedir (Eraslan-Çapan, 2015; Hong ve ark., 2014; Marino ve ark., 2017; Pantic, 2014; Shakya ve Christakis, 2017; Toker ve Baturay, 2016). Bunun anlamı, sosyal medyanın kontrolsüz kullanıldığında ciddi psikososyal hasarlara neden olacağıdır. Aynı zamanda bireylerin aşırı sosyal medya kullanımı uzun vadede ilişki tatmini üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir ve aşırı sosyal medya kullanımı romantik ilişkilerde bağlılığın

zedelenmesine neden olmaktadır (Abbasi, 2021, s.9). Dahası sosyal medyanın anonimlik, erişilebilirlik ve kabul edilebilirlik gibi birtakım özellikleri, ilişkilerde çatışmaların artmasında aktif rol oynayarak sosyal medyanın olumsuz sonuçlarını artırır (Clayton ve ark., 2013, s.717; Cravens ve ark., 2015, s.372). Bu durum ilişkilerin kalitesini azaltan ve bireylerin ilişkilerde birbirlerine güvenlerini etkileyen faktörler hakkında ipucu sağlamaktadır.

Diğer bir yandan, bebeklikten ve hatta anne karnından itibaren yetişme şeklimiz ve bakım verenle kurduğumuz iletişim de ilişkilerde güvenin kurulması üzerinde etkilidir. Çünkü bakım veren bir bağlanma figürünü oluşturmaktadır ve bebek bağlanma figürünü bir güvenli üs olarak kullanır ve keşif anındaki bir aksaklıkta güvenli üsse döner (Peterson ve Moran, 1988, s.614). Bu şekilde güvenebileceği birinin varlığı bebeği rahatlatır. Bu olumlu geri bildirim sayesinde bebeklikten itibaren elde edilen ilişki şemaları içselleştirilmekte ve sonraki ilişkilerde yakınlığın nasıl kurulacağını ve sürdürüleceğini bu içselleştirilmiş ilişki şemalarının belirlediği öne sürülmektedir (Bretherton, 1997, s.35). Dahası bireyin kendi ve başkaları için yapılandırdığı model, bireyin gelecek ilişkileri için bir taslak görevi görmektedir (Göçener, 2010, s.54; Peterson ve Moran, 1988, s.613). Bu nedenle bağlanma şekillerinin ilişkilerde güvenin tahsisi için önemli olduğu görülmektedir. Korkulu ve saplantılı bağlanma gibi olumsuz bağlanma stilleri, bireylerin çekingen ve şüpheci bir düşünce alt yapısı ile ilişkilere baktığını ortaya koymaktadır. Ayrıca korkulu ve saplantılı bağlanan bu bireyler sosyallik ve iletişim konusundaki dezavantajlarını daha fazla sosyal medya kullanımına yönelerek telafi etmektedir (Demircioğlu ve Göncü-Köse, 2018, s.420; Savcı ve Aysan, 2016, s.423).

Literatürde birçok çalışma sosyal medya bağımlılığının ilişkiler üzerindeki etkilerini incelemesine rağmen, ilişkilerde güven üzerindeki etkisine yönelik yeterli bir literatür görülmemiştir. Önceki çalışmalar sosyal medya bağımlılığı, bağlanma stilleri ve ilişkilerde güven arasındaki ilişkiyi ayrı ayrı vurgulamaktadır. Fakat bu üç değişkeni bir arada inceleyen bir çalışma literatürde yoktur. Bu nedenle mevcut çalışma ‘Sosyal medya bağımlılığı ilişikilerde güveni nasıl etkilemektedir?’ araştırma sorusu üzerine temellendirilmiş ve bu ‘nasıl’ sorusuna cevap olması amacıyla bağlanma stilleri aracı değişken olarak belirlenmiştir. Bu üç farklı değişkenin birbiri ile ilişkisinin açıklanması sayesinde, psikososyal birtakım çıktıların alana kazandırılacağı öngörülmektedir. Bu

amaçla mevcut çalışmada, ilk olarak sosyal medya bağımlılığının ilişkilerde güven üzerindeki doğrudan etkisi regresyon analizi ile incelenmiştir. İkinci olarak, aracı değişken olan bağlanma stillerinin ilişkilerde güven üzerindeki doğrudan etkisi regresyon analizi ile incelenmiştir. Son olarak, sosyal medya bağımlılığının ilişkilerde güven üzerindeki dolaylı etkisi aracı değişken olan bağlanma stilleri üzerinden analiz edilmiştir.

1.2. Amaç

Problem kısmında açıklanan sosyal medya bağımlılığı, ilişkilerde güven ve bağımlılık stilleri toplumu etkileyen birtakım sorun ve meselelerdir. Sosyal medyanın insan yaşamının bir parçası haline gelmesi ile bilgi alışverişi hızlanırken, aynı zamanda karanlık yüzü ile de insanların biyopsikososyal yönlerini körelttiği hissedilmeye başlanmıştır. Özellikle bebeklikten itibaren bireylerin gelişim süreçleri ele alındığında, yetiştirme tarzının ve iletişim biçiminin hayatın tümünde etkili olduğu görülmektedir. Güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri bir bakıma bireylerin karakterlerini tanımlamaktadır. Bu dört farklı bağlanma stilinin her biri bebeklikten itibaren şekillenmektedir. Olumsuz deneyimler ve yetiştirme tarzları nedeniyle özgüveni düşük ve çekingen bireyler, kendi kimliklerini anlamlandırmak ve günlük hayattaki başarısız ilişkilerini telafi etmek için sosyal medyayı araç olarak kullanmaktadır. Çünkü sosyal medya, yeni insanlarla ilişki kurarken güvensiz davranan bireylerin bu içsel sıkıntılarını ortadan kaldırmaya yardımcı olur. Bu sayede bireyler daha fazla sosyal medyaya bağlanır. Diğer bir yandan, bireyler çevresinden yeterli değeri veya şevkati alamadıkları zaman bu olumsuz durumu telafi etmenin bir yolunu ararlar ve sosyal medya bireyler için iyi bir teselli mekanizmasını oluşturur (D'Arienzo ve ark., 2019, s.1094). Sosyal medyanın bu sanallık etkisi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki bireylerin ilişkilerindeki performansına etki eder. Tarihsel olarak, X' in Y üzerindeki etkisi bir çok araştırmacı tarafından merak konusu olmuştur. Eğer bir X değişkeni Y değişkeni üzerinde etkiye sahipse, bu etkinin nasıl gerçekleştiği aynı zamanda incelenmiştir (Hayes, 2013). Bu bağlamda, başka bir değişkenin (M) varlığı üretilmiştir ve 'nasıl' sorusuna cevap verebileceği öne sürülmüştür. Mevcut çalışmada aracılık etkisi sayesinde bağlanma stilleri 'nasıl' sorusuna bir cevap olabileceği öngörülmüştür. Bu nedenle sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında bağlanma stillerinin rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Üç farklı değişkenin birlikte incelenerek sosyal

medya ve ilişkilerdeki güven üzerine yeni bakış açılarının oluşturulması planlanmaktadır. Dahası, sosyal medyanın etkilerine ve bağlanma sürecinin önemine atıfta bulunmak amaçlanmaktadır.

1.3. Önem

Literatürde birçok çalışma sosyal medya bağımlılığının ilişkiler üzerindeki etkilerini incelese de, ilişkilerde güven üzerindeki etkisine yönelik yeterli bir literatür görülmemiştir. Diğer bir yandan, bağlanma stilleri ile ilişkilerde güven arasındaki korelasyona yönelik bir çalışma yine literatürde görülmemiştir. İlişkilerdeki güven probleminin doğasına ilişkin yeni bir açıklamanın oluşmasına olanak sağlamak için bağlanma stillerinin aracılık rolü test edilmiştir. Bu yeni açıklama ile sosyal medya bağımlılığının ilişkilerde güven üzerine etkisi ve bağlanma stilindeki farklılığın sosyal medya bağımlılığına ve ilişkilerde güven üzerine etkisi ortaya konulmuştur. Bu yeni teorik çerçeveye göre araştırma yürütülmüş ve sonuçlar sayesinde literatürdeki bu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

Sosyal medyanın ilişkilerde güven üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koyması açısından bu araştırma, toplumdaki genel bir görüşü araştırma yoluyla ortaya çıkarmaya çalışmış ve araştırmacı araştırmaya katılan katılımcıların bakış açılarını istatistiksel olarak anlamlı sonuçlarla yorumlamıştır. İnsanların ilişkilerinde güvenlerini etkileyen faktörlerden birisi de sosyal medyadır ve bu durum bireylerin sosyal medyaya bakış açısını değiştirebilir. Diğer bir yandan, sosyal medya bağımlılığının ve ilişkilerde güven sorununun nasıl oluştuğunu anlamak için yeni bir açıklama bağlanma stilleri ile açıklanabilir. Bu bağlamda, sosyal çalışmacılar ve paydaşı meslek gruplarına sağlayacağı bilgi açısından mevcut çalışma koruyucu ve önleyici tedbirlerin geliştirilmesine de katkı sağlayacaktır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. BAĞLANMA KURAMI

2.1.1. Bağlanma ve Bağlanma Figürü

Bağlanma, bireylerin çocukluktan itibaren kendilerine yakın gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri ve kendileri için bir ihtiyaç olarak gördükleri yoğun, güçlü ve karşılıklı duygusal bir davranıştır. Bakım veren ebeveyn veya bakıcı ile kurulan bu bağlanma davranışı bireylerin tüm yaşamlarını etkileyebilen önemli bir dönüm noktasıdır. Bireyin bakım veren kişi ile doğru ve yeterli düzeyde bağlanma gerçekleştirememesi, bireyin yaşamı boyunca iletişim halinde olduğu kişilere doğru bir bağlanma stilinin uygulanmasının da önüne geçmektedir. Başarılı bir bağlanma davranışı, yetişkinler ile bebekleri arasındaki bir adaptasyonun oluşmasını sağlar ve yetişkinler bebeklerinin gereksinimleri hakkında daha kolay bilgi sahibi olarak birbirlerine güven ve yetkinlik geliştirirler (Gander ve Ganderer, 2007, s.214). Bağlanma davranışı, başka bir bireye yakınlık arama ve sürdürme olarak tanımlırken, aynı zamanda çeşitli deneyimsel ve çevresel durumlara göre de farklılık gösterdiği belirtilmektedir (Bowlby, 2013, s.254). Kısaca bağlanma, bireyin daha güçlü ve/veya daha bilge olarak tanımladığı farklı ve tercih edilen bir birey ile arasında kurduğu bağdır. Bu bağ yaşamın her evresinde değişebilir ve şekillenebilir (Bowlby, 1977, s.203).

Bebekler dünyaya geldikten sonra yaşamlarının ilk aylarında, tanıdıkları yetişkinler ile tanımadıkları yetişkinler arasındaki ayrımı kolayca yaparlar ve tanıdık bakım verenlerle sıcak ilişkiler kurarlar (Bretherton, 1980, s.182). Yaşamın ilk yılının üçüncü ve dördüncü çeğreğinde bakım veren kişiye bebek daha fazla dikkat keser ve bu dönemde bakım veren figüründen kopmak bebekte travmatik bir sürece neden olur (Ainsworth, 1973, s.25). Birincil bakım veren, bebek için korumacı ve destekleyici bir figür olarak görülmektedir. Bebek korumacı figür ile bir kontrol sistemi içine girer ve stresli bir durumda bebek korumacı figür olan birincil bakım verene sığınır (Bretherton, 1980, s. 183). Bağlanma figürünün varlığı bebeğin keşif kabiliyetinin gelişmesi için de önemlidir. Çünkü bebek bağlanma figürünü bir güvenli üs olarak kullanır ve keşif anındaki bir aksaklıkta güvenli üsse döner (Peterson ve Moran, 1988, s.614).

2.1.2. İçsel Çalışan Modeller

Bebekler, bakım veren bireyle etkileşimi sonucu davranışlarında bir devamlılık örüntüsü elde eder ve bu tekrar eden davranışların merkezinde kendisine bir sistem geliştirir. Bebeklerin bakım verenden ne bekleyeceklerini öğrenmeleri ve bakım verenin davranışları hakkında farkındalık sağlamaya başlamaları yine bu sistem içerisinde oluşan zihinsel temsillerin sayesindedir (Hazan ve Shaver, 1994, s.5). Bakım veren ile bebek arasında elde edilen ilişki şemaları içselleştirilmekte ve sonraki ilişkilerde yakınlığın nasıl kurulacağını ve sürdürüleceğini bu içselleştirilmiş ilişki şemalarının belirlediği öne sürülmektedir (Bretherton, 1997, s.35). İçsel çalışma modelleri, kademeli olarak zamanla ortaya çıkarak bireyin kendini ve çevresini algılayış desenini şekillendir. Bireyin kendisini ve çevresini algılama deseni bireyin davranışlarının eğilimini de belirlemektedir (Karakuş, 2012, s.34). Bu sezgisel kendilik modeli, bireyin ilişkilerdeki rolüne yönelik beklentileri düzenlerken, diğerlerine yönelik model ise etkileşim kurulan kişilerin davranışları üzerinde tahminler ve inançlar geliştirmeyi sağlamaktadır (Sümer, 2006b, s.2). Bireyin kendi ve başkaları için yapılandırdığı model, bireyin gelecek ilişkileri için bir taslak görevi görmektedir (Göçener, 2010, s.54; Peterson ve Moran, 1988, s.613). Bebek ile bakım veren arasındaki ilişkinin doğası bebeğin kendisini tanımlamasına olanak sağlar. Bebeğin, bakım verenden alacağı ilgi, sevgi ve güven, bebeğe kendisi hakkında bir bilgi repertuvarı oluşturmasına yardımcı olur. Eğer bebek ilgisiz, sevgisiz ve güvensiz bir bakım veren tutumu içerisindeyse kendisini ilgilenilmeye ve sevilmeye değer bir bebek olarak atfetmemektedir. Bu durum bebeklikten ölüme kadar devamlılık arzeden negatif zihin temsillerine neden olmaktadır (Mikulincer, Shaver ve Pereg, 2003, s.79; Özkan, 2013, s.13).

2.1.3. Bebeklik ve Ergenlik Döneminde Bağlanma

John Bowlby, çocukların erken yaşta annelerinden ayrılmaları ile suça bulaşmaları arasında güçlü bir ilişki olduğunu Forty-four Juvenile Thieves: Their Characters and Home Life başlıklı makalesiyle ortaya koymuştur (Bowlby, 1944). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), makalenin yayınlanmasından sonra, Bowlby'den Londra'da yaşayan birçok evsiz çocuğunun ruh sağlığı hakkında rapor hazırlamasını istemiştir. Bowlby (1951) raporunda, özellikle ilk 3 senesinde anne bakımından yoksun kalan çocukların ciddi fiziksel ve ruhsal hastalıklara maruz kaldığını iddia etmiştir. Rapor iyi derecede ve etkili bir şekilde beklentilere karşılık gelmesine rağmen, bazı

noktalardan eksik kalmıştır. Bowlby, psiko-analitik kuramın bu mevcut hastalıkların doğasını açıklayamamasından dolayı rahatsızlık hissetmiş ve anneden yoksun kalmanın neden hastalıklara sebep olduğunu veya ne kadar erken anneden yoksun kalmanın zararlı etkilere sebep olduğunu açıklayamamıştır. Bu durumun sonucunda yaklaşık 20 yıl sonra ise merkezinde etoloji ve psiko-analitik kuramların terminolojisini içeren bir kişilik kuramı olarak bağlanma kuramı ortaya çıkmıştır (Hazan ve Shaver, 1994, s.2).

Bağlanma, bebeğin bakımını üstlenen kişi ile kurduğu duygusal ve kuvvetli hislere dayanan bir süreçtir. Bebek, bakım veren bireyin etkileşim alanında kendisini güvende hissederken, bakım veren birey uzaklaştıkça bebek kaybetme korkusu yaşamakta ve bu durum anksiyete oluşturmaktadır (Bowlby, 2013, s.267; Pehlivantürk, 2004, s.57). Bebek dünyaya geldiği ilk andan itibaren bulunduğu ortam ile etkileşim ve iletişim halindedir. Bu etkileşimin gerçekleşmesi bebeğin iletişim ve güven ağının şekillenmesindeki başlıca etkendir. Bebeğin doğum anından itibaren sağlıklı bir şekilde hayatını sürdürmesi, bakım verenin bebeğe bakmayı istemesiyle ve onu tehlikelerden koruyarak güvende hissettirmesi ile bağlantılıdır (Bowlby, 2013, s.251; Hazan ve Shaver, 1994, s.2). Bebekle bakım veren arasındaki bağlanmanın gelişimi; bakım verenin ayrılması- bebeğin izlemesi ve bakım verenin dönmesi- bebeğin karşılaması şeklinde anlaşılmaktadır (Bowlby, 2013, s.266). Bebek bakım verenin ayrılması ile ağlama ve bakım verenin gelmesi ile gülümseme şeklinde tepki göstermektedir. Bu durum bebeğin içgüdüsel olarak güvende kalma isteğini ve bir ihtiyaç olarak korunma ihtiyacını göstermektedir. Bağlanmanın çocuk için başlıca anlamı ebeveyn tarafından tehlikelerden muhafaza edilmedir (Pehlivantürk, 2004, s.57). Çünkü neredeyse her canlı türü, artan tehlike riskine karşı korku, endişe ve stres ile tepki verme eğilimindedir (Ainsworth ve ark., 1978, s.20). Bu durum karşısında bakım veren yetişkin, bebeğin ihtiyacı olan yakınlığı kurma da tamamlayıcı bir unsurdur. Bebeğin gülmesine karşı bakım verenin de gülmesi, bebeğin ağlamasına karşı bakım verenin huzurlu bir ses tonuyla bebeği motive etmesi bakım verenin tamamlayıcı bir unsur olduğunun göstergesidir (Hazan ve Shaver, 1994, s.3).

Bowlby (1969, s.218-219), aşağıdaki dört aşama ile bebeğin bağlanma deneyimini kısaca açıklamıştır:

Aşama 1. Figürün Sınırlı Ayrımıyla Yönelim ve Sinyaller: Doğumdan 8-12 haftaya kadar bebeğin etrafındaki bir başka kişiye karşı gösterdiği davranış şekli genellikle ağlama, ulaşma, hareketlerini ve yüz mimiklerini takip etme, kavrama ve gülümseme biçimindedir. Bebek bir bakım verenle karşılaştığında büyük oranda ağlamayı bırakır ve bebek gösterdiği işaretlere olumlu karşılık veren bakım vericiyle daha fazla vakit geçirmek ister. Bu durum bebek için doğal bir oryantasyon sürecidir.

Aşama 2. Bir (ya da Birden Fazla) Figüre Yönelme ve Yöneltilen Sinyaller: Bebek 8. haftadan 6. Aya kadar birinci evredeki gibi çevresindekilerle yakın ilişkiler kurmaya devam eder. Fakat açık bir şekilde bebeğin anne figürüne karşı yakınlığı daha sık ve daha yoğundur. Bu kaçınılmaz bir şekilde bağlanma ilişkisinin şekillenmeye bağladığı yaş ile ilgilidir.

Aşama 3. Sinyallerin yanı sıra Lokomosyon Aracılığıyla Ayrı bir Figüre Yakınlığın Korunması: Bu aşama doğumdan sonra 6. aydan başlayarak yaşamın 3. senesine kadar devam etmektedir. Fakat bu durum bakım veren kişiye yakınlık kurma engeli olan bebekler için ilk yaşına kadar uzayabilir. Bebek, insanlara karşı daha ayırt edici olmaya başlar ve yakınlık kurmada aceleci olmadan sadece bakım veren (anne) figüre odaklanır. Annenin hareketlerini izler, ortamdan ayrıldığında onu takip eder, anne geldiğinde onu selamlar ve anneyi dış dünyayı keşfedebileceği bir üs olarak kullanmayı öğrenir. Bu aşama bebeğin kişiye göre olumlu-olumsuz yanıt repertuvarının gelişmesine katkı sağlar.

Aşama 4. Hedef Düzeltimli Bir Partnerliğin Biçimlenmesi: Yaşamın üçüncü yılından sonra ortaya çıkar. Bebek, bakım veren (anne) figürün kendisinden farklı duygu ve iç güdüye sahip olduğunu sezmeye başlar. Bakım veren figürü nesne olarak görür ve davranışlarının seyri hakkında çıkarımda bulunamamaya başlar.

Bebeklik döneminde meydana gelen bağlanma ihtiyacı ve isteği, ilerleyen yaşlarda azalmaktadır (Bowlby, 1984, s.330; Karakuş, 2012, s.35). Bağlanmanın azalması, tamamen yok olduğu anlamına gelmemektedir. Ergenlik dönemi, aile ile daha az etkileşimin olduğu ve zamanın büyük kısmının akran gruplarıyla geçirildiği bir dönemdir (Allen, 2008, s.419; Larson ve ark., 1996, s.752). Ergenlik döneminde duygusal ve fiziksel değişimler gerçekleşirken, ergen kendi kendine yeten bir bireye

dönüşmeye başlar (Steinberg and Silverberg, 1986, s.848). Bu dönüşüm ergen bireyin bağlanma davranışının sadece ihtiyaç duyduğunda devreye girmesini sağlamaktadır (Damarlı, 2006, s.20). Bebeklik döneminin kaçınılmaz işlevi olan içsel çalışan modeller, ergenlik döneminde de devam etmektedir. İçsel çalışan modellerin bebeklikten ergenliğe geçiş aşamasında son durumuna eriştiği ve ergenlikte değişime daha dirençli olduğu öne sürülmektedir (Zimmermann ve Becker-Stoll, 2002, s.108). Çünkü ergen bu yaşlarda özerklik kazanma amacıyla bir mücadele içindedir ve bu durum bağlanmanın arka planında var olan bir engeli sergilemektedir (Allen, 2008, s.421). Bebeklikten beri alışılagelmiş tepki ve rol repertuvarı, ergenin özerkliğinin önünde tehdit oluşturmaktadır (Allen, 2008, s.421). Ergen bireyler zaman içerisinde yetkinlik kazandıkça ihtiyaçları ve bağlanma davranışları arasında bir denge kurmayı öğrenirler. Fakat birçok ergenin hala daha stresli ve endişe verici bir durum karşısında ebeveyne sığındığı bilinmektedir (Allen, 2008, s.421).

2.1.4. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Şu ana kadar yapılan bir çok araştırmanın temelinde çocukluk ve ergenlik dönemi bağlanma davranışı bulunmasına rağmen, bağlanma çocukluk ve ergenlik döneminde sonlanan bir davranış değildir. Aksine bağlanma yaşam boyu devam eden ve çocukluk döneminde gerçekleşmesi ile bütün yaşamın şekillendiği bir durumdur. Yetişkinlik dönemi bağlanma davranışı ile çocukluk dönemi bağlanma davranışı arasındaki ilişki birbirine bağlı olmasına rağmen, Hazan ve Shaver (1987) ve Shaver ve Hazan, (1988) tarafından yürütülmüş, alana farklı bir bakış açısı kazandıran, çalışmalara kadar sürdürülebilir bir konu olarak görülmemiştir. Çeşitli araştırmacılar, yetişkinlikte meydana gelen yalnızlık gibi birtakım sorunların arkasında çocukluk dönemi bağlanma davranışının olduğunu keşfetmiştir (Hazan ve Shaver, 1987, s.521).

Yetişkin bağlanma davranışı ile çocukluk bağlanma davranışının tipik bir takım benzerlikleri vardır. Fakat yetişkin bağlanma davranışını çocukluk bağlanma davranışından ayıran bazı özellikler de bulunmaktadır. Çocukların bakım veren birey ile kurduğu bağlanma bir tamamlayıcılık içerirken, yetişkin bağlanma davranışı, romantik ilişki ve sevgi çevresinde gerçekleşen karşılıklı bir yaşantı biçimi halindedir (Hazan ve Shaver, 1994, s.8). Ayrıca bebek ve çocuklar kendini güvende olarak algılayabilmek için bakım veren ile fiziksel temasa ihtiyaç duyarlar, bu durum yetişkinlerde daha farklıdır. Yetişkinler duygusal olarak stresli bir durumda bağlanma figürüyle (eş,

arkadaş vb.) temasa geçebileceği bilgisine sahip olduklarında rahatlarlar. Burada vurgulanan temel etki ‘güven hissi’ ‘dir (Hazan ve Shaver, 1994, s.8).

Daha önce de bahsedilen içsel çalışan modeller çocukluk dönemi bağlanma davranışın da olduğu gibi yetişkinlik dönemi bağlanma davranışının da merkezindedir. Bireyin kendisine ilişkin geliştirdiği benlik modeli, bireyin kendisini değerli ve sevilen biri olarak görmesine yönelik inancını şekillendirirken, diğerlerine yönelik geliştirdiği başkaları modeli ise bağlanmanın gerçekleşmesinde karşı tarafın tutum ve davranışlarına yönelik inancı oluşturur. Bu fikir altyapısıyla haraketle Bartholomew ve Horowitz (1991), dörtlü bağlanma modelini geliştirmiştir. Benlik ve başkaları temelinde olumlu-olumsuz bir açıklama getirilmiştir. Bu dörtlü bağlanma modeline göre, yetişkinlik çocukluk dönemi bağlanmanın devamı ve temsilidir.

Bu modele göre bireyler, güvenli bağlanma davranışı sergilediklerinde kendilerine ve başkalarına karşı olumlu bilişsel temsiller geliştirirler. Saplantılı bağlanma davranışı sergileyen bireyler, benlik modelini olumsuz tanımlarken başkaları modelini olumlu olarak tanımlamaktadır. Kayıtsız bağlanma davranışına sahip bireyler, kendilerini olumlu olarak görerek başkalarını olumsuz olarak görmektedir. Son olarak korkulu bağlanma stilini kullanan bireyler, hem kendilerini hem de başkalarını olumsuz olarak tanımlamaktadır.

Bağlanma beşikten mezara kadar insan yaşamında ayrılmaz bir sistemi oluşturmaktadır (Bowlby, 1969, s.176). Yaşamının ilerleyişi gereği insan doğar, büyür ve ölür. Bu süreç içerisinde çeşitli yol ve yöntemlerle deneyim elde eder. Bağlanma, bebeklik çağı yaşantılarının bir ihtiyaç mekanizmasını oluşturur ve birey erişkinleştikçe bağlanmanın şiddeti ve figürü değişime uğrar. Bireylerin yetişkinlik döneminde karşısına çıkan sorunlarla baş edebilmesi doğru bir çocukluk bağlanma iletişimi kurması ile ilişkilidir.

2.2. BAĞLANMA STİLLERİ

Bağlanma kuramı merkezinde çocuklarla ve yetişkinler ile çeşitli çalışmalar gerçekleştirilerek, Ainsworth ve Arkadaşlarının Üçlü Bağlanma Modeli, Hazan ve Shaver’ın Üçlü Bağlanma Modeli ve Bartholomew ve Horowitz’in Dörtlü Bağlanma Modeli ortaya çıkartılmıştır.

2.2.1. Ainsworth ve Arkadaşlarının Üçlü Bağlanma Modeli

Bowlby'ın kuramının ana varsayımlarını test etmek için Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978), Yabancı Ortam adıyla deneysel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada 12-18 aylık çocuklar önce bakım verenle aynı oda içerisinde bırakılır, sonra çocuklar bakım verenden ayırılır, daha sonra odaya çocuğun tanımadığı yabancı bir kişi girer ve en son bakım veren tekrardan odaya girer. Bu deneysel çalışma ile çocuk ve bakım veren arasındaki etkileşim ortaya konarak bağlanma sistemi ile ilgili bilgi edinmek amaçlanmıştır. Çocukların bakım veren ile ayrılması, yabancı bir başka kişiyle yalnız kalması ve bakım veren ile tekrar biraraya gelmesi durumlarında verdiği tepkiler dikkate alınarak Ainsworth ve arkadaşları tarafından 3 tip bağlanma stili geliştirilmiştir. Bu bağlanma stilleri; güvenli (secure) bağlanma, kaygılı/kararsız (anxious/ambivalant) bağlanma ve kaçınan (avoidant) bağlanma olarak kategorize edilmiştir.

2.2.1.1. Güvenli (Secure) Bağlanma

Yabancı Ortam, deneyinde annenin odadan ayrılması ve yabancı ile baş başa kalma ve annenin tekrardan gelmesi güvenli bağlanan bebeklerde bir rahatsızlığa neden olsa da, bebek panik yaşamadan annesiyle yakınlığı aramakta ve anne ile birleştikten sonra kolay sakinleşmektedir. Bu bebekler bakım vereni bir keşif kaynağı olarak kullandıkları için bakım veren yanlarındayken çevreyle ilgisini sürdürür ve keşfe devam eder (Altundağ, 2011, s.7; Sümer ve Güngör, 1999, s.74). Ayrıca bu bebekler bakım veren odada olmadığında odaya dahil olan yabancı birey ile iletişim kurma eğilimindedir. Rahat davranırlar ve etkileşim kurmaya çalışırlar (Ainsworth ve ark., 1978, s.59; Ainsworth, 1989, s.710).

2.2.1.2. Kaygılı/Kararsız (Anxious/Ambivelant) Bağlanma

Deneysel gözlemler sonucunda bu bağlanma stiline sahip bebekler bakım veren bireyin odadan ayrılmasıyla yoğun endişe ve öfke yaşamıştır. Bakım verenin odadan ayrılması ile odaya dahil olan yabancı bebek tarafından ilgiyle karşılanmamış ve bebek yakınlık kurmaktan uzak durmuştur. Bebek, bakım veren odaya döndüğünde kolayca sakinleşmemiş ve keşif yerine anneye sımsıkı yapışarak etkileşimde kalmaya çalışmıştır. Bebek bu bağlanma stili ile hem öfkeli hem de aciz görüntü sergilemiştir (Ainsworth ve ark., 1978, s.92; Altundağ, 2011, s.7; Sümer ve Güngör, 1999, s.74).

2.2.1.3. Kaçınan (Avoidant) Bağlanma

Deneyde bu bağlanma stiline sahip bebekler, bakım veren odadan çıktığında gerginlik veya endişe yaşamamış, yabancı bireyin odaya girmesiyle tepkisizliğini korumuş ve rahatsız olmamış ve bakım veren odaya girince yakınlık ve temas kurmakta isteksiz davranmıştır. Bu bebekler bakım verene odak kurmaktan ziyade etrafını keşfe devam etmiş ve oyuncaklarla ilgilenmiştir. Buradaki temel husus bakım verenin bebeğin yanında olması ve bebeğin keşfi bu sayede gerçekleştirmesidir. Fakat diğer bir önemli husus ise, bakım veren keşif kaynağı olarak kullanılmasına rağmen, bebekler bakım verenle etkileşim kurmaktan uzak durmaya devam ederler (Hazan ve Shaver, 2000, s.11; Sümer ve Güngör 1999, s.74).

Bakım verenlerin davranışları dikkate alındığında, *güvenli* bağlanan bebeklerin bakım verenleri bebeklerin ihtiyaçlarına daha duyarlı ve bebeklerin isteklerine karşılık vermede hazır haldedir. *Kaygılı/kaygısız* bağlanan bebeklerin bakım verenleri, dengeli davranış sergileyemeyen, tutarsız tepkiler gösteren, bebeklerin haraket alanını ve eylemini engelleyerek kesintiye uğratan ve bilinçsizce müdahalelerde bulunan konumundadırlar. *Kaçınan* bağlanmaya sahip bebeklerin bakım verenleri ise, soğuk davranış sergileyen, bebekle arasına mesafe koyarak bebeğin yakınlık isteğini reddeden ve bebeği geri iterek yakın beden temasından uzak duran bir durumdadır (Ainsworth ve ark., 1978, s.144-148)

2.2.2. Hazan ve Shaver'in Üçlü Bağlanma Modeli

Hazan ve Shaver (1987)'in üçlü bağlanma modelinin ortaya çıkmasına aracılık eden model Ainsworth ve arkadaşları (1978)'nın geliştirdiği üçlü bağlanma modelidir. Hazan ve Shaver, Ainsworth ve arkadaşlarından ayrı olarak bağımlılığın yetişkinler içinde geçerli olduğunu düşünmüştür. Hazan ve Shaver'den önce hiçkimse sevgiyi bir bağlanma aracı ve süreci olarak görmemiştir (Hazan ve Shaver, 1987, s.512). İlişkilerdeki tutum ve davranışların merkezinde bireylerin bağlanma stillerindeki farklılıklar yatmaktadır (Sümer ve Güngör 1999, s.74). Ainsworth ve arkadaşlarının bağlanma stillerine ek olarak romantik ilişkilerde bağlanmayı ölçmeyi amaçlayan Hazan ve Shaver, güvenli bağlanma stiline, kaygılı/kararsız bağlanma stiline ve kaçınan bağlanma stiline karşılık gelen üç kısa paragraftan oluşan bir ölçek geliştirmişlerdir (Hazan ve Shaver, 1987, s.515).

2.2.2.1. Güvenli (Secure) Bağlanma

Sağlıklı bir ilişkinin temel yapı taşı güvenli bağlanmadır. Güvenli bağlanma becerisine sahip bireyler ilişkilerinde dengeyi sağlayabilen kişilerdir (Özkan, 2013, s. 15). Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerine yönelik duygu ve inançları daha olumlu şekillenmektedir. Güvenli aşıklar (secure lovers), karşılıklı romantik ilişki deneyimlerini tanımlarken daha mutlu, daha arkadaşça ve daha güvenilir olarak tanımlarlar. Bu bağlanma stiline sahip bireyler, romantik ilişki partnerlerinin kusur ve hatalarını görmezden gelebilme kapasitesine sahiptirler ve kabul edici olmanın yanında aynı zamanda partnerlerini destekleyici olurlar. Bu bireylerin ilişkilerinin seyri daha kalıcı ve uzun niteliktedir (Hazan ve Shaver, 1987, s.515; Shaver ve Brennan, 1992, s.543). Ayrıca bu bireylerin romantik ilişkilerinin yanında çocuklukta da bakım verenleriyle olumlu ilişki kurdukları bilinmektedir (Sümer ve Güngör 1999, s.74).

2.2.2.2. Kaygılı/Kararsız (Anxious/Ambivelant) Bağlanma

Kaygılı/kararsız bağlanma stili çoğu yönden olumsuz duygu yükünün ağırlıklı olduğu bir bağlanma stilidir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler kendileri ve romantik ilişki partnerleri hakkında daha karamsar davranış sergilerler. Bu kişiler genellikle romantik ilişki partnerlerinin kendilerini istemediğini, ilişki kurmaktan kaçındıklarını ve partnerlerin kendilerine gerçek bir sevgi beslemediklerini söylerler (Shaver ve Brennan, 1992, s.544). Kaygılı/kararsız aşıkların (anxious/ambivalent lovers), genel problemi güvensizliktir. Bu bireyler duygusal ilişkilerinde partnerlerine karşı çok fazla takıntılı davranışta bulunurlar ve sıklıkla kıskanma eğilimindedirler. Bu bireylerin devamlı duygusal iniş-çıkışları nedeniyle inanç ve düşünceleri de sabit değildir (Hazan ve Shaver, 1987, s.515; Sümer ve Güngör 1999, s.74).

2.2.2.3. Kaçınan (Avoidant) Bağlanma

Kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin özelliği yakınlığa karşı artan endişeye sahip olmalarıdır (Shaver ve Brennan, 1992, s.544). Bu bağlanma stiline sahip bireyler, çevrelerine daha az güven duymakta, romantik ilişkiler üzerinde olumsuz inaç ve fikirler geliştirmekte ve yakınlık kurmaktan kaçınmaktadırlar (Sümer ve Güngör 1999, s.74). Kaçınan aşıklar (avoidant lovers), kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bireyler gibi duygusal iniş-çıkışlar yaşarlar ve kıskançlık ile karakterize edilirler. Bu bireylerin ilişkilerinde olumlu aşk deneyimi geliştirmeleri zordur (Hazan ve Shaver, 1987, s.515).

Bu bireyler romantik bir ilişki içerisinde oldukları zaman romantik ilişki partnerlerine karşı soğuk, isteksiz ve partnerlerine nasıl davranacakları konusunda kararsız davranırlar (Açık, 2008, s.6; Brennan ve Shaver, 1995, s.280).

2.2.3. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli

Bağlanma figürüne yöneltilen korunma ihtiyacına ve destek taleplerine bağlanma figürünün karşılık verip vermediği ve bireyin kendisini korunmaya ve destek görmeye değer biri olarak görüp görmediği bağlanma sürecinde ortaya çıkan iki değişkeni oluşturmaktadır. (Bowlby, 1976, s.204). Bu iki değişken içsel çalışan modeller içerisinde tanımlayabileceğimiz benlik ve başkaları modelidir. Bartholomew ve Horowitz (1991), bu benlik ve başkaları içsel çalışan modellerinden yola çıkarak bu modelleri olumlu ya da olumsuz şekilde ele almış ve dört farklı bağlanma stili oluşturmuştur (s.226). Bu bağlanma modeline göre, olumlu benlik modeline sahip bireyler kendilerine güvenen, kendilerini sevilmeye değer gören ve öz saygılarını kolay kolay yitirmeyen bireylerdir. Olumsuz benlik modeline sahip bireyler, bağımsız haraket kabiliyetinden yoksun ve sürekli onaylanmayı bekleyen bireylerdir. Olumlu başkaları modeline sahip bireyler, kendileri için önemli olan kişiler tarafından ilgi görebileceklerini düşürler. Bu bireyler için değerli başkalarının ulaşılabilirliği ve güvenilebirliği önemlidir. Bu nedenle dışarıdan destek arama eğilimleri vardır. Olumsuz başkaları modeline sahip bireyler ise, yakın ilişki kurmaktan uzak durma, başkalarından destek alma ve onlara destek sağlama konusunda kayıtsız kalma ve ilişkileri hakkında olumsuz değerlendirme ve inançlar geliştirme şeklinde tanımlanmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227; Griffin ve Bartholomew, 1994, s.431). Bu bireyler diğer insanlardan gelebilecek beklenmedik reddedilmelere karşı kendilerini koruma iç güdüsüyle haraket ederler.

2.2.3.1. Güvenli (Secure) Bağlanma Stili

Bu bağlanma stili ile hareket eden bireylerin benlik ve başkaları modelleri olumlu (pozitif) özellik göstermektedir. Bu bireyler düşük anksiyete seviyesine sahiptir ve kaçınma davranışı sergilemezler. Öz değerleri hakkında içselleştirilmiş algılara sahiptirler ve gerektiğinde yakın ilişkiler oluşturmaktan çekinmezler (Griffin ve Bartholomew, 1994, s.431). Kendilerini değerli ve sevilen bir yapıda görme eğilimindedirler. Bu eğilimlerini diğer insanların kabul edicilik, güvenilirlik ve yanıt

verebilirlik gibi olumlu özellikleriyle bütünleştirirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227; Collins ve Feeney, 2004, s.364; Sümer ve Güngör 1999, s.75). Ayrıca bu bireylerin stres yönetimleri güçlüdür ve olumsuz anlarda aile iletişimini sıklıkla kullanırlar (Bartholomew, 1990, s.163; Howard ve Medway, 2004, s.398).

2.2.3.2. Saplantılı (Preoccupied) Bağlanma Stili

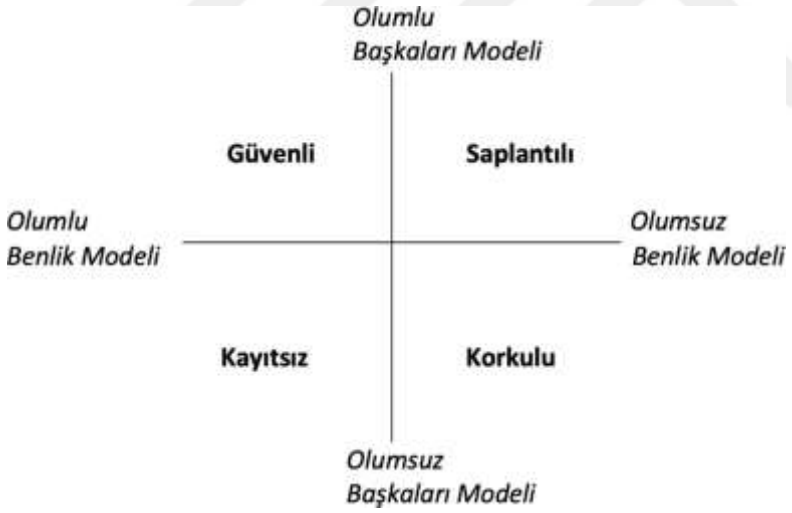
Bu bağlanma stiline sahip bireylerin benlik modelleri büyük oranda anksiyete oluştururken, aynı zamanda yakın ilişkiler ağını genişletmek ister ve daha az kaçınmacı davranış sergiler. Bu bireylerin içsel çalışan modellerindeki problem kendilerini olumsuz (negatif), başkalarını olumlu (pozitif) olarak değerlendirmeleridir. Yakınlık kurma arzuları ile sonrasında diğer insanlara ulaşamama, reddedilme, terkedilme ve isteklerine cevap alamama konusundaki düşük özgüvenleri birbiriyle çatışmaktadır. Benliklerine yükledikleri değer algısının çalışması sadece diğer insanlar tarafından onaylanma ile mümkündür (Bartholomew, 1990, s.163; Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227; Collins ve Feeney, 2004, s.364; Griffin ve Bartholomew, 1994, s.431; Sümer ve Güngör 1999, s.76). Bu bireylerin heyecanları ve korkuları karışmış halde olduğundan hayal kırıklıkları fazladır. Bu karmaşık örüntü, Hazan ve Shaver' in kaygılı/kararsız bağlanma stiline (anxious/ambivalent) benzer bir niteliktedir.

2.2.3.3. Kayıtsız (Dismissing) Bağlanma Stili

Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin anksiyete seviyeleri düşük olmasına rağmen, yakın ilişkiler kurmaktan kaçınan bir tavır sergilerler. Kayıtsız bağlanan bireylerin benlik modeli olumlu (pozitif) benlik, başkaları modeli olumsuz (negatif) başkaları modeli olarak şekillenmektedir. Olumsuz duygular ve düşünceler karşısında benliklerini yenilmez olarak görürler ve genel anlamda özgüvenleri yüksektir. Fakat kayıtsız bağlanan bireylerin genel inancı diğer insanların güvenilmez ve yanıt verebilirliklerinin zayıf olduğu yönündedir. Bu negatif beklentilerden dolayı yakın ilişki kurmaktan kaçınırlar ve bağımsızlığın önemini vurgulayarak diğer insanların değer ve yargılarını reddederler. Özgüven ile yakınlıktan kaçınmayı birbirine birleştiren bu kişilerin başlıca korkusu, diğerlerinin sebep olacağı hayal kırıklığıdır (Bartholomew, 1990, s.165; Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227; Collins ve Feeney, 2004, s.364; Griffin ve Bartholomew, 1994, s.431; Soygüt, 2004, s.66; Sümer ve Güngör 1999, s.76).

2.2.3.4. Korkulu (Fearful) Bağlanma Stili

Bu bağlanma stiline sahip bireyler olumsuz (negatif) benlik ve olumsuz (negatif) başkaları modeli geliştirirler. Bu geliştirilen benlik modelleri çevresinde birey yüksek anksiyete seviyesine sahiptir ve yüksek oranda kaçınmacı davranış sergiler. Birey kendisinin sevilmeye değer biri olmadığı konusunda inançlar türetme eğilimindedir ve birey için başkalarının güvenirliği ve kabul ediciliği uzak kavramlardır. Özgüvenlerinin geleceği büyük oranda başkalarının kabul ediciliğine bağlıdır. Bir insanı kaybetmenin ve bir kişi tarafından geri çevrilmenin vereceği acıya karşı kendisini koruma iç güdüsüyle hareket eder. Bu iç güdü, zihinde beliren olumsuz başkaları temsili ile yakın ilişkiler kurmaktan kaçınma zeminini oluşturur. Birey bu bağlanma stilinde, teorik olarak güvenli bağlanma stilindeki benlik ve başkaları modellerinin tam karşıtı benlik ve başkaları modellerine sahiptir (Bartholomew, 1990, s.163-164; Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227; Collins ve Feeney, 2004, s.364; Griffin ve Bartholomew, 1994, s.431; Soygüt, 2004, s.66; Sümer ve Güngör 1999, s.76).

Şekil 1. Bartholomew ve Horowitz'in Bağlanma Modelinin Dörtlü Prototipi

Not. Bartholomew ve Horowitz (1991)' den uyarlanan bir prototiptir.

Yukarıda bahsedildiği gibi bağlanma bir ifade biçimidir ve doğumdan ölüme bütün yaşamı etkileyen bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kapsamlı etkileri incelendiğinde bebeklikten ergenliğe ve yetişkinliğe aktarılarak ilerlediği ve geçişler sırasında çevresel faktörler tarfından uyarılabildiği düşünülmektedir. Bu çevresel faktörler döneme göre değişebilmektedir. Bu fikirden yola çıkarak sosyal medya

bağımlılığı çevresel faktörlerden olarak düşünüldüğünde bağlanma ile bir ilişkisinin olduğu öne sürülmektedir. Bu nedenle mevcut çalışma da önce bağımlılık kavramı tanımlanacak ve sonra sosyal medya bağımlılığı ile ilgili paydaş ve benzeri yaklaşımlar aşağıda incelenecektir.

2.3. BAĞIMLILIK

Türkçe'de bağımlılık kavramının etimolojik kökenleri bağ ve bağın isim köklerine dayanmakta ve sözlükte bağımlı olma durumu, tabiiyet olarak tanımlanmaktadır (Balyemez, 2018, s.248; TDK, 2019). İngilizce'de addiction ve dependence olarak iki farklı kullanım şekli olduğu görülmektedir.

- **Addiction:** Latince'de bir şeye yönelim, eğilim anlamına gelen 'ad' ve söylemek, beyan etmek, hükmetmek ve tahsis etmek anlamlarına gelen 'dicere' kelimelerinden oluşan 'addicere' kökünden gelmektedir. 'Addicere' zamanla ödüllendirme ve teslim etme anlamlarına gelen 'addictionem' kelimesine ve son olarak ise eğilim, yönelim ve tutku anlamlarına gelen 'addiction' kelimesine dönüşmüştür (Online Etymology Dictionary, 2021a).
- **Dependence:** Eski Fransızcada önce 'dependre' daha sonra 'dependance' olarak görülen ve İngilizcede 'depend' şeklinde kullanılan kelime son halini 'dependence' olarak almıştır. 15. yüzyılın ortalarında bir başkasından destek almak, 1620'lerde güvenmek ve 1690'larda bir şeye asılma gerçeği olarak kullanılmıştır (Online Etymology Dictionary, 2021b).

2.3.1. Bağımlılığın Kriterleri

Bağımlılık teşhisinin konulabilmesi için 12 ay içinde aşağıdaki kriterlerden en az iki tanesinin oluşması ve bireyde işlevselliği azaltması gerekmektedir.

- İstenenden daha uzun süre ve daha fazla miktarda kullanım,
- Kullanım isteğini durduramama, kontrol kaybı ve kullanımı kesmek için girişimlerdeki başarısızlık,
- Bağımlılık yapan nesneyi elde etmeye, kullanmaya ve etkilerinden kurtulmaya fazla vakit harcama,
- Bağımlılık yapan nesneye yönelik güçlü dürtü ve arzu,
- Sosyal rollerinin ve sorumluluklarının yerine getirilmemesi,

- Sosyal ve kişilerarası sorunların oluşmasına rağmen devam etme isteği,
- Aile, iş ve yakın çevreyle olan önemli etkinliklere bağımlılık nedeniyle katılamama,
- Bedensel ve ruhsal zararların görülmesine rağmen devam etme,
- Güçlü ve kademeli tölerans oluşturma,
- Bağımlılık yapan şeyin etkisinin hissedilmesi için her seferinde daha fazla kullanım isteği,
- Sürekli olarak kullanılan bağımlılık nesnesinin etkisinin hissedilmez hale gelmesi,
- Yoksunluk sendromu,

Bireylerin bağımlılık düzeyleri tanımlanırken kullanıllan kriter sayısı aşağıda gösterilmiştir.

1. Hafif Düzeyde Bağımlılık: 2 ya da 3 tanesi.
2. Orta Düzeyde Bağımlılık: 4 ya da 5 tanesi.
3. Şiddetli Düzeyde Bağımlılık: 6 ya da daha fazla (American Psychiatric Association, 2013, s.490-491).

2.3.2. Bağımlılık Çeşitleri

Aşağıda literatürde geçen bağımlılık çeşitleri gösterilmektedir (American Psychiatric Association, 2013, s.481; Bektaş, 2018, s.149; Demetrovics ve Griffiths, 2012, s.1).

- Kumar bağımlılığı
- İnternet bağımlılığı
- Oyun bağımlılığı
- Sosyal ağ bağımlılığı
- Kundakçılık bağımlılığı
- Hırsızlık bağımlılığı
- Aralıklı sinir krizi bağımlılığı

- Saç yolma bağımlılığı
- Tırnak yeme bağımlılığı
- Sivilce patlatma bağımlılığı
- Takıntılı satın alma-alışveriş bağımlılığı
- Hiperseksüel (Seks) bağımlılığı
- Spor bağımlılığı
- Obsesif Kompulsif Bozukluk
- Yeme bozukluğu
- Mükemmel vücut takıntısı
- Mükemmel kas takıntısı
- Hastalık hastası olma
- Dikkat eksikliği
- İş bağımlılığı
- Aşk-ilişki bağımlılığı
- Estetik bağımlılığı
- İnsan bağımlılığı

2.4. İNTERNET VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI

Bağımlılık çeşitleri içerisinde bulunan internet bağımlılığı kavramı paydaşı kavramlarla birlikte aşağıda sırayla tanımlanacaktır.

2.4.1. İnternet Teknolojisi ve İnternet Bağımlılığı Kavramı

İnternetin kavramsal olarak gelişiminin ardında ingilizcede bulunan ‘internetworking’ kelimesi yatmaktadır. Bu kavram genel anlamda bilgisayar ve üretilen ağları birbirine bağlayarak ağlararası bir çalışma sistemini tanımlamaktadır. Bu ağlar sayesinde bilgisayarlar ortak bir iletişim havuzu aracılığıyla etkileşime geçebilmektedir (Ergenç, 2011, s.4). Ortaya çıktığı dönemde internet kullanımındaki genel yönelim bilgisayar uzmanları, bilim insanları ve mühendisler çevresinde yoğunlaşmıştır. Başlangıcında, kullanımının zorluğu ve bilgisayarın yaygın olmayışı nedeniyle insanlar

tarafından çok ulaşılabilir olmamıştır. World Wide Web (www) teknolojisinin geliştirilmesinden sonra ticaret dahil olmak üzere pek çok alanda kullanıma açılmıştır (Arısoy, 2009, s.56). 21. yüzyıl toplumu açısından yaşamın çekirdeği olarak görülen internet, bu kolektif bakış açısını iletişimden bilgi paylaşımına, eğitimden sosyalleşmeye kadar uzanan olanaklarına borçludur (Tavşancıl ve Keser, 2002, s.82). Bu fayda bağlamında internet, kendinden önce doğan bireylerden kendi içinde doğan bireylere kadar sayısız kesimi çevresinde barındıran bir ortam haline gelmeyi başarmıştır. İnternet ve paydaşı alanların hızlı gelişmesiyle birlikte birey ve nesne ilişkisi farklı bir boyut kazanmış ve bireyler internete ihtiyaçlarından daha çok istedikleri için girmeye başlamıştır.

İnternet bulunduğu alan itibariyle mühendislik disiplinleriyle ilişkilendirilmesine rağmen, ortaya çıktıktan bir süre sonra insan üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle çeşitli disiplinlerin de dikkati çekmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde psikiyatrist olarak görev yapan Ivan Goldberg, 1995 senesinde bozukluk olarak tanımladığı 'İnternet Bağımlılığı' terimini ortaya atmıştır (Young ve Abreu, 2010, s.224). Farklı dönemlerde internet bağımlılığı bozukluğu (Bai ve ark., 2001), patolojik internet kullanımı (Young, 1998) ve problemli internet kullanımı (Shapira ve ark., 2000) gibi farklı isimlerle de anılan internet bağımlılığı net bir tanımlamaya sahip olmamasına rağmen, araştırmacılar internet bağımlılığının varlığı konusunda ortak bir bakış açısına sahiptir. İnternetin ağırlıklı tercihi konusunda ortaya koyulan düşünce, internetin daha az kısıtlayıcı ve anonim olmasını içermektedir (Griffiths, 2001, s.333). Bu durum bireyler için bir kabul mekanizması oluşturmakta ve kendilerini rahat hissedebilecekleri bir ortamın şekillenmesine olanak sağlamaktadır. Gelişiminin ardında yatan faktörlere bakıldığında internet, iletişimin doğasını değiştirmekte ve sosyal kaynaşmanın önünü açmaktadır (Haque ve ark., 2017, s.297). Bu özellikleri aracılığıyla kendisine ihtiyaç ve istek zeminini sağlamlaştırmaktadır. Bilgisayar veya paydaşı araçlar yoluyla internette beklendiğinden daha fazla vakit geçirmek, internete girilmediğinde kaygılanmak, içsel istekleri kontrol edememek, internet ile ilgili alanlara yatırımı arttırmak, internete girmenin sonuçlarını görmezden gelmek ve internetin neden olduğu olumsuz davranışları inkar etmek internet bağımlılığı olarak tasvir edilmiştir (Kandell, 1998, s.11; Young, 1998, s.238; Weinstein ve Lejoyeux, 2010, s.277). İnternetin bağımlılık yapıcı etkisinin altında yatan faktörler arasında görülebilecek sosyal medya aşağıda tanımlanmıştır.

2.4.2. Sosyal Medyanın Gelişimi

Sosyal medya, Web 2.0 teknolojisinin geliştirilmesiyle birlikte ideolojik ve teknolojik birtakım temeller üzerine inşa edilen ve kullanıcıları tarafından üretilen içeriklerin paylaşımına olanak tanıyan internet temelli uygulamalar grubuna verilen genel isim olarak kavramsallaştırılmaktadır (Kaplan ve Haenlein, 2010, s.61). İnternetin gözle görünür ilerlemesinin altında yatan temel yapı olarak da düşünülebilecek sanal ortamlar, web tabanlı sosyal ağlar olarak tanımlanmaktadır. Literatür kaynaklı tanımına bakıldığında, kullanıcılarına kendilerine ait profiller oluşturmalarına, iletişim halinde oldukları kişilerin listesini oluşturmalarına ve kendi bağlantıları ve iletişim halinde oldukları kişilerin bağlantılarını takip etmelerine olanak sağlayan web tabanlı internet siteleri olarak nitelendirilmektedir (Boyd ve Ellison, 2007, s.211). Ortaya çıktığından bu yana, iş arama, kaybedilmiş arkadaşları tekrar bulma ve profesyonel çevre oluşturma gibi çeşitli olanakları sayesinde toplumda önemi giderek artmaktadır (Warner ve LaFontaine, 2014, s.1). Facebook, Instagram, Twitter ve Youtube sosyal medya sitelerine verilebilecek birtakım örneklerdir. Sosyal ağ sitelerini benzersiz kılan, bireylerin tanımadıkları yeni insanlarla tanışmalarına olanak sağlaması değil, kullanıcılarına sosyal ağlarını görünür kılmalarına ve sosyal ağlarını oluşturup düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak vermeleridir (Boyd ve Ellison, 2007, s.211). Bu siteler, insanların birbirleriyle etkileşimine, diğer kullanıcıların gönderileri hakkında bilgi edinimine ve kendi ve diğer kullanıcıların gönderilerini paylaşımına katkı sağlamaktadır (Taydaş, 2012, s.41). Bu ve bunun gibi çeşitli amaçlar için kullanılan sosyal ağlar, insan yaşamının merkezi olma güç ve eğilimindedir. Geçmişten bugüne gelindiğinde internet ve sosyal ağlarla birlikte sosyalleşme kavramının da dönüşüm geçirdiği görülmektedir. İnternetin uzantısı sosyal ağlar yeni bir sosyalleşme ortamının temsilidir. Büyük oranda insanlar tarafından meydana getirilmiş sosyal ağlar, yeni toplumun yeni sosyal alanlarını oluşturmaktadır (Acar ve Yenmiş, 2014, s.56). Günümüzde ana akım halde her kesimin dilinde olan sosyal medya kavramı sosyal ağların halk dilindeki telaffuzudur. Bu nedenle bu bölümden sonra sosyal medya kavramı üzerinden devam edilecektir.

Sosyal medya en iyi tanımıyla düşünceler, beğeniler ve ilgiler gibi pek çok şeyin paylaşılabildiği ve bir havuz içerisinde yüzen insanlar gibi çerçeveleri olan fakat

herkese açık çevrimiçi (online) medyanın yeni bir çeşitidir (Mayfield, 2012, s.5). Mayfrield'e göre:

Katılımcılar: Kullanıcılarını cesaret bakımından destekleyici olmasıyla birlikte ilgili olan herkesten geri bildirim alır. Birey ile nesne arasındaki ilişkinin kapsamını netleştirir.

Açıklık: Geri bildirim alımına ve üye olmaya açık olan bir çok sosyal medya servisi, oylama, yorum yapma ve bilgi paylaşma konusunda kendisine üye olan katılımcıları cesaretlendirir ve destek olur. Katılımcılar içerik oluşturma konusunda çok az engelle karşılaşırlar.

Konuşma (Sohbet): Geleneksel medyanın 'yayın' bakış açısıyla getirdiği tek yönlü iletişimin yerine, karşılıklı iletişime odaklanır.

Topluluk: Sosyal medya kendi bünyesinde hızlı toplulukların oluşmasına, etkili iletişimlerin kurulmasına ve ortak ilgi alanları çevresinde birleşilmesine olanak tanır.

Bağlantılılık: Sosyal medya içerisindeki çeşitli bağlantılar (linkler) sayesinde bağlantıların genişlemesine olanak sağlar.

Lerman (2007, s.1) ise sosyal medya sitelerinin dört ortak özellik taşıdığını belirtmiştir. Bunlar:

1. Sosyal medya kullanıcıları farklı sosyal medya siteleri için içerik üretebilir ve içeriklere katkı sağlayabilir.

2. Sosyal medya kullanıcıları bu üretilen içerikleri çeşitli başlıklarla veya etiketlerle zenginleştirebilir. Bu sayede içeriğin daha görünür olmasını sağlar.

3. Sosyal medya kullanıcıları içerikleri değerlendirirken beğeni veya oylama gibi özelliklerle aktif bir şekilde ya da bu içerikleri kullanarak pasif bir şekilde gerçekleştirir.

4. Sosyal medya kullanıcıları kendi ilgi ve beğenileri ile ortak görüşe sahip kişilerle arkadaşlık kurabilir ve bu sayede yeni ve geniş sosyal ağlar oluşturabilir.

Kısaca bu özellikler sosyal medya kullanıcılarının arzularını yönlendiren unsurlar olarak tasvir edilebilir. Yeni dijital toplum ya da yeni sosyal ortamlar gibi kavramların cezbedici özelliği bireylerin sık sık sosyal medya platformlarında vakit geçirmesine neden olmaktadır. Kimine göre bir eğlence aracı kimine göre ise boş geçirilen bir zaman

olarak tanımlanan bu sosyal medyanın kullanım sıklığı ve etkisiyle ilgili birtakım yaklaşımlar sırayla açıklanacaktır.

2.5. MEDYAYA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Medya bağımlılığının etkileri göz önünde bulundurulduğunda daha geniş çapta etkilerinin incelenmesine olanak sağlayan dört yaklaşımın oluşturulduğu görülmektedir (Fejes, 1984, s.223). Bunlar; Gündem Kurma Yaklaşımı, Suskunluk Sarmalı Yaklaşımı, Bilgi Boşluğu/Gediği Yaklaşımı ve Medya Bağımlılığı Yaklaşımı olarak sıralanmaktadır.

2.5.1. Gündem Kurma Yaklaşımı

Gündem kurma yaklaşımı üzerine ilk hipotezler McCombs ve Shaw (1972) tarafından oluşturulmuştur. Araştırmacılara göre, ana akım medya ve kitle ilişim araçları bir toplumun gündemini şekillendirmede etkilidir. Bu bakış açısı doğrultusunda, Amerika Birleşik Devletler'inde 1968 yılında yapılan başkanlık seçimlerinde her türlü kitle iletişim aracının özellikle politik meselelerde gündem belirlemedeki etkisi incelemeye alınmıştır. Amerika Birleşik Devletleri North Carolina Eyaletinde bulunan Chapel Hill kasabası araştırma bölgesi olarak belirlenmiştir. Bunun nedeni bu kasabanın Amerika Birleşik Devletleri'nde 'kararsızlar (undecideds)' olarak adlandırılan bir bölge olmasıdır. Kararsızlar olarak bilinen bölgelerin Amerika Birleşik Devletleri seçimlerinde kilit rol oynadıkları bilinmekte ve gündem kurma yaklaşımının etkilerine en savunmasız olarak görülen seçmen kitlesi olarak kabul edilmektedir (Severin ve Tankard, 2013, s.220). Araştırmacılar, 100 katılımcıdan oluşan bir örneklem grubuna mülakat (röportaj) yaparak görüşmüş ve aynı zamanda bu seçmenlerin etkileşim halinde olduğu kitle iletişim araçları (5 gazete, 2 haber dergisi ve 2 televizyon kanalının akşam haberleri) içerik analizine tabi tutulmuştur. Katılımcılardan istenen, kendi takip mekanizmalarında eriştikleri bilgiyle ülkenin temel sorunlarına atıfta bulunmalarıdır. Bunu yaparken katılımcılardan sorunları gördükleri gibi aktarmaları beklenmiştir. Çünkü kitle iletişim araçları dünyayı yakınlaştıran merceklerdir ve birey orada kendine özgü bir dünya oluşturur (Alemdar ve Erdoğan, 2005, s.162). Bu amaçla araştırmaya katılan bireylerin yanıtları ile içerik analizi yapılan medya unsurlarının bir karşılaştırması yapılarak, birey- gündem veya ileti- alıcı ilişkisi ortaya konulmuştur.

McCombs ve Shaw, öne sürdükleri hipotezi Long (1958) tarafından yapılmış gündem kurma tanımlamasına dayandırmışlardır. Long (1958, s.259-260)' a göre;

"Bir bakıma gazete, bölgesel gündemi belirlemede başlıca harekete geçiren unsurdur. Çoğu insanın ne hakkında konuşacağını, çoğu insanın gerçekler hakkında ne düşüneceğini ve çoğu insanın sorunlarını nasıl çözeceğini belirleme konusunda büyük bir rolü vardır."

Ayrıca yine hipotezlerini dayandırdıkları diğer bir gündem kurma tanımlaması ise Cohen (1963)'in basının gücüne ilişkin açıklamasında görülmektedir. Cohen (1963, s.13);

"Basın, insanlara ne düşüneceklerini söylemekte çoğu zaman başarılı olmayabilir, ancak okuyucularına ne düşünmeleri gerektiğini söylemekte şaşırtıcı derecede başarılıdır."

Bu tanımlamalardan haraketle, gazetelerin bile dijitalleştiği bir dönem içerisinde haberlerin internet üzerinden takip edildiği düşünüldüğünde, gündem kurma modelinin etkileri genişlemektedir. Açıklamaların ve tanımlamaların yapıldığı dönemdeki aktif kitle iletişim aracı gazeteyken, günümüzde internet ve sosyal medya büyük ölçüde yeni enformasyonu oluşturmaktadır. İnsanlar kitle iletişim araçlarının (günümüzde büyük oranda sosyal medya) bakış açısına göre bir konuya yönelmekte ve onların konulara verdikleri öncelik doğrultusunda konunun önemini sınıflandırmaktadır (McQuail ve Windhal, 1993, s.104). Bireyler sosyal medyada konuşulan konuları gündem olarak görmekte ve bu oluşturulan sosyal medya gündemlerini önemli olarak algılamaktadır. Birçok açıdan sosyal medya kitleleri yönlendirebilen bir kontol mekanizmasını da oluşturmaktadır. Kullanıcılarının sahip olduğu düşüncelerdeki bilişsel değişimleri etkileme yeteneği, kitle iletişim araçlarının gücünü tanımlayan en önemli yönlerden biridir (McQuail ve Windhal, 1993, s.104).

2.5.2. Suskunluk Sarmalı Yaklaşımı

Bu yaklaşımın doğuşu Batı Almanya'da sosyolog olarak görev yapan Elisabeth Noelle-Neumann (1974) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yaklaşımın çıkış noktası Allport (1937) tarafından toplumun psikososyal düşüncesi üzerine yazılmış bir makaleye dayandırılmaktadır. Neumann, medyanın görüş açısından azınlığın susturulması ve bastırılmasında aktif rol oynağına inanmaktadır (Griffin, 2009, s.374).

Bireyler dışlanma korkusuyla her zaman düşüncelerini gizleme eğilimindedirler ve toplumun görüşüne ayak uydururlar ya da ayak uyduruyor gibi görünürler. Medya burada çok etkin rol oynar ve bunu anlayabilmek için bir toplumun töleransının neye azalıp- artığını anlamak gereklidir (İplikçi, 2015, s.23). Suskunluk sarmalının temel varsayımları; (a) bireyler toplumun genel görüş örüntülerini izler ve genel görüşün ne olduğunu belirler ve azınlıkta kalan görüşü kafasında netleştirir, (b) bireyler toplumun geneli tarafından kabul görmeyen görüş, tutum ve davranışı benimsemekten kaçınır, (c) bireyler toplumun kolektif görüşünün aksine azınlıkta kalmış görüşlerini ifade ederlerse sosyal dışlanma ile karşılaşacaklarını düşünürler, (d) sosyal dışlanma korkusu suskunluk sarmalını hızlandıran unsur olarak görülür ve (e) bireyler kendi savundukları görüşlerin egemen toplum ile aynı doğrultuda olduğunu gördüklerinde bakış açılarını kolay ifade etme eğilimindedirler (Alemdar ve Erdoğan, 2005, s.203). Neumann (1991, s.260) ise kendi ana varsayımlarını şu şekilde sıralamıştır:

1- Toplum kendi görüşlerinden bağımsız bir yol seçen sapkın bireyleri tecrit (dışlamak) etmek ile tehdit eder.

2- Bireyler sürekli olarak toplumdan dışlanacakları korkusu yaşarlar.

3- Bu izolasyon korkusu, daima bireylerin içinde bulunduğu toplumun savunduğu fikir iklimini tahmin etmeye çalışmasına neden olur.

4- Bu tahmin etme durumu, bireylerin toplum içinde kendi davranış ve görüşlerini gizlemelerine neden olur.

5- Son olarak yukarıdaki dört varsayımın birleşimiyle; kamuoyu oluşumu, kamuoyunun savunulması ve değiştirilmesi meydana gelir.

Bu yaklaşım genel anlamda kitle iletişim araçlarının gündemdeki birtakım konu ve sorunların görünür olmasını engellediğini savunmaktadır (Alemdar ve Erdoğan, 2005, s.203). Medya bireylerin düşünecekleri şeyleri belirlemekle birlikte, onların diğer bireylerin düşüncesinin ne olduğu hakkında bilgi sahibi olmalarını da sağlamaktadır (Neumann, 1983, s.163). Bireyleri bastırmaya ve susturmaya yönelik kullanılan kitle iletişim ve uzantısı sosyal medya, bireyler için kaçınılmazdır. Çünkü küreselleşmiş bir dünyada çevrede olan bitenden haber alma ve bilgi edinme kitle iletişim araçları aracılığıyla gerçekleşmektedir (Işık, 2007, s.58).

2.5.3. Bilgi Boşluğu/ Gediği Yaklaşımı

Yaklaşımın temel savı, bireylerin sosyo-ekonomik statüleri ile bilgiye ulaşma arasında bir ilişkinin olduğudur. Yaklaşım ortaya çıkışını Tichenor ve ark. (1970)'nin bilgi gediği (knowledge gap) hipotezine dayandırmaktadır. Araştırmacılara göre bir sosyal sistem içerisindeki bilgi akışı yükseldiği zaman, sosyo-ekonomik seviyesi ve eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin bu bilgi akışını kavrama ve özümseme durumu, aynı toplumdaki sosyo-ekonomik düzeyi ve eğitim seviyesi düşük bireylere göre daha iyi gerçekleşmektedir. Bu durum ise bilgi açığının giderek artmasına neden olmaktadır (McQuail ve Windhal, 1993, s.122). Mali açıdan yoksunlukla mücadele eden insanların birçoğu aynı zamanda bilgi bakımından da yoksunluk çekmektedir (Severin ve Tankard, 2013, s.245). Çünkü bu bireyler bilgiye ihtiyaçları olduğu konusunda kayıtsız kalan ve genellikle yetersiz bilgi kanallarından yararlanan bireylerdir (İplikçi, 2015, s.22). Medya bilgiye erişim konusundaki eşitsizlikleri desteklemesinin yanında daha da arttırmak için haraket eder ve düşük sosyo-ekonomik sınıflar bilgi bakımından fakirleşirken diğer yüksek sosyo-ekonomik sınıflar bilgi bakımından daha zengin hale gelir (Fejes, 1984, s.226). Bu fark açığının genişlemesinde büyük oranda kitle iletişimin (günümüzde internet ve sosyal medya) aktif rolü vardır. Çünkü kitle iletişim sisteminin doğası genellikle sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olan bireylere göre oluşturulmaktadır. Haberler ve bilimsel makaleler gibi çeşitli bilgi akışının sağlandığı yazılı unsurlar yüksek statüye sahip bireylerin zevklerine ve ilgilerine göre düzenlenmektedir (Tichenor ve ark., 1970, s.162).

2.5.4. Medya Bağımlılığı Yaklaşımı

Medya bağımlılığı yaklaşımı ilk şeklini Ball-Rokeach ve DeFleur (1976) tarafından almıştır. Medya sistem bağımlılığının (media system dependence) ve kullanımlar (uses) ve doyumlar (gratifications) teorisinin varsayımları, kavramları ve önermeleri birbirine entegre edilerek bu yaklaşımın temel mantığı açıklanmaya çalışılmıştır (Ball-Rokeach, 1998, s.5). Sanayileşmiş toplumlardaki bireylerin enformasyon kaynağı büyük oranda kitle iletişim araçlarıdır ve bireyler kitle iletişim araçlarına yüksek seviyede bağımlılık yaşamaktadırlar (Alemdar ve Erdoğan, 2005, s.169). Bu bağımlılığın nedenleri incelenirken kullanımlar ve doyumlar yaklaşımının odağını tanımlamak gereklidir. Çünkü bu yaklaşıma göre kitle iletişim araçları ve içeriklerinin kullanımı bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesi ve haz mekanizmalarının

tatmin edilmesi ile doğrudan ilişkilidir (Çiftçi, 2018, s.419). İhtiyaçlarının karşılanmasıyla doyuma ulaşan birey bu yaklaşımı bir alışkanlık haline getirerek süreklilik elde eder.

Diğer bir yandan belirtilmelidir ki, kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı sadece bireyi ele alırken medya bağımlılığı yaklaşımı hem bireyi hem de toplumu ele almaktadır. Çünkü medya bağımlılığı yaklaşımının başlıca bakış açısı ekolojik bir yönelime sahip olmasıdır. Medya bağımlılığı yaklaşımı, mikro sistemlerden makro sistemlere kadar uzanan geniş bir yapıya sahiptir (Çiftçi, 2018, s.420). Medya, toplumu organik bir yapı olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlanan organik yapıyı medya kendine bağımlı hale getirmeye çalışır. Birey ve toplum bir bütün halde bilgiyi üreten, kullanan ve bir kaynak haline getiren kesimdir. Üretilen bilginin servis edilmesi ise bu alanda muktedir olan kitle iletişim araçları ile gerçekleştirilmektedir (Bekman, 2020, s.140). Bu nedenle birey, bilgi servisini elinde bulunduran kitle iletişim araçlarına muhtaç konuma düşmekte ve bu durum medya bağımlılığını arttırmaktadır. Çünkü modern toplumlarda insanlar rutin günlük amaçları (araba, kıyafet, yemek satın almak ya da uygun ev, iyi bir iş ve hatta evlenecek biriyle tanışmak) için kitle iletişim araçlarına ihtiyaç duymaktadır. Kısaca insanlar, yerleşmiş ihtiyaçlarını karşılamak ve psikolojik doyumlarını sağlamak için medyaya bağımlı hale gelmektedir. Bununla aynı çizgide bireylerin ihtiyaçları bağlamında medya bağımlılığı yaklaşımın başlıca görüşleri aşağıdaki gibi özetlenmektedir (DeFleur ve Dennis, 2002, s.446). Bu görüşler;

1. Tüm toplumlarda bireylerin temel (barınma, beslenme, güvenlik, giyinme, ulaşım gibi) ve eğlence ihtiyaçlarını giderebilmeleri gibi rutin ve pratik meseleler hakkında karar vermeye ihtiyaçları vardır.

2. Bireyler arkadaş ve aileleriyle güçlü ve iyi kurulmuş sosyal ağlara sahiptir. Bu bireyler yukarıda bahsedilen gereksinimleri karşılayabilmek için gerekli olan pratik bilgiyi sözlü (ağızdan ağza) bir şekilde bu ağlar aracılığıyla elde eder. Ve bu durum genellikle geleneksel toplumlarda gerçekleşmektedir.

3. Sanayileşmiş ve kentleşmenin olduğu toplumlarda ise durum geleneksel bağların olduğu toplumların aksine farklı işler. Sanayileşmiş toplumların mevcut yapısında, ırk, etnisiti, gelir, eğitim, fırsat, din ve sosyal sınıf açısından büyük ölçüde farklılıklar meydana gelmektedir.

4. Sanayi toplumlarında oluşan bu sosyal çeşitlilikten dolayı, bu toplumlarda oluşturulan geleneksel sosyal bağlara dayalı sözlü (ağızdan ağza) iletişim, daha az etki göstermektedir.

5. Bu nedenle endüstiriyel olarak gelişmiş modern toplumlarda bireyler, rutin günlük kararlarını belirlemek için ihtiyaç duydukları faydalı bilgiye ulaşabilmek için medyaya bağımlı olmaktadırlar.

Diğer bir yandan, medya bağımlılığı yaklaşımının ortaya konduğu dönemden bugüne yaygın olan kitle iletişim araçlarında önemli ölçüde değişmeler meydana geldiği görülmektedir. Bu nedenle medya bağımlılığı ile ilişkili olarak sosyal medya bağımlılığı aşağıda tanımlanmıştır.

2.6. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI

DSM V'te kesin bir tanımlamaya girmemesine rağmen bağımlılık oluşturması üzerine çeşitli eleştiri ve değerlendirmelerin yapıldığı internet bağımlılığı, diğer birçok bağımlılık türünü de kapsayan davranışsal bağımlılığının içerisinde ortak özellikleri paylaşmaktadır. İnternetin aşırı kullanımı; kumar bağımlılığı, patolojik oyun oynama davranışı, aşırı bilgisayar kullanımı, sorunlu alışveriş yapma, egzersiz bağımlılığı veya yeme bozukluğu gibi davranışsal bağımlılıklarla büyük oranda aynı sonuçlara sahiptir. İnternetin bu denli bağımlılığa itmesindeki başlıca etken onun kolay erişilebilmesi ve boş zaman için bir teselli aracı olmasıdır (Bekman, 2020, s.144; Griffiths ve Demetrovics, 2012, s. 2).

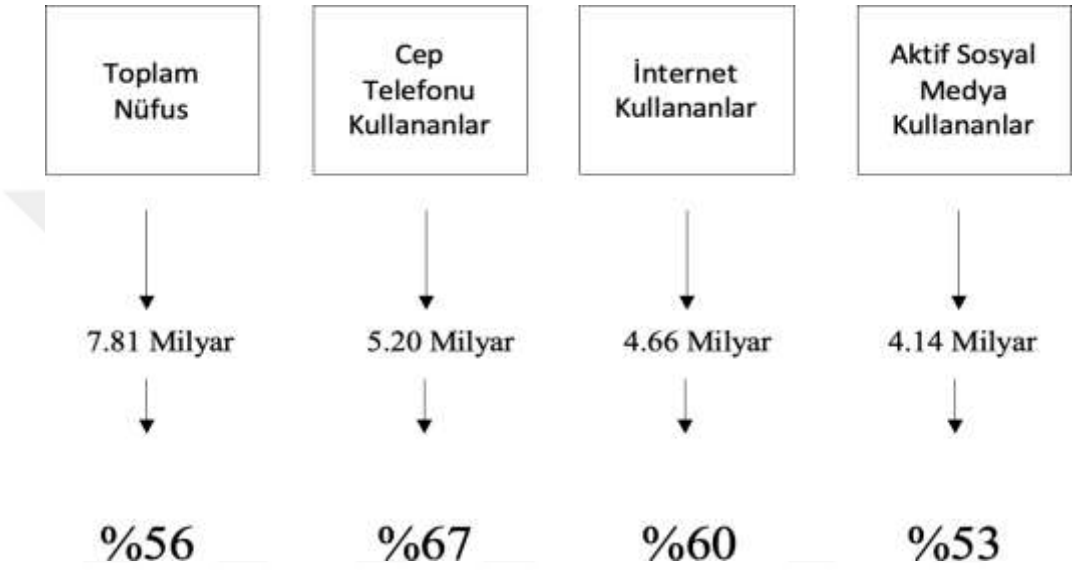
İnternetin gelişmesi ve daha sonra kullanım şekline göre bir sorun haline gelmesi ile ilişkilendirilen sosyal medya veya diğer ismiyle sosyal ağlar da aynı zamanda daha önce bahsedilen çeşitli davranışsal bağımlılıklarla benzer özellikleri taşımaktadır (Echeburúa ve de Corral, 2010, s.92-93). Sosyal medya kullanımının artış göstermesinde dinamik yapıdaki teknolojinin etkisi büyüktür. Teknoloji geliştikçe farklı bakış açılarının ve fikirlerin gündeme geldiği görülmektedir. İnternet ve ona bağlı sosyal ağlara arzunun giderek artması içeriğindeki zenginlikle açıklanabilir. Kapsamı düşünüldüğünde; bireylere bir zaman ve mekan engeli koymadan her an çevrimiçi olmasına olanak vermesi, yeni birini tanımak için kolay erişim sağlaması, merak edilen soruların cevaplarına hızlı ulaşılması, bilgi paylaşımına fırsat tanıması ve bunun gibi bir

çok avantajın oluşması kendi kapsamını şekillendirmektedir (Bat ve Vural, 2010, s.3349; Tektaş, 2014, s.853).

Sosyal medya ortamları, bireylerin yaşamlarındaki ayrıntıları, düşünceleri ve görüşleri ortaya çıkartabilen bir mekanizma ile bireylere fırsatlar sunmaktadır (Paul ve Dredze, 2011, s.265). Bu fırsat mekanizmasının bireye bir konfor alanı sağlamasından dolayı, bu sosyal medya platformaları kullanıcılarını sürekli kendi ağında tutabilmektedir. Çalışma stratejilerinin büyük bir bölümünü oluşturan eğlence, bireylerin gerçek hayatlarında elde edemedikleri hazzı onlara sanal ortamlarda sağlamakta ve bu şekilde sık sık sosyal medya kullanılmaktadır. Düşünebilen ve algılara sahip olan insan, dünyasını kavrama ve varolan ilişki örüntülerini çözümleme merakı nedeniyle medyayı deneyimlemektedir (Işık, 2007, s.61). Bu tür çözümleme girişimleri toplulukların ve medya mekanizmalarının farklılaşması nedeniyle bağımlılık oluşturması yönünde de birbirinden ayrılmaktadır. Bu nedenle sosyal medya bağımlılığının mikro ve makro düzeyde bağlayıcılığını anlamaya çalışan çalışmalar yapılarak bu ayrımın netleştirilmesi amaçlanmıştır (Patwardhan ve Jang, 2003; Tai ve Sun, 2007).

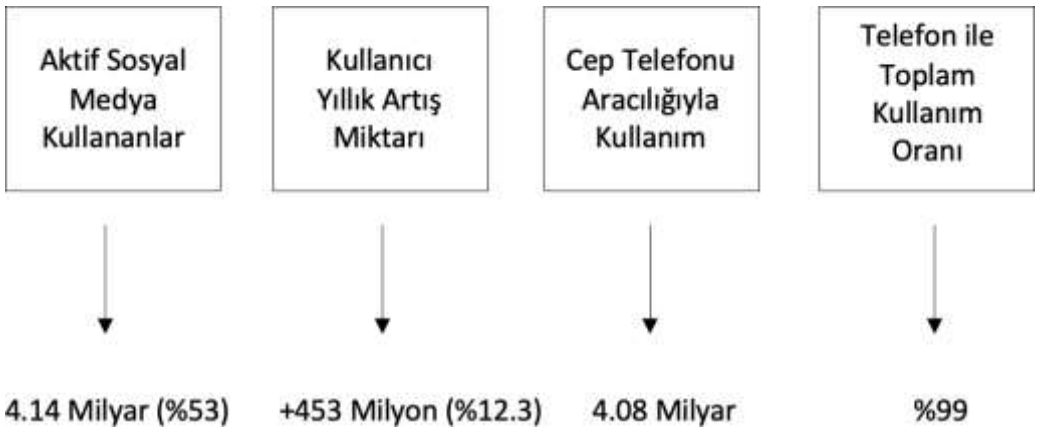
Patwardhan ve Jang, yaptıkları çalışmada bireysel bağımlılıkların altında yatan etmenleri ölçemeyi amaçlamıştır. Çalışmada 1462 öğrenci analize alınmış ve internet aracılığıyla sohbet etme, alışveriş yapma ve haber okuma pratikleri incelenerek bağımlılık ile ilişkisi değerlendirilmiştir. Araştırmalarının sonucunda bu pratikler ile bağımlılık arasında pozitif bir ilişkinin ortaya çıktığı Patwardhan ve Jang tarafından belirtilmiştir. Tai ve Sun ise, 2003 yılında ortaya çıkan SARS virüsünün oluşturduğu kriz döneminde Çinli bireylerin medya ve internet bağımlılıklarını inceleyerek bağımlılığın toplumsal yönünü ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmacılar Çinli medya sisteminin Çin devleti tarafından oldukça kontrollü ve kısıtlayıcı olduğunu ve SARS vakası hakkındaki tüm bilgilerin devlet tarafından halka sunulduğunu söylemektedir. Konunun incelenmek için doğru bir zamana denk geldiğini belirten araştırmacılar, kriz döneminde yalın bilgiye erişim için Çin halkının endişe duyduğunu ve mesaj, arkadaş ve büyük oranda internet gibi alternatif iletişim kaynaklarından bilgi edinmeye çalıştıklarını ifade etmektedir. Bu bağlamda endişenin tetiklediği toplumsal olarak bilgiye açlık, erişimin açık olduğu internet ve eş değer teknolojilere yönelimi arttırarak bir destek sistemini oluşturmuştur.

Küresel çapta değerlendirildiğinde kentleşme oranının %56 olduğu dünya nüfusunun yarısından fazlasının (4.66 milyar/%60) aktif internet kullanıcısı olduğu bilinmekte (Şekil 2) ve internetin uzantısı sosyal medya kullanıcısının ise 4.14 milyar (%53) olduğu belirtilmektedir (https://wearesocial.com, 2020; https://www.statista.com, 2020).

Şekil 2. Dünya Geneli Dijitalleşme Oranlarının Gösterimi- 2020

Akıllı telefonların ortaya çıkmasıyla birlikte internetin her an yanımızda olması sağlanmış ve sosyal medya uygulamalarının sayısı günden güne artmıştır .

Şekil 3. Dünya Geneli Sosyal Medya Kullanım Oranlarının Gösterimi- 2020

Dünya genelindeki sosyal medya kullanıcılarının 4.08 milyarı sosyal medyayı telefonlar aracılığıyla kullanmaktadır. Bu oran aktif sosyal medya kullanan bireylerin (4.14 milyar aktif sosyal medya kullanıcısı içerisinde 4.08 milyar cep telefonu aracılığıyla sosyal medya kullanıcısı) %99'una karşılık gelmektedir (Şekil 3). Facebook, Twitter, Instagram, Youtube ve buna benzer sosyal medya uygulamalarına her an erişim sağlanması için bireyler ellerinin altında bulunan telefonlar aracılığıyla kolaylıkla bu sosyal medya uygulamalarına erişim sağlayabilmektedirler. Ekim 2020 sosyal medya kullanım oranları dikkate alındığında, bu son dönemdeki artışın nedeni büyük oranda COVİD-19 ile ilişkilendirilmektedir (https://wearesocial.com, 2020).

Olumlu veya olumsuz nedenleriyle birlikte bireylerin sosyal medyayı büyük oranda kullandığı görülmektedir. Bireylerin sosyal medya kullanımları incelendiğinde, bireysel olarak birbirinden farklılaştığı ve farklı amaçlarla kullanıldığı bilinmektedir. Genç-yaşlı, kadın-erkek, iyi-kötü sosyo ekonomik durum gibi ayrımlar ile hedeflenen amaçlardaki değişimler sosyal medyanın uygulama amacını belirlemektedir (Işık, 2009, s.82). Sosyal medya insan neye dönüşürse ona dönüşmektedir. Bazen içe dönük kişiliklerin sosyalleşmeye karşı geliştirdikleri bir tavır, bazense dışa dönük insanların anlam bulduğu bir mekan halini almaktadır (Tektaş, 2014, s.853). Dünya genelindeki 4.14 milyar sosyal medya kullanıcısı, sosyal medyayı kullanırken çevresi ile etkileşimini devam ettirmeyi, yeni insanlarla tanışarak çevre (network) oluşturmayı, gündemi takip etmeyi, ilgi duyduğu içerikler üretmeyi, fotoğraf ve videolarını çevresiyle paylaşmayı ve bilimsel yenilikleri yakalamayı amaçlamaktadır.

Bireyler bu amaçlarla uyumlu, günlerinin bir çok vaktini sosyal medyaya ayırmaktadır (Şekil 4). Verimliliği tartışma konusu olan bu durum, 16 yaşından 64 yaşına kadar olan bütün internet kullanıcılarını ilgilendirmektedir.

Şekil 4. İnternet ve Sosyal Medyaya Harcanan Günlük Zamanın Gösterimi- 2020

Bir bireyin 24 saat zaman dilimi içerisinde internete ayırdığı ortalama süre 6 saat 55 dakika olarak hesaplanmıştır. Bir birey her gün ortalama 7 saate yakın internette vakit harcamakta ve bu sürenin yaklaşık 2.30 (2 saat 29 dakika) saatini sosyal medya sitelerinde (uygulamalarında) geçirmektedir (https://wearesocial.com, 2020).

Bireylerin interneti ve sosyal medyayı kullanma pratiklerini yönlendiren sistem, toplumsal ve kişilerarası iletişim kurma ihtiyacından ortaya çıkmaktadır. Çeşitli yönlerden iletişim kalitesini azaltıp-artırarak her kesime bir ortam sağlamaktadır. Sosyal medyanın daima gündemde kalmaya olanak verme özelliği, kendi ortamında paylaşım yapabilen bireyleri yönetici konumuna koyarak değerli hissettirebilmektedir. Her birey kendi sosyal medya hesabının yöneticisi konumdadır. Bireyler sosyal medya ortamlarında fikir üretebildikleri, ürettiği fikirleri diğerlerine sunabildikleri ve sundukları fikirleri başkalarıyla tartışabildikleri ortamlara sahiptirler (Aydın, 2016, s.374). Bu ortamlar gerçek hayattan farksız ve hatta daha avantajlı oldukları için toplumun bir çoğuna daha verimli gelmektedir. Eğer kişi iletişim örüntülerini gerçek hayatta tanımlayamaz ve işin içinden çıkamayacağını düşünürse, sosyal medya platformları bu bireylere deneme yanılma ile iletişim örüntülerini çözme fırsatı verir. Çünkü doğası gereği internet ve sosyal medya bireyler için anonimselliği içermektedir. Sosyal medyanın kullanım olanaklarının oluşturduğu geniş konfor alanının yanında diğer bir yandan kontrolsüz ve bilinçsiz kullanımla sosyal medya bağımlılığı oluşmaktadır (Çınar ve Mutlu, 2019, s.134). Biyolojik bakımdan Canan (2018)' a göre,

bireyin süreklilik arzeden çevrimiçi kalma arzusunun tetikleyicisi olarak sosyal medya kullanımı esnasında beyinde salgılanan dopamin gösterilmektedir (Çınar ve Mutlu, 2019, s.134). Kısaca avantajları ve dezavantajlarıyla sosyal medya bireyleri kendisine bağımlı hale getirmektedir. Bu nedenle sosyal medyanın avantajlarının ve dezavantajlarının tanımlanması gerekli görülmüştür. Binark ve Bayraktutan-Sütçü (2008, s.154)'ye göre sosyal medyanın olumlu ve olumsuz yanları aşağıdaki gibidir:

2.6.1. Sosyal Medyanın Avantaj Mekanizması

1- Çevrimiçi ağların sağladığı küresel bilgi erişimi, www (world wide web) aracılığıyla hızlı ve indirgenmiş bilgi ağı,

2- Eğitimi destekleyici çevrimiçi kaynak havuzunun kullanımı,

3- Mekan ve zaman gözetmeksizin mevcut arkadaşlarla iletişim kurmaya olanak sağlaması ve yeni kişilerle tanışarak çevre (network) oluşumuna katkı vermesi,

4- Hemen hemen her bireyin ilgisine karşılık gelecek eğlence ortamı sayesinde boş zaman değerlendirme fırsatı sağlaması,

5- Yazılı metin, video, fotoğraf gibi içeriklerin üretimine olanak sağlaması,

6- Kendi görüşüne yakın siyasi platformaları takip edebilmeye, haberlerini okuyabilmeye ve fikir üreterek paylaşım yapabilmeye açık olması,

7- Çevrimiçi ağların bireylere kendilerini açık veya kapalı ifade için seçim şansı vermesi, anaonimsellik hakkında değer verilmesi,

8- Sanal topluluklarla etkileşime geçmeye ve çeşitli etkinlik takvimlerini takip edip katılmaya erişim kolaylığı sağlaması,

9- Teknoloji hakkındaki uzmanlıkları ve üretilen içerikler hakkında okuryazarlıkları bünyesinde barındırıyor olması,

10- Çevrimiçi sosyal ağlar içerisindeki sayısız kurs ve araştırmalar ile kariyer gelişimine etki etmesi ve istihdam olanakları hakkında bilgiye erişim olanağı

sağlaması,

11- Bireylerin bireysel yönlü merak ettikleri konulardaki ve sağlık konularındaki sorunlar hakkında bilgiyi mevcut kılması,

12- Tecrübe ve bilgi aktarımının önündeki bariyerleri kaldırması,

2.6.2. Sosyal Medyanın Dezavantaj Mekanizması

1- Kanunda suç olarak tanımlanan içeriklerin varlığı,

2- Yeni insanlarla tanışmanın verdiği güvenlik açığı, suç şebekelerinin veya istismarcı grupların ağına düşme tehlikesi,

3- Agresyonla bütünleşik saldırganlık ve şiddet gibi tutum ve içeriklerin üretilmesi,

4- Ortak görüşe sahip kişiler tarafından oluşturulan gruplarının kötüye kullanılması, kolektif ırkçılık ve nefret ağzı ile beyanların yapılması,

5- Mevcut sosyal medya organlarının ticari amaçlı kullanılması, haddinden fazla reklam ve ikna gayretinin ve manipülatif reklamların olması,

6- Gerçeğin aksine verilen bilginin insanları yanlış yönlendirmesi, gerçek olmayan ve taraflı bilginin özellikle sağlık alanında aktif kullanılması,

7- Sosyal medya hesaplarına üyelik işleminde verilen bilgilerin, sonrasında oluşturduğumuz profillerdeki bilgilerin ve ilgi ve yönelimlerimiz hakkındaki bilgilerin kayıt dışı ve izinsiz kullanılması,

8- Sosyal medya platformlarında meydana gelen linç, aşağılama veya hedef gösterme gibi davranış biçimleriyle siberzorbalığın oluşması,

9- Kara para aklama ve kumar oynama gibi çevrimiçi yasadışı finansal suçların

varlığı,

10- Yemek yeme ve uyku düzeninde bozulmalara neden olması, intihara yönelimi artırması,

11- Özel hayatın gizliliği ve mahremiyet kurallarının değişeme uğraması, topluma göre ve topluma açık yaşamanın sonucunda mahremiyetin kötüye kullanılması,

12- Kişisel bilgilerin, önemli belge ve dosyaların ele geçirilmesi,

Görüldüğü üzere, avantaj ve dezavantaj mekanizması ile internet bir bütünsellik içermektedir. Bilgi, kültür, iletişim ve teknolojinin küreselleşmesine ve internetin olduğu her yerden ulaşılabilmesine olanak tanıdığı gibi, diğer bir yandan bu küreselleşmenin getirdiği güvenlik açığıyla da sorunlara neden olmaktadır. Sosyal medya ağları ya da uygulamaları olarak açıkladığımız ve kullanıcılarına çeşitli olanaklar sağlayan ve diğer bir yandan sorunlara yol açan bu başlıca ağlar aşağıda sırayla açıklanacaktır.

Facebook

Facebook, internet ağı tarafından desteklenen sosyal platformları veya sanal buluşma yerlerini ifade eden sosyal ağ ailesi içerisinde kabul edilmektedir (Tagliani, 2015, s.43). Facebook'un şu an ki amacından bağımsız bir şekilde ortaya çıkmasındaki asıl gaye, Harvard Üniversitesi'nin öğrenci yurtlarında kalan öğrencilerin birbirleriyle daha kolay tanışabilecekleri bir ortam oluşturmaktır (Stern ve Taylor, 2007, s.10). Bunu sağlarken bireylerin kendilerine ait sayfalarda demografik bilgilerini ve fotoğraflarını paylaşmalarına olanak vermektedir. Facebook milyarlarca kullanıcıyla birlikte dünyadaki en iyi bilinen sosyal medya siteleri arasında gösterilmektedir (Kane ve ark., 2014, s.275). Faydaları göz önünde bulundurulduğunda bilgi ve öğrenme bakımından kolaylaştırıcı olduğu görülmektedir. Fakat bu kolaylaştırıcı özelliklerine rağmen, eğer amacına uygun bir şekilde kullanılmazsa, Facebook; gizlilik, güvenlik, uygunsuz içerik ve siber zorbalık gibi negatif sonuçlarıyla büyük oranda zararlı bir araca da aynı zamanda dönüşebilmektedir (Griffith ve Liyanage, 2008, s.76). Buna örnek olarak, sevilmeyen veya zarar görülen bir kişi hakkında öfkeyle yalan bilgiler paylaşmak,

kişilerin fotoğraflarını uygun olmayan yerlerde kullanmak veya gündem hakkında algı manipülasyonu yapmak gibi olumsuzluklar verilebilir. Facebook hem ticari amaçlı hem de kişisel iletişim amaçlı kullanılmaya uygun tasarlanmıştır. Bu tasarım vurgusu; fikir paylaşımı, çevre (network) oluşturma ve çevrimiçi öğrenme gibi sayısız avantajı ardından getirmiştir (Pantic, 2014, s.652). Onun cezbeden mekanizması insanları kendine çekmekte ve bu özellik sayesinde bireyler kendi sayfalarını sunabilecekleri harika bir ortam elde etmektedir (Warner ve LaFontaine, 2014, s.10). Bu harika platformun cezbetme yeteneği büyük oranda eğlendirme ve sanallık etkisine dayandırılmaktadır (Kobak ve Biçer, 2008, s.643). Ayrıca teknolojinin gelişmesi ve hemen hemen herkesin ulaşabilmesi kullanım oranlarına etki etmektedir. 14 milyar Facebook kullanıcısının %79,9'u cep telefonu ve sadece %1,7'si bilgisayar ile Facebook'a erişim sağlamaktadır (https://wearesocial.com, 2020). Oranlara bakıldığında akıllı telefonların ortaya çıkmasıyla Facebook gibi sosyal medya platformlarına erişim arasında bir bağın olduğu görülmektedir.

Twitter

Twitter ilk ortaya çıktığında, San Fransisco'da kurulmuş bir podcast şirketi tarafından 'Twtter' adıyla piyasaya servis edilmiştir (O'Reilly ve Milstein, 2011, s.5). Akıllı telefonlardan ya da bilgisayarlardan bağlanılabilen Twitter, 'tweet' adı verilen ve her biri 280 karakter olan paylaşımlardan oluşan bir sosyal ağdır. Bu paylaşımların genel amacı herhangi bir konu hakkında bilgi paylaşımını ve herhangi bir konu hakkındaki oluşturulan gündemden bilgilinmeyi sağlamaktır. Twitter bireylerin kendileri hakkında paylaşımlar yapabildiği bir mikro sosyal ağ olmasına rağmen, içeriğinde bulunan 'Ne Yapıyorsun?' sorusu kurulduktan 3 yıl sonra 2009'da 'Neler Olup Bitiyor?' sorusu ile değiştirilmiştir (Kırlı, 2020, s.20). Bunun amacı büyük oranda gündemin takipçisi bir toplum elde etmektir. Twitter'ın gerçekleştirdiği bu slogan değişikliği, atılan tweetlerin kullanıcılar ve araştırmacılar tarafından daha fazla dikkate alınmasını destekleyici bir sistemi oluşturma olarak yorumlanabilir. Bu amaçla Twitter'ın ortaklarından olan Biz Stone, Nisan 2009 da 'Trending Topics' diğer bir adıyla halk arasında yaygın olarak bilinen 'tt' özelliğini tanıtmıştır ve bu özelliğin bir durum makinesi ya da şu an da ne olup bittiğini bulmak için bir keşif moturu olduğunu belirtmiştir (Stone, 2009).

Görüldüğü gibi sosyal medya platformları değişen toplumlumla birlikte değişmekte ve çeşitli amaçlar için kullanılabilmektedir. Bu amaçlar kimi zaman eğlendirme gayesi ile kimi zaman ise toplumsal ayaklanma gayesi ile haraket etmektedir. Çünkü Twitter, sanattan politikaya ve halk arasında tanınmış kişilerden spor geleneğine kadar sayısız konu hakkındaki hayran kitlesinin birbiri arasındaki etkileşimi ve iletişimi devam ettirmesine olanak veren bir mecra konumundadır (Weller ve ark., 2013, s.264). Twitter aracılığıyla bulunduğun yerden anlık bildirme olanağı sayesinde yazılı ve görsel şekilde kalabalık gruplara hitap ve telkinde bulunulabilmesi mümkündür (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012, s.28). Gerbaudo (2012, s.14), Twitter'ın toplumsal olarak önemli bir duygusal kanal oluşturma rolüne dikkat çekmektedir. Bu duygusal kanalın hayati görevi, ortaklık duygusunun vasıtasıyla toplumun algılarını direnişe ve birliğe dönüştürebilmesidir. Twitter, bir konu çevresinde binlerce ve milyonlarca insanı mobilize edebilen gerçek zamanlı bir haber ağı konumundadır (Sayımer, 2014, s.106). Twitter'ın aktif kullanıcı sayılarına bakıldığında We Are Social (2020) raporlarına göre, bu sayı 353 milyon olarak belirtilmektedir. Belirtilen rapora göre kullanıcıların %30'u erkek, %70'i kadın olarak sınıflandırılmaktadır. Büyük miktarda kullanıcıya hitap eden bu uygulamanın içerisinde kendine has geliştirilmiş kavramların varlığı bilinmektedir. Bu kavramlar;

Tweet: Herhangi bir konu hakkında fikir ve görüş ifadesine olanak sağlayan paylaşımlara verilen isimdir ve 280 karakterden oluşmaktadır. Ayrıca fotoğraf ve video şeklinde de paylaşımlara olanak tanımaktadır.

Retweet: Twitter, hashtaglar ve retweetler aracılığıyla herhangi bir paylaşımın geniş kitlelere ulaşmasını desteklemektedir. Retweet genellikle 'RT' olarak kısaltılmaktadır (Murthy, 2013, s.6). İnsanların başkalarına ait tweetleri kendi sayfalarında paylaşmasına olanak tanıyarak enformasyonun yeniden dağıtımını sağlar.

Trending Topics (TT): Gündemi oluşturan konuların kullanıcılar tarafından sıklıkla paylaşılmasıyla o konuların ilk 10 sıralamaya girmesidir. Twitter kullanıcıları bulundukları ülkelerdeki veya uluslararası alandaki güncel olaylar hakkında paylaşımlar yapabilmektedir.

Mention: '@' işaretinin kullanılmasıyla Twitter kullanıcılarını etiketlemeye olanak tanımaktadır. Bu sayede herhangi bir kişi paylaşımında bir başka Twitter kullanıcısının adını geçirebilmektedir.

Direct Message (DM): Dijital dünyada çoğunlukla 'Direkt Mesaj' anlamına gelmekte ve Twitter kullanıcıları arasında özel bir iletişim şeklini oluşturmaktadır. Konuşulan konuların içeriği sadece konuşan kişiler arasında kalmaktadır.

Hashtag: Twitter'da bahsi geçen konular hakkında '#' işaretini kullanarak kullanıcıların paylaşımlar yapabildiği ve o paylaşımları yapan kişilerin bu işaret çevresinde toplanabildiği bir özellik olarak tanımlanmaktadır (Sütçü ve Aytekin, 2013, s.1865). Bu işaret ile herhangi bir konunun paylaşım popülerliği o konuyu 'TT' yapmaktadır.

Instagram

Instagram, 2010 yılının Ekim ayında kullanıcılarının fotoğraf paylaşmasına olanak sağlamak amacıyla piyasaya sürülmüştür. Instagram ortaya çıktığı ilk günden bugüne kadar giderek kullanıcı sayısını arttırmakta ve bu sayede popülerliği artmaktadır (Russman ve Svensson, 2016, s.1). Instagram şuan Facebook bünyesi altında hizmet vermektedir. 2012 yılında 1 milyar dolar hisse ve nakit para karşılığında Facebook tarafından satın alınmıştır (Musonera, 2018, s.1). Bireyler neredeyse hergün kendi bulundukları yerlerden görsel olarak ne yaptıklarını paylaşmaktadır ve bu özellik uygulamanın popüler olmasına yardımcı olmaktadır (Russman ve Svensson, 2016, s.1). Özellikle de dijital yerliler olarak nitelendirilen teknolojinin içerisinde doğan gençler arasında büyük ilgiyle karşılanmaktadır. Fotoğraf paylaşımını teşvik eden filtre özellikleri sayesinde üretkenliği desteklemekte ve her kesimden bireyin kullanabilmesiyle yeni yeteneklerin ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır (Yavuz, 2017, s.3). Kısaca her bireyin fotoğraf konusunda bilgili olmasına gerek olmadan içerik üreterek platformun gelişmesi amaçlanmaktadır.

Bireylerin belkide yaşamın başlangıç evresinden beri var olan kendini ifade etme arzusu, hayatın her döneminde karşımıza farklı desenleriyle çıkmaktadır. Kendini ifade edebilmek insanlar için güçlü ve önemli bir psikoljik ölçüttür (Kim ve Sherman, 2007, s.1). Kendini ifade etme yönünde ilgilerini saklamadan yaşamlarını idame ettiren bireyler için yeni yaşam formalarının oluşması yeni ifade ortamlarının oluşmasına da olanak sağlamaktadır. Fotoğraf ve video gibi araçlarla kendini ifade edebilen bireyler için Instagram uygun ortamı oluşturmaktadır. Bu platformun günden güne kullanıcı sayısını artırmasında bu durumun etkisi görülmektedir (Balcı ve Karaman, 2020, s.1218). Instagram, kullanıcılarına sağladığı 'hikaye' özelliği sayesinde bireylerin günlük olarak ilgilerini veya ne yaptıklarını paylaşmalarına yardımcı olmaktadır.

Bireyler sevdikleri müzikleri bir yazı üzerinde paylaşabilmekte veya uğraştıkları herhangi bir hobiyi veya çalıştıkları iş ortamındaki anlık durumlarını bu 15 saniyelik hikayelerle paylaşabilmektedir. Twitter ve Facebook gibi uygulamalarda kullanılan 'hashtag (#)' özelliği yine aynı zamanda Instagram'da da kullanılmaktadır (Gabbidon, 2019, s.34). Bu özellik sayesinde fotoğraf ve videoların altına bir başlık açılabilmekte ve aynı başlığı kullanan bireyler tarafından ortak bir havuz oluşturulabilmektedir. Bireyler tarafından yaygın olarak kullanılan bu özellik görülme ve fark edilme sıklığını arttırabilmektedir.

Bahsedildiği gibi görülme ve fark edilme bireyler için önemli görülmektedir. Yeni sosyali oluşturan sosyal medya içerisindeki bu platform, bireyleri bu alana göre haraket etmeye itmektedir (Erdem ve Kaya, 2019, s.1464). Çünkü neredeyse her birey iç güdüsel olarak farkedilme taraftarıdır ve yine her birey kendini popüler kültür çizgisinde akışa uydurma eğilimindedir. Daha önce de bahsedildiği gibi We Are Social (2020) raporlarına göre, Instagram'ın mevcut kullanıcı sayısı 1 milyar kişiye ulaşmıştır. Platformun dünya genelinde en çok tercih edilen 3. sosyal medya ortamı olması tesadüf değildir. Bu kullanıcı sayısı yeni sosyal içerisinde yeni pazarların oluşmasına da olanak vermektedir. E- ticaret kavramının doğmasıyla birlikte Instagram'da bu yeni ticaret fikrinin bir parçası haline gelmiştir. Kullanıcı sayısının kitleleri temsil etmesi ve doğru hazırlanmış bir fotoğrafın insanlar üzerinde önemli bir etki oluşturması Instagram gibi sosyal medya ortamlarının ticari amaçlı kullanılmasına kapı açmıştır (Weinberg, 2009, s.267).

2.7. İLİŞKİLERDE GÜVEN

2.7.1. Güvenin Tanımlanması

"...güven birçok anlamı olan bir terimdir." (Williamson, 1993, s.453)

Güven kavramının etimolojik kökenleri incelendiğinde İskandinavların eski dönemlerde kullandıkları 'Old Norse' yani 'Eski Norsça' olarak tabir edilen dillerinde 'güven, yardım, destek ve koruma' anlamlarına gelen 'traust' terimi ve Alman dilinin en ilk versiyonu olarak bilinen 'Old High German' yani 'Eski Yüksek Almanca' dilinde

‘teselli’ anlamına gelen ‘trost’ terimi İngilizcedeki ‘trust’, Türkçedeki ‘güven’ teriminin kökenlerini oluşturmaktadır (Online Etimology Dictionary, 2020; Richo, 2012, s.7). Güven, karışık ve birbirine bağımlı olan sosyal yaşam içinde insanların hayatta kalabilmesi ve işlevsel olabilmesi için temel bir görev üstlenmektedir (Hoy ve Tschannen-Moran, 2003, s.185). Dünya hayatının işleyişi gereği bireyler kişilerarası ilişkilerini güven hissi üzerine dayandırmaktadırlar (Dokur, 2019, s. 25). Güven kavramının bu özelliği, güvenin şahsiliği noktasında bizlere ipucu sağlamaktadır. Bu amaçla da kavram üzerine ilk çalışmalar kişilik teorisyenleri tarafından gerçekleştirilmiştir (Büyükdağ, 2018, s.8). Diğer bir yandan güvenin kişilik ile ilişkisi bir çok açıdan sosyal yaşamın sürdürülebilmesi yönünde destekleyici olduğu için psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi ve ekonomi alanında çalışan meslek elemanlarının da perspektifinden yorumlanmıştır (Dokur, 2019, s. 25). Özellikle güven kavramı çok uzun zamandan beri çeşitli araştırmacılar tarafından sosyolojik bir fenomen olarak tartışılmaktadır (Conviser, 1973; Haas ve Deseran, 1981; Lewis ve Weigert, 1985; Strub ve Priest, 1976). Önemini geniş ölçüde kabul eden bilim insanları ve uygulamacılara göre güven karşılıklı işbirliğine bağlı çabaların ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır (Gambetta, 1988, 214; Deutsch ve ark., 2006, s.23). Güven, çeşitli durumlarda diğer insanlarla nasıl etkileşim kuracağımızın merkezinde olmasından dolayı olumlu kişilerarası ilişkiler için bir anahtar rolündedir (Berscheid, 1994, s.104; Lewis ve Weigert, 1985, s.968). Nosyon olarak güven, halihazırda iyi bir terim olarak görülmesine rağmen, aynı zamanda bir risk ve potansiyel bir şüphe olarak da nitelendirilmektedir (Lewis ve Weigert, 1985, 968; Williamson, 1993, s.463). Güven mekanizmasının karşılıklı işbirliğine dayalı konumu dolayısıyla bireyler kişisel çıkarlarını başkalarının refahını da gözeterek dengelemektedir (Mishra, 1996, s.7).

Bilindiği üzere güvenin kapsamı psikoloji disiplininden ekonomi disiplinine kadar uzanmakta ve bu nedenle literatürde de farklı izahlara rastlanmaktadır. Cook ve Wall, (1980, s.39) temelde bireylerin gündelik ilişkilerinde diğer bireylerin davranışlarına ve söylediklerine iyi niyet atfetmeye ne derece arzulu olduklarına göre güvenin şekillendiğini ifade etmektedir. Çünkü bu arzu bireylerin diğer bireylere nasıl davranacaklarını da belirlemektedir. Griffin (1967, s.104) güvenin tanımını yaparken, riskli bir durum karşısında arzulanan fakat belirsiz olarak görülen bir amaca ulaşmak için bir başkasının iletişimine dayanma davranışının güveni tanımladığını söylemektedir. Heimovics (1984, s.545), güven ve niyeti oluşturan iki faktörün arasında

saygı, nezaket, dürüstlük, iyilik, özveri, samimiyet, ahlak ve sabır algılarının mevcut olduğunu savunmaktadır. Mayer ve ark. (1995, s.712) tarafından güvenin tanımı yapılırken kişilerarası ilişkilerde tarafların birbirlerini izleme ve kontrol etme kabiliyetleirine bakmadan, güven veren bir eylemi gerçekleştirmelerine dair bir beklenti ile davranışlara karşı direnç gösterilmemesi olarak belirtilmektedir. McAllister (1995, s.25)' a göre, bireylerin kendilerine güven duyma şiddetleri ile iletişim halinde oldukları diğer bireylerin söylemlerine, hal ve haraketlerine ve kararlarına göre haraket etme niyetlerinin bir kombinasyonu güvenin tanımını oluşturmaktadır. Çeşitli bu tanımlamaların yanında araştırmacılar güvenin farklı desenlerde ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Toplumu oluşturan hukuki olmayan normlar çerçevisinde bireylerin birbirine güven duyması genel güveni oluşturmaktadır. Sosyologlar farklı biçimlerde bu güven çeşidine atıfta bulunmasına rağmen, toplumun sürdürülebilirliği açısından bu tanımlamalar gerekli görülmektedir (Johnson ve Grayson, 2000, s.359). Granovetter (1985), güvenin üretilmesini büyük oranda 'genel ahlak' üzerine temellendirmektedir (s.491). Coleman (1988), bir toplumun üyeleri arasındaki güveni 'sosyal sermaye' olarak nitelendirmektedir (s.102). Fukuyama (1996), ise yaptığı çalışmalarla ekonomik gelişmişlik ve üretim performansının farklı olduğu ülkeler arasındaki bu farkın genel güven ile ilişkili olduğuna atıfta bulunmaktadır.

Literatürdeki tanımlamalarla birlikte güvenin göstergeleri çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar;

(a) diğerlerinin eylemlerine ve cevaplarına bağlı olarak muhtemel kayıpları taahhüt etmek (Anderson ve Narus, 1990, s.45; Anderson ve Narus, 1986, s.326),

(b) güvenli bir ortamın temini için kaynakları, otoriteyi ve sorumluluğu bir sosyal ilişki olarak kullanmak (Shapiro, 1987, s.626),

(c) işbirliği ya da rekabet temelinde görev koordinasyonu yapmak (Solomon, 1960, s.223),

(d) diğer bireylerle açık ve dürüst iletişim kurmak, diğer bireylerle gayri resmi bir anlaşma yapmak (genellikle gündelik ilişkilerde insanlar arasındaki iletişimde güven için bir belge imzalanmaz, belge olmadan yapılan anlaşma güveni oluşturur), diğer bireyler üzerindeki gözetimi sürdürmek ve diğerleriyle görev koordinasyonu yapmak (Curral ve Judge, 1995, s.153-154),

(e) riskli bir durum karşısında diğer bireyle bir pazarlık (bargain) yapmak (Scanzoni, 1979, s.75 ve s.78),

(f) bireylerin kırılganlık veya hassaslık durumlarının artması (Zand, 1972, s.231),

(g) birinin diğerini etkilemesine izin vermek, bu büyük oranda etkileyicinin güvenilirliğine kendini inandırmak olarak nitelendirilebilir (Bonoma, 1976, s.502),

(h) risk alma yönünde hevesli olmak (Johnson- George ve Swap, 1982, s.1306),

(i) diğer bireylerin taktir yetkisinin kapsamını genişletmek (Baier, 1986, s.238),

Bu göstergelerin her biri ve benzerleri, güven davranışının göstergeleri olarak kullanılabilir ve bu göstergeler bireyler tarafından ele alınarak gündelik ilişkilerde ayrım yapılabilir.

2.7.2. Güvene Bağlı Kavramların Açıklanması

Çeşitli araştırmacılar tarafından kendi alan ve bakış açılarıyla yorumlanan güvenin anlamsal karmaşıklığı nedeniyle genel geçer bir tanımı mevcut değildir. Güven üzerindeki bu kavramsal kaostan kaynaklı tedirginliklerin anlaşılması zordur (Bigley ve Pearce, 1998, s.406). Çünkü bu tür fikir ayrılıkları alan üzerindeki bilimsel gelişmenin önünde kritik bir engel oluşturur (Pfeffer, 1993, s.600). Güvenin tanımlanmasına ilişkin genel geçer bir kolektif tanımın olmamasına rağmen, savunmasızlık (vulnerability), belirsizlik (uncertainty) ve risk (risk) kavramlarının güvenin tanımında kullanılmasına yönelik bir ortak aklın olduğu görülmektedir (Özen İşbaşı, 2000, s.62).

2.7.2.1. Savunmasızlık (Vulnerability)

Önceki başlıklarda güvenin tanımı yapılırken Mayer ve ark.' nin (1995, s.712) vurguladığı güvenin savunmasızlık rolü, bir teslimiyet mekanizması olarak yorumlanabilir. Çünkü birey kendisi için önem arz eden davranışlar sergilendiğinde bu davranışın sürdürülebilir olacağını öngörür ve diğer kişiyi kontrol etmeyi veya izlemeyi düşünmeden bireyin eylemlerine karşı savunmasız kalmakta istekli olur. Bu doğrultuda Zand (1972, s.238), güven ile savunmasızlığı birbirine paralel ele almış ve artan savunmasızlık durumunda kişiyi koruyan şeyin güven olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca bu konuya yönelik derin bir iddia Moorman ve ark. (1992, s.315) tarafından gelmiştir. Onlara göre, savunmasızlığın olmadığı bir ilişki düzleminde güvenin işlevselliği etkisini

yitirecektir. Diğer bir değişle, güvenin inşa edilebilmesi için savunmasızlık gerekli bir unsur olarak tasvir edilmektedir. Gündelik ilişkilerdeki savunmasızlık bir bakıma hayatta kaybedilecek önemli şeylerinin olması olarak görülebilir (Mayer ve ark., 1995, s.712). Birey kaybedeceği bir şeyin endişesiyle savunmasız kalmaya kendini mecbur hisseder. Aslında bu durum bir cesaretin ürünüdür. Çünkü güvenmek bir bakıma cesaret ister. Mayer ve arkadaşlarına göre, kendini savunmasız bırakabilmek risk almaktır ve güven tek başına riskin kendisi olarak yorumlanmaz, aksine güven risk alma üzerine bir isteklilik olarak görülür (1995, s.712). Bir güven ilişkisinde en az iki taraf vardır ve taraflar arasında güvenin temini için kararlar önemlidir. Güven için savunmasızlığı vurgulayan araştırmaların yanında güveni zararlara karşı bir rasyonel karar alma veya seçim yapma olarak gören çalışmalarda mevcuttur (Coleman, 1990, s.99). O veya bu görüşler çerçevesinde savunmasızlık veya akılcı yaklaşımlar bir bütün olarak güven kararını oluşturmaktadır (Bigley ve Pearce, 1998, s.408).

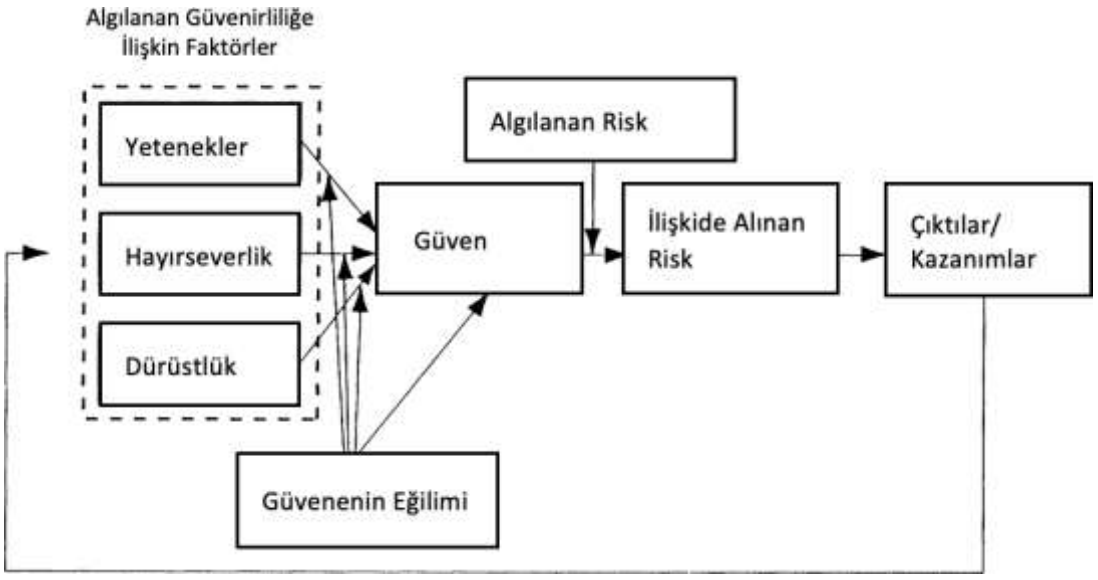
2.7.2.2. Belirsizlik (Uncertainty)

Güvenin gelişimi bakımından mevcut tanımlamalar bizlere net ve ortak bir açıklama sağlayamamış olmasına rağmen, güvenin tanımlanmasında kolektif belirsizlik vurgusu önem arz etmektedir. Öncelikle bilinmedilidir ki, risklerin ve belirsizliklerin varlığı bir fırsat hükmündedir. Özellikle partnerler için karşılıklı güvenin gösterilmesi için bir fırsat oluşturur (Molm ve ark., 2000, s.1396). Bir ilişkide ani ve hızlı hayal kırıklığı riski varsa bireyler daha hızlı güvenin gelişmesi beklentisine girmektedir. Bu nedenle güven belirsizlikler ile çakışmakta ve belirsizlik güvenin tanımı için önemini ortaya koymaktadır (Meyerson ve ark., 1996, s.176-177). Belirsizliklerin azalmasıyla güvenin artacağı yönündeki görüşün yanısıra, güvenebilmek için iletişim halinde olunan bireyi izleme veya takip etme davranışı da önemli görülmektedir. Çünkü bir başkasına bağlı olan bir kişi, bağlı olduğu kişinin güvenilirliğinden şüpheye düştüğünde bu belirsizliği yönetebilmek adına birtakım adımlar atar. Bu adımlar büyük oranda karşı bireyin davranışlarını izleme veya takip etme olarak betimlenmektedir (McAllister, 1995, s.30). Güven, insanlar arasındaki iletişimlerde meydana gelen belirsizliklerin ve karışıklıkların azalmasına yardımcı olarak, sürdürülebilir bir toplum formunun oluşmasında destekleyici bir unsur olur. Fakat unutulmamalıdır ki, güvenin kaynağında olasıklara yer olsa da kesinlik yoktur ve çok güvenilen ilişkilerde bile hayal kırıklığı yaşanması muhtemeldir (Baba, 1999, s.333). Kısaca Bhattacharya ve ark.' nın (1998,

s.461) yorumuyla mutlak ve belirli bir ortamda güven ortaya çıkmaz, eğer güven oluşuyorsa bu durum sıradan ve önemsiz bir hal alır.

2.7.2.3. Risk (Risk)

Bir annenin herhangi bir işinden dolayı bebeğini bir bakıcıya emanet ettiği varsayıldığında, annenin bu eylemi potansiyel yararların yanında öngörülebilir bir tehlikeyi de beraberinde getirebilmektedir. Bakıcının bebeğin ihtiyaçlarını görmezden gelebileceği, bebeğin tehlike içeren bir davranışına engel olmayacağı (küçük olan bir nesneyi yutmak veya sıcak bir yüzeye dokunmak vb.) veya daha ileri ve daha ciddi boyutta bebeği istismar edebileceği göz önünde bulundurulduğunda çiftin aldığı bu kararın beklenmeyen sonuçlar ortaya çıkartabileceği götülmektedir (Sheppard ve Sherman, 1998, s.422). Bu örneğin türediği ve benzeri olan bir örnekle yola çıkan Deutsch (1958, s.266), bu örneği verirken güvenme eylemi üzerindeki beklentisinin yerine getirilmemesi durumunda olası zararının, yerine getirilme durumundaki olası yarardan daha etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle güven, risklerin görmezden gelinmemesini gerektirir (Sheppard ve Sherman, 1998, s.422). Güven davranışı ve risk alma, bir madalyonun iki ayrı yüzü olarak betimlenmektedir (Deutsch, 1958, s.266). Güven davranışı ve risk alma üzerine bir inceleme yapan Mayer ve ark. (1995, s.715), aşağıdaki model ile aralarındaki ilişikiyi açıklamaya çalışmışlardır (Şekil 5).

Şekil 5. Güven Davranışı ve Risk Alma Arasındaki İlişkiyi Açıklamaya Yönelik Model

Bireyler gündelik ilişkilerinde güvenmek için herhangi bir şeylerini riske atmalarına gerek duymazlar, fakat güvene dayalı eylemlerde bulunmak risk almayı zorunlu kılar. Güven ve güvenme davranışlarını birbirinden ayıran başlıca etken 'riski üstlenme istekliliği' ile 'riski üstlenme' arasındadır. Birine güven duyma arzusu bir risk alma istekliliğidir. Fakat güven davranışı daha doğrusu 'eylem' riski üstlenmenin ta kendisidir (Mayer ve ark., 1995, s.725). Modele göre, kişiler 'güven' ve 'algılanan risk' seviyelerine göre 'ilişkilerinde alacakları riske' karar vermektedir. Güven, algılanan risk seviyesine baskın geldiğinde ilişkilerde risk alma kararı verilir veya algılanan risk, güven seviyesine baskın geldiğinde ilişkilerde risk almama kararı verilir (Özen İşbaşı, 2000, s.67).

2.7.3. Güven Araştırmalarında Kullanılan Güven Boyutları

Her araştırmacının kendi alanı üzerinde gerçekleştirdiği çeşitli araştırmalar incelendiğinde geçmiş dönemlerden bugüne kadar geliştirilmiş güven ölçekleri aşağıda sıralanacaktır. Neveu' nun (2004), yaptığı çalışmadan esinlenerek hazırlanan tablo ile güvenin boyutlarının kavranmasına yönelik bir çerçeve oluşturulması hedeflenmiştir.

Tablo 2-1. Güven Üzerine Yapılmış Çalışmalarda Vurgulanan Güven Boyutları

Ölçek Yazarları	Yılı	Güven Eğilimi	Boyutların Adları
Cook ve Wall	1980	Örgüt Yöneticileri	Yetkinlik Yöneticilerin Olumlu Niyetleri
Johnson – George ve Swap	1982	Samimi İlişkiler	Duygusallık Tutarlılık Genel Güven
Rempel, Holmes ve Zanna	1985	Yakın İlişkiler	İnanç Güvenilirlik Tutarlılık (Tahmin Edilebilirlik)

Butler	1991	Kişilerarası	Hazır Bulunma Yetkinlik Tutarlılık Taktir Adalet Bütünlük Sadakat Açıklık Genel Güven Vaatlere Saygı Alıcılık (Kabul etme)
Mayer, Davis ve Schoorman	1995	Kişilerarası	Yetenek (Yetkinlik) Yardımseverlik Dürüstlük (Bütünlük, Doğruluk)
Cummings ve Bromiley	1996	Örgütler Arası ve Bölümler Arası	Anlaşmaya Uyma Dürüstçe Anlaşma Yapma Konumunu Kötüye Kullanmama
Clark ve Payne	1997	Örgüt Yönetimi	Dürüstlük (Bütünlük, Doğruluk) Yetkinlik Tutarlılık Sadakat Açıklık

Whitener, Brodt, Korsgaard ve Werner	1998	Yönetim	Davranışsal Tutarlılık Dürüstlük (Bütünlük, Doğruluk) Kontrolün ve Kararın Paylaşımı İletişim (Kesinlik ve Açıklık) Birbirine Destek Olma
Mayer ve Davis	1999	Firma (Yönetici Güveni)	Yetenek (Yetkinlik) Yardımseverlik Dürüstlük (Bütünlük, Doğruluk)
Blomqvist ve Stähle	2000	Örgütlerarası ve Kişilerarası	Davranış İyi Niyet Yetkinlik

2.7.4. Güvenilirlik

"... Bernard Barber (1983, s.170)'a göre; güveni nasıl güçlendireceğimizi ve onu nasıl daha etkili hale getirmemiz gerektiğini keşfetmemiz gerekiyor." (Hardin, 2002, s.30).

Bu açıklama doğrultusunda, Barber için güvenin işlevselliği hayati görülmektedir. Fakat onun endişesi büyük oranda gündelik yaşamdaki sosyal ilişkilerle ilgilidir. Gerçekten de bu koşulların daha iyi hale gelmesi için toplumun ihtiyacı olan şey 'güvenilirliktir'. Çünkü güven sorunu genellikle güvenilirlik probleminin karmaşık oluşundan türemektedir (Hardin, 2002, s.31). Literatürde güvenilirliğin tanımı incelendiğinde, iyiliklere karşılık verme ve dayanışma yönünde evrensel ahlaki bir kural olarak tasfir edildiği görülmektedir (Curry ve ark., 2019, s.55). Genel geçer bir görüşe göre, güveni sağlamanın en iyi yolu güvenilirliği sağlamak ve desteklemektir (Hardin,

2002, s.30). Güven, insan yaşamının her anında ortaya çıkabilecek belirsizlikleri azaltmanın bir yolu olarak betimlenmektedir (Holmes ve Rempel, 1989, s.187). Bir bakıma güvenilir bir şekilde yaşamak, güvene dayalı ilişkilerin gelişmesine ve güvenilirliğin itibarının artmasına yardımcı olur (Hoy ve Tschannen-Moran, 1999, s.185).

Tyler ve Kramer (1996) 'ın savunduğu görüşe göre, güvenin olmadığı bir ortamda, insanlar yaptıkları her işte daha dikkatli olmakta, risk almakta isteksiz davranmakta ve çıkarlarının korunmasına yönelik daha fazla korunma talep etmektedir (Hoy ve Tschannen-Moran, 1999, s.186). Bu nedenle, toplumdaki düzenin sürdürülmesine yardımcı olmasından dolayı, toplum içinde güvenilirlik davranışının teşvik edilmesi önemlidir. Güvenilirlik, öngörebilme ile iyiliğin (yardımseverliğin) bir kombinasyonundan meydana gelmektedir (Hoy ve Tschannen-Moran, 1999, s.187). Diğer bir değişle, birey kişilerarası ilişkilerde diğerlerinin tutum ve davranışları üzerinde tahminlerde bulunur ve buna göre kendisini düzenler. Güvenilirlik için gerekli olan iyi niyettir ve güvenirliliğin işlevselliği için bu niyete göre bireylerin tavır alması gerekir. Bu bağlamda güvenirliliğin bir süreç meselesi olduğu açıktır ve ortak çıkarlar doğrultusunda kendini şekillendirdiği görülmektedir (Kartal, 2010, s.13).

2.8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.8.1. Bağlanma Stilleri ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişki

Bağlanma bir duygusal-davranışsal ihtiyaç ve risk faktörleri incelenen bir kavramdır. Aileye duygusal bağ ve güvenli yakın ilişkiler kurma arasındaki ilişkiyi anlayabilmek bireyler için zordur ve psikolojik bir yük olarak bireylerin karşısına çıkar. Bu durum internet veya uzantıları için farklı bir izlenime sahiptir. İnternet ortamı, yeni insanlarla ilişki kurarken güvensiz davranan bireylerin psikolojik sıkıntılarını daha huzurlu bir sisteme indirgeyebilir. Bu nedenle literatürde güvensiz bağlanma ile internet bağımlılığı arasındaki bu pozitif ilişkinin varlığı incelenmiştir ve beklendiği gibi güvensiz bağlanma arttıkça internet bağımlılığı da artmıştır (Lin ve ark., 2011, s.745; Li ve Lin, 2014, s.254). Bireyler çevresinden (aile veya arkadaş çevresi gibi) yeterli değeri veya şevkati alamadıkları zaman bu olumsuz durumu telafi etmenin bir yolunu ararlar ve sosyal medya bireyler için iyi bir teselli mekanizmasını oluşturur (D'Arienzo ve ark., 2019, s.1094).

Tablo 2-2. Sosyal Medya/İnternet Bağımlılığı ve Bağlanma Stilleri Üzerine Literatürde İncelenen Araştırmaların Özeti

Yazar, yıl	Katılımcı sayısı	Ülke	Temel bulgular
Oldmeadow ve ark., (2013)	617 (18-64 yaş)	İngiltere	Kaygılı bağlanma ile Facebook kullanımı arasında pozitif ilişki.
Shin ve ark., (2011)	141 (yetişkin)	Kore	İnternet bağımlılığı ile kaçınan ve kaygılı bağlanma stilleri arasında pozitif ilişki.
Blackwell ve ark., (2017)	207 (17-49)	ABD	Kaygılı ve kaçınan bağlanma sosyal medya bağımlılığının göstergesidir.
Şenormancı ve ark., (2014)	30 (20 yaş üzeri)	Türkiye	İnternet bağımlılığı olan bireyleirn daha fazla kaygılı bağlanmaya sahip olması.
Eichenberg ve ark., (2017)	245 (16-61 yaş)	Avusturya	İnternet bağımlılığına daha savunmasız olanlar güvensiz bağlanmaya sahiptir.
Monacis ve ark., (2017)	712 (16-19 ve 20 üzeri yaş)	İtalya	Güvenli bağlanma ile sosyal medya bağımlılığı arasında negatif ilişki ve kaygılı ve kaçınan bağlanma ile pozitif ilişki.

Andangsari ve ark., (2013)	169 (lisans öğrencileri)	Endonezya	Kaygılı bağlanmaya sahip bireyler daha aktif Facebook kullanmaktadır.
Fujimori ve ark., (2015)	284 (19-29 yaş)	Japonya	Kararsız bağlanmaya sahip kadınlar daha fazla sosyal ağlarda vakit geçirmektedir.
Savcı ve Aysan, (2016)	2440 (14-19 yaş)	Türkiye	Saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma ile internet bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki. Güvenli bağlanma ile negatif bir ilişki.
Mazaheri Nejadfard ve Hosseinsabet, (2017)	180 (18-28 yaş)	İran	Güvenli bağlanmaya sahip bireyler daha samimi ilişkiler kurmakta ve daha daha az internet bağımlılığı sergilemektedir.

2.8.2. Sosyal Medya Bağımlılığı ile İlişkilerde Güven Arasındaki İlişki

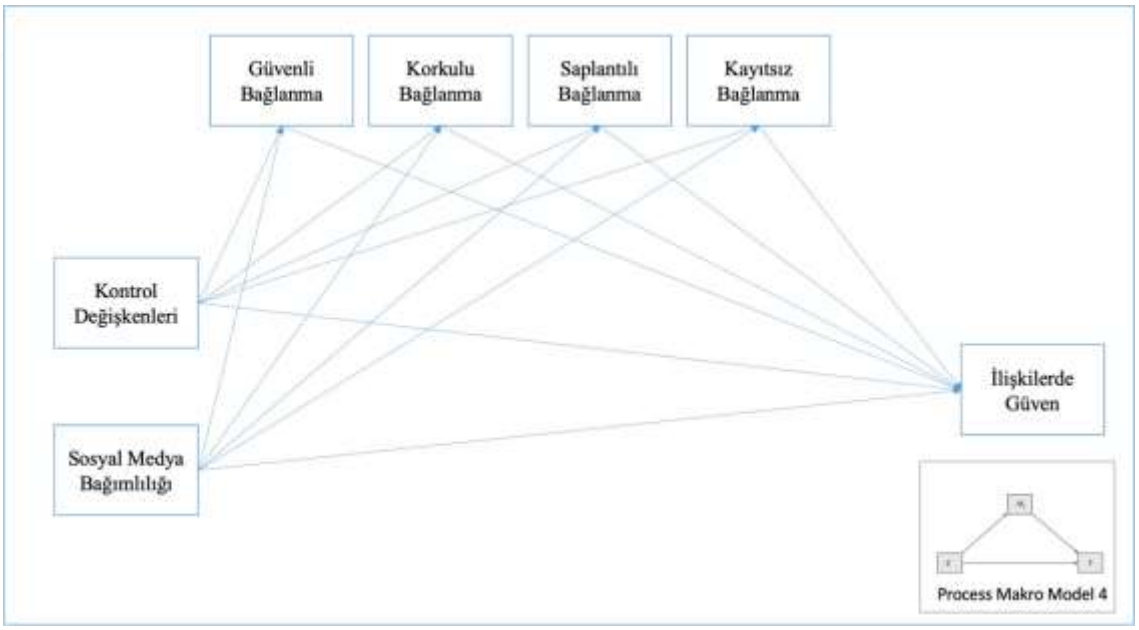
Yeni bir sosyal alan olarak sosyal medya bilgi akışının süreklilik arz ettiği bir çevre olarak insan hayatına yerleşmiştir. Bilginin çıkış noktası ve içerik üretimi kaynakları hem açık hem de anonim olarak devam etmektedir. Bu veri akışı içerisinde doğru ve yanlışı ayırt etmek aynı zamanda zor bir hal almaktadır. Bu nedenle ahlaki ilkelerden yoksun yapılan paylaşımların bulunduğu sosyal ağlara güvenin azalması tesadüf değildir (Kılıç ve İspir, 2020, s.268). Gerçekten de sosyal medyanın ortaya çıkışı güven üzerinde bir etkiye sahiptir (Paliszkiewicz ve Koohang, 2016, s.74). Sosyal medya kişilerarası ilişkilerde etkileşim halindeki bireyler hakkındaki bilgiyi daha hızlı

temin ederken, aynı zamanda yanlış bilginin edinimini de kolaylaştırır (Paliszkiewicz ve Koohang, 2016, s.75). Sosyal medyada güvenin işleyişinin anlaşılması geri bildirim ile ilgilidir ve olumlu ya da olumsuz sonuçlar güvenin devamlılığını etkiler (Nuñez-Gonzalez ve ark., 2015, s.1). Bu nedenle sosyal medya ile güven arasındaki ilişki hayatidir (Paliszkiewicz ve Koohang, 2016, s.75). Dahası sosyal medya ağları bilgilendirme amacının ötesinde sosyal-duygusal ihtiyaçları karşılamayı hedeflemekte ve bu doğrultuda sosyal medya ağlarının sosyal-duygusal geri bildiriminin sosyal medyada insan davranışına etkisi vurgulanmaktadır (Rau ve ark., 2008, s.2757). Bu vurgu sosyal medyayı, kişilerarası ilişkilerde gözetim ve kıskançlığı arttıran ve içsel bir güven sorununu ortaya çıkartan başlıca etmen yapmaktadır (Darvell ve ark., 2011, s.718; Helsper ve Whitty, 2010, s.9). Partnerin sosyal medya hesaplarını kontrol etme ve sorgulama gibi davranışları, sosyal medyanın insan psikolojisi ve kişilerarası ilişkiler ile bağlantısını ortaya çıkarmaktadır (Muise ve ark., 2009, s.441).

2.8.3. Bağlanma ve İlişkilerde Güven Arasındaki İlişki

Bağlanma büyük oranda birincil bakım verenle bebeğin iletişimini kapsamasına rağmen, bebeklikle beraber başlayan ve tüm hayatını ele alan bir sürecin genel adıdır. Bilindiği üzere bebeklikte oluşturulan doğru bir bağlanma davranışı gelecek seçimlerimizde, davranışlarımızda, kişilik özelliklerimizde ve hatta ebeveynlik kabiliyetlerimizde kayda değer bir etkiye sahiptir (Dinçsoy, 2021, s.35). Bireyin bağlanma esnasında geliştirdiği kendi ve başkaları modeli bireye gelecek ilişkilerinde bir yol gösterir (Göçener, 2010, s.54; Peterson ve Moran, 1988, s.613). Genellikle kişilerarası güvenin tesisi için olumlu kendi ve başkaları modeline ihtiyaç vardır. Çünkü birtakım çalışmalar, yetişkinlikteki yalnızlık sorununun temelinde bebeklik dönemindeki sağlıksız bağlanmanın olduğunu söylemektedir (Hazan ve Shaver, 1987, s.521). Duygusal olarak stresli bir zamanda eş veya yakın arkadaş gibi bir bağlanma figürü ile ilişki kurmanın ve böyle durumlarda başvurulacak bir figürün olduğunu bilmenin bireyleri rahatlattığı bilinmektedir. Burada vurgulanan temel etmen güven hissi ‘dir (Hazan ve Shaver, 1994, s.8). Kişilerarası güvenin daha doğrusu gündelik hayattaki iletişimin devamlılığı bireylerin kendilerine ve başkalarına yönelik olumlu bilişsel temsiller geliştirmesiyle gerçekleşir. Olumlu benlik modeline sahip bireyler bireyler kendilerine güvenen, kendilerini sevilmeye değer gören ve öz saygılarını kolay kolay yitirmeyen bireylerdir. Olumsuz benlik modeline sahip bireyler, bağımsız haraket

kabiliyetinden yoksun ve sürekli onaylanmayı bekleyen bireylerdir. Olumlu başkaları modeline sahip bireyler, kendileri için önemli olan kişiler tarafından ilgi görebileceklerini düşürler. Bu bireyler için değerli başkalarının ulaşılabilirliği ve güvenilebirliği önemlidir. Bu nedenle dışarıdan destek arama eğilimleri vardır. Olumsuz başkaları modeline sahip bireyler ise, yakın ilişki kurmaktan uzak durma, başkalarından destek alma ve onlara destek sağlama konusunda kayıtsız kalma ve ilişkileri hakkında olumsuz değerlendirme ve inançlar geliştirme şeklinde tanımlanmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227; Griffin ve Bartholomew, 1994, s.431). Tüm bu kuramsal çerçeveye göre, mevcut çalışmanın kavramsal modeli Şekil 6' de gösterilmiştir.

Şekil 6. Modelin Kavramsal Diyagramı (Model 4)

Not: Kontrol Değişkenleri = Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumu, Medeni Durum, Gelir Durumu ve Aile Tipi.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Alt Problemler ve Hipotezler

Alt problemler ve hipotezler mevcut literatürle açıklanmaya çalışılmış ve belirli noktalar vurgulanarak anlaşılır olması amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki hipotezler, literatür karşılıkları ile birlikte oluşturulmuştur.

1- **Bireylerin bağımlılık stilleri, sosyal medya bağımlılıkları ve ilişkilerde güvenleri, *cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, gelir durumu, eğitim durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, medeni durum, aile tipi ve hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenlerine* göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?**

Bağlanma, bebeğin dünyaya geldiği ilk andan itibaren bakım veren kişiyle kurduğu iletişimle şekillenen bir süreçtir. Bebek, bakım veren bireyi bir güvenli üs olarak görür ve bu güvenli üs sayesinde keşfe çıkar. Birincil bakım verenin davranışları bebekte bir rol repertuarının gelişmesine de doğrudan katkı sağlar. Çünkü bebek, bakım veren bireyle arasında kurduğu ilişkileri içselleştirir ve sonraki ilişkilerde yakınlığın nasıl kurulacağını ve sürdürüleceğini bu içselleştirilmiş ilişki şemalarına göre belirler. Bu sayede bebek, kendisi ve başkaları hakkında bir algı sistemi oluşturur. Bebeğin geliştirdiği bu sistem, kendisine ve başkalarına verdiği değeri zihninde netleştirmesine yardımcı olur ve yaşamı boyunca devamlılık sağlayan bir süreci başlatır. Bebeğin doğum anından itibaren sağlıklı bir şekilde yaşamını sürdürmesi, bakım verenin bebekle ilgilenmek istemesi ve onu tehlikelere karşı koruyarak güvende hissettirmesi ile ilişkilidir. Bu aşamada, bakım veren kişinin bebeğe ihtiyacı olan ilgi ve sevgiyi sağlaması önemlidir. Çünkü bağlanmanın bebek için başlıca anlamı ebeveyn tarafından tehlikelere karşı korunmaktır. Bağlanma bir sürece bağlı olmasından dolayı, bağlanma şiddetinde ve bağlanma figüründe bir takım değişikliklerin meydana geldiği bilinmektedir. Bağlanmadaki bu değişim, yaş artışına bağlı olarak süreç içerisinde bağlanmanın azalması ve yön değiştirmesi ile gerçekleşmektedir. Yetişkinliğe doğru birey, birincil bağlanma figürü olarak bakım veren yerine eşi veya arkadaşı yerleştirmektedir. Bütün bu literatür, bağlanmanın yaşamın içinde yaş, aile yapısı, yaşanılan bölge veya eğitim durumu gibi çeşitli faktörle ilişkili olduğunu kavramamıza yardımcı olmaktadır. Literatürdeki önceki çalışmalar; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, gelir

durumu, eğitim durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, medeni durum, aile tipi ve hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkeni gibi çeşitli faktörlerin bağlanma için belirleyeci olduğuna atıfta bulunmaktadır (Akdağ, 2011; Altundağ, 2011; Azman, 2016; Birgi, 2010; Çelik, 2004; Çetin, 2015; Demir, 2017; Emir, 2014; Erözkan, 2011; Kaçar, 2021; Karaırmak ve Duran, 2008; Konyalıoğlu, 2000; Şeker, 2009; Şişman, 2016; Tanış, 2014; Topkara, 2014; Yılmaz; 2007). Bu amaçla aşağıdaki hipotezlerin oluşturulması uygun görülmüştür.

$H_{1.1.}$ Güvenli bağlanma, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.2.}$ Korkulu bağlanma, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.3.}$ Saplantılı bağlanma, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.4.}$ Kayıtsız bağlanma, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.5.}$ Güvenli bağlanma, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.6.}$ Korkulu bağlanma, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.7.}$ Saplantılı bağlanma, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.8.}$ Kayıtsız bağlanma, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.9.}$ Güvenli bağlanma, kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.10.}$ Korkulu bağlanma, kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.11.}$ Saplantılı bağlanma, kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.12. Kayıtsız bağlanma, kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.13. Güvenli bağlanma, gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.14. Korkulu bağlanma, gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.15. Saplantılı bağlanma, gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.16. Kayıtsız bağlanma, gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.17. Güvenli bağlanma, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.18. Korkulu bağlanma, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.19. Saplantılı bağlanma, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.20. Kayıtsız bağlanma, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.21. Güvenli bağlanma, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.22. Korkulu bağlanma, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.23. Saplantılı bağlanma, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.24. Kayıtsız bağlanma, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.25. Güvenli bağlanma, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.26.}$ Korkulu bağlanma, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.27.}$ Saplantılı bağlanma, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.28.}$ Kayıtsız bağlanma, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.29.}$ Güvenli bağlanma, medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.30.}$ Korkulu bağlanma, medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.31.}$ Saplantılı bağlanma, medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.32.}$ Kayıtsız bağlanma, medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.33.}$ Güvenli bağlanma, aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.34.}$ Korkulu bağlanma, aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.35.}$ Saplantılı bağlanma, aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.36.}$ Kayıtsız bağlanma, aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.37.}$ Güvenli bağlanma, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.38.}$ Korkulu bağlanma, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.39.}$ Saplantılı bağlanma, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.40. Kayıtsız bağlanma, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

İnternet, ilk çıktığı dönemlerden bugüne bireylerin alışkanlıklarındaki birtakım değişikliklerde aktif rol oynamaktadır. Bilgiye kolay erişim, ihtiyaçların giderilmesi ve haberleşmeye katkısı gibi faydaları sayesinde internet, bireyleri kendisine bağlamakta başarılıdır. İnternetin her geçen gün kendini yenilemesi sosyal medya kavramını ortaya çıkarmış ve internet, sosyal medyayı kullanabilmek için bir araç konumunda kalmıştır. Bireylerin kendilerine özel profiller oluşturabilmesine, kimliklerini açığa çıkarmadan tamamen anonim şekilde fikirlerini paylaşmalarına, çevrelerini takipte kalmalarına veya yeni insanlarla tanışmalarına olanak sağlayan sosyal medya, bireyler için bir tür davranışsal bağımlılıktır. Medya bağımlılığı yaklaşımının temel savlarından biri olan kullanımlar ve doyumlar, bireylerin ihtiyaçlarını karşılayan medya araçlarının bireylerde doyum sağladığı ve haz mekanizmasını tetikleyerek alışkanlık oluşturduğunu savunmaktadır. Bunun yanında, sosyal medyanın eğlendirici yönü bireyleri sosyal ağlar üzerinde vakit geçirmeye itmekte ve bireyleri kendine bağımlı hale getirmektedir. Bireylerin sosyal medya kullanım amaçları incelendiğinde, genç-yaşlı, kadın-erkek, iyi-kötü sosyo ekonomik durum gibi ayrımların olduğu görülmektedir. Önceki çalışmalar; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, gelir durumu, eğitim durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, medeni durum, aile tipi ve hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkeni ile sosyal medya bağımlılığı arasında bir ilişkinin olduğunu vurgulamaktadır (Aksoy, 2020; Aliusta ve ark., 2019; Atlı ve ark., 2021; Baz, 2018; Çakmak, 2020; Demir, 2016; Demircioğlu, 2020; Eğren, 2021; Ilgaz, 2021; Koçak, 2021; Özkan, 2021; Sağar, 2019; Yüksel ve ark., 2020). Bu bağlamda, sosyal medya bağımlılığının bu değişkenlerle ilişkili olabileceği düşünülerek aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H1.41. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.42. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H1.43. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.44}$. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.45}$. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.46}$. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.47}$. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.48}$. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.49}$. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.50}$. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Güven, toplumun karmaşık yapısını tölere ederek bireylerin hayatlarını sürdürebilmelerine ve sosyal yaşam içerisinde işlevsel olabilmelerine olanak sağlamaktadır. Toplumun devamlılığı için ihtiyaç duyulan güven hissi bireyler için gerekli olan psikolojik bir konfor alanı oluşturmaktadır. Güvenin kişiselliğinin yanısıra sosyal bir fenomen olarak yorumlanması gerektiği araştırmacılar tarafından savunulmaktadır. Diğer insanlarla nasıl iletişim kuracağımızı belirleme de yardımcı olan güven için genel ahlak ve sosyal sermaye vurgusu önemlidir. Bireyler güvenebilecekleri bir toplum içinde karşılıklı fayda ile yaşamak ister ve bunun varlığı refah seviyesi ile ilişkilidir. Bu nedenle; cinsiyet, yaş, medeni durum ve sosyo-ekonomik statü gibi değişkenlerin bireysel ve toplumsal güven hakkında bilgi verebileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda gündelik yaşamın daha iyi hale gelmesi için toplumun ihtiyacı olan şeyin 'güvenilirlik' olduğu öne sürülmektedir. Çünkü güven sorunu genellikle güvenirlilik probleminden çözülememesinden türemektedir ve güvenilirlik yine toplumsal yapı ile ilişkilidir. Buna bağlı olarak önceki çalışmaların; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, gelir durumu, eğitim durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, medeni durum, aile tipi ve hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkeni ile güven arasında bir ilişki aradığı görülmektedir (Alesina ve Ferrara, 2000;

Aytaç ve ark., 2017; Birgi, 2010; Buchan ve ark., 2008; Clark ve Eisenstein, 2012; Dokur, 2019; Foubert ve Sholley, 1996; Fukuyama, 1996; Kasaa ve Parts, 2008; McGuire ve ark., 2010; Sutter ve Kocher, 2007; Şeker, 2009; Wang ve Yamagishi, 2005). Bu çerçevede önceki literatüre bakarak mevcut çalışmada aşağıdaki hipotezlerin kurulması uygun görülmüştür.

$H_{1.51}$. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.52}$. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.53}$. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.54}$. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.55}$. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.56}$. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.57}$. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.58}$. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.59}$. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

$H_{1.60}$. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

2- **Bireylerin bağımlılık stilleri, sosyal medya bağımlılıkları ve ilişkilerde güvenleri, *günlük sosyal medya kullanım sürelerine* göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?**

Bağlanma stillerinin dörtlü yapısı, dört farklı karakteri temsil etmekte ve bu dört ayrı karakterin ilişkilerde etkili olduğu bilinmektedir. Her bağlanma stili, bireylerin kendi iç dünyasına atıfta bulunur ve bireylerin gündelik yaşamına ilişkin birtakım ip uçları sağlar. Sosyal medya kavramı tanımlanırken, anonimselliği sayesinde içe dönük ve çekingen bireyler için bir özgürlük alanını oluşturduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda bağlanma stillerine göre günlük sosyal medya kullanım sürelerinde bir değişikliğin olduğu beklenmiştir. Güvenli bağlanan bireyler, düşük anksiyete seviyesine sahiptir ve iletişimden kaçınmazlar. Korkulu bağlanan bireyler, fazla anksiyete seviyesine sahiptir ve yüksek kaçınmacı davranış sergiler. Saplantılı bağlanan bireyler, yüksek anksiyete seviyesine sahipken, aynı zamanda yakın ilişkiler kurmak ister. Kayıtsız bağlanan bireyler ise, hem düşük anksiyete sergiler hem de yakın ilişkiler kurmaktan kaçınır. Bu bağlamda, bağlanma stillerindeki bu farklılıklardan dolayı, günlük sosyal medyaya ayrılan zamanın değişiklik gösterdiği düşünülmektedir. Literatürde, bu görüşü destekleyen çalışmalar görülmektedir (Andangsari ve ark., 2013; Eroğlu, 2015; Jenkins-Guarnieri ve ark., 2012; Lin, 2016; Liu ve ark., 2013; Longua Peterson ve ark., 2017; Oldmeadow ve ark., 2013; Yaakobi ve Goldengerg, 2014). Bu amaçla aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H2.1. Güvenli bağlanma, sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2.2. Korkulu bağlanma, sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2.3. Saplantılı bağlanma, sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2.4. Kayıtsız bağlanma, sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Sosyal medya bireyleri kendine bağımlı kılmakta başarılıdır. Çünkü sosyal medyadaki içeriklerin geneli eğlendirme ve bilgilendirme amacıyla üretilmektedir. Bu sayede bireyler boş zamanlarını istemsiz olarak sosyal medya üzerinde geçirir. Kişiden kişiye değişen kullanım miktarı küresel çapta ele alındığında, günlük 6 saat 55 dakika internet ve günlük 2 saat 29 dakika sosyal medya kullanıldığını göstermektedir. Dahası, dünya nüfusunun 4.66 milyarının internet ve internet kullananların 4.14 milyarının aktif sosyal medya kullandığı bilinmektedir. Bu nedenle, sosyal medya bağımlılığının günlük

sosyal medya kullanım süresine göre değişiklik gösterdiği öngörülmüştür. Önceki çalışmalar, sosyal medya bağımlılığı ile sosyal medya kullanım süresi arasında pozitif bir ilişkinin varlığını ortaya koymuştur (Aktan, 2018; Çiftçi, 2018). Bu bağlamda, aşağıdaki hipotez kurulmuştur.

H2.5. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, sosyal medya kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

İletişim ve etkileşimin sürdürülebilir olması için kişilerarası güvenin kurulabilmesi gereklidir. Sosyal medya doğru bilgiye erişimi kolaylaştırırken, aynı zamanda yanlış bilgilerin de fazla olduğu bir alanı oluşturmaktadır. Yeni bir kültürün şekillenmesine de sebep olan sosyal medya, sanallık etkisi nedeniyle bireylerin değer yargılarında bir bozulmaya da neden olabilmektedir. Sosyal medya da üretilen içerikler insanları sanal bir ortamda haz elde etmeye itmekte ve kişilerin gerçek hayatlarında sürdürdükleri ilişkilerinin kalitesini düşürmektedir. Bireylerin ilişkilerindeki sağlıksız iletişim, ilişkilerde bağın kurulamamasına ve birbirine güven duymayan bireylerin oluşmasına neden olmaktadır. Muise ve ark. (2009), romantik ilişkilerde meydana gelen kıskançlığın sosyal medya kullanımını arttırdığını öne sürmektedir. Bu nedenle ilişkilerde güvenin sosyal medya kullanım süresiyle ilişkili olduğu düşünülmüş ve aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H2.6. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, sosyal medya kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

3- **Bireylerin bağımlılık stilleri, sosyal medya bağımlılıkları ve kişilerarası güvenleri, *kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba, sosyal medya ilişkilerimde beni daha şüpheci yaptı sorusuna verilen cevaba ve mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba* göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?**

Bireyin bakım verenle sağlıklı iletişimi bireyin kendisini değerli görmesine ve çevresini de değerli olarak yorumlamasına olanak sağlamaktadır. Bu durum olumlu benlik ve olumlu başkaları içsel çalışan modelini temsil eder ve bireyin sosyal ilişkilerine bir projeksiyon oluşturur. Bireylerin sosyal ilişkilerinin kuvvetli olması, yalnızlık olgusunu ortadan kaldırır. Bireyler daha fazla etkileşim halinde olur ve daha az anksiyete üretir. Diğer bir yandan, bakım verenle sağlıksız iletişim sonucu, bireyler ilerki yaşamlarında daha fazla kaygı ve çekingenlik yaşayarak sosyal ilişkilerinde

etkisiz kalır. Bu durum bireylerin daha fazla yalnız hissetmelerine neden olmaktadır. Önceki araştırmalar güvenli bağlanma ile yalnızlık arasında negatif bir ilişki, korkulu ve saplantılı bağlanma ile yalnızlık arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir (Akbağ, 2010; Erözkan, 2004; Karakuş, 2012). Bazı araştırmalar yetişkinlikte ortaya çıkan yalnızlığın altında bağlanma davranışının etkili olduğunu vurgulamaktadır (Hazan ve Shaver, 1987). Bu bağlamda aşağıdaki hipotezlerin kurulması uygun görülmüştür.

H3.1. Güvenli bağlanma, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3.2. Korkulu bağlanma, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3.3. Saplantılı bağlanma, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3.4. Kayıtsız bağlanma, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Bağlanma stilleri, özellik olarak birbirinden ayrılan dört ayrı karakteri betimlemektedir. Güvenli bağlanan bireyler için kaygı, çekingenlik ve şüphe daha az görülmektedir. Korkulu bağlanan bireyler için anksiyetenin daha fazla ve ilişkilerde kurulan yakınlığın daha az olduğu bilinmektedir. Saplantılı bağlanan taraf olmak, endişe ve yakınlığın dengesini kuramamaya neden olmaktadır. Kayıtsız bağlanan bireyler de ise, ne kaygı ne de yakınlık kurma isteği vardır. Bu dört ayrı bağlanma stiline bağlı olarak sosyal medya kullanım alışkanlıklarının ve sosyal medyadan etkilenme oranlarının birbirinden ayrıldığı düşünülmektedir. Bu bağlamda, sosyal medyadan kaynaklanan ilişkilerde şüpheciliğin temelinde bağlanmanın olabileceği ve farklı bağlanma gruplarının sosyal medyadan farklı etkilenebileceği vurgulanmaktadır. Önceki çalışmalar, ilişkilerde güven ile sosyal medya bağımlılığı arasında negatif ilişki tespit etmiştir (Dinçsoy, 2021). Aynı zamanda, korkulu bağlanan bireylerin sosyal ağların kullanımıyla depresif geri bildirimler ürettiği de bilinmektedir (Young ve ark., 2020). Bu teorik çerçeveye göre aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H3.5. Güvenli bağlanma, sosyal medya ilişkilerimde beni daha şüpheci yaptı sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3.6. Korkulu bağlanma, sosyal medya ilişkilerimde beni daha şüpheci yaptı sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3.7. Saplantılı bağlanma, sosyal medya ilişkilerimde beni daha şüpheci yaptı sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3.8. Kayıtsız bağlanma, sosyal medya ilişkilerimde beni daha şüpheci yaptı sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Bağlanma, bebekle bakım veren arasındaki etkileşimi temel alır ve sürece bağlı olarak bağımlılık stillerinin geliştiğini öne sürer. Bu nedenle bağlanmanın çocukluk çağı deneyimleri ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Literatürde çocukluk döneminde meydana gelen olumsuz olayların saplantılı bağlanma ile pozitif ilişkisinin olduğunu ortaya koyan çalışmalar ile tek ebeveynli bireylerin iki ebeveynli bireylere göre daha fazla kaygıya sahip olduğunu vurgulayan çalışmalar vardır (Cebeci, 2009; Deniz, 2006). Bu fikirlerden haraketle bağlanma stillerinin çocukluktaki deneyimlere göre şekilleneceği öngörülmüş ve aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

H3.9. Güvenli bağlanma, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3.10. Korkulu bağlanma, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3.11. Saplantılı bağlanma, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3.12. Kayıtsız bağlanma, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Sosyal medyaya, internetin olduğu her yerden ulaşılabilmekte ve ücretsiz olması sayesinde de herhangi bir sınırlılık oluşturmamaktadır. Bu kolaylıkla sosyal medya, bireyler için bazen dünya hayatının stresinden kaçmak için bir teselli mekanizması bazense içe kapalı insanların sosyalleşebildiği bir ortam konumundadır. Yalnızlık çeken bireyler için ise bulunmaz bir fırsat hükmündedir. Önceki çalışmalar, sosyal medya kullanımı ile yalnızlık arasındaki pozitif ilişkiyi ortaya koymaktadır (Ando ve Sakamoto, 2008; Boz, 2021; Demir ve Buğa, 2019; Doğan ve Karakuş, 2015; Ryan ve Xenos, 2011). Mevcut literatüre dayanarak aşağıdaki hipotez kurulmuştur.

H3.13. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Sosyal medyanın gündemi kurmada etkili olduğu ve insanlara ne düşünecekleri hakkında yönlendirme yaptığı bilinmektedir. Özellikle eğlendirme özelliğiyle bireyleri kendi ortamında tutmakta ve bir sınır olmaksızın herkese ulaşmayı sağlamaktadır. Sosyal medyanın fazla kullanılmasıyla gerçeklik algısının ortadan kalktığı ve sanal kimlikler nedeniyle bireylerin ilişkilerinde sorunlar yaşadığı öngörülmektedir. Önceki çalışmalarda üzerine odaklanılan temel mesele kıskançlık ve sosyal medya kullanımı arasındaki pozitif ilişkidir (Elphinston ve Noller, 2011; Muise ve ark., 2018). Dahası, bireyler sosyal medyanın kendilerine zarar verdiğini düşünmektedir (Demir ve Kumcağız, 2019). Bu bağlamda, aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H3.14. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, sosyal medya ilişkilerimde beni daha şüpheci yaptı sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Çocuklukta elde edilen deneyimler aracılığıyla bireylerin gelecek beklentileri ve hedefleri belirlenmektedir. Mutlu bir çocukluk deneyimi sosyal ilişkilerde güçlü bir yapıyı temsil ederken, mutsuz bir çocukluk yaşantısı sosyal ilişkilerde bozulmalara neden olur. Verimsiz sosyal ilişkilerin kişiler üzerinde olumsuz sonuçlar doğuracağı ve beklentisi karşılanamayan bireylerin ihtiyaç duyduğu iletişimi sosyal medyada arayacağı düşünülmektedir. Tarkan (2020), mutsuz çocukluk geçiren bireylerin daha fazla sosyal medyada vakit geçirdiğini vurgulamaktadır. Bu amaçla aşağıdaki hipotezin oluşturulması uygun görülmüştür.

H3.15. Bireylerin sosyal medya bağımlılıkları, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Yalnız olmak veya yalnız hissetmek, kişilerin iletişimlerini olumsuz etkileyen önemli bir husustur. Sağlıksız sosyal ilişki temeli, sosyal yetilerin körelmesine de etki etmekte ve kişilerarası güven sorununu doğurmaktadır. Yalnızlığın çeşitli mental problemlerle ilişkili olması nedeniyle güvensizliğin artması anlaşılabilmektedir. Bu nedenle önceki benzer çalışmalar, yalnızlık ile güven arasındaki ilişkiyi incelemiştir (Kurt ve ark., 2013; Karakuş, 2012). Bu bağlamda, aşağıdaki hipotez kurulmuştur.

H3.16. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Güvene bağlı kavramlar açıklanırken, güvenin anlaşılabilmesi için belirsizlik kavramının gerekliliği nitelendirilmiştir. Belirsizliklerin azalması ilişkilerdeki güveni artırırken, aynı zamanda güvenebilmek adına iletişim kurulan kişiyi izlemenin ve takip etmenin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Çünkü partnerin güveninden şüpheye düşüldüğü zaman, bu belirsizliği yönetebilmek için birtakım adımlar atılmaktadır. Bu adımlar çoğunlukla karşı bireyin davranışlarını izleme ve takip etme olarak betimlenmektedir. Muise ve ark. (2009), sosyal medya kullanımına bağlı olarak bireylerin partnerleri hakkında daha fazla belirsizliğe maruz kaldığını ve daha fazla sosyal medya kullandığını ortaya çıkarmıştır. Sosyal medya bünyesinde belirsizlik barındırır ve bireyler bağlı oldukları kişiler hakkında daha fazla merak duyar. Bu merak durumu kişinin partneri ve ilişkisi hakkındaki düşüncelerine yansır. Sonuç olarak birey, ilişkilerinde daha şüpheci bir davranış sergilemeye başlar. Bu bakış açısına göre, aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H3.17. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, sosyal medya ilişkilerimde beni daha şüpheci yaptı sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Güvenin oluşması gelişimsel birtakım süreçleri içinde barındırmaktadır. Bebeklikten itibaren çevrede olup biten sürekli kayıt altına alınır ve hayata dair bir algının oluşması sağlanır. Çocukluk, hassaslığın ve savunmasızlığın fazla olduğu bir dönemdir ve bu dönem içerisinde meydana gelen olumsuz deneyimlerin çocukta bırakabileceği etki önemlidir. Sevgi ile büyüyen bireylerin ilerki yaşamlarında daha az kaygı ve daha fazla güven davranışı sergiledikleri bilinmektedir. Çocuklukta edinilen olumlu anılar yetişkinlikte sağlıklı bir geribildirim sağlamaktadır. Literatürdeki benzer çalışmalarla bu görüş desteklenmektedir (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006; Ural ve ark., 2015). Bu nedenle aşağıdaki hipotezin kurulması uygun görülmüştür.

H3.18. Bireylerin ilişkilerde güvenleri, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

4- **Sosyal medya bağımlılığı, bağlanma stilleriyle arasında bir ilişkiye sahip midir?**

Bireylerin içinde bulunduğu dünyayı algılama biçimi bireylere göre ayrışabilmekte ve gelişimsel birtakım faktörlere bağlı olarak bu algı içselleştirilmektedir. Gündelik ilişkilerimizin doğasını kavrayabilmek için çocukluk döneminin ve bunun üzerinden bağlanmanın anlaşılabilmesi önemlidir. Bireylerin ne kadar kendine değer verdiğinin veya ne kadar diğer insanları değerli gördüğünün altında içsel çalışan modellerin yattığı bilinmektedir. İçsel çalışan modeller, dört ayrı bağlanma stiline göre farklı tutum ve davranışı temsil eder ve gündelik yaşamımızda ortaya çıkan yeniliklerin bu dört farklı tutum ve davranışa göre anlamlandırılmasına katkı sağlar. Sosyal medyanın insan hayatındaki yerine bakıldığı zaman, içsel çalışan modeller aracılığıyla farklı konumlandırıldığı düşünülmektedir. Güvenli bağlanan bireylerin özgüveni yüksektir ve sosyal hayatlarındaki çeşitliliğin fazla olması sayesinde sosyal medya daha az kullanılır. Korkulu ve saplantılı bağlanan bireylerin iletişimdeki sorunları, sosyal ilişkilerde verimsizliği ve daha fazla sosyal medya kullanımını ortaya çıkartır. Çünkü korkulu ve saplantılı bağlanan bireyler olumsuz benlik modeline sahiptir ve sürekli diğer insanlar tarafından onaylanma bekler. Kayıtsız bağlanan bireyler ise daha rahat görüntü sergiler ve çevresinde olan olaylara kayıtsız kalmayı seçer. Bu nedenle sosyal medya kullanımının kayıtsız bağlanan bireylerde daha az ortaya çıkacağı öngörülmektedir. Literatürdeki sosyal medya kullanımı ile bağlanma stillerini inceleyen çalışmalar, bu öngörüleri destekler niteliktedir (Andangsari ve ark., 2013; Blackwell ve ark., 2017; Monacis ve ark., 2017; Oldmeadow ve ark., 2013; Savcı ve Aysan, 2016; Shin ve ark., 2011; Şenormancı ve ark., 2014). Bu amaçla aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H4.1. Sosyal medya bağımlılığı ile güvenli bağlanma arasında negatif bir ilişki vardır.

H4.2. Sosyal medya bağımlılığı ile korkulu bağlanma arasında pozitif bir ilişki vardır.

H4.3. Sosyal medya bağımlılığı ile saplantılı bağlanma arasında pozitif bir ilişki vardır.

H4.4. Sosyal medya bağımlılığı ile kayıtsız bağlanma arasında negatif bir ilişki vardır.

5- Bağlanma stilleri ile ilişkilerde güven arasında bir ilişki var mıdır?

Bağlanma, bebek ile bakım veren kişi arasındaki güven ilişkisinin kurulmasını öncelik olarak belirler. Bebek, keşif yapmak istediği zaman bakım veren bireyi güvenli üs olarak kullanarak keşfe çıkar ve tehlikeli bir durumda güvenli üsse döner. Yetişkinlikte ise, stresli bir olay karşısında bağlanma figürüne sığınabileceği hissi kişiyi rahatlatır. Burada vurgulanan temel husus 'güven hissi' dir. Çünkü toplumdaki her birey artan risklere karşı kendini güvende tutmak ister. Bu nedenle bağlanma stilleri ilişkilerde güven ile yakından ilişkili olarak düşünülmüştür ve önceki çalışmalar, bağlanma stilleri ile ilişkilerde güven arasındaki ilişkiyi incelemiştir (Fuller ve Fincham, 1995; Milkulincer, 1998). Bu amaç doğrultusunda, mevcut literatürden destekle aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H5.1. Güvenli bağlanma ile ilişkilerde güven arasında pozitif bir ilişki vardır.

H5.2. Korkulu bağlanma ile ilişkilerde güven arasında negatif bir ilişki vardır.

H5.3. Saplantılı bağlanma ile ilişkilerde güven arasında negatif bir ilişki vardır.

H5.4. Kayıtsız bağlanma ile ilişkilerde güven arasında negatif bir ilişki vardır.

6- Sosyal medya bağımlılığı, ilişkilerde güvenle arasında bir ilişkiye sahip midir?

Bilgiye erişim, bilgi paylaşımı, gündemi takip etme veya yeni insanlarla tanışma konusunda sosyal medya geniş bir konfor alanı oluşturmaktadır. Bireyler, bu konfor alanı içerisinde kendi benliklerini beslerler ve sosyal medyanın insanlara verdiği bu haz ile daha fazla sosyal medya kullanırlar. Her bireyin sosyal medyadan elde ettiği geri bildirim farklıdır ve sosyal medyada görünür olmak için bazı ahlaki normların göz ardı edildiği bilinmektedir. Ahlaki normlar görmezden gelinir ve zamanla kanıksanarak normalleşir. Normalleşen her ahlaki olmayan norm topluluklar tarafından benimsenir ve kendi kültürünü kendi bakış açısını oluşturur. Diğer bir yandan, toplum içerisinde bu tutum ve davranışı benimsemeyen ve kendi ahlaki normları bulunan topluluklar da vardır. Toplum içerisinde bu farklı bakış açılarına sahip bireyler etkileşime geçtiklerinde normlarında bir çatışma meydana gelir ve bireyler arasında bir güven sorununu doğurur. Çünkü sosyal medya içerik bakımından zengindir ve her birey kendi benliğini anlamlandırmada dışsal bir kaynaktan beslenir. Kişi, sosyal medyada kendini anlamlandırabilir veya günlük yaşamından almadığı onayı sosyal medyada alabilir. Günümüzde bireyleri hayatın gerçeklerinden uzaklaştıran unsurun sanallık etkisi

aracılığıyla sosyal medya olduğu düşünülmekte ve ilişkilerde güvenin temelinde sosyal medyanın olduğu öngörülmektedir. Önceki çalışmalar öne sürülen fikri pekiştirmektedir (Darvell ve ark., 2011; Dinçsoy, 2021; Elphinston ve Noller, 2011; Helsper ve Whitty, 2010 ; Muise ve ark., 2009; Persch, 2021). Bu amaçla aşağıdaki hipotez kurulmuştur.

H6.1. Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında negatif bir ilişki vardır.

7- Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında bağlanma stilleri bir aracılık etkisine sahip midir?

Önceden de bahsedildiği gibi, bağlanma stilleri dört ayrı karakteri betimleyen dört paragraftan oluşmaktadır. Her paragraf bireylerin gündelik ilişkilerine yönelik birtakım ip uçları vermektedir. Bağlanmaya bağlı olarak sosyal ilişkilerdeki verimlilik ve ilişkilerdeki verimliliğe bağlı olarak ise iletişimin kuvveti değişebilmektedir. Güvenli bağlanan bireyler daha fazla sosyalliğe sahiptir ve bu sayede hem sosyal medyayı daha az kullanır hem de ilişkilerde daha fazla güvenir. Korkulu bağlanan bireyler, çekingen bir tavır sergiler ve yüksek anksiyete seviyesine sahiptir. Bu nedenle sosyal ilişkileri gelişmemiştir. Korkulu bağlanan bireylerin sosyal kaygıları fazla olmasına rağmen yakınlık kurmak ister. Kayıtsız bağlananlarda ise ne kaygı ne de yakınlık kurma isteği vardır. Bireylerin bağlanma sürecindeki bu farklılıklardan dolayı, sosyal medya bağımlılığı ve ilişkiler de güven üzerinde bir etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Bu amaçla aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H7.1. Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında güvenli bağlanma bir aracılık rolüne sahiptir.

H7.2. Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında korkulu bağlanma bir aracılık rolüne sahiptir.

H7.3. Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında saplantılı bağlanma bir aracılık rolüne sahiptir.

H7.4. Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında kayıtsız bağlanma bir aracılık rolüne sahip değildir.

3.2. Araştırma Modeli

Bireylerin sosyal medya kullanımlarının, bağlanma stillerinin ve kişilerarası güvenlerinin birbirleriyle ilişkisini incelemek amacıyla yürütülen çalışmada verilerin insan katılımcılardan tarama yöntemi ile toplanması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda çalışmada nicel araştırma deseni içerisindeki ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, nicel araştırma desenleri içerisindeki genel tarama modelinin içerisinde bulunmaktadır. İlişkisel tarama modelinin özelliği, bir veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi analiz edebilmesidir. Karasar'a (2012, s.81) göre, değişkenler arasında ortaya çıkan değişim şiddetini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir araştırma modelidir. Bu araştırma modelindeki ilişkisel çözümleme, korelasyon türü ilişki ve karşılaştırma yolu ilişki olarak iki şekilde gerçekleştirilir.

3.3. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni İzmir popülasyonu olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini ise İzmir ilinde ikamet eden 592 birey oluşturmaktadır. Başlangıçta ulaşılan örneklem büyüklüğü 731 kişidir, fakat sonraki incelemeler sonucunda bireylerin büyük bir kısmının soruları eksik ve hatalı doldurduğu görülmüş ve bu kişiler çalışmadan çıkartılmıştır. Örneklem büyüklüğünün evreni temsil edip etmediğini hesaplamak için http://www.raosoft.com/samplesize.html sitesi üzerinden %95 güven düzeyinde hesaplama gerçekleştirilmiştir. Hesaplama sonucunda tavsiye edilen örneklem büyüklüğü 385 olarak ortaya çıkmıştır. Sekeran ve Bougie' ye (2016, s.264) göre, 384 örneklem büyüklüğü %95 güven aralığı için, bir milyon ve üzeri evren büyüklüğünü karşılamak için yeterli örneklem büyüklüğüdür. Bu araştırmanın evrenine bakıldığında, istenilen evren büyüklüğünün altında olduğu ve çalışmanın örneklemine bakıldığında ise istenilen örneklem büyüklüğünün üzerinde olduğu görülmektedir. Bu çerçevede araştırmanın örneklemi evrenini karşılama noktasında yeterli ölçüdedir.

3.4. Veri Toplama Araçları

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan, bireylerin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, medeni durumu, gelir durumu, kardeş sayısı, hayatlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri yer, günlük sosyal medya kullanım süresi,

sosyal medyanın ilişkilerde şüpheciliğe sebep olup olmadığı, yalnız hissedip hissetmedikleri ve mutlu bir çocukluk geçirip geçirmedikleri hakkında bilgileri almayı sağlayan bir formdur (Bkz. Ek.1).

3.4.2. İlişkiler Ölçeği

Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen ve Türkçeye adaptasyonu Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan İlişkiler Ölçeği, her bir paragrafın bir bağlanma stilini (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız) ölçmeyi hedeflediği dört kısa paragraftan oluşmaktadır (Bkz. Ek.2). Araştırmaya katılan katılımcılardan, başlangıçta, 7 basamaklı likert ölçek üzerinde, her bir bağımlılık stilini belirten paragrafın kendilerini ne derece tanımladığını belirtmeleri söylenmiştir (1 = Beni hiç tanımlamıyor, 4= Beni kısmen tanımlıyor, 7 = Tamamıyla beni tanımlıyor). Ayrıca değerlendirmenin sonunda katılımcılardan kendilerini en iyi tanımladığını düşündükleri paragrafı işaretlemeleri istenmiştir.

3.4.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu, Şahin ve Yağcı (2017) tarafından 18 ila 60 yaş aralığındaki yetişkin bireylerin sosyal medya bağımlılıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilme aşamasında, 527'si kadın ve 520'si erkek olmak üzere 1047 yetişkin birey çalışmaya katılmıştır. Ölçeğin faktör yapısına ilişkin gerçekleştirilen keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda ölçeğin (1) bana hiç uygun değil, (2) bana uygun değil, (3) kararsızım, (4) bana uygun (5) bana çok uygun olmak üzere 5'li likert , sanal tolerans (m1-m11) ve sanal iletişim (m12-m20) olmak üzere iki alt boyut ve 20 maddeden oluştuğu ortaya konmuştur (Bkz. Ek.3). Ölçeğin 5. ve 11. maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçeğin faktör yükleri .61 ile .87 arasında sıralanmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda Ki-kare değerinin ($\chi 2$=7051,32; sd=190, p=0.00) anlamlı olduğu saptanmıştır. Uyum indeksi değerleri ise RMSA=.059; SRMR=.060; NFI=.59; CFI=.96; GFI=.90; AGFI=.88 olarak bulunmuş ve tavsiye edilen uyum iyiliği değerlerini karşılamıştır. Ölçeğin geneline yönelik uygulanan Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .94; ölçek faktörlerinden sanal tolerans için .92 ve sanal iletişim için .91 bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayıları geneli için .93; ölçeğin faktörlerinden sanal tolerans için .91 ve sanal iletişim için .90 olarak belirlenmiştir. Geçerlilik ve güvenirlik analizleri sonucunda SMBÖ-

YF'nin, yetişkinlerin sosyal medya bağımlılığını belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur. Ölçek elde edilen puanın yüksek olması, sosyal medya bağımlılık düzeyinin yüksek olduğunun göstergesidir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir.

3.4.4. İlişkilerde Güven Ölçeği

İlişkiler Ölçeği**,** Demirci ve Ekşi (2018) tarafından bireylerin ilişkilerde güvenlerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin faktör yapısına ilişkin gerçekleştirilen keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda ölçeğin (1) bana hiç uygun değil, (2) bana uygun değil, (3) bana biraz uygun, (4) bana oldukça uygun (5) bana tamamen uygun olmak üzere 5'li likert , güven (m1-m5) ve güvenilirlik (m6-m10) olmak üzere iki alt boyut ve 10 maddeden oluştuğu ortaya konmuştur (Bkz. Ek.4). Ölçeğin 4. maddesi ters puanlanmaktadır. Ölçekteki maddelerin faktör yükleri .61 ile .80 arasında sıralanmaktadır. İlişkilerde Güven Ölçeği'nin iki boyutlu yapısını değerlendirmek üzere uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerleri; $\chi 2$ (34, N = 450) = 63,40, $p < .001$; CFI = .99; NFI = .98; NNFI = .99; SRMR = .033; RMSEA = .044 şeklinde bulunmuştur. Modelin uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde iki boyutlu modelinin kabul edilebilir düzeyde uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonucundaki faktör yükleri .59 ile .76 arasında değişmektedir. Ölçeğin geneli için Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .88, alt boyutlardan güven için .80 ve güvenilirlik için .75 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin üç hafta arayla 30 katılımcıya yeniden uygulanmasıyla elde edilen test-tekrar test güvenirlik katsayısı ölçeğin geneli için .89, güven alt boyutu için .90 ve güvenilirlik alt boyutu için .76 olarak bulunmuştur. Her alt boyut kendi içinde puanlanmaktadır. Puanların artması ilgili özelliğin artmasını sağlamaktadır.

3.5. Verilerin Toplanma Süreci

Çalışma evreninden araştırma verilerinin, etik kurul başvurusu onaylandığı tarihten itibaren toplanması öngörülmüş ve onaylandıktan sonra Aralık 2020 ile Şubat 2021 tarihleri arasında veriler toplanmıştır. Çalışmanın verileri, web tabanlı bir anket sitesi üzerinden hazırlanmış ve çevrimiçi sosyal medya siteleri ve mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla dağıtılmıştır. Tüm katılımcılar, anketi cevaplamadan önce araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilmiştir. Ankete katılan katılımcılar, teknik

olarak bir kere onay vermiş ve istedikleri zaman anketi sonlandırabilmişlerdir. Araştırmaya katılan bireylerin anketi tamamlaması ortalama 15 dakika sürmüştür.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi için SPSS v24 paket programı kullanılmıştır. Veriler SPSS v24 programına aktarıldıktan sonra kayıp veri olup olmadığına bakılmış ve ortaya çıkan kayıp verilerin yerine ortalamaya göre atama yapılmıştır. Hatalı ve dikkatsiz dolduran bireylerin tespit edilmesi için ters kodlanmış sorular ile Crosstabs (Çaprazlama) yapılmış ve tespit edilen kişiler analizden çıkartılmıştır. Ölçeklerin içerisindeki olumsuz maddeler için gerekli olan ters kodlama işlemleri gerçekleştirilmiş, ölçeklerin faktör yapılarının orjinal eserdekiyle benzer olup olmadığını sınamak için Keşfedici (Açımlayıcı) Faktör Analizi yapılmış ve analizlere geçilmeden önce ölçek ortalamaları ve ölçeklerin alt boyutlarının ortalamaları alınmıştır. Normallik varsayımının sınanması amacıyla normallik analizi yapılmış ve çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır. Çalışmada kullanılan demografik veriler ile ölçekler arasındaki ilişkiye yönelik, Bağımsız Örneklem T Testi ve ANOVA Testi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi anlamak için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Araştırma modeline uygun şekilde önce Regresyon daha sonra PROCESS Aracı Değişken analizleri yapılmıştır.

3.7. Etik Konular

Araştırmaya başlamadan önce İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 2020-204 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmaya katılan bireylere; araşırmanın amacı ve önemi kısaca izah edilmiştir. Bireylere; araştırma anketine katılmanın ortalama 15 dakika süreceği, tahminen kaç kişinin araştırmaya katılacağı, araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığı ve istenildiğinde araştırmanın bırakılabileceği, araştırma verilerinin ne amaçla kullanılacağı ve verilerin ne zaman imha edileceği hakkında bilgi verilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Yapı

Tablo 4-1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Frekans	Yüzdelik
Cinsiyet		
Kadın	307	%51,9
Erkek	285	%48,1
Yaş		
18-22	195	%32,9
23-35	351	%59,3
36-45	27	%4,6
46 ≤	19	%3,2
Kardeş Sayısı		
0	37	%6,3
1-2	198	%33,4
3-5	285	%48,1
6 ≤	72	%12,2
Gelir Durumu		
Çok Kötü	11	%1,9
Kötü	32	%5,4
Orta	360	%60,8
İyi	175	%29,6
Çok İyi	14	%2,4
Eğitim Durumu		
İlkokul	6	%1,0
Ortaokul	11	%1,9
Lise	61	%10,3
Üniversite	445	%75,2

Yüksek Lisans/Doktora	69	%11,7
Anne Eğitim Durumu		
İlkokul	347	%58,6
Ortaokul	105	%17,7
Lise	94	%15,9
Üniversite	46	%7,8
Yüksek Lisans/Doktora	0	%0,0
Baba Eğitim Durumu		
İlkokul	220	%37,2
Ortaokul	115	%19,4
Lise	138	%23,3
Üniversite	107	%18,1
Yüksek Lisans/Doktora	12	%2,0
Medeni Durum		
Bekar	488	%82,4
Evli	94	%15,9
Boşanmış	10	%1,7
Aile Tipi		
Çekirdek Küçük Aile	435	%73,5
Geniş Aile	157	%26,5
Hayatın Büyük Bir Bölümünün Geçirildiği Yer		
Köy	72	%12,2
Şehir	293	%49,5
Büyükşehir	227	%38,3
Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresi		
1 Saatten Az	99	%16,7
1-3 Saat Arası	322	%54,4
4-6 Saat Arası	143	%24,2
7 Saat ve üzeri	28	%4,7

Kendimi Yalnız Hissediyorum		
Hiç Katılmıyorum	119	%20,1
Katılmıyorum	200	%33,8
Kısmen Katılıyorum	190	%32,1
Katılıyorum	61	%10,3
Tamamen Katılıyorum	22	%3,7
Sosyal Medya İlişkilerimde Beni Daha Şüpheci Yaptı		
Hiç Katılmıyorum	53	%9,0
Katılmıyorum	116	%19,6
Kısmen Katılıyorum	178	%30,1
Katılıyorum	168	%28,4
Tamamen Katılıyorum	77	%13,0
Mutlu Bir Çocukluk Geçirdim		
Evet	451	%76,2
Hayır	141	%23,8

Araştırmaya katılan bireylerin 307'si kadın 285'i erkek; 195'i 18-22 yaş arasında, 351'ii 23-35 yaş arasında, 27'si 36-45 yaş arasında, 19'u 46 ve üzeri yaşında; bireylerden kardeşi olmayan 37 kişi, 1 veya 2 kardeşi olan 198 kişi, 3-5 arası kardeşi olan 285 kişi, 6 ve üzeri kardeşi olan 72 kişidir; gelir durumu çok kötü olan 11 kişi, kötü olan 32, orta olan 360, iyi olan 175, çok iyi olan 14 kişidir; eğitim durumu ilkokul olan 6 kişi, ortaokul olan 11 kişi, lise olan 61, üniversite olan 445, yüksek lisans/doktora olan 69 kişidir; annesinin eğitim durumu ilkokul olan 347 kişi, ortaokul olan 105 kişi, lise olan 94 kişi, üniversite olan 46 kişi, yüksek lisans/doktora olan 0 kişidir; babasının eğitim durumu ilkokul olan 220 kişi, ortaokul olan 115 kişi, lise olan 138 kişi, üniversite olan 107 kişi, yüksek lisans/doktora olan 12 kişidir; medeni durumu bekar olan 488 kişi, evli olan 94 kişi, boşanmış olan 10 kişidir; aile tipi çekirdek küçük aile olan 435 kişi, geniş aile olan 157 kişidir; hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer köy olan 72 kişi, şehir olan 293 kişi, büyükşehir olan 227 kişidir; günlük sosyal medya kullanım süresi 1 saatten az olan 99 kişi, 1-3 saat arası olan 332, 4-6 saat arası olan 143, 7 saat ve üzeri olan 28 kişidir; kendimi yalnız hissediyorum sorusunu hiç katılmıyorum şeklinde

cevaplayan 119 kişi, katılmıyorum şeklinde cevaplayan 200 kişi, kısmen katılıyorum şeklinde cevaplayan 190 kişi, katılıyorum şeklinde cevaplayan 61 kişi, tamamen katılıyorum şeklinde cevaplayan 22 kişidir; sosyal medya ilişkilerimde beni daha şüpheci yaptı sorusunu hiç katılmıyorum şeklinde cevaplayan 53 kişi, katılmıyorum şeklinde cevaplayan 116 kişi, kısmen katılıyorum şeklinde cevaplayan 178 kişi, katılıyorum şeklinde cevaplayan 168 kişi, tamamen katılıyorum şeklinde cevaplayan 77 kişidir; mutlu bir çocukluk geçirdim sorusunu evet şeklinde cevaplayan 451 kişi, hayır şeklinde cevaplayan 141 kişidir.

Tablo 4-2. Geçerlik Testi

	KMO	**Barlett's Test**	**Özdeğer (Eigenvalue)**	**Açıklanan Varyans**	**Kümülatif**
İlişkiler Ölçeği	,472	,000			
Güvenli					
Korkulu			1,435	35,877	35,877
Saplantılı					
Kayıtsız			1,047	26,182	62,059
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu	,864	,000			
Sanal Tolerans			4,433	36,946	36,946
Sanal İletişim			1,466	12,220	49,166
İlişkilerde Güven Ölçeği	,859	,000			
Güven			3,833	42,588	42,588
Güvenilirlik			1,732	19,250	61,838

Çalışmada kullanılan ölçeklerin geçerliliğinin değerlendirilmesi için SPSS v24 istatistik programı vasıtasıyla faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Veri seti içerisindeki İlişkiler Ölçeği ve İlişkilerde Güven Ölçeği orjinal makalelerinde olduğu gibi Verimax döndürme tekniğiyle analize sokulmuş ve sadece Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu Direct Oblimin döndürme tekniği ile analize sokulmuştur. Faktör analizi sonucunda, İlişkilerde Güven Ölçeği'nden soru 6, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu'ndan soru 1, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 15 listeden çıkartılmıştır. KMO ve Barlett's Test değerleri, İGÖ ve SMBÖ-YF için kabul edilir düzeyde olurken, İÖ'nün aldığı KMO değeri, kabul gören değerin altında kalmıştır. Bunun nedeni İÖ'nün faktörlü bir yapısının mümkün olmaması ve her biri farklı bağımlılık stillerini gösteren dört paragraftan oluşmasıdır.

Tablo 4-3. Güvenilirlik Testi

	Cronbach's Alpha	**Ölçek Madde Sayısı**
İlişkiler Ölçeği	-	4
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-YF	,843	12
Sanal Tolerans	,810	6
Sanal İletişim	,756	6
İlişkilerde Güven Ölçeği	,816	9
Güven	,809	5
Güvenilirlik	,804	4

Ölçeklerin güvenir olup olmadığını incelemek için Cronbach's Alpha katsayılarına bakılmıştır. Ölçeklerin ve alt boyurlarının yeterli güvenirlik değerlerine sahip olduğu görülmüştür (George ve Mallery, 2016, s.240). Sadece ilişkiler ölçeği üzerinde bir güvenirlilik ölçümü yapılmamıştır. Bunun nedeni ilişkiler ölçeğinin her bir ifadesinin ayrı bir bağlanma stilini ölçen paragraftan oluşmasıdır. Orjinal makalesi de incelendiğinde Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısının hesaplanmadığı görülmüştür.

Tablo 4-4. Ölçek ve Örneklem Ortalaması

(N=592)	En Düşük Değer	En Yüksek Değer	Ölçek Ort. (SS)	Örneklem Ort. (SS)
İlişkiler Ölçeği	1	7	4,0 (2,1)	3,7 (0,9)
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-YF	1	5	3,0 (1,5)	2,5 (0,6)
İlişkilerde Güven Ölçeği	1	5	3,0 (1,5)	4,1 (0,5)
Güven	1	5	3,0 (1,5)	4,0 (0,7)
Güvenilirlik	1	5	3,0 (1,5)	4,3 (0,5)
Sanal Tolerans	1	5	3,0 (1,5)	2,7 (0,8)
Sanal İletişim	1	5	3,0 (1,5)	2,4 (0,7)
Güvenli Bağlanma	1	7	4,0 (2,1)	4,1 (1,7)
Korkulu Bağlanma	1	7	4,0 (2,1)	3,6 (1,9)
Saplantılı Bağlanma	1	7	4,0 (2,1)	3,2 (1,8)
Kayıtsız Bağlanma	1	7	4,0 (2,1)	3,7 (1,9)

İlişkiler Ölçeği'nin yapısı; güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız olmak üzere dört ayrı bağlanma stilini gösteren paragraftan oluşmaktadır. İlişkiler Ölçeği'nin en düşük değeri 1 (Beni hiç tanımlamıyor), en yüksek değeri 7 (Tamamıyla beni tanımlıyor) olarak tanımlanmaktadır. Ölçek ve örneklem ortalamasına bakıldığında ölçek ortalamasının 4,0 olduğu görülürken, örneklem ortalamasının 3,7 olduğu görülmektedir. Ayrıca yine örneklem için bakıldığında, güvenli bağlanma stilini belirten ifadenin ortalamasının 4,1 olduğu, korkulu bağlanma stilini belirten ifadenin ortalamasının 3,6 olduğu, saplantılı bağlanma stilini belirten ifadenin ortalasının 3,2 olduğu ve kayıtsız bağlanma stilini belirten ifadenin ortalamasının 3,7 olduğu

Örneklemin İlişkiler Ölçeği'nden aldığı ortalama değer, ölçeğin ortalama değerine yakın bir değer, örneklemin güvenli bağlanmadan aldığı ortalama değer, ölçeğin ortalam değerinden yüksek bir değerdir, örneklemin korkulu bağlanmadan aldığı ortalama değer, ölçeğin ortalama değerine yakın bir değerdir, örneklemin saplantılı bağlanmadan aldığı ortalama değer, ölçeğin ortalama değerine yakın fakat biraz düşük bir değerdir ve örneklemin kayıtsız bağlanmadan aldığı ortalama değer, ölçeğin ortalama değerine yakın bir değerdir.

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu'un en düşük değeri 1 (Bana hiç uygun değil), en yüksek değeri 5 (Bana çok uygun) olarak kategorize edilmektedir. Ölçek ve örneklem ortalamasına bakıldığında ölçek ortalamasının 3,0 olduğu görülürken, örneklem ortalamasının 2,5 olduğu görülmektedir. Örneklemin Sosyal Medya Bağımlılığı-Yetişkin Formu'ndan aldığı ortalama değer, ölçeğin ortalama değerinden düşük bir değerdir. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu'un sanal tolerans alt boyutunun ortalaması 2,7 olduğu ve sanal iletişim alt boyutunun ortalaması 2,4 olduğu görülmektedir. İki alt boyutun örneklem ortalamasından aldığı değerin ölçek ortalamasının altında değerler olduğu ortaya çıkmıştır.

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin ve alt boyutlarının en düşük değeri 1 (Bana hiç uygun değil), en yüksek değeri 5 (Bana tamamen uygun) olarak ayrılmaktadır. Ölçek ve örneklem ortalamasına bakıldığında ölçek ve alt boyutlar için ortalamanın 3,0 olduğu görülürken, örneklem ortalamasının 4,1 olduğu, örneklem güven alt boyutu ortalamasının 4,0 olduğu ve örneklem güvenilirlik alt boyutu ortalamasının 4,3 olduğu görülmektedir. Örneklemin İlişkilerde Güven Ölçeği'nden ve güvenilirlik alt boyutundan aldığı ortalama değerler, ölçeğin ortalama değerinden yüksek bir değer ve güven alt boyutundan alınan ortalama değer ise ölçek ortalama değerine eşit bir değer çıkmıştır.

Tablo 4-5. Normallik Testi

	Çarpıklık	Basıklık
İlişkiler Ölçeği	,129	-,006
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu	,028	-,149
İlişkilerde Güven Ölçeği	-,427	-,207
Güven	-,436	-,291
Güvenilirlik	-,902	,727
Sanal Tolerans	,027	-,549
Sanal İletişim	,246	,190
Güvenli Bağlanma	-,057	-,732
Korkulu Bağlanma	,303	-,972
Saplantılı Bağlanma	,534	-,688
Kayıtsız Bağlanma	,263	-,949

Araştırma için hazırlanan veri setinin paremetrik analizlere uygunluğunu değerlendirmek amacıyla SPSS v24 istatistik programı aracılığıyla normallik varsayımının sınaması yapılmıştır. Çalışma da kullanılan ölçeklerin ayrı ayrı çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak, ölçeklerin normallik varsayımının sağlanması için gerekli asgari değer aralığının (±1.0) içinde olduğu saptanmıştır. Bir çok psikometri için ±1.0 değeri mükemmel kabul edilmekte ve ayrıca ±2.0 değeri de çoğu durumda kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2016, 114). Araştırmada kullanılan veri setinin, normal dağılım varsayımını sağladığı ve bu bağlamda parametrik analizler için uygun olduğu söylenebilir.

4.2. Çözümleme/Analiz

4.2.1. İlişkiler Ölçeği Grup Analizleri

Tablo 4-6. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T Testi

(N=592)	Kadın Ort. (SS)	Erkek Ort. (SS)	t	p
Güvenli Bağlanma	3,9 (1,7)	4,4 (1,8)	-3,064	,003
Korkulu Bağlanma	4,1 (1,9)	3,2 (1,8)	4,992	,000
Saplantılı Bağlanma	2,9 (1,8)	3,5 (1,8)	-3,670	,000
Kayıtsız Bağlanma	3,6 (1,9)	3,8 (1,9)	-1,164	,378

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için Bağımsız Örneklem T Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda; güvenli bağlanma stilinde, korkulu bağlanma stilinde ve saplantılı bağlanma stilinde cinsiyete göre anlamlı bir fark saptanmıştır ($p < 0,05$). Diğer bir yandan kayıtsız bağlanma stilinde cinsiyete göre anlamlı bir fark görülmemiştir ($p > 0,05$). **$H_{1.1.}$, $H_{1.2.}$** ve **$H_{1.3.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-7. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi

(N=592)	18-22 Ort. (SS)	23-35 Ort. (SS)	36-45 Ort. (SS)	46 ≤ Ort. (SS)	F	P
Güvenli Bağlanma	3,9 (1,6)	4,3 (1,8)	4,1 (2,0)	4,7 (1,8)	2,593	,052
Korkulu Bağlanma	4,3 (1,9)	3,3 (1,9)	3,5 (1,6)	3,1 (1,5)	10,365	,000
Saplantılı Bağlanma	3,3 (1,8)	3,1 (1,8)	3,3 (1,9)	3,7 (1,9)	,815	,486
Kayıtsız Bağlanma	3,7 (1,9)	3,7 (1,9)	3,8 (1,8)	4,1 (1,9)	,258	,856

İlişkiler Ölçeği'nin (İÖ), içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilinde yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken (p >0,05), korkulu bağlanma stilinde yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliği ve örneklem sayısının eşit olmayışı göz önünde bulundurularak korkulu bağlanma için Scheffe Post-Hoc Analizi gerçekleştirilmiş (Kayri, 2009, s.56). Analiz sonucunda, yaşı 18-22 arasında olan bireyler ile 23-35 arasında olan bireyler arasında (p= ,000) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. **$H_{1.6.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-8. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Kardeş Sayısına Göre ANOVA Testi

(N=592)	**0** **Ort. (SS)**	**1-2** **Ort. (SS)**	**3-5** **Ort. (SS)**	**6 ≤** **Ort. (SS)**	**F**	**P**
Güvenli Bağlanma	4,1 (1,6)	4,2 (1,8)	4,2 (1,7)	4,0 (1,8)	,093	,964
Korkulu Bağlanma	3,3 (1,7)	3,6 (1,9)	3,6 (1,9)	4,2 (2,1)	2,240	,083
Saplantılı Bağlanma	3,5 (1,8)	3,3 (1,8)	3,0 (1,7)	3,5 (2,1)	2,773	,041
Kayıtsız Bağlanma	3,9 (1,2)	3,8 (1,8)	3,6 (1,9)	3,6 (2,1)	,460	,710

İlişkiler Ölçeği'nin (İÖ), içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, kardeş sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; güvenli, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilinde kardeş sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken (p >0,05), sapantılı bağlanma stilinde kardeş sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliği ve örneklem

sayısının eşit olmayışı göz önünde bulundurularak saplantılı bağlanma için LSD Post-Hoc Analizi gerçekleştirilmiş (Kayri, 2009, s.56). Analiz sonucunda kardeş sayısı 3-5 arası olan bireyler ile kardeş sayısı 1-2 ve 6 ≤ olan bireyler arasında (Sırayla; p= ,028, p= ,030) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. **H1.11.** desteklenmiştir.

Tablo 4-9. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Gelir Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	Çok Kötü Ort. (SS)	Kötü Ort. (SS)	Orta Ort. (SS)	İyi Ort. (SS)	Çok İyi Ort. (SS)	F	p
Güvenli Bağlanma	3,8 (1,6)	4,0 (1,9)	4,1 (1,7)	4,3 (1,8)	4,2 (2,2)	,566	,687
Korkulu Bağlanma	4,3 (1,8)	3,6 (1,8)	3,7 (1,9)	3,4 (1,9)	3,2 (2,2)	1,139	,337
Saplantılı Bağlanma	3,6 (2,1)	4,0 (1,7)	3,3 (1,8)	2,9 (1,7)	2,9 (2,2)	3,133	,014
Kayıtsız Bağlanma	3,0 (1,7)	3,5 (2,0)	3,8 (1,9)	3,6 (1,9)	3,6 (1,9)	,570	,685

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, gelir durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; güvenli bağlanma stilinde, korkulu bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken (p >0,05), saplantılı bağlanma stili için gelir durum değişkeni istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermiştir (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliği ve örneklem sayısının eşit olmayışı göz önünde bulundurularak Scheffe Post-Hoc Analizi yapılmıştır (Kayri, 2009, s.56). Gelir durumu kötü olan bireylerin, gelir durumu iyi olan bireylere göre daha fazla saplantılı bağlanma stiline sahip oldukları tespit edilmiştir (p= ,039). Geriye kalan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. **H1.15.** desteklenmiştir.

Tablo 4-10. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	İlkokul Ort. (SS)	Ortaokul Ort. (SS)	Lise Ort. (SS)	Üniversite Ort. (SS)	YL/DR Ort. (SS)	F	p
Güvenli Bağlanma	3,6 (2,3)	4,5 (1,8)	4,4 (1,9)	4,1 (1,7)	4,1 (1,8)	,633	,639
Korkulu Bağlanma	4,1 (1,6)	2,8 (1,4)	3,9 (1,9)	3,6 (1,9)	3,7 (1,9)	1,025	,394
Saplantılı Bağlanma	3,8 (2,1)	3,0 (2,0)	3,3 (1,6)	3,2 (1,8)	3,0 (1,8)	,530	,714
Kayıtsız Bağlanma	4,6 (1,2)	4,0 (2,0)	4,0 (2,0)	3,7 (1,9)	3,5 (1,8)	1,086	,362

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; güvenli bağlanma stilinde, korkulu bağlanma stilinde, saplantılı bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p > 0,05$). Hipotezler desteklenmemiştir.

Tablo 4-11. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	İlkokul Ort. (SS)	Ortaokul Ort. (SS)	Lise Ort. (SS)	Üniversite Ort. (SS)	YL/DR Ort. (SS)	F	p
Güvenli Bağlanma	4,0 (1,7)	4,3 (1,9)	4,5 (1,7)	4,0 (1,6)	- (-)	2,042	,107
Korkulu Bağlanma	3,7 (2,0)	3,7 (1,8)	3,3 (1,8)	3,7 (2,0)	- (-)	1,073	,360

Saplantılı Bağlanma	3,1 (1,8)	3,3 (1,8)	3,2 (1,8)	3,4 (1,9)	- (-)	,863	,460
Kayıtsız Bağlanma	3,8 (2,0)	3,7 (1,9)	3,5 (1,6)	3,7 (1,8)	- (-)	,361	,781

Not. Anne Eğitim Durumu YL/DR Olan Kimse Olmadığı İçin Ort.(SS) Boş Bırakılmıştır.

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, anne eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; güvenli bağlanma stilinde, korkulu bağlanma stilinde, saplantılı bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotezler desteklenmemiştir.

Tablo 4-12. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	**İlkokul Ort. (SS)**	**Ortaokul Ort. (SS)**	**Lise Ort. (SS)**	**Üniversite Ort. (SS)**	**YL/DR Ort. (SS)**	**F**	**p**
Güvenli Bağlanma	4,2 (1,8)	4,2 (1,8)	4,1 (1,6)	4,2 (1,7)	4,2 (2,0)	,092	,985
Korkulu Bağlanma	3,7 (1,9)	3,7 (1,9)	3,6 (2,0)	3,6 (1,8)	3,3 (2,0)	,214	,931
Saplantılı Bağlanma	3,1 (1,8)	3,2 (1,8)	3,2 (1,8)	3,2 (1,9)	3,3 (1,7)	,088	,986
Kayıtsız Bağlanma	3,9 (2,0)	3,3 (1,6)	3,9 (2,0)	3,5 (1,8)	4,2 (1,5)	2,690	,030

İlişkiler Ölçeği'nin (İÖ), içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanma stilinde baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken (p >0,05), kayıtsız bağlanma stilinde baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliği ve örneklem sayısının eşit olmayışı göz önünde bulundurularak saplantılı bağlanma için LSD Post-Hoc Analizi gerçekleştirilmiş (Kayri, 2009, s.56). Analiz sonucuna göre, baba eğitim durumu ilkokul olan bireyler ile baba eğitim durumu ortaokul olan bireyler arasında (p= ,006), baba eğitim durumu ortaokul olan bireyler ile ilokul ve lise olan bireyler arasında (Sırayla; p= ,006, p= ,020) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. **$H_{1.28.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-13. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Medeni Duruma Göre ANOVA Testi

(N=592)	**Bekar** **Ort. (SS)**	**Evli** **Ort. (SS)**	**Boşanmış** **Ort. (SS)**	**F**	**p**
Güvenli Bağlanma	4,1 (1,7)	4,3 (1,8)	4,9 (1,9)	1,342	,262
Korkulu Bağlanma	3,8 (1,9)	2,9 (1,6)	3,1 (1,9)	8,510	,000
Saplantılı Bağlanma	3,2 (1,8)	3,0 (1,7)	3,3 (2,1)	,820	,441
Kayıtsız Bağlanma	3,7 (1,9)	3,6 (2,0)	4,9 (2,0)	1,835	,161

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; güvenli bağlanma stilinde, saplantılı bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken (p >0,05), korkulu bağlanma stili için medeni durum değişkeni istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermiştir (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans

homojenliği ve örneklemin eşit olmayışı göz önünde bulundurularak Scheffe Post-Hoc Analizi yapılmıştır (Kayri, 2009, s.56). Korkulu bağlanma stilindeki bekar bireyler ile evli bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (p= ,000). Geriye kalan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. **$H_{1.30.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-14. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Aile Tipine Göre Bağımsız Örneklem T Testi

(N=592)	Çekirdek Aile Ort. (SS)	Geniş Aile Ort. (SS)	t	p
Güvenmi Bağlanma	4,1 (1,7)	4,1 (1,7)	,075	,941
Korkulu Bağlanma	3,6 (1,9)	3,9 (2,0)	-1,686	,092
Saplantılı Bağlanma	3,1 (1,8)	3,4 (1,8)	-1,669	,096
Kayıtsız Bağlanma	3,7 (1,8)	3,7 (2,0)	,361	,719

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, aile tipi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için Bağımsız Örneklem T Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda; güvenli bağlanma stilinde, korkulu bağlanma stilinde, saplantılı bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde aile tipi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır (p >0,05). Hipotezler desteklenmemiştir.

Tablo 4-15. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Hayatın Büyük Bir Bölümünün Geçirildiği Yer Değişkenine Göre ANOVA Testi

(N=592)	Köy Ort. (SS)	Şehir Ort. (SS)	Büyükşehir Ort. (SS)	F	p
Güvenli Bağlanma	3,7 (1,6)	4,3 (1,7)	4,1 (1,8)	2,958	,053
Korkulu Bağlanma	3,7 (2,0)	3,6 (1,8)	3,7 (2,0)	,479	,620

Saplantılı Bağlanma	3,3 (1,9)	3,2 (1,7)	3,2 (1,9)	,290	,748
Kayıtsız Bağlanma	3,5 (2,0)	3,7 (1,8)	3,8 (1,9)	,502	,605

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; güvenli bağlanma stilinde, korkulu bağlanma stilinde, saplantılı bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotezler desteklenmemiştir.

Tablo 4-16. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi

(N=592)	**< 1** **Ort. (SS)**	**1-3** **Ort. (SS)**	**4-6** **Ort. (SS)**	**7 ≤** **Ort. (SS)**	**F**	**p**
Güvenli Bağlanma	3,9 (1,9)	4,1 (1,7)	4,4 (1,7)	4,0 (1,7)	1,530	,206
Korkulu Bağlanma	3,6 (1,9)	3,7 (1,9)	3,5 (2,0)	3,5 (1,8)	,454	,715
Saplantılı Bağlanma	3,3 (1,8)	3,1 (1,8)	3,2 (1,8)	3,1 (1,8)	,255	,858
Kayıtsız Bağlanma	3,7 (2,0)	3,7 (2,0)	3,6 (1,7)	3,6 (1,6)	,167	,919

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, günlük sosyal medya kullanım süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; güvenli bağlanma stilinde, korkulu bağlanma stilinde, saplantılı bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde günlük sosyal medya kullanım süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotezler desteklenmemiştir.

Tablo 4-17. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Kendimi Yalnız Hissediyorum Sorusuna Verilen Cevaplara Göre ANOVA Testi

(N=592)	Güvenli B. Ort. (SS)	Korkulu B. Ort. (SS)	Saplantılı B. Ort. (SS)	Kayıtsız B. Ort. (SS)
Hiç Katılmıyorum	4,7 (1,8)	2,9 (1,9)	2,8 (1,7)	3,6 (2,1)
Katılmıyorum	4,2 (1,7)	3,3 (1,7)	2,8 (1,5)	3,7 (1,9)
Kısmen Katılıyorum	4,0 (1,7)	4,1 (1,9)	3,5 (1,8)	3,7 (1,8)
Katılıyorum	3,6 (1,6)	4,5 (1,8)	3,8 (2,0)	3,9 (1,6)
Tamamen Katılıyorum	3,8 (2,3)	4,1 (2,0)	4,9 (2,1)	3,6 (2,1)
F	4,618	12,488	12,048	,175
p	,001	,000	,000	,951

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; kayıtsız bağlanma stilinde kendini yalnız hissetme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken ($p > 0,05$), güvenli bağlanma stili, korkulu bağlanma stili ve saplantılı bağlanma stili için kendini yalnız hissetme durumu istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermiştir ($p < 0,05$). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, korkulu bağlanmanın varyans homojenliği ve örneklem sayısının birbirine eşit olmayışı göz önünde bulundurularak Gabriel Post-Hoc Analizi yapılmış, güvenli bağlanma stilinin ve saplantılı bağlanma stilinin varyans homojenliğini sağlamaması nedeniyle Games-Howell Post-Hoc Analizi

gerçekleştirilmiştir (Kayri, 2009, s.56). **Güvenli bağlanma stiline bakıldığında,** kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireylerin güvenli bağlanması, kısmen katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap verenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır (Sırayla; p= ,009, p= ,002). **Korkulu bağlanma stiline bakıldığında,** kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,000, p= ,000, p= ,035), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,000, p= ,000), kısmen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile hiç katılmıyorum ve katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,000, p= ,000) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. **Saplantılı bağlanma stiline bakıldığında,** kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,025, p= ,012, p= ,002), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,001, p= ,003, p= ,001), kısmen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile hiç katılmıyorum, katılmıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,025, p= ,001, p= ,039) istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür. **Kayıtsız bağlanma stiline bakıldığında,** kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. **$H_{3.1.}$**, **$H_{3.2.}$** ve **$H_{3.3.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-18. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Sosyal Medya İlişkilerimde Daha Şüpheci Olmama Neden Oldu Sorusuna Verilen Cevaplara Göre ANOVA Testi

(N=592)	**Güvenli B. Ort. (SS)**	**Korkulu B. Ort. (SS)**	**Saplantılı B. Ort. (SS)**	**Kayıtsız B. Ort. (SS)**
Hiç Katılmıyorum	4,6 (1,7)	2,9 (1,7)	2,8 (1,6)	3,6 (1,9)
Katılmıyorum	4,4 (1,8)	3,0 (1,7)	2,9 (1,6)	3,8 (1,9)
Kısmen	4,2 (1,7)	3,7 (1,9)	3,3 (1,8)	3,6 (1,9)

Katılıyorum				
Katılıyorum	3,9 (1,7)	3,7 (1,9)	3,2 (1,8)	3,6 (1,8)
Tamamen Katılıyorum	4,0 (1,8)	4,6 (2,1)	3,6 (2,1)	4,1 (2,0)
F	2,793	10,561	2,012	1,407
p	,026	,000	,091	,230

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna verilen cevaba göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; saplantılı bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde sosyal medyanın ilişkilerde daha şüpheci yapması durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken ($p > 0,05$), güvenli bağlanma stili ve korkulu bağlanma stili için sosyal medyanın ilişkilerde daha şüpheci yapması durumu istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermiştir ($p < 0,05$). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliği ve örneklem sayısının birbirine eşit olmayışı göz önünde bulundurularak Gabriel Post-Hoc Analizi yapılmış (Kayri, 2009, s.56). **Güvenli bağlanma stiline bakıldığında,** sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür ($p = ,045$). **Korkulu bağlanma stiline bakıldığında,** sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırasıyla; $p = ,027$, $p = ,030$, $p = ,000$), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırasıyla; $p = ,016$, $p = ,018$, $p = ,000$), kısmen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile hiç katılmıyorum, katılmıyorum ve tamamen

katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırasıyla; p= ,027, p= ,016, p= ,005) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. **$H_{3.5.}$**, **$H_{3.6.}$** ve **$H_{3.7.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-19. Dört Ayrı Bağlanma Stilinin Mutlu Bir Çocukluk Geçirdim Sorusuna Verilen Cevaba Göre Bağımsız Örneklem T Testi

(N=592)	Evet Ort. (SS)	Hayır Ort. (SS)	t	p
Güvenli Bağlanma	4,2 (1,8)	4,0 (1,6)	,884	,377
Korkulu Bağlanma	3,5 (1,9)	4,2 (2,0)	-4,100	,000
Saplantılı Bağlanma	3,0 (1,8)	3,6 (1,9)	-3,413	,001
Kayıtsız Bağlanma	3,6 (1,9)	3,9 (1,9)	-1,626	,105

İlişkiler Ölçeği (İÖ) içerisinde bulunan dört ayrı bağlanma stilinin, mutlu bir çocukluk geçirilip geçirilmediği değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Bağımsız Örneklem T Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda; korkulu bağlanma stilinde ve saplantılı bağlanma stilinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p <0,05). Diğer bir yandan; güvenli bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir (p >0,05). **$H_{3.10.}$** ve **$H_{3.11.}$** desteklenmiştir.

4.2.2. İlişkilerde Güven Ölçeği Grup Analizleri

Tablo 4-20. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T Testi

(N=592)	Kadın Ort. (SS)	Erkek Ort. (SS)	t	p
Genel Ortalama	4,2 (0,5)	4,1 (0,5)	1,233	,218
Güven	4,0 (0,7)	4,0 (0,6)	1,012	,312

Güvenilirlik	4,4 (0,5)	4,3 (0,6)	1,054	,292

İlişkilerde Güven Ölçeği' nin (İGÖ), genel ortalamasının, güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için Bağımsız Örneklem T Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda; ilişkilerde güven ölçeği ve alt boyutlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği görülmüştür (p >0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-21. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi

(N=592)	**18-22 Ort. (SS)**	**23-35 Ort. (SS)**	**36-45 Ort. (SS)**	**46 ≤ Ort. (SS)**	**F**	**p**
Genel Ortalama	4,1 (0,5)	4,2 (0,5)	4,2 (0,4)	4,1 (0,4)	1,865	,084
Güven	3,9 (0,7)	4,0 (0,6)	3,9 (0,7)	3,8 (0,5)	2,738	,043
Güvenilirlik	4,3 (0,6)	4,4 (0,5)	4,6 (0,4)	4,5 (0,4)	3,494	,015

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ), güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken (p >0,05), güven ve güvenilirlik alt boyutları yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermiştir (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliği ve örneklem sayısının birbirine yakınlığı göz önünde bulundurularak güven alt boyutu için LSD Post-Hoc Analizi gerçekleştirilmiş ve homojenliği sağlamaması nedeniyle de güvenilirlik boyutu için Games-Howell Post-Hoc Analizi yapılmıştır (Kayri, 2009, s.56). **Güven alt boyutuna bakıldığında,** yaşı 18-22 arasında olan bireylerin ilişkilerde güveni yaşı 23-35 arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (p= ,015). **Güvenilirlik alt boyutuna**

bakıldığında, yaşı 36-45 arasında olan bireylerin ilişkilerde güvenilirliği yaşı 18-22 ve 23-35 arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,004, p= ,033). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-22. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Kardeş Sayısına Göre ANOVA Testi

(N=592)	0 Ort. (SS)	1-2 Ort. (SS)	3-5 Ort. (SS)	6 ≤ Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	4,2 (0,4)	4,2 (0,5)	4,1 (0,5)	4,1 (0,6)	,356	,785
Güven	4,1 (0,6)	4,0 (0,6)	4,0 (0,7)	3,9 (0,8)	1,770	,152
Güvenilirlik	4,2 (0,7)	4,3 (0,5)	4,3 (0,5)	4,4 (0,6)	,721	,539

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ), genel ortalamasının, güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, güven alt boyutunda ve güvenilirlik alt boyutunda kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-23. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Gelir Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	Çok Kötü Ort. (SS)	Kötü Ort. (SS)	Orta Ort. (SS)	İyi Ort. (SS)	Çok İyi Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	3,8 (0,7)	4,0 (0,6)	4,1 (0,5)	4,2 (0,5)	4,4 (0,7)	4,556	,001
Güven	3,6 (0,9)	3,8 (0,7)	3,9 (0,6)	4,1 (0,6)	4,2 (0,9)	3,660	,006
Güvenilirlik	4,1 (0,7)	4,1 (0,6)	4,3 (0,5)	4,4 (0,5)	4,6 (0,6)	2,848	,023

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ), genel ortalamasının, güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, güven alt boyutunda ve güvenilirlik alt boyutunda eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için; genel ortalama, güven ve güvenilirlik alt boyutlarına varyans homojenliği ve örneklem sayısının birbirine yakınlığı göz önünde bulundurularak LSD Post-Hoc Analizi yapılmıştır (Kayri, 2009, s.56). **Genel ortalamaya bakıldığında,** gelir durumu çok kötü olan bireyler ile gelir durumu orta, iyi ve çok iyi olan bireyler arasında (Sırayla; p= ,046, p= ,006, p= ,007), gelir durumu kötü olan bireyler ile gelir durumu iyi ve çok iyi olan bireyler arasında (Sırayla; p= ,009, p= ,025), gelir durumu orta olan bireyler ile gelir durumu çok kötü ve iyi olan bireyler arasında (Sırayla; p= ,046, p= ,006) istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür. **Güven alt boyutuna bakıldığında,** gelir durumu çok kötü olan bireyler ile gelir durumu iyi ve çok iyi olan bireyler arasında (Sırayla; p= ,010, p= ,027), gelir durumu kötü olan bireyler ile gelir durumu iyi olan bireyler arasında (p= ,043), gelir durumu orta olan bireyler ile gelir durumu iyi olan bireyler arasında (p= ,005) istatistiksel olarak bir fark görülmüştür. **Güvenilirlik alt boyutuna bakılıdğında,** gelir durumu çok kötü olan bireyler ile gelir durumu çok iyi olan bireyler arasında (p= ,024), gelir durumu kötü olan bireyler ile gelir durumu iyi ve çok iyi olan bireyler arasında (Sırayla; p= ,017, p= ,014) istatistiksel olarak bir fark görülmüştür. **$H_{1.54.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-24. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	**İlkokul Ort. (SS)**	**Ortaokul Ort. (SS)**	**Lise Ort. (SS)**	**Üniversite Ort. (SS)**	**YL/DR Ort. (SS)**	**F**	**p**
Genel Ortalama	4,4 (0,5)	4,3 (0,4)	4,1 (0,6)	4,1 (0,5)	4,1 (0,4)	,454	,770
Güven	4,0 (1,0)	4,0 (0,6)	3,9 (0,6)	4,0 (0,7)	4,0 (0,6)	,222	,926
Güvenilirlik	4,9 (0,1)	4,6 (0,3)	4,4 (0,7)	4,3 (0,5)	4,3 (0,5)	2,413	,048

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ), genel ortalamanın, güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada ve güven alt boyutunda eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken (p >0,05), güvenilirlik alt boyutu eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermiştir (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliğini sağlamaması ve örneklem sayısının birbirine yakınlığı göz önünde bulundurularak güvenilirlik alt boyutu için Games-Howell Post-Hoc Analizi yapılmıştır (Kayri, 2009, s.56). **Güvenilirlik alt boyutuna bakıldığında,** eğitim durumu ilkokul olan bireylerin ilişkilerde güvenilirliği eğitim durumu lise, üniversite ve yüksek lisans/doktora olaranlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,000, p= ,000). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-25. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	İlkokul Ort. (SS)	Ortaokul Ort. (SS)	Lise Ort. (SS)	Üniversite Ort. (SS)	YL/DR Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	4,1 (0,5)	4,2 (0,5)	4,2 (0,5)	4,1 (0,5)	- (-)	,157	,925
Güven	3,9 (0,7)	4,0 (0,6)	4,0 (0,6)	4,1 (0,7)	- (-)	,972	,406
Güvenilirlik	4,4 (0,5)	4,3 (0,6)	4,3 (0,5)	4,2 (0,6)	- (-)	1,319	,267

Not. Anne Eğitim Durumu YL/DR Olan Kimse Olmadığı İçin Ort.(SS) Boş Bırakılmıştır.

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ), güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, güven alt boyutunda ve güvenilirlik alt boyutunda anne durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-26. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	İlkokul Ort. (SS)	Ortaokul Ort. (SS)	Lise Ort. (SS)	Üniversite Ort. (SS)	YL/DR Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	4,1 (0,5)	4,2 (0,5)	4,1 (0,5)	4,1 (0,5)	4,1 (0,6)	,679	,607
Güven	3,9 (0,7)	4,1 (0,7)	4,0 (0,6)	4,0 (0,0)	4,1 (0,7)	1,197	,311
Güvenilirlik	4,4 (0,5)	4,4 (0,6)	4,4 (0,5)	4,2 (0,5)	4,2 (0,6)	1,313	,264

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ), güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, güven alt boyutunda ve güvenilirlik alt boyutunda baba durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-27. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Medeni Duruma Göre ANOVA Testi

(N=592)	Bekar Ort. (SS)	Evli Ort. (SS)	Boşanmış Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	4,1 (0,5)	4,2 (0,5)	4,3 (0,4)	,521	,594
Güven	4,0 (0,7)	3,9 (0,7)	4,0 (0,8)	,198	,821
Güvenilirlik	4,3 (0,5)	4,4 (0,5)	4,7 (0,4)	2,782	,063

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ), güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi

yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, güven alt boyutunda ve güvenilirlik alt boyutunda medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-28. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Aile Tipine Göre Bağımsız Örneklem T Testi

(N=592)	Çekirdek Aile Ort. (SS)	Geniş Aile Ort. (SS)	t	p
Genel Ortalama	4,2 (0,5)	4,1 (0,5)	,942	,347
Güven	4,0 (0,6)	3,9 (0,7)	2,026	,043
Güvenilirlik	4,3 (0,5)	4,4 (0,5)	-1,098	,273

İlişkilerde Güven Ölçeği' nin (İGÖ), genel ortalamasının, güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda, güven alt boyutunun aile tipine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür (p <0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-29. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Hayatın Büyük Bir Bölümünün Geçirildiği Yer Değişkenine Göre ANOVA Testi

(N=592)	Köy Ort. (SS)	Şehir Ort. (SS)	Büyükşehir Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	4,0 (0,6)	4,2 (0,5)	4,2 (0,5)	1,723	,179
Güven	3,8 (0,8)	4,0 (0,6)	4,0 (0,7)	3,419	,033
Güvenilirlik	4,3 (0,7)	4,3 (0,5)	4,4 (0,5)	,777	,460

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ), genel ortalamasının, güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine

göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada ve güvenilirlik alt boyutunda hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Güven alt boyutuna bakıldığında hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, güven alt boyutuna varyans homojenliğinin sağlanmaması ve örneklem sayısının birbirine yakınlığı göz önünde bulundurularak Games-Howell analizi yapılmıştır (Kayri, 2009, s.56). İstenen sonuç alınamamış ve LSD analizi denenmiştir. LSD analizi sonucunda istenen sonuç alınmış ve hayatının büyük bir bölümünü köy de geçirmiş bireyler ile hayatının büyük bir bölümünü şehir ve büyükşehirde geçirmiş bireyler arasından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmüştür (Sırayla; p= ,010, p= ,026). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-30. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi

(N=592)	< 1 Ort. (SS)	1-3 Ort. (SS)	4-6 Ort. (SS)	7 ≤ Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	4,1 (0,5)	4,1 (0,5)	4,1 (0,5)	4,2 (0,5)	,055	,983
Güven	4,0 (0,7)	4,0 (0,7)	4,0 (0,6)	3,9 (0,7)	,222	,881
Güvenilirlik	4,4 (0,5)	4,3 (0,5)	4,3 (0,6)	4,4 (0,5)	,375	,771

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ), güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, günlük sosyal medya kullanım süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, güven alt boyutunda ve güvenilirlik alt boyutunda günlük sosyal medya kullanım süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-31. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Kendimi Yalnız Hissediyorum Sorusuna Verilen Cevaba Göre ANOVA Testi

(N=592)	Genel Ort. Ort. (SS)	Güven Ort. (SS)	Güvenilirlik Ort. (SS)
Hiç Katılmıyorum	4,5 (0,4)	4,4 (0,6)	4,6 (0,4)
Katılmıyorum	4,3 (0,4)	4,1 (0,5)	4,4 (0,4)
Kısmen Katılıyorum	4,0 (0,5)	3,8 (0,7)	4,2 (0,5)
Katılıyorum	3,7 (0,5)	3,4 (0,6)	3,9 (0,7)
Tamamen Katılıyorum	4,1 (0,6)	3,8 (0,8)	4,5 (0,5)
F	34,451	27,748	16,958
p	,000	,000	,000

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ) genel ortlamasıın, güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalama, güven ve güvenilirlik alt boyutları için kendini yalnız hissetme durumu istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermiştir ($p < 0,05$). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliğinin sağlanmaması ve örneklem sayısının birbirine yakınlığı göz önünde bulundurularak Games-Howell Post-Hoc Analizi gerçekleştirilmiştir (Kayri, 2009, s.56). **Genel ortalamaya bakıldığında,** kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kendimi yalnız hissediyorum sorusuna katılmıyorum, kısmen katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,001, p= ,000, p= ,000), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile hiç katılmıyorum, kısmen katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırasıyla; p= ,001, p= ,000, p= ,000), kısmen katılıyorum

şeklinde cevap veren bireyler ile hiç katılmıyorum, katılmıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap verenler arasında (Sırasıyla; p= ,000, p= ,000, p= ,001), katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (p= ,037) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. **Güven alt boyutuna bakıldığında,** kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kendimi yalnız hissediyorum sorusuna katılmıyorum, kısmen katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,018, p= ,000, p= ,000), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile hiç katılmıyorum, kısmen katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,018, p= ,000, p= ,000), kısmen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile hiç katılmıyorum, katılmıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,000, p= ,000, p= ,007) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık söz konusudur. **Güvenilirlik alt boyutuna bakıldığında,** kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kendimi yalnız hissediyorum sorusuna katılmıyorum, kısmen katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,011, p= ,000, p= ,000), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile hiç katılmıyorum, kısmen katılıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,011, p= ,026, p= ,000), kısmen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile hiç katılmıyorum, katılmıyorum ve katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (Sırayla; p= ,000, p= ,026, p= ,030), katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında (p= ,009) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. **$H_{3.16.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-32. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Sosyal Medya İlişkilerimde Daha Şüpheci Olmama Neden Oldu Sorusuna Verilen Cevaplara Göre ANOVA Testi

(N=592)	**Genel Ort.** **Ort. (SS)**	**Güven** **Ort. (SS)**	**Güvenilirlik** **Ort. (SS)**
Hiç Katılmıyorum	4,3 (0,6)	4,2 (0,7)	4,4 (0,7)
Katılmıyorum	4,2 (0,5)	4,1 (0,7)	4,4 (0,5)
Kısmen Katılıyorum	4,1 (0,5)	4,0 (0,6)	4,3 (0,5)

Katılıyorum	4,1 (0,5)	3,9 (0,7)	4,3 (0,5)
Tamamen Katılıyorum	4,1 (0,5)	3,9 (0,7)	4,4 (0,5)
F	2,177	1,693	1,789
p	,070	,150	,129

İlişkilerde Güven Ölçeği'nin (İGÖ), güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, güven alt boyutunda ve güvenilirlik alt boyutunda sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-33. İlişkilerde Güven Ölçeği' nin Mutlu Bir Çocukluk Geçirdim Sorusuna Verilen Cevaba Göre Bağımsız Örneklem T Testi

(N=592)	**Evet**	**Hayır**	**t**	**p**
	Ort. (SS)	**Ort. (SS)**		
Genel Ortalama	4,2 (0,5)	3,9 (0,5)	6,593	,000
Güven	4,1 (0,6)	3,6 (0,7)	7,168	,000
Güvenilirlik	4,4 (0,5)	4,2 (0,6)	2,942	,003

İlişkilerde Güven Ölçeği' nin (İGÖ), genel ortalamasının, güven alt boyutunun ve güvenilirlik alt boyutunun, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda; ilişkilerde güven ölçeği ve alt boyutlarının mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya koyduğu saptanmıştır (p <0,05). **$H_{3.18.}$** desteklenmiştir.

4.2.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Grup Analizleri

Tablo 4-34. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T Testi

(N=592)	Kadın Ort. (SS)	Erkek Ort. (SS)	t	p
Genel Ortalama	2,6 (0,6)	2,5 (0,6)	1,165	,244
Sanal Tolerans	2,8 (0,8)	2,6 (0,8)	2,823	,005
Sanal İletişim	2,3 (0,6)	2,4 (0,7)	-1,195	,232

Sosyal Medya Bağımlığı Ölçeği - Yetişkin Formu' nun (SMBÖ-YF), genel ortalamasının, sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için Bağımsız Örneklem T Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda; sosyal medya bağımlılığı ölçeği - yetişkin formunun ve sanal iletişim alt boyutunun cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği görülmüş ($p > 0,05$), diğer bir yandan sanal tolerans alt boyutunun cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p < 0,05$). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-35. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi

(N=592)	18-22 Ort. (SS)	23-35 Ort. (SS)	36-45 Ort. (SS)	46 ≤ Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	2,8 (0,6)	2,5 (0,6)	2,0 (0,5)	1,9 (0,7)	18,559	,000
Sanal Tolerans	3,0 (0,8)	2,7 (0,8)	2,0 (0,7)	1,9 (0,7)	20,662	,000

Sanal İletişim	2,5 (0,7)	2,3 (0,6)	1,9 (0,5)	2,0 (0,6)	7,763	,000

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, güven ve güvenilirlik alt boyutlarında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür ($p < 0,05$). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliği ve örneklem sayısının birbirine eşit olmayışı göz önünde bulundurularak genel ortalama, sanal tolerans alt boyutu ve sanal iletişim alt boyutu için LSD Post-Hoc Analizi gerçekleştirilmiş (Kayri, 2009, s.56). **Genel ortalamaya bakıldığında,** yaşı 18-22 arasında olan bireylerin sosyal medya bağımlılığı; yaşı 23-35, 36-45 ve 46 ≤ arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,000, p= ,000), yaşı 23-35 arasında olan bireylerin sosyal medya bağımlılığı; yaşı 18-22, 36-45 ve 46 ≤ arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,000, p= ,000), yaşı 36-45 arasında olan bireylerin sosyal medya bağımlılığı; yaşı 18-22 ve 23-45 arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,000), yaşı 46 ≤ arasında olan bireylerin sosyal medya bağımlılığı; yaşı 18-22 ve 23-35 arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,000). **Sanal tolerans alt boyutuna bakıldığında,** yaşı 18-22 arasında olan bireylerin sanal toleransı; yaşı 23-35, 36-45 ve 46 ≤ arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,000, p= ,000), yaşı 23-35 arasında olan bireylerin bireylerin sanal toleransı; yaşı 18-22, 36-45 ve 46 ≤ arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,000, p= ,000), yaşı 36-45 arasında olan bireylerin sanal toleransı; yaşı 18-22 ve 23-45 arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,000), yaşı 46 ≤ arasında olan bireylerin sanal toleransı; yaşı 18-22 ve 23-35 arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,000). **Sanal iletişim alt boyutuna bakıldığında,** yaşı 18-22 arasında olan bireylerin sanal iletişimi; yaşı 23-35, 36-45 ve 46 ≤ arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla;

p= ,006, p= ,000, p= ,004), yaşı 23-35 arasında olan bireylerin sanal iletişimi; yaşı 18-22, 36-45 ve 46 ≤ arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,006, p= ,005), yaşı 36-45 arasında olan bireylerin sanal iletişimi; yaşı 18-22 ve 23-45 arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,005), yaşı 46 ≤ arasında olan bireylerin sanal iletişimi; yaşı 18-22 arasında olanlar ile istatistiksel olarak farklılık göstermiştir (p= ,004). **$H_{1.42.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-36. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu' nun Kardeş Sayısına Göre ANOVA Testi

(N=592)	0 Ort. (SS)	1-2 Ort. (SS)	3-5 Ort. (SS)	6 ≤ Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	2,6 (0,7)	2,6 (0,6)	2,5 (0,6)	2,5 (0,8)	2,278	,079
Sanal Tolerans	2,8 (0,8)	2,8 (0,8)	2,7 (0,8)	2,6 (0,9)	1,778	,150
Sanal İletişim	2,4 (0,8)	2,4 (0,7)	2,3 (0,6)	2,4 (0,8)	2,771	,041

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, sanal tolerans alt boyutunda gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken (p >0,05), sanal iletişim alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliğinin sağlanmaması ve örneklem sayısının eşit olmayışı göz önünde bulundurularak sanal iletişim için Games-Howell Post-Hoc Analizi gerçekleştirilmiş. Analiz sonucuna göre; kardeş sayısı 1-2 olan bireylerin sanal iletişimi; kardeş sayısı 3-5 olan bireylerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır (p= ,021). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-37. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Gelir Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	Çok Kötü Ort. (SS)	Kötü Ort. (SS)	Orta Ort. (SS)	İyi Ort. (SS)	Çok İyi Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	2,5 (0,6)	2,6 (0,6)	2,6 (0,7)	2,4 (0,6)	2,4 (0,4)	1,213	,304
Sanal Tolerans	2,8 (0,8)	2,8 (0,7)	2,8 (0,9)	2,6 (0,8)	2,9 (0,5)	1,127	,343
Sanal İletişim	2,1 (0,6)	2,4 (0,7)	2,4 (0,7)	2,3 (0,7)	2,4 (0,5)	,960	,429

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, sanal tolerans alt boyutunda ve sanal iletişim alt boyutunda gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p > 0,05$). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-38. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	İlkokul Ort. (SS)	Ortaokul Ort. (SS)	Lise Ort. (SS)	Üniversite Ort. (SS)	YL/DR Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	1,7 (0,2)	2,3 (0,4)	2,2 (0,7)	2,6 (0,7)	2,6 (0,5)	6,162	,000
Sanal Tolerans	1,8 (0,6)	2,4 (0,4)	2,3 (0,9)	2,8 (0,8)	2,9 (0,7)	6,651	,000
Sanal İletişim	1,7 (0,4)	2,2 (0,5)	2,2 (0,7)	2,4 (0,7)	2,4 (0,5)	2,803	,025

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, eğitim durumuna göre

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, güven ve güvenilirlik alt boyutlarında eğitim durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliğinin sağlanmaması ve örneklem sayısının eşit olmayışı göz önünde bulundurularak genel ortalama için Games-Howell Post-Hoc Analizi gerçekleştirilmiş, diğer bir yandan, varyans homojenliği ve örneklem sayısının eşit olmayışı göz önünde bulundurularak sanal tolerans alt boyutu ve sanal iletişim alt boyutu için LSD Post-Hoc Analizi uygulanmıştır (Kayri, 2009, s.56). **Genel ortalamaya bakıldığında,** eğitim durumu ilkokul olan bireylerin sosyal medya bağımlılığı; eğitim durumu ortaokul, lise, üniversite ve yüksek lisans/doktora olan bireyler ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır (Sırayla; p= ,047, p= ,033, p= ,002, p= ,001), eğitim durumu lise olan bireylerin sosyal medya bağımlılığı; eğitim durumu üniversite ve yüksek lisans/doktora olan bireyler ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür (Sırayla; p= ,010, p= ,005). **Sanal tolerans alt boyutuna bakıldığında,** eğitim durumu ilkokul olan bireylerin sanal toleransı; eğitim durumu üniversite ve yüksek lisans/doktora olan bireyler ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (Sırayla; p= ,004, p= ,002), eğitim durumu lise olan bireylerin sanal toleransı; eğitim durumu üniversite ve yüksek lisans/doktora olan bireyler ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (Sırayla; p= ,000, p= ,000). **Sanal iletişim alt boyutuna bakıldığında,** eğitim durumu ilkokul olan bireylerin sanal iletişimi; eğitim durumu üniversite ve yüksek lisans/doktora olan bireyler ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (Sırayla; p= ,024, p= ,027), eğitim durumu lise olan bireylerin sanal iletişimi; eğitim durumu üniversite olan bireyler ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır (p= ,017). **$H_{1.45.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-39. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	İlkokul Ort. (SS)	Ortaokul Ort. (SS)	Lise Ort. (SS)	Üniversite Ort. (SS)	YL/DR Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	2,5 (0,7)	2,6 (0,6)	2,6 (0,6)	2,5 (0,6)	- (-)	,425	,735
Sanal Tolerans	2,7 (0,8)	2,8 (0,8)	2,8 (0,8)	2,8 (0,8)	- (-)	,712	,545
Sanal İletişim	2,3 (0,7)	2,4 (0,7)	2,4 (0,7)	2,3 (0,6)	- (-)	,328	,805

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, anne eğitim durumunaa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, sanal tolerans alt boyutunda ve sanal iletişim alt boyutunda anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p > 0,05$). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-40. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Testi

(N=592)	İlkokul Ort. (SS)	Ortaokul Ort. (SS)	Lise Ort. (SS)	Üniversite Ort. (SS)	YL/DR Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	2,5 (0,7)	2,7 (0,6)	2,5 (0,6)	2,6 (0,6)	2,4 (0,7)	,780	, 539
Sanal Tolerans	2,7 (0,8)	2,7 (0,8)	2,7 (0,8)	2,9 (0,8)	2,8 (0,9)	1,284	,275
Sanal İletişim	2,3 (0,7)	2,4 (0,7)	2,3 (0,6)	2,4 (0,6)	2,1 (0,6)	,511	,728

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek

Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, sanal tolerans alt boyutunda ve sanal iletişim alt boyutunda baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-41. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Medeni Duruma Göre ANOVA Testi

(N=592)	Bekar Ort. (SS)	Evli Ort. (SS)	Boşanmış Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	2,6 (0,6)	2,2 (0,6)	2,1 (0,6)	21,551	,000
Sanal Tolerans	2,8 (0,8)	2,3 (0,8)	2,1 (0,8)	19,551	,000
Sanal İletişim	2,4 (0,7)	2,0 (0,6)	2,0 (0,7)	12,530	,000

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, güven ve güvenilirlik alt boyutlarında medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için, varyans homojenliği ve örneklem sayısının eşit olmayışı göz önünde bulundurularak genel ortalama, sanal tolerans alt boyutu ve sanal iletişim alt boyutu için LSD Post-Hoc Analizi gerçekleştirilmiş (Kayri, 2009, s.56). **Genel ortalamaya bakıldığında,** medeni durumu bekar olan bireylerin sosyal medya bağımlılığı; medeni durumu evli ve boşanmış olan bireylere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (Sırayla; p= ,000, p= ,009), medeni durumu evli olan bireylerin sosyal medya bağımlılığının; medeni durumu bekar olan bireyler ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır (p= ,000), medeni durumu boşanmış olan bireylerin sosyal medya bağımlılığının; medeni durumu bekar olan bireyler ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (p= ,009). **Sanal tolerans alt boyutuna**

bakıldığında, medeni durumu bekar olan bireylerin sanal toleransının; medeni durumu evli ve boşanmış olan bireylerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür (Sırayla; p= ,000, p= ,010), medeni durumu evli olan bireylerin sanal toleransının, medeni durumu bekar olan bireylerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır (p= ,000), medeni durumu boşanmış olan bireylerin sanal toleransının, medeni durumu bekar olan bireylerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır (p= ,010). **Sanal iletişim alt boyutuna bakıldığında,** medeni durumu bekar olan bireylerin sanal iletişiminin; medeni durumu evli olan bireylerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (p= ,000), medeni durumu evli olan bireylerin sanal iletişiminin, medeni durumu bekar olan bireylerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır (p= ,000). **$H_{1.48.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-42. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun Aile Tipine Göre Bağımsız Örneklem T Testi

(N=592)	Çekirdek Aile Ort. (SS)	Geniş Aile Ort. (SS)	t	p
Genel Ortalama	2,5 (0,6)	2,5 (0,7)	,069	,945
Sanal Tolerans	2,7 (0,8)	2,8 (0,9)	-,524	,601
Sanal İletişim	2,4 (0,6)	2,3 (0,7)	,783	,434

Sosyal Medya Bağımlığı Ölçeği - Yetişkin Formu' nun (SMBÖ-YF), genel ortalamasının, sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, aile tipi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için Bağımsız Örneklem T Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda; sosyal medya bağımlılığı ölçeği - yetişkin formunun ve alt boyutlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği görülmüş (p >0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-43. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Hayatın Büyük Bir Bölümünün Geçirildiği Yer Değişkenine Göre ANOVA Testi

(N=592)	Köy Ort. (SS)	Şehir Ort. (SS)	Büyükşehir Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	2,6 (0,7)	2,5 (0,6)	2,5 (0,7)	,700	,497
Sanal Tolerans	2,8 (0,9)	2,7 (0,8)	2,7 (0,9)	,284	,753
Sanal İletişim	2,4 (0,7)	2,4 (0,6)	2,3 (0,7)	1,240	,290

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, sanal tolerans alt boyutunda ve sanal iletişim alt boyutunda hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p > 0,05$). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-44. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi

(N=592)	< 1 Ort. (SS)	1-3 Ort. (SS)	4-6 Ort. (SS)	7 ≤ Ort. (SS)	F	p
Genel Ortalama	2,5 (0,8)	2,5 (0,6)	2,6 (0,6)	2,6 (0,6)	,618	,604
Sanal Tolerans	2,7 (0,9)	2,7 (0,8)	2,8 (0,8)	2,8 (0,7)	1,213	,304
Sanal İletişim	2,3 (0,8)	2,3 (0,6)	2,4 (0,6)	2,4 (0,6)	,041	,989

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, günlük sosyal medya

kullanım süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, sanal tolerans alt boyutunda ve sanal iletişim alt boyutunda günlük sosyal medya kullanım süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (p >0,05). Hipotez desteklenmemiştir.

Tablo 4-45. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Kendimi Yalnız Hissediyorum Sorusuna Verilen Cevaba Göre ANOVA Testi

(N=592)	Genel Ort. Ort. (SS)	Sanal Tolerans Ort. (SS)	Sanal İletişim Ort. (SS)
Hiç Katılmıyorum	2,3 (0,7)	2,4 (0,8)	2,2 (0,7)
Katılmıyorum	2,4 (0,6)	2,6 (0,8)	2,2 (0,6)
Kısmen Katılıyorum	2,7 (0,6)	2,9 (0,8)	2,5 (0,6)
Katılıyorum	2,8 (0,6)	3,1 (0,8)	2,5 (0,7)
Tamamen Katılıyorum	2,8 (0,6)	3,0 (0,9)	2,7 (0,6)
F	10,661	11,178	5,583
p	,000	,000	,000

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, sanal tolerans alt boyutunda ve sanal iletişim alt boyutunda kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaba göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (p <0,05). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için varyans homojenliği ve örneklem sayısının eşit olmayışı göz önünde bulundurularak genel ortalama, sanal tolerans alt boyutu ve sanal iletişim alt boyutu için

LSD Post-Hoc Analizi uygulanmıştır (Kayri, 2009, s.56). **Genel ortalamaya bakıldığında,** kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (Sırayla; p= ,000, p= ,000, p= ,001), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum, tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (Sırayla; p= ,000, p= ,000, p= ,005). **Sanal tolerans alt boyutuna bakıldığında,** kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile katılmıyorum, kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (Sırayla; p= ,049, p= ,000, p= ,000, p= ,003), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum, tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (Sırayla; p= ,001, p= ,000, p= ,036), kısmen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (p= ,045). **Sanal iletişim alt boyutuna bakıldığında,** kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum, tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (Sırayla; p= ,004, p= ,013, p= ,005), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum, tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (Sırayla; p= ,001, p= ,009, p= ,004). **H3.13.** desteklenmiştir.

Tablo 4-46. Sosyal Medya Bağımlılığı – Yetişkin Formu'nun Sosyal Medya İlişkilerimde Daha Şüpheci Olmama Neden Oldu Sorusuna Verilen Cevaplara Göre ANOVA Testi

(N=592)	**Genel Ort.** **Ort. (SS)**	**Sanal Tolerans** **Ort. (SS)**	**Sanal İletişim** **Ort. (SS)**
Hiç Katılmıyorum	2,2 (0,7)	2,2 (0,9)	2,1 (0,8)
Katılmıyorum	2,5 (0,6)	2,6 (0,8)	2,3 (0,6)

Kısmen Katılıyorum	2,6 (0,6)	2,8 (0,8)	2,4 (0,7)
Katılıyorum	2,6 (0,6)	2,8 (0,8)	2,3 (0,6)
Tamamen Katılıyorum	2,7 (0,7)	3,0 (0,9)	2,5 (0,7)
F	2,177	1,693	1,789
p	,000	,000	,022

Sosyal Medya Bağımlılığı Yetişkin Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna verilen cevaplara göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlemesi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; genel ortalamada, sanal tolerans alt boyutunda ve sanal iletişim alt boyutunda sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna verilen cevaplara göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p < 0,05$). Hangi grupların diğer gruplardan istatistiksel olarak anlamlı bir değişkenlik gösterdiğini tespit etmek için varyans homojenliği ve örneklem sayısının eşit olmayışı göz önünde bulundurularak genel ortalama, sanal tolerans alt boyutu ve sanal iletişim alt boyutu için LSD Post-Hoc Analizi uygulanmıştır (Kayri, 2009, s.56). **Genel ortalamaya bakıldığında,** sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile katılmıyorum, kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (Sırayla; p= ,009, p= ,000, p= ,000, p= ,000), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (p= ,004). **Sanal tolerans alt boyutuna bakıldığında,** sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile katılmıyorum, kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (Sırayla; p= ,009, p= ,000, p= ,000, p= ,000), katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile tamamen katılıyorum

şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (p= ,003), kısmen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (p= ,046). **Sanal iletişim alt boyutuna bakıldığında,** sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile kısmen katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür (Sırayla; p= ,008, p= ,021, p= ,001). **$H_{3.14.}$** desteklenmiştir.

Tablo 4-47. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun Mutlu Bir Çocukluk Geçirdim Sorusuna Verilen Cevaba Göre Bağımsız Örneklem T Testi

(N=592)	**Evet** **Ort. (SS)**	**Hayır** **Ort. (SS)**	**t**	**p**
Genel Ortalama	2,5 (0,6)	2,7 (0,7)	-2,308	,021
Sanal Tolerans	2,7 (0,8)	2,9 (0,8)	-2,166	,031
Sanal İletişim	2,3 (0,6)	2,4 (0,7)	-1,827	,068

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (SMBÖ-YF), genel ortalamasının, sanal tolerans alt boyutunun ve sanal iletişim alt boyutunun, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda; sosyal medya bağımlılığı ölçeği – yetişkin formunun ve sanal tolerans alt boyutunun mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya koyduğu saptanmış ($p < 0,05$), diğer bir yandan sanal iletişim alt boyutunun mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı görülmüştür ($p > 0,05$). **$H_{3.15.}$** desteklenmiştir.

4.2.4. Değişkenler Arası Korelasyon (Pearson)

Tablo 4-48. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi

		Ort.	Ss.	1	2	3	4	5	6	7
1	**Gelir**	3,25	0,675	1						
2	**Yaş**	1,78	0,675	-0,008	1					
3	**İGÖ**	4,19	0,545	0,173**	0,074	1				
4	**SMBÖ**	2,58	0,694	-0,052	-0,287**	-0,206	1			
5	**GB**	4,18	1,794	0,057	0,098*	0,278**	-0,031	1		
6	**KOB**	3,68	1,968	-0,079	-0,188**	-0,289**	0,171**	-0,337**	1	
7	**SB**	3,23	1,85	-0,130**	0,009	-0,209**	0,204**	-0,061	0,220**	1
8	**KB**	3,74	1,93	0,008	0,024	-0,067	0,042	0,041	0,123**	-0,054

Not. İGÖ= İlişkilerde Güven Ölçeği, SMBÖ= Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, GB= Güvenli Bağlanma, KOB= Korkulu Bağlanma, SB= Saplantılı Bağlanma, KB= Kayıtsız Bağlanma. * p <0.05, ** p <0.01.

Değişkenler arasındaki korelasyonlar Tablo 4-48' de gösterilmiştir. Gelir değişkeninin ilişkilerde güven ile pozif korelasyonu bulunurken (r= ,173, p < 0.01), saplantılı bağlanma ile negatif korelasyonu bulunmuştur (r= -,130, p < 0.01). Yaş değişkeninin güvenli bağlanma ile pozitif ilişkisi bulunurken (r= ,098, p < 0.05), sosyal medya bağımlılığı ve korkulu bağlanma ile negatif ilişkisi bulunmuştur (sırayla; r= -,287, p < 0.01, r= -,188, p < 0.01). İlişkilerde güven değişkeninin güvenli bağlanma ile pozitif korelasyonu bulunurken (r= ,278, p < 0.01), korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma ile negatif korelasyonu bulunmuştur (sırayla; r= -,289, p < 0.01, r= -,209, p < 0.01). Sosyal medya bağımlılığı değişkeninin korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma ile pozitif ilişkisi bulunmuştur (sırayla; r= ,171, p < 0.01, r= ,204, p < 0.01). Güvenli bağlanma değişkeninin korkulu bağlanma ile negatif korelasyonu bulunmuştur (r= -,337, p < 0.01). Korkulu bağlanma değişkeninin saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma ile pozitif bir ilişkisi bulunmuştur (sırayla; r= ,229, p < 0.01, r= ,123, p < 0.01). Saplantılı bağlanma değişkeninin kayıtsız bağlanma ile negatif korelasyonu bulunmuştur (r= -,054, p < 0.01).

4.2.5. Doğrudan Regresyon Analizi (Direct)

Tablo 4-49. Güvenli Bağlanma ve Korkulu Bağlanma Üzerindeki Ana Regresyon Etkileri

Değişkenler	Adım 1: GB			Adım 2: KOB		
	B	**SE**	**P**	**B**	**SE**	**P**
(Sabit)	2,806	0,824	0,000	5,907	0,867	0,000
Cinsiyet	0,387	0,149	0,009	-0,802	0,156	0,000
Yaş	0,196	0,133	0,141	-0,229	0,140	0,102
Eğitim D.	-0,024	0,124	0,846	-0,207	0,130	0,111
Medeni D.	0,048	0,207	0,813	-0,357	0,217	0,101
Gelir D.	0,151	0,109	0,164	-0,213	0,114	0,062
Aile Tipi	-0,017	0,166	0,917	0,307	0,175	0,079
SMB	0,008	0,112	0,940	0,357	0,117	0,002
F		2,10			9,74	
P		>.005			<.005	
R2		0,02			0,10	

Not. GB= Güvenli Bağlanma, KOB= Korkulu Bağlanma, SMB= Sosyal Medya Bağımlılığı

Tablo 4-49' da Adım 1, SMB' nin GB üzerindeki doğrudan etkisini ve Adım 2, SMB' nin KOB üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

Tablo 4-50. Saplantılı Bağlanma ve Kayıtsız Bağlanma Üzerindeki Ana Regresyon Etkileri

Değişkenler	Adım 1: SB			Adım 2: KB		
	B	**SE**	**P**	**B**	**SE**	**P**
(Sabit)	2,557	0,820	0,001	3,961	0,893	0,000
Cinsiyet	0,513	0,148	0,000	0,114	0,161	0,480
Yaş	0,192	0,132	0,147	0,053	0,144	0,713
Eğitim D.	-0,256	0,123	0,038	-0,260	0,134	0,053
Medeni D.	-0,201	0,205	0,327	0,084	0,224	0,706
Gelir D.	-0,331	0,108	0,002	0,020	0,118	0,864
Aile Tipi	0,261	0,165	0,116	-0,085	0,180	0,637
SMB	0,608	0,111	0,000	0,190	0,121	0,118
F		8,58			1,01	

P	<.001	>.005
R2	0,09	0,01

Not. KB= Saplantılı Bağlanma, KB= Kayıtsız Bağlanma, SMB= Sosyal Medya Bağımlılığı

Tablo 4-50' de Adım 1 SMB' nin SB üzerindeki doğrudan etkisini ve Adım 2, SMB' nin KB üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

Tablo 4-51. Sosyal Medya Bağımlılığının İlişkilerde Güven Üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkisi

Değişkenler	**Adım 1: İG**			**Adım 2: İG**		
	B	**SE**	**P**	**B**	**SE**	**P**
(Sabit)	4,314	0,244	0,000	4,556	0,246	0,000
Cinsiyet	-0,070	0,044	0,113	-0,118	0,043	0,006
Yaş	0,043	0,039	0,267	0,025	0,037	0,487
Eğitim D.	-0,004	0,036	0,991	-0,020	0,034	0,556
Medeni D.	-0,061	0,061	0,315	-0,087	0,057	0,129
Gelir D.	0,133	0,032	0,000	0,103	0,030	0,000
Aile Tipi	-0,044	0,049	0,366	-0,021	0,046	0,640
SMB	-0,155	0,033	0,000	-0,117	0,032	0,000
GB				0,065	0,012	0,000
KOB				-0,049	0,011	0,000
SB				-0,029	0,011	0,014
KB				-0,014	0,010	0,190
F		6,90			12,86	
P		<.001			<.005	
R2		0,07			0,19	

Not. SMB= Sosyal Medya Bağımlılığı, GB= Güvenli Bağlanma, KOB= Korkulu Bağlanma, SB= Saplantılı Bağlanma, KB= Kayıtsız Bağlanma, İG= İlişkilerde Güven

Tablo 4-51' de Adım 1, SMB' nin İG üzerindeki doğrudan etkisini ve Adım 2, bağımsız değişken olan SMB ile aracı değişkenler olan GB, KOB, SB ve KB' nin İG üzerindeki birlikte etkisini göstermektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında bağlanma stillerinin aracılık etkisini tespit etmek için öncelikle değişkenler arasında regresyon analizi yapılmış ve Tablo 4-49, Tablo 4-50 ve Tablo 4-51' de gösterilmiştir. Modelin tümünde, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durumu, gelir durumu ve aile tipi değişkenleri kontrol değişkenleri olarak kullanılmış ve tüm modelde doğrudan etki uygulanmıştır. İlk

olarak Tablo 4-49 ve Tablo 4-50' de görüldüğü üzere, doğrudan etki analizi sosyal medya bağımlılığı ve aracı değişken olan bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma) arasında uygulanmıştır. Sosyal medya bağımlılığı güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma üzerinde pozitif anlamsız bir ilişkiye sahipken, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma üzerinde pozitif anlamlı bir ilişkiye sahiptir (Sırayla; B= 0,008, p> 0,05; B= 0,190, p> 0,05; B= 0,357, p< 0,05; B= 0,608, p< 0,05). İkinci olarak, Tablo 4-51 Adım 1' de bağımsız değişken olan sosyal medya bağımlılığının bağımlı değişken olan ilişkilerde güven üzerindeki doğrudan etkisi analiz edilmiştir. Sonuç olarak, sosyal medya bağımlılığının ilişkilerde güven üzerinde negatif anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (B= -0,155, p<0,05). Son olarak, Tablo 4-51 Adım 2'de, bağımsız değişkenin ve aracı değişkenlerin birlikte ilişkilerde güven üzerindeki etkisi incelenmiştir. Analiz sonucunda, güvenli bağlanma için; SMB negatif anlamlı, GB pozitif anlamlı (B=-0,117 p<0,05, B=0,065 p<0,05), korkulu bağlanma için; SMB negatif anlamlı, KB negatif anlamlı (B=-0,117 p<0,05, B=-0,049 p<0,05), saplantılı bağlanma için; SMB negatif anlamlı, SB negatif anlamlı (B=-0,117 p<0,05, B=-0,029 p<0,05) ve son olarak kayıtsız bağlanma için; SMB negatif anlamlı, KB negatif anlamsız (B=-0,117 p<0,05, B=-0,014 p>0,05) bir ilişki bulunmuştur. **$H_{4.2.}$**, **$H_{4.3.}$**, **$H_{5.1.}$**, **$H_{5.2.}$**, **$H_{5.3.}$** ve **$H_{6.1.}$** desteklenmiştir.

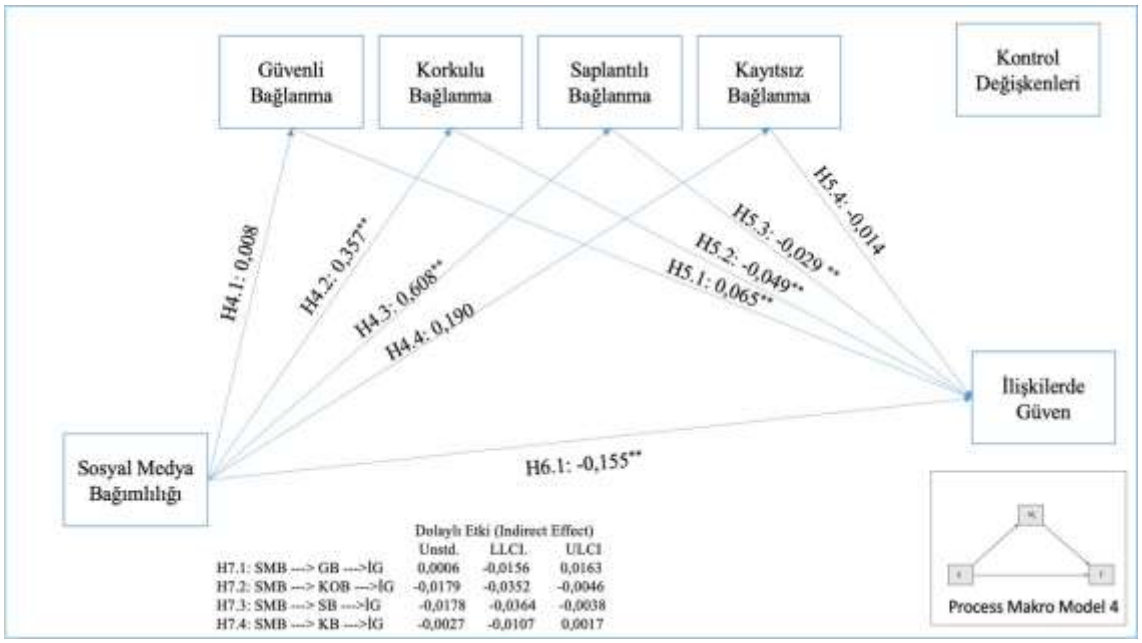
4.2.6. Dolaylı Regresyon Analizi (Indirect)

Tablo 4-52. Sosyal Medya Bağımlılığının İlişkilerde Güven Üzerindeki Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkileri

SMB'nin İG Üzerindeki Toplam Etkisi					**Unstand.**	**SE**	**LLCI**	**ULCI**
					-0,1553	0,0332	-0,2206*	-0,0901*
SMB'nin İG Üzerindeki Doğrudan Etkisi								
					-0,1175	0,0321	-0,1805*	-0,0546*
SMB'nin Bağlanma Stilleri Aracılığıyla İG Üzerindeki Dolaylı Etkisi								
Bağımsız		**Aracı**		**Bağımlı**	**Unstand.**	**SE**	**LLCI**	**ULCI**
SMB	>	Güvenli B.	>	İG	0,0006	0,0078	-0,0156	0,0163
SMB	>	Korkulu B.	>	İG	-0,0179	0,0080	-0,0352*	-0,0046*
SMB	>	Saplantılı B.	>	İG	-0,0178	0,0083	-0,0364*	-0,0038*
SMB	>	Kayıtsız B.	>	İG	-0,0027	0,0031	-0,0107	0,0017

Not. SMB= Sosyal Medya Bağımlılığı; İG= İlişkilerde Güven; * LLCI ve ULCI değerleri arasında 0 (sıfır) yoksa, toplam, doğrudan ve dolaylı etkiler anlamlıdır (Hayes ve Rockwood, 2020).

Tablo 4-49, Tablo 4-50 ve Tablo 4-51' de görüldüğü gibi aracılık analizi sonuçlarına ulaşmak için, öncelikle değişkenler arasında doğrudan regresyon analizleri uygulanmıştır. Bu analizlerin sonucuna göre, sosyal medya bağımlılığının aracı değişken olan korkulu ve saplantılı bağlanma üzerindeki etkisi ve güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanmanın ilişkilerde güven üzerine etkisi anlamlı çıkmıştır. Ayrıca, sosyal medya bağımlılığının ilişkilerde güven üzerindeki doğrudan etkisi de anlamlıdır. Tablo 4-51 Adım 2, sosyal medya bağımlılığının korkulu ve saplantılı bağlanma stilleriyle birlikte ilişkilerde güven üzerine etkisini göstermektedir ve sosyal medya ile ilişkilerde güven arasındaki ilişki aracı korkulu ve saplantılı bağlanma üzerinden anlamlı çıkmıştır. Bu sayede, korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinin sosyal medya bağımlılığı ve ilişkilerde güven arasında aracılık etkisine sahip olduğu tespit edilmiştir (Sırayla; γ = -0,0179, SE = 0,0080, 95% CI [-0,0352, -0,0046]; γ = -0,0178, SE = 0,0083, 95% CI [-0,0364, -0,0038]). Bağımlılık stillerinin aracılık etkilerine ilişkin veriler Tablo 4-51' de gösterilmiştir. **H**7.2. ve **H**7.3. desteklenmiştir.

Şekil 7. Önerilen Modelin ve Hipotezlerin Sonuçları

Not: Kontrol Değişkenleri = Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumu, Medeni Durum, Gelir Durumu ve Aile Tipi. * $p < 0.05$.

Şekil 6’ da oluşturulan araştırma modeline ve hipotezlere ilişkin sonuçlar Şekil 7’ de gösterilmiştir.

5. TARTIŞMA

İnternetin gelişiminin bir sonucu olarak sosyal medya, her bireyin ulaşabileceği bir platform olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal medyanın özelliklerine bağlı olarak kullanıcı sayısı giderek artarken, aynı zamanda kullanım sürelerinde de ciddi artışların olduğu görülmektedir. Faydalı içerikler üretilmesine rağmen, bireylerin gündelik yaşam pratikleri üzerinde etki gösteren içerikler de sosyal medyada bulunmaktadır. Çünkü, uzun süreli sosyal medya kullanımının birtakım mental problemlere neden olduğu bilinmektedir (Eraslan-Çapan, 2015; Hong ve ark., 2014; Marino ve ark., 2017; Pantic, 2014; Shakya ve Christakis, 2017; Toker ve Baturay, 2016). Dahası, dünya genelinde 4.14 milyar sosyal medya kullanıcısı vardır ve sosyal medyanın tehlikelerine bağlı olarak bu bireylerin risk altında olduğu öngörülmektedir (https://wearesocial.com, 2020). İnsanların sosyal medyadan etkilenmesi sosyal açıdan birtakım ip uçları ortaya çıkarmış ve ilişkilerdeki güvene etkisi hakkında bazı soruların oluşmasına neden olmuştur. İlişkilerde güveni etkileyen birçok faktör olmakla birlikte, sosyal değişime bağlı olarak sosyal medyanın da bir etkisinin varlığı dikkate alınmıştır. Bu öngörüye ek olarak bağlanma stilleri eklenmiş ve bağlanma stillerindeki değişimin hem sosyal medya kullanımını hem de ilişkilerde güveni etkileyebileceği öne sürülmüştür. Mevcut çalışma, sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında bağlanma stillerinin ilişkisini anlamak için yürütülmüş ve aynı zamanda değişkenler ile demografik veriler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bağlamda tartışma kısmı; grup analizleri, doğrudan ve dolaylı regresyon analizleri olarak üç alt başlığa ayrılarak ele alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre, mevcut çalışmadan elde edilen bulguların literatürde bulunan araştırma bulgularıyla uyumlu olup olmadığı incelenmiştir. Tam benzeri bulunmayan analizler için litaratürdeki en yakın ve benzeri kavramlarla karşılaştırmalar yapılmıştır. Çalışma bulguları incelendiğinde sosyal medya bağımlılığının ilişkilerde güven üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğu ve korkulu bağlanma ile saplantılı bağlanma stillerinin sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında aracılık rolüne sahip olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, korkulu ve saplantılı bağlanmanın artması hem sosyal medya bağımlılığını arttırmakta hem de ilişkilerde güveni azaltmaktadır. Tüm bu sonuçlar, bağlanma sürecinin gelecekte eğilimlerimiz ve ilişkilerimiz üzerindeki etkisini doğrulamaktadır.

5.1. Grup Analizleri

5.1.1. İlişkiler Ölçeği Grup Analizleri

1. Güvenli bağlanmanın, korkulu bağlanmanın ve saplantılı bağlanmanın, **cinsiyet değişkenine göre** anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği görülmüştür. Güvenli bağlanma ile ilgili mevcut çalışmanın bulguları literatürle uyumludur. (Altundağ, 2011; Azman, 2016; Birgi, 2010; Çelik, 2004; Çetin, 2015; Demir, 2017; Erözkan, 2011; Karaırmak ve Duran, 2008; Konyalıoğlu, 2000; Şeker, 2009; Yılmaz; 2007). Korkulu bağlanma ile ilgili mevcut çalışmanın bulguları literatürdeki çalışmalar ile uyum sağlamaktadır (Çetin, 2015; Demir, 2017; Emir, 2014; Erözkan, 2011; Karaırmak ve Duran, 2008; Şeker, 2009; Yılmaz, 2007). Saplantılı bağlanma ile ilgili mevcut çalışmanın bulguları literatürde desteklenmektedir (Çelik, 2004; Şeker, 2009). Cinsiyete göre güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanmada anlamlı bir farkın doğduğu görülmektedir. Mevcut çalışmaya göre, erkeklerin kadınlara göre daha fazla güvenli bağlanmaya sahip olduğu, kadınların erkeklere göre daha fazla korkulu bağlanma yaşadığı ve erkeklerin kadınlara göre daha fazla saplantılı bağlanma gösterdiği tespit edilmiştir. Kayıtsız bağlanma kadın ve erkeklerde bir farklılığa sahip değildir. Bağlanma stillerindeki bu farklılığın, kadın ve erkekteki yapısal farklılıklar ile anlaşılabileceği düşünülmektedir. Dahası, yetiştirme sürecinde ailenin kız ve erkek çocuğa farklı değer yüklemesi gibi yanlış uygulamalar nedeniyle kişilerde bu farkın oluşabileceği de öngörülmektedir. Diğer bir yandan, erkeklerin daha fazla koruyucu davranışlar sergilemesi kadınlardan daha fazla saplantılı bağlanma yaşamasına neden olabilmektedir.
2. Bağlanma stillerinden yalnızca korkulu bağlanmanın **yaş değişkenine göre** anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Sonuçlar literatürle uyumludur (Şişman, 2016). **Yaş değişkenine göre** sadece korkulu bağlanma anlamlı bir farklılık göstermesine rağmen, anlamlılık seviyesine yakın bir şekilde güvenli bağlanmada da anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir. Ortalamalardan da anlaşılacağı gibi, 18-22 yaş arasındaki bireyler, 46 ve üzeri yaşındaki bireylerden daha fazla korkulu bağlanmaya ve daha az güvenli bağlanmaya sahiptir. Buna göre, gençlerin insan ilişkilerine daha korkulu yaklaşmasının

temelinde yatan şey, ergenlikteki bağlanma ihtiyacının yaş ilerledikçe azalmaya başlamasıdır. Genç bireylerin özerklik kazanmaya başlaması ile bağlanma figürü arasındaki bağ zayıflamaya başlamaktadır. Fakat genç bireyler stresli ve endişe verici bir durumla karşılaştıkları zaman tekrardan bağlanma figürüne sığınmaktadır. Bu alışkanlık stresli durumlarla başa çıkmayı öğrendikçe etkisini azaltmaktadır.

3. Bağlanma stillerinden yalnızca saplantılı bağlanma stili **kardeş sayısı değişkenine göre** istastistiksel olarak anlamlıdır. Literatür incelemesi sürecinde herhangi benzer bir sonuca rastlanmamıştır. Ortalamalara bakılıdığında, kardeşe sahip olmayan (0) ve kardeş sayısı 6 ve üzeri olan bireyler, kardeş sayısı 3-5 olan bireylere göre daha fazla saplantılı bağlanmaya sahiptir. Bireylerdeki kardeş sayısının azlığı ve çokluğu saplantılı bağlanmaya neden olurken, 3-5 arası kardeş sayısına sahip olanlarda saplantılı bağlanma davranışı azalmaktadır. Tek çocuk olmak veya fazla kardeşe sahip olmak uç noktalardır. Bu nedenle kardeş sayısındaki denge önemlidir. Kardeşlik ilişkisine sahip olmamak veya fazla kardeşlik ilişkisi deneyimlemek, bireylerde yakınlık kurma ihtiyacını arttırmaktadır. Saplantılı bağlanmanın tipik özelliklerine bakıldığında bireyler yakınlık kurmak istemektedir. Bir kardeşe sahip olmamanın verdiği yalnızlıkla bireyler yakın ilişkilere daha fazla yatkın olabilmektedir. Diğer bir yandan, kardeş sayısı fazla olan bireyler, yakın ilişkilere aşina olduğu düşünüldüğünde bu bireylerin yakın ilişkiler kurmak istemesi ve bu nedenle saplantılı bağlanma davranışı göstermesi anlaşılabilmektedir.

4. Bağlanma stillerinden yalnızca saplantılı bağlanma stili **gelir durumu değişkenine göre** istastistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Sonuçlar, literatür ile uyumludur (Birgi, 2010; Yılmaz, 2007). Ortalamalardan da anlaşılacağı üzere gelir durumunu çok kötü olarak tanımlayan bireyler, gelir durumunu iyi ve çok iyi olarak tanımlayan bireylere göre daha fazla saplantılı bağlanmaya sahiptir. Saplantılı bağlanmaya sahip bireyler, olumsuz benlik ve olumlu başkaları içsel çalışana modele sahiptirler. Bu nedenle yakınlık kurma istekleriyle insanlara ulaşamama ve reddedilme arasında bir çatışma yaşarlar. Gelir durumu insanların arzuladıkları yaşam biçimine erişebilmelerinde önemli bir faktörtür. Gelir durumu kötü olan bireyler, hedefledikleri ilişki formuna ilerlerken reddedilme

ve ulaşamama endişesi yaşarlar. Bu nedenle bu bireylerin değerli olduklarını hissetmeleri diğerlerlerinin onaylaması ve takdiri ile mümkün olmaktadır.

5. Güvenli bağlanma stilinde, korkulu bağlanma stilinde, saplantılı bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde **eğitim durumuna göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Literatür incelemesinde benzer sonuçlara rastlanmıştır (Tanış, 2014). Eğitim durumundaki farklılığın bağlanma üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Bağlanma tek bir dönemle sınırlı olmayan, tüm yaşamı etkileyen bir süreçtir. Çocukluk sürecinde yerleşen bağlanma davranışının eğitim durumuna göre şekil almadığı anlaşılmaktadır.

6. Güvenli bağlanma stilinde, korkulu bağlanma stilinde, saplantılı bağlanma stilinde ve kayıtsız bağlanma stilinde **anne eğitim durumuna göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Şeker'in (2009) yaptığı çalışma mevcut çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Birincil bağlanma figürü olarak anne düşüldüğünde anne ile çocuk arasındaki etkileşime annenin eğitim durumunun etki edebileceği düşünülmüştür. Fakat sonuçlar bu beklentinin tersinde sonuçlar vermiştir. Literatürde de bu sonuca benzer sonuçların görülmesi annenin eğitim seviyesinin bireylerin bağlanma davranışına etkisinin olmadığını pekiştirmekedir.

7. Güvenli bağlanma stilinde, korkulu bağlanma stilinde ve saplantılı bağlanma stilinde stilinde **baba eğitim durumuna göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmezken, kayıtsız bağlanma stilinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Birgi'nin (2010) yaptığı çalışma mevcut çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Ortalamalara bakıldığında baba eğitim durumu yüksek lisans veya doktora olan bireyler, baba eğitim durumu ortaokul olan bireylerden daha fazla kayıtsız bağlanma yaşamaktadır. Kayıtsız bağlanma bireylerin olumlu benlik olumsuz başkaları içsel çalışan modelini sergilediği bir bağlanma davranışıdır. Bireyler olumsuz duygular ve düşünceler karşısında benliklerini yenilmez görürler ve özgüvenleri yüksektir. Fakat bu bireyler diğer insanların güvenilmez ve yetersiz olduğuna inanır. Aynı durum baba eğitim durumunun ortaya çıkartığı davranış ile birleştirilebilir. Çünkü eğitim seviyesi yüksek bir ailede büyüyen kişi kendini eğitim seviyesi daha düşük olan bir kişiyle

kıyasladığı zaman, kendisini olumlu benlik, diğerlerini olumsuz başkaları modeline uygun şekilde değerlendirebilir.

8. Bağlanma stillerinden yalnızca korkulu bağlanmanın **medeni duruma göre** istatistiksel olarak bir farklılığı vardır. Literatür incelemesi sonucunda benzer sonuçların olduğu görülmüştür (Kaçar, 2021; Tanış, 2014). Sonuçlara göre, bekar bireylerin korkulu bağlanması, evli bireylere göre daha fazladır. Yetişkinlik dönemi bağlanma ile bebeklik dönemi bağlanma arasındaki ilişki birbiriyle bütünleşik olmasına rağmen, birbirinden ayrılan yönleri de vardır. Bebeklikte bağlanma figürü bakım verenken, yetişkinlikte bağlanma figürü romantik ilişki öznesi olan eş veya sevgilidir. Burada eş ve sevgili arasında da bir fark oluşmaktadır. Evlilik iki bireyi hayatın son anına kadar birleştiren, hayatları boyunca birbirlerine yol arkadaşı olmalarını sağlayan birlikteliktir. Bireyler duygusal olarak stresli bir durumda eş ile temasa geçebileceklerinin bilgisine sahip olduklarında rahatlarlar. Bu durum bekarlıkta daha farklıdır. Bireyin hayatında bir sevgili figürü olmasına rağmen, sevgililikte bireyleri birbirine bağlayan bir sözleşme yoktur. Bu nedenle bireyler kolaylıkla birbirlerinden kopabilir veya kolaylıkla iletişimi kesebilir. Bu durumun bekar bireylerin ilişkilerinde daha korkulu bağlanan taraf olmasına neden olduğu görülmektedir.

9. Güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma stilinde **aile tipine göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Sonuçların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir (Akdağ, 2011; Kaçar, 2021; Tanış, 2014; Topkara, 2014). Geniş aile ve çekirdek aile arasında bağlanma stilleri için düşünülen farklılık beklenenin tersi yönünde sonuçlanmıştır. Geniş aile yapısı, nesiller arası bilgi ve deneyim aktarımının sağlandığı aile yapısı olarak görüldüğü için, bireylerin aile içi iletişimlerine olumlu yönde katkı sağlayabilmektedir. Bu nedenle çekirdek aileye nazaran daha güvenli bağlanan nesillerin yetişebileceği düşünülmüştür. Fakat sosyal değişim ve dönüşümler nedeniyle bireylerin bağlanma figürüne bakış açısında bir değişim söz konusu olabilir. Bu durum bireylerin aileye bakış açısını da etkilemektedir. Sonuçlardaki istatistiksel anlamsızlık istenmeyen bir durum gibi düşünülse de toplumun değişim ve dönüşümüne bir yorum olarak okunabilir.

10. Güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma stilinde **hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Literatürde sonuçların anlamlı çıkmamasına ilişkin benzer çalışmalar mevcuttur (Akdağ, 2011). Hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre, bağlanma stillerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözükmese de, istatistiksel olarak anlamlılık seviyesine yakın bir sonuç veren güvenli bağlanma ortalamalarına göre, hayatının büyük bir bölümünü şehirde geçirmiş bireyler, hayatının büyük bir bölümünü köyde geçirmiş bireylere göre daha fazla güvenli bağlanmaya sahiptir. Şehir, dezavantajlarıyla beraber birtakım avantajlara da sahiptir. Şehirde yaşamış bireyler, köyde yaşayan bireylere göre daha fazla olanak ve etkileşime sahiptir. Şehirde daha farklı sorunlar ortaya çıkarken, aynı zamanda birey bu sorunlarla başa çıkmayı öğrenir. Özgüven geliştiren birey, ilişkilerinde özgüvenli bir şekilde daha güvenli bağlanan taraf olarak görülebilir. Çünkü güvenli bağlanan birey hem kendisi için olumlu benlik hem de diğerleri için olumlu başkaları içsel çalışan modeli geliştirir.
11. Dört ayrı bağlanma stilinde **günlük sosyal medya kullanım süresine göre** istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir. Önceki birçok çalışma, sosyal medya kullanımı süresi ile bağlanma stilleri arasında pozitif ilişki tespit etmiştir (Andangsari ve ark., 2013; Eroğlu, 2015; Jenkins-Guarnieri ve ark., 2012; Lin, 2016; Liu ve ark., 2013; Longua Peterson ve ark., 2017; Oldmeadow ve ark., 2013; Yaakobi ve Goldengerg, 2014). Sosyal medya bireylerin kendi düşünce ve görüşlerini ortaya çıkartabildikleri bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem içe dönük kişiler için hem de dışa dönük kişiler için bir anlam bulma alanını oluşturan sosyal medya, bağlanma ile ilişkili olarak düşünülmüştür. Fakat bir bakıma son dönemlerde sosyal medya bireyler için bir anlam bulma alanı olmaktan çıkmış durumdadır. Siber zorbalık gibi çeşitli yeni kavramlar, sosyal yaşamda karşılaşılan olumsuz durum ve davranışın sosyal medyaya kanalize olduğunu göstermektedir. Sosyal medyada da bireylerin, aynı sosyal hayatlarındaki gibi güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma davranışını gösterebildiği düşünülmektedir.

12. Güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri **kendini yalnız hissetme durumuna göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahipken, kayıtsız bağlanma stilinde bir fark görülmemiştir. **Güvenli** bağlanmaya sahip olan bireylerde, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum cevabını veren bireyler ile katılıyorum cevabını veren bireyler arasında bir fark görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabını verenler katılıyorum cevabını verenlere göre daha fazla güvenli bağlanmaya sahiptir. **Korkusuz** bağlanmaya sahip olan bireylerde, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum cevabını veren bireyler ile katılıyorum cevabını veren bireyler arasında bir fark görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabını verenler katılıyorum cevabını verenlere göre daha az korkulu bağlanmaya sahiptir. **Saplantılı** bağlanmaya sahip bireylerde, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum cevabını verenler ile tamamen katılıyorum cevabını verenler arasında bir fark görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabını veren bireyler tamamen katılıyorum cevabını verenlere göre daha az saplantılı bağlanmaya sahiptir. Literatür incelemesi sonucunda, Karakuş (2012) güvenli bağlanma ile yalnızlık arasında negatif anlamlı bir sonuç bulurken, korkulu bağlanma ile yalnızlık arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulmuştur. Diğer bir yandan Akbağ (2010) ve Erözkan (2004) güvenli bağlanma ile yalnızlık arasında negatif anlamlı bir ilişki bulurken, korkulu ve saplantılı bağlanma ile yalnızlık arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bağlanma ile ilgili araştırmalar, genelde bağlanmanın altında yatan nedenler ve bağlanmanın neden olduğu sorunlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bazı araştırmacılar yetişkin döneminde meydana gelen yalnızlığın arkasında bağlanma davranışının olduğunu vurgulamaktadır (Hazan ve Shaver, 1987, s.521). Sonuçlardan da görüldüğü üzere, kendini yalnız hisseden bireylerin güvenli bağlanması düşük, korkulu ve saplantılı bağlanması yüksektir. Bu nedenle birey duygusal ihtiyaçlarının karşılanması sırasında güvensiz, çekingen ve anksiyete seviyesi yüksek bir şekilde ilişkilerinde geri planda kalarak yalnızlık çekebilmektedir.

13. Güvenli ve korkulu bağlanma stillerinde **sosyal medyanın daha şüpheci yapmasına göre** istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. **Güvenli** bağlanmaya sahip bireylerde, sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olamama neden oldu sorusuna hiç katılmıyorum cevabını verenler ile katılıyorum cevabını

verenler arasında bir fark görülmektedir. Sonuçlara göre, hiç katılmıyorum cevabını verenler katılıyorum cevabını verenlere göre daha fazla güvenli bağlanmaya sahiptir. **Korkulu** bağlanmaya sahip bireylerde, sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olamama neden oldu sorusuna hiç katılmıyorum cevabını verenler ile tamamen katılıyorum cevabını verenler arasında bir fark görülmektedir. Sonuçlara göre, hiç katılmıyorum cevabını veren bireyler tamamen katılıyorum cevabını verenlere göre daha az korkulu bağlanmaya sahiptir. Literatürde aynı sonuçlar olmamasına rağmen, benzer sonuçlar görülmektedir. Özellikle Dinçsoy (2021) ilişkilerde güven ile sosyal medya bağımlılığı arasında belirgin bir şekilde negatif anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Young ve ark. (2020) göre, kaygılı - korkulu bağlanan bireyler sosyal ağların kullanımından kaynaklanan depresif geri bildirimlere sahiptir. Ortalamalar, sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna hiç katılmıyorum cevabını veren bireylerin, katılıyorum cevabını veren bireylerden daha fazla güvenli bağlanma davranışı sergilediğini göstermektedir. Diğer bir yandan sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna hiç katılmıyorum cevabını veren bireylerin, tamamen katılıyorum cevabını veren bireylerden daha az korkulu bağlanma yaşadığı ortaya çıkmıştır. Buna göre, güvenli bağlanmak, sosyal medyadan olumsuz etkilenmeyi ve ilişkilerde şüpheciliğin oluşmasını azaltmaktadır. Aynı zamanda korkulu bağlanmanın da sosyal medyanın olumsuz etkilerini arttırdığı ve ilişkilerde şüpheciliğe yol açtığı görülmektedir. Güvenli bağlanan bireyler hem olumlu benlik hem de olumlu başkaları içsel çalışan modeline sahiptir. Bu bireyler düşük anksiyete seviyesine sahiptir ve kaçınma davranışı sergilemezler. Başka bir değişle, bu bireylerin stres yönetimleri güçlüdür ve olumsuz durumlarda iletişimi sıklıkla kullanırlar. Bu nedenle güvenli bağlanan bireylerin şüphe gibi güvensiz düşünce ve duygu motifleri azdır. Korkulu bağlanan bireylerde durum tam tersidir. Korkulu bağlanan bireyler hem olumsuz benlik hem de olumsuz başkaları içsel çalışan modeli sergiler. Yüksek anksiyete seviyesiyle birlikte kaçınmacı davranış sergilerler. Diğer insanların güvenilirliği bu bireyler için uzak kavramlardır. Bu nedenle sosyal medya kullanımı bu bireyleri ilişkilerinde şüpheciliğe itebilmektedir.

14. Korkulu ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin **mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verdikleri cevaplara göre** istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Her iki bağlanma stilinde de mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna hayır cevabını verenlerin ortalamaları daha yüksek çıkmıştır. Diğer bir değişle, olumsuz çocukluk deneyimleri korkulu ve saplantılı bağlanmanın artmasına neden olmaktadır. Literatürde tam karşılığı olan çalışmalar olmamasına rağmen, benzer çalışmaların olduğu görülmektedir. Cebeci (2009) tarafından yapılmış bir çalışmada, tek ebeveyne sahip çocukların iki ebeveyne sahip çocuklardan daha fazla kaygıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda Deniz (2006) tarafından yapılmış bir diğer çalışmada, çocukluk dönemine ait fiziksel, duygusal ve cinsel istismarlar ile saplantılı bağlanma arasında pozitif anlamlı bir ilişki görülmektedir. Ortalamalara göre, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna hayır cevabını veren bireyler, evet cevabını veren bireylerden daha fazla korkulu bağlanmaya sahiptir. Diğer bir yandan, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna hayır cevabını veren bireylerin, evet cevabını veren bireylerden daha fazla saplantılı bağlanmaya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bağlanma bireylerin çocukluktan itibaren bakım veren kişiyle kurduğu duygusal bir bağdır. Bakım veren kişinin çocuğun ihtiyaçlarına ilgisi ve ihtiyaçlarını karşılama şiddeti, çocuğun bakım verenle kurduğu ilişkiyi büyük oranda etkilemektedir. Bu nedenle çocuklukta deneyimlenen olumsuz olaylar bireylerde korkulu ve saplantılı bağlanmanın oluşmasına neden olmaktadır.

5.1.2. İlişkilerde Güven Ölçeği Grup Analizleri

15. İlişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları **cinsiyete göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Sonuçlar literatür ile uyumludur (Buchan ve ark., 2008; Foubert ve Sholley, 1996; Wang ve Yamagishi, 2005). Kadın ve erkek ayırt etmeksizin toplumun birbirine güven duyması genel güveni oluşturmaktadır. Ortalamalardan da anlaşıldığı gibi bireylerin ilişkilerindeki güveni yüksek ve birbirine yakın çıkmıştır. Kadınların sosyal hayatta daha fazla rol almaya başlaması sosyal değişimin bir göstergesidir. İnsan ilişkilerine doğru bir aktif katılım, daha fazla deneyim elde

edilmesi ve bu sayede özgüvenin gelişimi bireylerin birbirlerine güvenmesini sağlayabilecek unsurlardır ve sürdürülebilirliği destekler.

16. İlişkilerde güvenin genel ortalaması **yaşa göre** istatitsiksel olarak anlamlı bir fark göstermezken, güven ve güvenilirlik alt boyutları yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Literatürde, Sutter ve Kocher (2007) güvenin çocukluğun ilk dönemlerinden erken yetişkinliğe kadar doğrusal bir şekilde arttığını ve güvenilirliğin tüm yaş gruplarında eşit şekilde dağıldığını söylemektedir. Diğer bir yandan, Clark ve Eisenstein (2012) bireylerin yaşlandıkça güvenlerinde gözle görülür bir artışın olduğunu tespit etmiştir. Onlara göre, gençler yetişkinliğe güvensiz bir şekilde başlar, fakat orta yaşlara geldiklerinde güvenleri artar. Ortalamalara göre, 18-22 yaş aralığında olan bireylerin ilişkilerinde güveni 23-35 yaş aralığında olan bireylerden daha azdır. 18-22 yaş aralığındaki bireyler, lise ve üniversite arasında bir geçiş sürecindedir. Üniversitede bireyler birçok farklı insanla tanışır ve arkadaşlık kurar. Bu süreçteki çeşitlilik, beklenti ve hayal kırıklığı arasında bir takım git gellerin yaşanmasına da aynı zamanda neden olur. Bu bir geçiş sürecidir ve bu süreçten sonra 23-35 yaş arası hayatın düzene sokulması için mücadele verildiği bir döneme girilir. Bu dönemde çalışma hayatı ve evlilik gibi daha ciddi ve güven veren adımlar atılmaya çalışılır. İlişkilerde güveni sağlamak bu süreçte daha kolaydır. Çalışmanın sonuçları da bu fikri desteklemektedir. Diğer bir yandan, 36-45 yaş aralığında olan bireylerin ilişkilerinde güvenilirliğinin 18-22 yaş aralığında olan bireylerden daha yüksek olduğu görülmektedir. 36-45 yaş aralığında iş ve evlilik gibi unsurların oturmuş bir düzene sahip olması, 18-22 yaş aralığında ise arayış sürecinde olunması bu güvenilirlikteki farkın anlaşılmasına yardımcı olabilmektedir.

17. İlişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları **kardeş sayısına göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Literatür incelemesi sırasında kardeş sayısı ile ilişkilerde güven arasında herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Fakat bazı araştırmalar kardeşle samimi ilişkilerin güven inancı ile pozitif bir ilişkiye, kardeşle çatışmanın güven inancı ile negatif bir ilişkiye sahip olduğunu öne sürmektedir (McGuire ve ark., 2010). **Kardeş sayısına göre,** ilişkilerde güvenin genel ortalaması ve alt boyutları anlamlı bir

şekilde farklılaşmamaktadır. Fakat ortalamalarda kardeşi olmayan bireyler ile altı ve üzeri kardeşe sahip bireyler arasında az da olsa bir farkın oluştuğu görülmektedir. Buna göre, kardeş sayısının fazla olması ilişkilerde güveni azaltabilmektedir. Güven ortak çıkarların sağlanması ile gerçekleşen bir eylemdir. Çıkarlar ne kadar fazla olursa, bu çıkarların birbiriyle uyum sağlaması o kadar zorlaşır ve sonucunda güven sağlanmamış olur. Kardeşler birbirleri ile dayanışmanın ve yardımlaşmanın sembolü olarak düşünülebilir. Fakat güven çıkarlar doğrultunda kendini şekillendirir. Bu nedenle kardeş sayısının fazla olması çıkar çatışmasını doğuracağından güveni azaltabilir. Güvenilirlik ise daha farklıdır ve kardeşliğin dayanışma ve yardımlaşma rolüne hizmet eder. Bu nedenle güvenilirlik alt boyutu ortalaması kardeş sayısı altı ve üzeri olan bireylerde daha yüksek çıkmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere, güvenilirlik dayanışma ile gerçekleşirken, güven çıkarların çatışmaması ile oluşmaktadır.

18. İlişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları **gelir durumuna göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sonuçlar literatrür ile uyumludur (Alesina ve Ferrara, 2000; Aytaç ve ark., 2017). Ortalamalara göre, gelir durumu çok iyi olan bireylerin gelir durumu çok kötü olan bireylerden daha fazla ilişkilerinde güvene sahip olduğu görülmektedir. Güven, insanlar arası iletişimde meydana gelen belirsizliklerin ve karışıklıkların azalmasına yardımcı olmaktadır. Belirsizliklerdeki ve karışıklıklardaki artış güvenin azalmasına neden olmaktadır. Gelir durumunun kötü olması, yaşama ve geleceğe yönelik belirsizlikleri ve daha ötesinde savunmasızlığı arttırabilmektedir. Güvene bağlı kavramlar açıklanırken risk almanın güven için önemli olduğu vurgulanmıştır. Belirsizlik, savunmasızlık ve risk üçlüsü güveni tesis ederken birlikte haraket etmektedir. Gelir durumundaki kötü tablo, bireyleri bu üç unsur etrafında toplayabilmekte ve bireylerin ilişkilerindeki güvenini düşürebilmektedir. Bu nedenle Fukuyama (1996) yaptığı çalışmalarla ekonomik gelişmişliğin ve üretim performansının farklı olduğu ülkeler arasındaki bu farkın genel güven ile ilişkili olduğuna atıfta bulunmaktadır.

19. İlişkilerde güvenin genel ortalaması ve güven alt boyutu **eğitim durumuna göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermezken, güvenilirlik alt boyutuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sonuçlar literatrür ile

uyumludur (Aytaç ve ark., 2017). Ortalamalara göre, eğitim durumu ilkokul olan bireyler, eğitim durumu üniversite ve YL/DR olan bireylerden daha fazla ilişkilerinde güvenilirdir. Buna göre, eğitim durumu yükseldikçe ilişkilerde güvenilirlik azalmaktadır. Bunun nedeni eğitim iklimi ile ilişkilendirilebilir. Üniversite ortamı bir bakıma, karmaşık ilişki örüntülerinden oluşmaktadır. Bu karmaşıklık, bireylerin güvenme ve güvenilir olma eğilimlerini etkilemektedir. Güvenilirlik, öngörebilme ile iyiliğin (yardımseverliğin) bir kombinasyonundan meydana gelmektedir (Hoy ve Tschannen-Moran, 1999, s.187). Üniversite iklimi daha çok rekabetin ve çıkar çatışmalarının yaşandığı bir iklimi temsil etmesinden dolayı, temkinli olarak güvenilir olmanın önüne geçer.

20. İlişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları **anne eğitim durumuna göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Literatür incelemesi sırasında anne eğitim durumu ile güven arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat güvenli bağlanma davranışı ile anne eğitim durumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda benzer sonuçlar görülmektedir (Şeker, 2009). Diğer bir yandan, anne eğitim durumu ile arkadaş bağlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada anne eğitim durumunun arkadaş bağlılığına bir etkisinin olmadığını söylemektedir (Çevik ve Çelikkaleli, 2010). Önceki sonuçlarda da görüldüğü gibi, güvenli bağlanma ile anne eğitim durumu arasında bir farklılık görülmemiştir. Güvenli bağlanma ile ilişkilerde güven arasında bir ilişki vardır. Anne ve çocuk iletişimi ilişkilerde güveni etkileyebilir. Bu nedenle güvenli bağlanmanın sonuçları ile pekiştirilmiştir. Fakat güven ve güvenilirlik alt boyutlarının ortalamalarına bakıldığında, anne eğitim durumu ilkokul olan bireylerin, anne eğitim durumu üniversite olan bireylerden daha az ilişkilerinde güven yaşadığı görülmektedir. Diğer bir yandan, güvenilirlik alt boyutunun ortalamalarına bakıldığında, anne eğitim durumu ilkokul olan bireyler, anne eğitim durumu üniversite olan bireylerden daha fazla ilişkilerinde güvenilirdir. Annesi ilkokul mezunu olan bireyler, daha az güven duyan, daha fazla güvenilir kimselerdir. Annesi üniversite mezunu olan bireyler, daha fazla güven duyan fakat daha az güvenilir kimselerdir.

21. İlişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları **baba eğitim durumuna göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Literatür incelemesi sırasında baba eğitim durumu ile güven arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat güvenli bağlanma davranışı ile baba eğitim durumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda benzer sonuçlar görülmektedir (Birgi, 2010). Ortalamalara bakıldığında, anne eğitim durumundaki gibi ortalamalarda az da olsa bir farkın olduğu görülmektedir. Sonuçlara göre, babası ilkokul mezunu olan bireyler, daha az güven duyan, daha fazla güvenilir kimselerdir. Babası YL/DR mezunu olan bireyler, daha fazla güven duyan fakat daha az güvenilir kimselerdir.

22. İlişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları **medeni duruma göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Sonuçlar literatrür ile uyumludur (Alesina ve Ferrara, 2000; Dokur, 2019). Aralarında bir fark oluşmamasına rağmen, güvenilirlik alt boyutunun ortalamalarına bakıldığında bekar bireyler ile boşanmış bireyler arasında bir farklılık mevcuttur. Sonuçlara göre, bekar bireyler, boşanmış bireylerden daha az güvenilirdir. Bekar bireylerin bağlı olduğu bir evlilik kurumunun olmayışı, bu bireylerin kendilerini insanlara açmasının önünde bir engeli temsil eder. Boşanmış bireyler ise toplumdaki yerlerini yeniden sağlamlaştırmak için güvenilir olmayı tercih ederek, dezavantajlı durumlarını telafi etmeye çalışabilmektedir.

23. İlişkilerde güvenin genel ortalaması ve güvenilirlik alt boyutu **aile tipine göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermezken, güven alt boyutuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Literatür incelemesi sırasında aile tipi ile güven arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sonuçlara göre, çekirdek aileye sahip bireyler, geniş aileye sahip bireylerden daha fazla ilişkilerinde güven duymaktadır. Güven mekanizmasının karşılıklı işbirliğine dayalı konumundan dolayı, bireyler kişisel çıkarlarını başkalarının refahını da gözeterek dengelemektedir (Mishra, 1996, s.7). Bu tanımlamaya uygun şekilde, bireyler geniş ailede daha fazla etkileşim ve işbirliğiyle karşılaşırlar. Bu şekilde büyüdüğü aile iklimi işbirliğini zorlaştırır ve sonucunda güvenme alışkanlığının oluşmasını engeller. Çekirdek ailede ilişki örüntüleri daha basit ve anlaşılırdır. Bu sayede bireyler daha kolay denge kurmayı öğrenir ve güven oluşturma alışkanlığı geliştirir.

24. İlişkilerde güvenin genel ortalaması ve güvenilirlik alt boyutu **hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yere göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermezken, güven alt boyutuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sonuçlar literatürle uyumludur (Alesina ve La Ferrera, 2000; Kasaa ve Parts, 2008). Diğer bir yandan Dokur (2019) yaptığı çalışmada ilişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları için anlamlı bir farkın olmadığını bulmuştur. Çıkan sonuçlar, hayatının büyük bir bölümünü köyde geçirmiş bireylerin, hayatının büyük bir bölümünü şehirde ve büyükşehirde geçirmiş bireylerden daha az ilişkilerinde güvene sahip olduğunu göstermektedir. Güven kavramı çok uzun zamandan beri çeşitli araştırmacılar tarafından sosyolojik bir fenomen olarak tartışılmıştır (Conviser, 1973; Strub ve Priest, 1976; Haas ve Deseran, 1981; Lewis ve Weigert, 1985). Güvenin sosyolojik bir kavram olarak ele alınması, güven ve sosyal çevre arasında bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Şehir ve büyükşehirdeki iletişim desenleri genellikle daha çeşitli ve daha karmaşıktır. Bu nedenle birey bu iklimlerde, güvenin oluşturulması için gerekli olan, savunmasızlık, belirsizlik ve risk normlarını uygulamak için kendini mecbur hisseder. Çünkü şehirlerin ve büyükşehirlerin hızlı yapısı, bu hıza ayak uydurabilen bireyler için çeşitli fedakarlıkları da beraberinde getirmektedir. Birçok zorluğuyla birlikte şehirler insanları iletişim konusunda tecrübeli hale getirebilmektedir. Bu durum daha kolay güvenen bireylerin ortaya çıkmasını sağlar. Köyde daha az etkileşim ve daha az çeşitlilik nedeniyle bireyler iletişim becerilerini daha yavaş geliştirmektedir. Bu nedenle bu bireyler, ilişkilerinde daha az güvenen kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

25. İlişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları **günlük sosyal medya kullanım süresine göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Sonuçlara benzer çalışmalar literatürde mevcuttur (Balcı ve Gölcü, 2020). Sosyal medya, günlük hayattaki bütün alışkanlıkları kendi ortamında üretebilen bir mecra haline gelmiştir. Sosyal yaşam içerisinde iletişim halinde olunan kişiler aynı zamanda sosyal medyada da iletişim halinde olunan kişiler konumundadır. Bu nedenle sosyal medya kullanımına ayrılan sürenin ilişkilerde güven üzerine etkisinde bir fark gözlenmemesi bu şekilde anlaşılabilmektedir.

26. İlişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları **kendini yalnız hissetme durumuna göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sonuçlar literatürdeki benzer çalışmalar ile uyumludur. Kurt ve ark. (2013), yalnızlık ile anneye, babaya ve akrana güven arasındaki negatif ilişkiyi vurgulamaktadır. Aynı zamanda, güvenli bağlanma ile yalnızlık arasındaki negatif ilişki bu sonuçlara karşılık gelmektedir (Karakuş, 2012). Ortalamalara bakıldığında en büyük farkın, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde cevap veren bireyler ile katılıyorum şeklinde cevap veren bireyler arasında olduğu görülmektedir. Bunun anlamı kendini yalnız hissetmeyen bireylerin, kendini yalnız hisseden bireylerden daha fazla ilişkilerinde güvene sahip olduğudur. Yalnızlık, ilişkilerde güveni azaltarak olumsuz etkilemektedir. Yalnız bireylerin insanlarla ilişki şiddeti azdır ve bu durum birtakım iletişim problemlerini beraberinde getirmektedir. Çünkü birey yalnızlığı nedeniyle daha az insanla iletişim kurar ve bu durum iletişim becerilerinin tersine gelişmesine neden olur. Bunun sonucu olarak ise, ilişkilerinde daha az güvenen bireyler ortaya çıkar.
27. İlişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları **sosyal medyanın daha şüpheci yapmasına göre** istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Literatürde benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat ortalamalara bakıldığında az da olsa bir farkın güven alt boyutunda oluştuğu görülmektedir. Bu ortalamalara göre, sosyal medyanın ilişkilerde şüpheci yaptığını düşünen kişiler, şüpheci yapmadığını düşünen kişilerden daha az ilişkilerinde güvenen taraf olduğu söylenebilir. Sosyal medyadaki içeriklerin doğru ve yanlışlığının net olmamasının ve sosyal medyaya göre yaşama alışkanlığının ilişkilerdeki güveni olumsuz etkilediği düşünülebilir. Güvenin tanımlanmasında kullanılan belirsizlik kavramı, sosyal medyanın belirsizliği teşvik eden yapısı ile bütünleştirildiğinde teorik olarak sonuçlar anlaşılabilmektedir. Diğer bir değişle sosyal medyadaki içeriklerin kaynağının net olmaması insanları bir belirsizliğe itmekte ve bunun sonucunda birey ilişkilerinde şüpheci bir tavrı benimseyebilmektedir.
28. İlişkilerde güvenin genel ortalaması, güven ve güvenilirlik alt boyutları **mutlu bir çocukluk geçirme sorusuna verilen cevaplara göre** istatistiksel olarak

anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sonuçlar literatürde benzer çalışmalarla uyumludur (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006; Ural ve ark., 2015). Sonuçlara göre, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna hayır cevabını veren bireyler, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna evet cevabını veren bireylerden daha az ilişkilerinde güven duymaktadır. Bireylerin çocukluktaki olumsuz deneyimleri gelecek hayatlarında sorunlara neden olabilmektedir. Çünkü bireylerin çocukluk döneminde yaşadıkları sorunların hayatın bütününü etkilediği bağlanma kuramı ile ortaya konulmuştur. Bağlanma kuramı çerçevesinde, çocukluk dönemindeki mutsuzluk ilerki süreçte insan ilişkilerinde güvensizliğin tetiklenmesine neden olabilmektedir.

5.1.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Grup Analizleri

29. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması ve sanal iletişim alt boyutunun **cinsiyete göre** anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülürken, sanal tolerans alt boyutunun anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Sonuçlar literatürdeki benzer çalışmalarla uyumludur. Genel ortalama ve sanal iletişim sonuçları için Çakmak (2020) benzer sonuçları ortaya çıkarmıştır. Genel ortalama için Aliusta ve ark. (2019), Baz (2018), Eğren (2021), Koçak (2021) ve Ilgaz (2021) benzer sonuçları tespit etmiştir. Sonuçlara göre, kadınlar, erkeklere göre daha fazla sanal toleransa sahiptir. Bunun anlamı, sosyal medyaya ayrılan zamanın ve sosyal medyayı kullanmak için verilen toleransın kadınlarda daha fazla olduğudur. Medyaya yönelik yaklaşımları ele alırken tanımlanan medya bağımlılığı yaklaşımı, bireylerin birçok ihtiyacını kitle iletişim araçları vasıtasıyla giderdiğini söylemekte ve bireylerin ihtiyaçlarını bu platformlarda gidererek haz aldıklarını nitelendirmektedir. Aynı zamanda haz mekanizmasının tatmin edilmesi ile kitle iletişim araçlarının kullanılmasının doğrudan ilişkili olduğunu da vurgulanmaktadır. Bu açıklamalardan da anlaşılabildiği üzere, bireyler ihtiyaçlarını giderebildiği sosyal medya mecralarına daha fazla tolerans tanıyabilmektedir. Kadınların erkeklere göre ihtiyaçlarının daha fazla olduğu öngörülürse, kadınların daha fazla sanal toleransa sahip olması anlaşılabilmektedir.

30. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **yaşa göre** anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Sonuçlar literatür ile uyumludur (Demircioğlu, 2020; Eğren, 2021; Özkan, 2021; Yüksel ve ark., 2020). Ortalamalara göre, yaş arttıkça sosyal medya bağımlılığı azalmaktadır. 18-22 yaş aralığındaki bireyler, 46 ve üzeri yaş aralığında olan bireylerden daha fazla sosyal medyayı kullanmaktadır. Bu farklılığın nedeni, teknolojinin içinde doğmak ve teknolojiye sonradan adapte olmaya çalışmak şeklinde açıklanabilir. Literatürde de dijital yerliler ve dijital göçmenler olarak ayrılan bu iki grup arasındaki en belirgin özellik genç nüfusun teknolojiye daha hızlı ayak uydurabilmesidir. 18-22 yaş arası bireyler internetin ortaya çıkması ile aynı dönem dünyaya geldikleri için internet ile birlikte gelişim göstermişlerdir. Bu durum bireylerin internet teknolojisinin tüm gelişim sürecine dahil olmasını sağlamıştır. Bu sayede çıkan her yeniliği merak etmek ve o yeniliğe ayak uydurmak bu yaş grubunun sosyal medya kullanımını açıklamaktadır. Diğer bir yandan, sosyalleşme alışkanlığındaki farklılıklar aynı zamanda bu yaş grupları arasındaki farkı pekiştirmektedir.

31. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması ve sanal tolerans alt boyutunun **kardeş sayısına göre** anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülürken, sanal iletişim alt boyutunun anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Sonuçlar literatür ile uyumludur. Genel ortalama ve sanal tolerans için Atlı ve ark. (2021) kardeş sayısına göre anlamlı bir farkın olmadığını ortaya çıkarmıştır. Yine sosyal medya kullanım bozukluğunun kardeş sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (Cavga, 2019). Diğer bir yandan literatürde, sanal iletişim ile kardeş sayısı arasındaki ilişkiye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat literatürde, internet kullanımının kardeş sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir (Atlı ve ark., 2021). Sonuçlara göre, kardeş sayısı 1-2 olan bireyler, kardeş sayısı 3-5 olan bireylerden daha fazla sanal iletişime sahiptir. Sanal iletişim, güncel olaylardan haberdar olmak, aile üyelerini ihmal etmek ve gerçek yaşamdaki dostluklardan ziyade sosyal medyadaki dostlukları tercih etmek gibi çeşitli anlamlara gelmektedir. Kardeş sayısı fazla olan bireylerin iletişim kurabileceği kardeş sayısı fazladır ve bu sayede sanal iletişime daha az ihtiyaç duyabilirler. Kardeş sayısı az olan bireyler daha fazla sanal iletişim kurmaya meğilli olabilmektedir. Aynı zamanda

kalabalık aile yapıları genel anlamda iletişim çeşitliliğinin fazla olduğu aile konumundadır. Bu nedenle de bireylerin gerçek iletişimi sanal iletişime tercih etmediği düşünülmektedir.

32. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **gelir durumuna göre** anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Sonuçlar literatür ile uyumludur (Atlı ve ark., 2021; Baz, 2018; Cavga, 2019; Sağar, 2019). Dünya nüfusunun %67' si cep telefonu kullanmakta ve %60' ı internet kullanmaktadır. Aktif sosyal medya kullananların oranı ise %53' tür. Bireylerin gelir durumu kötü olsa bile akıllı telefonlara ve internete ulaşmak büyük maliyetler gerektirmediğinden bir farklılığın oluşmaması anlaşılabilmektedir. Ayrıca sosyal medya ağlarına üye olmak herhangi bir ücret gerektirmediği için kullanımı etkilemediği düşünülmektedir.

33. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **eğitim durumuna göre** anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Sonuçlar literatürdeki benzer çalışmalar ile uyumludur (Eğren, 2021; Özkan, 2021; Ilgaz, 2021). Sonuçlara bakıldığında, eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal medya kullanımı artmaktadır. En belirgin fark eğitim durumu ilkokul olan bireyler ile eğitim durumu üniversite ve YL/DR olan bireyler arasındadır. Literatür kısmında sosyal medyanın avantajlarından bahsedilirken, eğitimi destekleyici çevrimiçi kaynak havuzunun kullanımı ve sayısız kurs ve araştırmalar ile kariyer gelişimini desteklemesi yönünde avantajlarının olduğu vurgulanmıştır. Üniversite ve YL/DR araştırma ikliminin geniş olduğu ortamlardır ve kaynaklara erişim sağlamak önemlidir. Bu nedenle bu eğitim seviyesindeki bireyler sosyal medyayı daha fazla kullanabilmektedir. Diğer bir yandan; arkadaş çevresinin takip edilmesi, yeni insanlarla iletişime ve etkileşime geçilmesi açısından üniversite daha fazla olanağa sahiptir. Bu nedenle sosyal medyanın kullanılmasına daha fazla gerekliliğin olduğu söylenebilir. Bu fikir, bilgi boşluğu/ gediği yaklaşımının genel savı ile desteklenmektedir.

34. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **anne eğitim durumuna göre** anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Sonuçlar literatürde benzer çalışmalar ile desteklenmektedir. Gıca (2020) akıllı telefon bağımlılığının anne ve baba eğitim durumuna göre anlamlı

bir şekilde farklılaşmadığını tespit etmiştir. Diğer bir yandan, sosyal medya kullanım bozukluğunun anne eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (Cavga, 2019). Sosyal medya kullanımının yaygınlaşması annenin eğitim durumu ile bir ilişkisinin olmadığını göstermektedir. Anne eğitim durumunun yüksek olması daha fazla yeniliklere açık bir aile formunun gelişebileceğini düşündürse de, bu durum aileden çok bireyin alışkanlıklarıyla ilgili bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medyanın eğlendirici içeriklere sahip olması insanları tatmin edeceği için, anne eğitim durumunun bir etkisi söz konusu olmamaktadır.

35. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **baba eğitim durumuna göre** anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Sonuçlar literatürdeki benzer çalışmalar ile uyumludur (Cavga, 2019; Demircioğlu, 2020; Gıca, 2020). Fakat ortalamalara bakıldığında, baba eğitim durumu ortaokul olan bireylerin sosyal medya kullanımı eğitim durumu YL/DR olan bireylerden daha fazladır. Baba eğitim durumu yüksek olan bireylerin babaları gibi eğitime odaklandığı ve sosyal medyada daha az vakit harcadığı düşünülmektedir. Diğer bir değişle rol model olarak babanın görüldüğü ve başarı alışkanlığının sürdürüldüğü öngörülmektedir.

36. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **medeni duruma göre** anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Sonuçlar literatür ile uyumludur (Aksoy, 2020; Eğren, 2021; Sağar, 2019). Sonuçlara göre, bekar bireyler, evli ve boşanmış bireylerden daha fazla sosyal medyayı kullanmaktadır. Sosyal medya yeni kişilerle tanışmak için kolaylık sağlamakta ve bu nedenle bekar bireyler yeni insanlarla tanışmak için sosyal medyayı daha fazla kullanmaktadır.

37. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **aile tipine göre** anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Sonuçlar literatür ile uyumludur (Boz, 2021). Sosyal medyada her bireyin kendine özel profillerinin olmasından dolayı, kullanım sıklığının aile yapısı ile ilişkili olmadığı düşünülmektedir. Diğer bir bakış açısına göre, aile yapısının geniş veya çekirdek aile formatında olması sosyal medya kullanımı için önemli

değildir. Bu süreçte asıl önemli olan aile bireyleri arasındaki iletişim kalitesidir. Bu nedenle sonuçlar nicelikten ziyade niteliğe atıfta bulunmaktadır.

38. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yere göre** anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Sonuçlar literatürdeki benzer çalışmalarla uyumludur (Arslan, 2020). Günümüzde akıllı telefonlar aracılığıyla internet ve uzantısı sosyal medya hemen hemen her yerden erişime açıktır. Bu nedenle köy veya şehir farketmeksizin sosyal medya kullanımı bireyler arasında yaygındır.

39. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **günlük sosyal medya kullanım süresine göre** anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Benzer sonuçlar literatürde görülmektedir. Çakmak (2020) tarafından yapılan çalışmada sosyal medya bağımlılığının alt boyutlarından olan sosyal medyaya girme isteğinin sürekli tekrar etmesi ve sosyal medyada çatışma yaşanması ile günlük sosyal medya kullanım süresi arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Sonuçlara göre, sosyal medyayı 7 saat ve üzeri kullanan bireyler kendilerini sosyal medya bağımlısı olarak görmemektedir. Bağımlılığın kriterleri incelendiğinde reddetmenin bağımlılığının bir göstergesi olduğu bilinmektedir.

40. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **kendimi yalnız hissetme durumuna göre** anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Sonuçlara göre sosyal medya kullanım ortalamaları fazla olan bireyler kendini daha fazla yalnız hissetmektedir. Sonuçlar literatürdeki benzer çalışmalar ile uyumludur (Ando ve Sakamoto, 2008; Boz, 2021; Demir ve Buğa, 2019; Doğan ve Karakuş, 2015; Ryan ve Xenos, 2011). Sonuçlara göre, kendimi yalnız hissediyorum sorusuna tamamen katılıyorum cevabını veren bireyler, hiç katılmıyorum cevabını veren bireylerden daha fazla sosyal medya kullanmaktadır. Bunun anlamı, yalnız bireylerin daha fazla sosyal medyayı kullandığıdır. Sosyal medya bireylerin gerçek hayatlarında elde edemedikleri hazzı sanal ortamlarda karşılamaktadır. Diğer bir değişle, sosyal medya içe dönük insanlar için sosyalleşme imkanı tanımakta ve yeni insanlarla tanışarak çevre oluşturmayı sağlamaktadır. Bu nedenle sosyal medya yalnızlığın ortadan kaldırılması için bir araç olarak kullanılmaktadır.

41. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması, sanal tolerans ve sanal iletişim alt boyutlarının **sosyal medyanın daha şüpheci yapmasına göre** anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Sonuçlar literatürdeki benzer çalışmalarla uyumludur. Sosyal medya kullanımı arttıkça bireyler daha fazla şüpheci bir davranış sergilemeye başlamıştır. Özellikle literatürde ilişkilerdeki şüpheciliği kıskançlık üzerinden ölçen çalışmalar mevcuttur. Kıskançlık ve sosyal medya arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğunu vurgalayan çalışmalar görülmektedir (Elphinston ve Noller, 2011; Muise ve ark., 2018). Diğer bir yandan, bireyler sosyal medyanın kendilerine zarar verdiğini düşünmektedir (Demir ve Kumcağız, 2019). Bu nedenle, sosyal medyanın kendisine zarar verdiğini düşünen bireyler sosyal medyayı daha az kullanmaktadır. Sosyal medyanın fazla kullanımı insan ilişkilerinde şüphe davranışını ortaya çıkarmaktadır. Sosyal medya gündemi kurmada başarılı bir rol sergilemekte ve insanların ne düşüneceklerini belirleme konusunda şaşırtıcı derecede başarılı olmaktadır. Gündem kurma yaklaşımı çerçevesinde düşünüldüğünde insanlar sosyal medyada gördükleri ile düşünme eğlemini gerçekleştirmektedir. Bu durum sosyal medyayı tek bilgi kaynağı olarak dikkate almaya neden olmaktadır. Algıları kolayca kontrol edebilmesi ve algı yönetiminde aktif kullanılması ilişkiler hakkındaki genel geçer fikirlerin değişmesine de aynı zamanda yol açabilmektedir. Bu durum ise, sosyal medyayı fazla kullanan bireylerin ilişkilerinde şüphe duymasına neden olmaktadır.

42. Sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması ve sanal tolerans alt boyutunun **mutlu bir çocukluk geçirme sorusuna verilen cevaplara göre** anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülürken, sanal iletişim alt boyutunun anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Sonuçlara göre mutsuz bir çocukluk geçiren bireyler sosyal medyayı daha fazla kullanmaktadır. Sonuçlar literatürdeki benzer çalışmalarla uyumludur (Takan, 2020). Sonuçlara göre, mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna hayır cevabını veren bireyler, evet cevabını veren bireylerden daha fazla sosyal medyayı kullanmaktadır. Çocukluk çağında meydana gelen olumsuz deneyimler bireylerin daha içe kapanık bir yapıya bürünmesine neden olabilmektedir. Bireyler çocuklukta yaşadıkları sorunların etkisini hayatları boyunca çekebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, sosyal medya bireyler için bir teselli mekanizmasını oluşturabilmektedir.

5.2. Değişkenler Arasındaki Doğrudan ve Dolaylı Etki Analizleri

5.2.1. Doğrudan Regresyon Analizi (Direct)

43. **Sosyal medya bağımlılığı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında**, korkulu ve saplantılı bağlanma pozitif anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Sonuçlara göre, korkulu ve saplantılı bağlanmanın artması, sosyal medya bağımlılığını da arttırmaktadır. Literatürde benzer sonuçlara rastlanmıştır (Andangsari ve ark., 2013; Blackwell ve ark., 2017; Monacis ve ark., 2017; Oldmeadow ve ark., 2013; Savcı ve Aysan, 2016; Shin ve ark., 2011; Şenormancı ve ark., 2014). Korkulu bağlanan bireyler olumsuz benlik ve olumsuz başkaları içsel çalışan modeli geliştirmelerinden dolayı, yüksek anksiyete seviyesine ve yüksek kaçınmacı davranışa sahiptir. Özgüvenlerinin geleceği büyük oranda başkalarının kabul ediciliğine bağlıdır. Bireyler reddedilmenin vereceği zarardan korunmak için yakınlıktan uzak durmaktadır. Tüm bu teorik çerçeveye bakıldığında, sosyal medyanın anonimselliği korkulu bağlanan bireyler için bir fırsat ortaya koymaktadır. Bireylerin kimliklerinin açığa çıkmaması reddedilmenin vereceği acıyı ortadan kaldırmaktadır. Bu bireyler için sosyal medyada aktif olmak, özgüvenlerini geliştirmek için önemlidir. Çünkü sosyal medyada bireyler düşüncelerini istedikleri gibi ifade edebilmektedir. Dahası, anonim hesap kullanıcıları fikirlerini daha rahat ifade edebilmektedir. Diğer bir yandan saplantılı bağlanan bireylerin tipik özelliği büyük anksiyete geliştirmelerine rağmen yakın ilişkiler kurmaya istekli olmalarıdır. Saplantılı bağlanan bireylerin benliklerine yükledikleri değer, başkaları tarafından onaylanma ile aktif hale gelmektedir. Sosyal medya çevre edinmek için önemli bir alandır ve bireyler sosyal medyada gerçek hayattakinden daha farklı bir kişi olarak kendilerini gösterebilemektedir. Sanal kimlikler olarak da kavramsallaştırılan bu durum sosyal medyada onaylanma ve saygı görmeyi beraberinde getirebilmektedir. Sosyal medyanın bu artısı saplantılı bireyler için bir çıkış yolunu oluşturabilmektedir. Çünkü bireyler gerçek yapılarını bastırarak sosyal medya da saygın ve taktir edilen bir kişi konumuna gelebilmektedir. Sosyal medya hem korkulu bağlanan bireyler için hem de saplantılı bağlanan bireyler için bir haz mekanizmasını oluşturmaktadır.

44. **Bağlanma stilleri ile ilişkilerde güven arasındaki ilişkiye bakıldığında,** güvenli bağlanma ile ilişkilerde güven arasında pozitif anlamlı, korkulu ve saplantılı bağlanma ile ilişkilerde güven arasında negatif anlamlı bir ilişki vardır. Sonuçlara göre, güvenli bağlanmanın artması, ilişkilerde güveni arttırmakta, korkulu ve saplantılı bağlanmanın artması, ilişkilerde güveni azaltmaktadır. Literatürde benzer sonuçların olduğu görülmektedir (Fuller ve Fincham, 1995; Milkulincer, 1998). Güvenli bağlanan bireylerin içsel çalışan modeli olumlu benlik ve olumlu başkaları üzerinedir. Bu bireylerin hem kendine hem de diğerlerine güvenmesini sağlayan başlıca unsurdur. Güvenli bağlanan bireyler, düşük anksiyete seviyesine sahiptir ve yakın ilişkiler kurmaktan çekinmezler. Bu sayede bireyler ilişkilerinde güveni destekleyici bir davranışa sahip olurlar. Diğer bir yandan, güvenli bağlanan bireylerin aksine korkulu ve saplantılı bağlanan bireylerin yüksek anksiyete seviyesine sahip olması onların ilişkilerde güvensiz bir tavır sergilemelerine neden olmaktadır.

45. **Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasındaki ilişkiye bakıldığında,** sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında negatif anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Sonuçlara göre, sosyal medya kullanımının artması ilişkilerde güveni azaltmaktadır. Literatürde bu sonuçları destekleyen çalışmalar mevcuttur (Darvell ve ark., 2011; Dinçsoy, 2021; Elphinston ve Noller, 2011; Helsper ve Whitty, 2010 ; Muise ve ark., 2009; Persch, 2021). Literatürde sonuçların zıttı görüşler de mevcuttur (Beaudoin, 2008; Best ve Krueger, 2006; Blanchard ve Horan, 1998; Henderson ve Gilding, 2004; Monforti ve Marichal, 2014; Shah ve ark., 2001; Valenzuala ve ark., 2009). Sosyal değişim yaklaşımı üzerinden değerlendirildiğinde, bu yaklaşım sosyal değişimin karakterize edilmesinde önemli bir unsurdur (Cropanzaro ve Mitchell, 2005). Sosyal medyada bilgi paylaşmak ve sosyal medyadan olan biteni takip etmek sosyal değişimin önemli bir göstergesidir. Dahası sosyal medya ağları bilgilendirme amacının ötesinde sosyal-duygusal ihtiyaçları karşılamayı hedeflemekte ve bu doğrultuda sosyal medya ağlarının sosyal-duygusal geri bildiriminin sosyal medyada insan davranışına etkisi vurgulanmaktadır (Rau ve ark., 2008, s.2757). Bu vurgu sosyal medyayı, kişilerarası ilişkilerde gözetim ve kıskançlığı arttıran ve içsel bir güven sorununu ortaya çıkartan başlıca etmen yapmaktadır (Darvell ve ark., 2011, s.718; Helsper ve Whitty, 2010, s.9).

Partnerin sosyal medya hesaplarını kontrol etme ve sorgulama gibi davranışlar, sosyal medyanın insan psikolojisi ve kişilerarası ilişkilerle bağlantısını ortaya çıkarmaktadır (Muise ve ark., 2009, s.441). Tüm bu teorik çerçeveye bakıldığında, sosyal medya ilişkilerde güvensizliği tetikleyerek sosyal sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Sosyal medyanın neden güvensizliğe iteceği hakkında birden fazla fikir vardır. Çünkü herkesin ilişkilerine yüklediği anlam farklıdır ve bir kişinin ilişkisinde tehdit olarak gördüğü bir durum bir başkası tarafından tehtid olarak görülmeyebilir. Sosyal medya ortamları sosyalleşme ortamlarının yeni temsilidir ve bireyler sosyal medyada görünür olmaya, onaylanmaya ve geri bildirim almaya çalışmaktadır. Onaylanmak veya görünür olmak bazı ahlaki kuralların dışına çıkmayı ve hatta bir süre sonra kendi ahlaki kurallarını oluşturmayı tetiklemektedir. Takipçi ve beğeni sayısına göre kendini değerli görmek, takipçi ve beğeni sayısına göre birini değerlendirmek sosyal medya ile birlikte hayatımıza girmiş tanımlardır. İlişkilerde bir partnerin diğer partnerden daha fazla takipçi ve beğeni sayısına sahip olması kendisini üstün görmesine ve partnerini küçümsemesine neden olabilmektedir. Diğer bir yandan, sosyal medyanın yeni kişilerle tanışmak için bir konfor alanı sağlaması, ilişkilerde çatışmaların oluşmasına da neden olabilmektedir. Çünkü sosyal medya bireylerin gerçek hayatların da elde edemedikleri hazzı sanal ortamlarda sağlamakta ve bireyler haz için yaşamaya başlamaktadır. Bunun sonucu olarak ise, partnerini beğenmeme ve sosyal medyada gördüğü kişileri beğenme durumu ortaya çıkabilmektedir. TÜİK verilerine göre, 2004'te 91 bin 22 olan boşanan çift sayısı, 2020'de 135 bin 22 ye yükselmiştir. Aynı zamanda, boşanmaların %35,3 'ünün evliliğin ilk beş senesinde gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Boşanmanın nedenlerine bakıldığında ise geçimsizlik %96,70 ile ilk neden olarak görülmektedir (Anadolu Ajansı, 2021; TÜİK, 2021). Sosyal medya bir cazibe merkezi gibi algılansa da, bu sözde harika platformun cezbetme yeteneği büyük oranda eğlendirme ve sanallık etkisine dayandırılmaktadır (Kobak ve Biçer, 2008, s.643). Sanallık etkisi ise bireyleri gerçeklerden uzaklaştırarak gündelik yaşamlarında daha kırılgan hale getirmektedir. Ve nihai son olarak ise, sosyal medya kültürünü benimseyerek ailesinden bağımsızlaşan gençler, birbirini kıskandırmak için sosyal medyada paylaşım yarışına giren komşular ve

sosyal medyanın sanallık etkisiyle birbirinden soğuyan çiftler toplumun geleceğini etkileyen hayati unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır.

5.2.2. Dolaylı Regresyon Analizi (Indirect)

46. **Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında güvenli bağlanmanın aracılık etkisine bakıldığında,** güvenli bağlanmanın bir aracılık rolüne sahip olmadığı görülmektedir. Literatür incelemesi sonucunda benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.
47. **Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında korkulu bağlanmanın aracılık etkisine bakıldığında,** korkulu bağlanmanın olumsuz yönde bir aracılık rolüne sahip olduğu görülmektedir. Sosyal medya bağımlılığı ile korkulu bağlanma arasında pozitif anlamlı bir ilişki vardır ve korkulu bağlanma ile ilişkilerde güven arasında ise negatif anlamlı bir ilişki görülmektedir. Sosyal medya bağımlılığının ilişkilerde güven üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri anlamlıdır. Bu nedenle korkulu bağlanma kısmi aracılığa sahiptir. Sosyal medya bağımlılığının ilişkilerde güveni korkulu bağlanma üzerinden olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır. Korkulu bağlanmanın hem sosyal medya bağımlılığını artırıcı hem de ilişkilerde güveni azaltıcı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Bağlanma stillerini sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında aracı olarak inceleyen ilk çalışma olması nediyle literatürde bu sonuçları destekleyen çalışmalar görülmemiştir.
48. **Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında saplantılı bağlanmanın aracılık etkisine bakıldığında,** saplantılı bağlanmanın olumsuz yönde bir aracılık rolüne sahip olduğu görülmektedir. Sosyal medya bağımlılığı ile saplantılı bağlanma arasında pozitif anlamlı bir ilişki vardır ve saplantılı bağlanma ile ilişkilerde güven arasında da negatif anlamlı bir ilişki görülmektedir. Sosyal medya bağımlılığının ilişkilerde güven üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri anlamlıdır. Bu nedenle saplantılı bağlanma kısmi aracılığa sahiptir. Sosyal medya bağımlılığının ilişkilerde güveni saplantılı bağlanma üzerinden olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır. Saplantılı bağlanma hem sosyal medya kullanımını arttırmakta hem de ilişkilerinde güveni düşürmektedir. Doğru bir bağlanma süreci sağlıklı ilişkiler ve eğilimlere

yardımcı olmaktadır. Bu çalışma ilk olmasından dolayı literatür incelemesi sonucunda benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

49. **Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında kayıtsız bağlanmanın aracılık etkisine bakıldığında,** kayıtsız bağlanmanın bir aracılık rolüne sahip olmadığı görülmektedir. Literatür incelemesi sonucunda benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Tablo 5-1. Araştırmanın Kavramsal Modeline İlişkin Hipotez Test Sonuçlarının Özeti

Numara	İlişki	Önerilen İlişki	Desteklendi
H4.1.	SMB-GB	Negatif	Hayır
H4.2.	SMB-KOB	Pozitif	**Evet**
H4.3.	SMB-SB	Pozitif	**Evet**
H4.4.	SMB-KB	Negatif	Hayır
H5.1.	GB-İG	Pozitif	**Evet**
H5.2.	KOB-İG	Negatif	**Evet**
H5.3.	SB-İG	Negatif	**Evet**
H5.4.	KB-İG	Negatif	Hayır
H6.1.	SMB-İG	Negatif	**Evet**
H7.1.	SMB-GB-İG	Aracılık	Hayır
H7.2.	SMB-KOB-İG	Aracılık	**Evet**

H7.3.	SMB-SB-İG	Aracılık	**Evet**
H7.4.	SMB-KB-İG	Aracılık	Hayır

Not. SMB= Sosyal Medya Bağımlılığı, GB= Güvenli Bağlanma, KOB= Korkulu Bağlanma, SB= Saplantılı Bağlanma, KB= Kayıtsız Bağlanma, İG= İlişkilerde Güven

5.3. Sonuçlar

Sosyal medyanın artan etkileri dikkate alındığında sosyal medya insanların tutum ve davranışlarıyla yakından ilişkilidir. Kitle iletişim için yeni bir alanı oluşturmasından dolayı, bu yeniliğe toplumsal adaptasyonun sağlanması ilk aşamada mümkün gözükmemekte ve bireylerin tutumlarında oluşan değişim davranışlara da yansımaktadır. Her bireyin sosyal medyadan çıkardığı anlam bir değildir. Bu farklılık sosyal medyanın etkilerine bağlı ilişkilerde sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Öngörülen bu negatif ilişkiye etki eden üçüncü bir değişkenin varlığı öne sürülmüştür. Tarihsel olarak, X' in Y üzerindeki etkisi bir çok araştırmacı tarafından merak konusu olmuştur. Eğer bir X değişkeni Y değişkeni üzerinde etkiye sahipse, bu etkinin nasıl gerçekleştiği aynı zamanda incelenmiştir (Hayes, 2013). Bu bağlamda, başka bir değişkenin (M) varlığı üretilmiştir ve 'nasıl' sorusuna cevap verebileceği öne sürülmüştür. Mevcut çalışmada aracılık etkisi sayesinde bağlanma stilleri 'nasıl' sorusuna bir cevap niteliğindedir. Bu etkileşimler toplumun geneli için genel geçer bir sonuç sağlamasa da, kişilerarası ilişkiler hakkında birtakım ip uçları ortaya koymaktadır. Sosyal medya bağımlılığına neyin neden olduğunu ve bu bağımlılığın ilişkilerde güven üzerindeki etkisini anlamak, sosyal medya bağımlılığının etkilerinden korunmak ve bu etkileri azaltmak için önemlidir. Önceki çalışmalar; sosyal medya bağımlılığı, ilişkilerde güven ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri ayrı ayrı araştırmıştır. Fakat literatürde bu üç değişkenin birlikte incelendiği bir çalışma yoktur. Bu nedenle mevcut çalışma, bu ip uçları üzerine odaklanarak nedensel ilişkiler kurmayı amaçlamış ve sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında bağlanma stillerinin aracılık etkisini anlamak için yürütülmüştür. Mevcut çalışma ilişkilerde güven ve sosyal medya bağımlılığı gibi psikososyal sorunların anlaşılabilmesi için bağlanma sürecine atıfta bulunan ilk çalışmadır. Bu nedenle koruyucu ve önleyici olması bakımından doğru bir bağlanma sürecinin desteklenmesi önemlidir. Araştırmanın

kavramsal modeline uygun şekilde yapılan analizlerin sonuçlarına göre; H4.2., H4.3., H5.1., H5.2., H5.3., H6.1., H7.2. ve H7.3. desteklenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına ilişkin çıktıların bütünü aşağıda toplanmış ve başlık başlık ayrılmıştır.

Bağlanma stilleri ile ilgili sonuçlar incelenediğinde;

- **Cinsiyete göre** güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanmada anlamlı bir farkın doğduğu görülmektedir.
- **Yaş değişkenine göre** sadece korkulu bağlanma anlamlı bir farklılık gösterirken, anlamlılık seviyesine yakın bir şekilde güvenli bağlanmada da anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir.
- **Kardeş sayısına göre** yalnızca saplantılı bağlanma anlamlı bir farklılığa sahiptir.
- **Gelir durumuna göre** sadece saplantılı bağlanma anlamlı bir farklılık göstermiştir.
- **Eğitim durumuna göre** bağlanma stillerinde herhangi bir fark tespit edilmemiştir. Eğitim durumundaki farklılığın bağlanma üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmektedir.
- **Anne eğitim durumuna göre** bağlanma stillerinde bir farklılık görülmemiştir.
- **Baba eğitim durumuna göre** yalnızca kayıtsız bağlanmada bir farklılık ortaya çıkmıştır.
- **Medeni duruma göre** sadece korkulu bağlanma anlamlı bir farklılık göstermiştir.
- **Aile tipine göre** bağlanma stillerinde bir farklılık tespit edilmemiştir. Geniş aile ve çekirdek aile arasında bağlanma stilleri için düşünülen farklılık beklenenin tersi yönünde sonuçlanmıştır.
- **Hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre,** bağlanma stillerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözükmese de, istatistiksel olarak anlamlılık seviyesine yakın bir sonuç veren güvenli bağlanma ortalamalarına göre, hayatının büyük bir bölümünü şehirde geçirmiş bireyler,

hayatının büyük bir bölümünü köyde geçirmiş bireylere göre daha fazla güvenli bağlanmaya sahiptir.

- **Günlük sosyal medya kullanım süresine göre,** bağlanma stilleri anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır.
- **Kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaplara göre,** güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinde farklılık görülmektedir.
- **Sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna verilen cevaba göre,** güvenli ve korkulu bağlanma stillerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir.
- **Mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaba göre,** korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinde anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlişkilerde güven ile ilgili sonuçlar incelenediğinde;

- **Cinsiyete göre,** ilişkilerde güvenin genel ortalaması ve alt boyutları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sahip değildir.
- **Yaş değişkenine göre,** ilişkilerde güvenin güven ve güvenilirlik alt boyutlarında anlamlı bir fark tespit edilmiştir.
- **Kardeş sayısına göre,** ilişkilerde güvenin genel ortalaması ve alt boyutları anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Fakat ortalamalarda kardeşi olmayan bireyler ile altı ve üzeri kardeşe sahip bireyler arasında az da olsa bir farkın oluştuğu görülmektedir.
- **Gelir durumuna göre,** ilişkilerde güvenin genel ortalaması ve alt boyutları istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahiptir.
- **Eğitim durumuna göre,** ilişkilerde güvenin güvenilirlik alt boyutunda bir farklılık vardır.
- **Anne eğitim durumuna göre,** ilişkilerde güvenin genel ortalamasında ve alt boyutlarında istatistiksel olarak bir fark görülmemiştir.
- **Baba eğitim durumuna göre,** ilişkilerde güvenin genel ortalamasında ve alt boyutlarında istatistiksel olarak bir fark görülmemiştir. Fakat anne eğitim durumundaki gibi ortalamalarda az da olsa bir farkın olduğu görülmektedir.

- **Medeni duruma göre,** ilişkilerde güvenin genel ortalamasında ve alt boyutlarında istatistiksel olarak bir fark görülmemiştir. Aralarında bir anlamlılık oluşmamasına rağmen, güvenilirlik alt boyutunun ortalamalarına bakıldığında bekar bireyler ile boşanmış bireyler arasında bir farklılık mevcuttur.
- **Aile tipine göre,** güven alt boyutunda istatistiksel olarak bir farklılık tespit edilmiştir.
- **Hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre,** güven alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmektedir.
- **Günlük sosyal medya kullanım süresine göre,** ilişkilerde güvenin genel ortalaması ve alt boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- **Kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaplara göre,** ilişkilerde güven genel ortalaması ve alt boyutları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- **Sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna verilen cevaplara göre,** ilişkilerde güvenin genel ortalaması ve alt boyutları istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip değildir. Fakat ortalamalara bakıldığında az da olsa bir farkın güven alt boyutunda oluştuğu görülmektedir.
- **Mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaplara göre,** ilişkilerde güvenin genel ortalaması ve alt boyutları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Sosyal medya bağımlılığı ile ilgili sonuçlar incelendiğinde;

- **Cinsiyete göre,** sanal tolerans alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir.
- **Yaş değişkenine göre,** sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması ve alt boyutları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- **Kardeş sayısına göre,** sanal iletişim alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.
- **Gelir durumuna göre,** sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması ve alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

- **Eğitim durumuna göre,** sosyal medya bağımlılığı genel ortalaması ve alt boyutları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- **Anne eğitim durumuna göre,** sosyal medya bağımlılığı genel ortalaması ve alt boyutları istatistiksel olarak bir farklılığa sahip değildir.
- **Baba eğitim durumuna göre,** sosyal medya bağımlılığı genel ortalaması ve alt boyutları istatistiksel olarak bir farklılık göstermemektedir. Fakat ortalamalara bakıldığında, baba eğitim durumu ortaokul olan bireylerin sosyal medya kullanımı eğitim durumu YL/DR olan bireylerden daha fazladır.
- **Medeni duruma göre,** sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması ve alt boyutları istatistiksel olarak farklılaşmaktadır.
- **Aile tipine göre,** sosyal medya bağımlılığının genel ortalamasının ve alt boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.
- **Hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği yer değişkenine göre,** sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması ve alt boyutları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.
- **Günlük sosyal medya kullanım süresine göre,** sosyal medya bağımlılığının genel ortalamasının ve alt boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.
- **Kendimi yalnız hissediyorum sorusuna verilen cevaplara göre,** sosyal medya bağımlılığının genel ortalamasının ve alt boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.
- **Sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu sorusuna verilen cevaplara göre,** sosyal medya bağımlılığının genel ortalaması ve alt boyutları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- **Mutlu bir çocukluk geçirdim sorusuna verilen cevaplara göre,** sosyal medya bağımlılığının genel ortalamasında ve sanal iletişim alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Değişkenler arasındaki ilişkiye ilişkin regresyon sonuçları incelendiğinde,

- **Sosyal medya bağımlılığı ile bağlanma stilleri arasında,** korkulu ve saplantılı bağlanma için pozitif anlamlı bir ilişki görülmektedir. Sonuçlara göre, bireylerin korkulu ve saplantılı bağlanmaları arttıkça sosyal medya bağımlılıkları da artmaktadır.
- **Bağlanma stilleri ile ilişkilerde güven arasında,** güvenli bağlanma için pozitif, korkulu ve saplantılı bağlanma için negatif anlamlı bir ilişki vardır. Sonuçlara göre, güvenli bağlanma arttıkça ilişkilerde güven de artmakta, fakat korkulu ve saplantılı bağlanma arttıkça ilişkilerde güven azalmaktadır.
- **Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında,** negatif anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Sonuçlar, sosyal medya kullanımının artmasının ilişkilerde güveni azalttığını göstermektedir.

Bağlanma stillerine ilişkin aracı değişken sonuçları incelendiğinde,

- **Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında güvenli bağlanmanın aracılığına bakıldığında,** anlamlı bir ilişki görülmemiştir.
- **Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında korkulu bağlanmanın aracılığına bakıldığında,** anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.
- **Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında saplantılı bağlanmanın aracılığına bakıldığında,** anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır.
- **Sosyal medya bağımlılığı ile ilişkilerde güven arasında kayıtsız bağlanmanın aracılığına bakıldığında,** anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Sonuçların Sosyal Hizmet Açısından Önemi

Doğası gereği sosyal hizmet, mikro, mezzo ve makro düzeylerde müdehaleler ile sürdürülebilir bir toplum formunun oluşabilmesi için çalışmaktadır. Sosyal hizmet bakış açısına göre, bireylerin güçlü yanlarına odaklanmak sorunların çözümüne katkı sağlamaktadır. Diğer bir yandan, koruyucu-önleyici olması bakımından sorunların nedenlerini anlayabilmek ve tanımlayarak müdahale yöntemleri geliştirmekte aynı zamanda sosyal hizmet için önemlidir. Mevcut çalışma, hem sosyal medya bağımlılığı ve ilişkilerde güven arasındaki ilişkiyi hem de sosyal medya bağımlılığına ve ilişkilerde güven probleminin oluşmasına neden olan birtakım faktörleri ortaya çıkarmıştır. Ortaya

çıkan sonuçlara göre, sosyal medya bağımlılığı ilişkilerde güven üzerinde negatif bir etkiye sahiptir. İlişkiler üzerinde meydana gelen bu etki; mikro düzeyde bireye, mezzo düzeyde aileye ve makro düzeyde topluma olumsuz geribildirimler olarak yansımaktadır. Sosyal medya bağımlılığı ve ilişkilerde güven problemi arasında öngörülen bu ilişki, sorunun tanımlanması açısından önemlidir. Fakat aynı zamanda bu soruna neden olan şeyin ve bu öngörülen olumsuz ilişkinin nasıl oluştuğunun tanımlanması da önemlidir. Çocuk ve sosyal hizmet ilişkisi ele alındığında bağlanma sürecinin anlaşılır olması ve yetişkinlikteki sorunların temeline katkı sağlayabileceğinin öngörülebilir olması gereklidir. Bu amaçla bağlanma sürecine değinerek bebeklik sürecinin ilerki deneyimlerimize etkisi mevcut çalışmada vurgulanmıştır. Çalışma bulguları sayesinde korkulu ve saplantılı bağlanmanın ilerki süreçte hem sosyal medya bağımlılığının oluşmasına hem de ilişkilerde güvensizliğin oluşmasına neden olduğu görülmektedir. Mikro düzeyde bebeğin kendisi ve diğerleri hakkında geliştirdiği algı mezzo düzeyde aile olgusu çevresinde şekillenmekte ve makro düzeyde toplum içerisinde karşılık bulmaktadır. Koruyucu-önleyici olması bakımından doğru bir bağlanma sürecinin algılanabilmesi önemlidir.

5.4. Öneriler

Araştırmanın konusu bireysel ve toplumsal rol ve sorumlulukları bünyesinde barındırmaktadır. Bilindiği üzere sosyal medya ortaya çıktığı ilk dönemde bireysel ve sosyal sorunlarla anılmamasına rağmen, daha sonraki süreçlerde hem bireyi hem de toplumu etkileyen bir probleme dönüşmüştür. Koruyucu ve önleyici tedbirler ışığında, sorunlar ortaya çıkmadan tespit edilerek önlenmesi bütün problemler özelinde önemlidir. Bu nedenle öncelikle sosyal medya bağımlılığının istenmeyen boyutlara ulaşmaması, ilişkilerde güvenin dışsal birtakım faktörlerden kolay etkilenebilir yapısının ortadan kaldırılması ve doğru bir bağlanma sürecinin kavranabilmesi için birey ve toplum farkındalığının sağlanması gerekmektedir. Diğer bir yandan, bu alanlarda çalışan meslek profesyonellerinin sorunların tespitinde önceden refleks gösterebilecek kişilerden oluşması sağlanmalıdır. Mesleki bilginin yanında mesleki yeteneğin de önemi vurgulanmalıdır. Çünkü sosyal politikaların gelecek hedeflerinin belirlenmesinde projeksiyonların önemi büyüktür. Mesleki yetenek sayesinde elde edilecek öngörüler ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin oluşturulması gerekli

görülmektedir. Bu bağlamda, birey, toplum ve meslek elemanlarının yapması gerekenler aşağıda sıralanacaktır.

- Telefonda geçirilen vaktin azaltılması önemlidir. Çünkü aşırı sosyal medya kullanımı telefonlar aracılığla gerçekleşmektedir.
- Sosyal medya uygulamaları her kullanıcısı için ayrı bir profil sağlamaktadır. Bu profillerin görünür olma şiddeti bireylerdeki benmerkezciliği tetikleyebilir. Bunun için dayanışmayı arttırıcı çalışmalara katılım sağlanmalıdır.
- Özellikle sosyal medyada geçen verimsiz zamanın yerini doldurabilecek etkinliklerde aktif olunmalıdır.
- Günümüzde sosyal medya ağları yetenekleri ortaya çıkartmaya olanak sağlamaktadır. Sosyal medyanın gelişimsel kısmına odaklanılmalıdır.
- Zihnin her türlü olumsuz duruma hazırlıklı olabilmesi için gerekli düşünce alt yapısının hazır hale getirilmesi gereklidir. Bunun için bağlanma sürecinde bakım verenlerin daha bilinçli olması gerekmekte ve bebek için doğru bir bağlanma süreci gerçekleştirilmelidir.
- Etkileşim ve iletişim terimleri özüne döndürülmeli, sosyal medyaya kanalize edilmemelidir. Bu nedenle mahalle kültürünün tekrardan kuvvetli hale getirilmesi gereklidir.
- Sosyal medya uygulamalarının bünyesinde bulunan veya telefonların özelliği olan ekran süresi ve uygulama üzerinde aktif olunan süreyi gösteren istatistiklerinin takip edilmesi ve bu sayede bağımlılığın önüne geçilmesi gereklidir.
- Özellikle sosyal medyanın zararlı etkilerinin veya subliminal mesajların algılanabilmesi için ilkokuldan itibaren sosyal medya okur yazarlığı eğitimi müfredata eklenmelidir. Ebeveynler tarafından bu eğitimin alınması zorunlu kılınmalıdır.
- Sanal kimliklerin oluşmasının önüne geçilmelidir. Çünkü sanal kimlikler, bireye gerçek kimliğini unutturma konusunda şaşırtıcı derecede başarılıdır. Sosyal duygusal ihtiyaçların sosyal medyadan karşılanması insan davranışı üzerinde etkilidir.

- Sosyal medya uygulamaları bölgesel kültürü yıpratma gücüne sahiptir. Bunun en önemli basamağı dünyanın birçok yerindeki insanların yaşam tarzlarını görebilmektir. Bu uygulamaların kültürel değerler üzerindeki yıkıcı etkisi açıktır. Bu bakımdan sosyal sorunların nedenleri incelenirken, sosyal medyanın sosyal sorunların bir nedeni olduğu topluma gösterilmelidir.
- Devlet politikası olarak görülebilecek, her sene bütün ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine, yaş gruplarına göre ayırarak çalışma hayatındaki bireylere anket uygulanması gereklidir. Bu sayede toplumun eğilimlerine hakim olunabilir.
- Sosyal medyanın etkilerini sosyal medyayı kullanarak göstermek önemlidir.
- Bağlanma sürecinde ortaya çıkan bilinçsiz davranış biçimlerinin önlenebilmesi için bakım veren eğitimlerinin uygulanması gereklidir.
- Aile doğru yapılandırılırsa güçlü bir manevi gücü elinde barındırır ve bu güç bireylerin tüm hayatları boyunca sorunlarla baş etme yeteneğine de etki eder. Bu nedenle aile kurumunun yıpranmasına neden olan biyolojik, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik sorunlara doğrudan devlet desteği sağlanmalıdır.
- Çocukların evlerinde yaşadıkları özgüven ve güven kaybının okul tarafından telafi edilmesi gereklidir. Bu sayede çocuklarla okul arasında güçlü bir bağ kurarak gelecekte sağlıklı nesillerin yetişmesi sağlanmalıdır.
- Sistem yaklaşımı temelinde her sistemin birbiriyle ilişkisini gözeterek gerekli mücadele ve müdahele programlarının hazırlanması gereklidir.
- Disiplinlerarası çalışma ekibi oluşturarak, politika üretilebilecek teorik bilgiyi oluşturmak için saha araştırmalarında bulunulmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için gerekli fon devlet tarafından ayrılmalıdır.
- Çocuklardaki davranış sorunlarının tespiti için okul sosyal hizmeti uygulanmalıdır. Sorunların erken tespiti sorunların önlenmesine yardımcı olabilir.
- Sosyal hizmet planlı müdahale süreci, teorik bilgi ile sınırlı kalmadan sahaya aktarılmalıdır.

- Bağımlılık alanında çalışan kişi, kurum ve kuruluşların koordineli çalışabileceği ve bağımlılık alanında uygulanabilecek genel geçer bir modelin geliştirilmesi gereklidir.

5.5. Varsayımlar

Araştırmaya katılan bireylerin araştırma sorularını doğru algıladığı ve gerçek durum ve düşüncelerini belirtecek şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.

5.6. Sınırlılıklar

Mevcut çalışma verileri COVİD-19 süreci içerisinde toplanmıştır ve daha kesin sonuçlara ulaşabilmek için dönemler arası karşılaştırmaların uygulanması önerilmektedir. Çalışma COVİD-19 sürecinde yürütüldüğü için çalışma sonuçları etkilenebillir. Bu nedenle daha sonraki süreçlerde daha farklı sonuçların meydana gelebileceği düşünülmektedir ve bu bağlamda çalışma sonuçları genellenmemelidir. Pandemi öncesinde çalışmaya katılan bireylerin sosyal medya kullanım seviyeleri ve ilişkilerde güven durumları bilinmemekte ve önceki çalışmaların sonuçları hakkında da emin olunmamaktadır. Pandemi gibi ani gelişen süreçlerin öncesi ve sonrasını karşılaştırabilmek mümkün değildir. Bu nedenle, gelecek araştırmalar boylamsal ve karma metotlar üzerine odaklanarak daha belirgin sonuçları ortaya çıkartabilir. Çalışmanın çevrimiçi ortamda yürütülmüş olmasından dolayı, yüz yüze yapıldığında daha farklı sonuçlar oluşturabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle yine çalışmanın sonuçları genellenmemelidir. Mevcut çalışmanın evrenini yalnızca İzmir ili ve çalışmanın örneklemini ise 592 kişi oluşturmaktadır. Daha genelleştirilebilecek sonuçlar için daha büyük evren ve örneklem ile çalışılmalıdır. Araştırmanın yürütülmesi için belirlenen 2020-2021 eğitim-öğretim yılı çalışmanın tamamlanması için bir sınırlılığı oluşturmaktadır. Daha geniş bir süre içerisinde daha verimli sonuçların oluşturulabileceği düşünülmektedir. Son olarak, mevcut çalışma kullanılan demografik form ve ölçme araçlarından elde edilen veriler ve çalışmanın hipotezlerini test etmek için uygulanan istatistiksel çözümleme yöntemleri ile sınırlıdır.

KAYNAKLAR

Abbasi, I. (2021). *The Effect of Social Media Addiction on Romantic Relationship Outcomes: Factors Associated with Social Media Addiction* (PhD Thesis). University of Westminster Social Sciences.

Acar, S. & Yenmiş, A. (2014). Eğitimde Sosyal Ağların Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Facebook Örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges,* 55-66.

Açık, Ö. (2008). *Evlilik Uyumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Ainsworth, M. D. S. (1973). The Development of Infant-Mother Attachment. İçinde B. Caldwell, M., Ricciuti, H. W. (Eds.), Review of Child Development Research 3. New York: Russell Sage Foundation.

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. & Wall, S. (1978). Patterns of Attachment: A Psychological Study of The Strange Situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Ainsworth, M. S. (1989). Attachments Beyond Infancy. *American Psychologist, 44*(4), 709-716.

Akbağ, M. & İmamoğlu, S. E. (2010). Cinsiyet ve Bağlanma Stillerinin Utanç, Suçluluk ve Yalnızlık Duygularını Yordama Gücünün Araştırılması. *Studies, 1*(3), 145-166.

Akdağ, S. N. (2011). *Ergenlerin Bağlanma Stilleri ile Ebeveynlerin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki* (Uzmanlık Tezi). Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Antalya.

Aksoy, Ö. N. (2019). Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları Balıkesir Örneği. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(1), 9-24.

Aktan, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi, 5*(4), 405-421.

Alemdar, K. & Erdoğan, İ. (2005). Öteki Kuram: Kitle iletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi. 2. Baskı. Erk Yayınevi, Ankara.

Alesina, A. & Ferrara, E. L. (2000). The Determinants of Trust (No. w7621). National Bureau of Economic Research.

Aliusta, Z., Akmanlar, Z. & Gökkaya, F. (2019). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 20*(1), 10-13.

Allen, J. P. (2008). The Attachment System in Adolescence. İçinde J. Cassidy & P. R. Shaver (2.Eds.), Handbook of Attachment: Theory, Research, And Clinical Applications (419–435). New York: Guilford Press.

Allport, G. (1937). Towards A Science of Public Opinion, *Public Opinion Quarterly, 1*(1), 7-23.

Altundağ, G. (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri, Stresle Başa Çıkma Tutumları ve Stresi Algılama Düzeyinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

American Psychiatric Association. (2013). *DSM-5: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5th ed.). Washington: American Psychiatric Publishing.

Anadolu Ajansı. (2021). Boşanma Oranı Son 10 Yılda Arttı. Erişim Adresi: https://www.aa.com.tr/tr/yasam/bosanma-orani-son-10-yilda-artti/169614. Erişim Tarihi: 05.07.2021.

Andangsari, E. & Gumilar, I., Godwin, R. (2013). Social Networking Sites Uses, And Psychological Attachment Need Among Indonesian Young Adults Population. *International Journal of Social Science Studies, 1*, 133–138.

Anderson, J. C. & Narus, J. A. (1990). A Model of Distributor Firm and Manufacturer Firm Working Partnerships. *Journal of Marketing, 54*(1), 42-58.

Ando, R. & Sakamoto, A. (2008). The Effect of Cyber-Friends on Loneliness and Social Anxiety: Differences Between High and Low Self-Evaluated Physical Attractiveness Groups. *Computers in Human Behavior, 24*(3), 993–1009.

Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1*(1), 55-67.

Arslan, A. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES), 4*(7), 27-41.

Atlı, F., Buğa, A., Mammadli, T. & Atlı, A. Y. (2021). Türkiye'de Üniversite Öğrenimi Gören Öğrencilerin Öz-anlayışları ile Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *6*(1), 59-77.

Atmaca, C. (2014). To Facebook or not to Facebook? *International Journal of Arts & Sciences, 7*(6), 183-202.

Aydın, İ. E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Bir Araştırma: Anadolu Üniversitesi Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 373-38.

Aytaç, S. E., Çarkoğlu, A. & Ertan, G. (2017). Türkiye'de Kişilerarası Sosyal Güven ve Bireysel Belirleyicileri. *ODTÜ Gelişme Dergisi, 44*, 1-25.

Azman, F. (2016). *Sayısal ve Sözel Bölümlerde Lisans Eğitimini Tercih Etmiş Öğrencilerin Bağlanma Stili Farklılıkları* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baba, M. (1999). Dangerous Liaisons: Trust, Distrust, and Information Technology in American Work Organizations. *Human Organization, 58*(3), 331–346.

Bai, Y. M., Lin, C. C. ve Chen, J. Y. (2001). Internet Addiction Disorder Among Clients of a Virtual Clinic. *Psychiatr Serv. 52*(10), 1397-1397.

Baier, A. (1986). Trust and Antitrust. *Ethics, 96*(2), 231–260.

Balcı, Ş. & Gölcü, A. A. (2020). Sosyal Medyada Kendini Açma: Öz Saygı, Güven ve Algılanan Faydanın Etkinliği Üzerine Bir İnceleme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 16*(27), 116-149.

Balcı, Ş. & Karaman, Y. S. (2020). Instagram Bağımlılığının Belirleyicileri Olarak Sosyal Medya Kullanımı, Benlik Sunumu, Narsisizm ve Özsaygı: Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Erciyes İletişim Dergisi, 7*(2), 1213-1239.

Ball Rokeach, S. J. (1998). A Theory of Media Power and A Theory of Media Use: Different Stories, Questions, And Ways of Thinking. *Mass Communication and Society, 1*(1-2), 5-40.

Balyemez, S. (2018). Türkiye Türkçesinde Kapalı Gövde Örnekleri . *Journal of Turkish Research Institute*, 63, 243–266.

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships, 7*, 147- 178.

Bartholomew, K. & Horowitz, L. M. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 226-244.

Bat, M. & Akıncı Vural, Z. B. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Yaşar Üniversitesi Dergisi, 20*(5), 3348-3382.

Baz, F. Ç. (2018). Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Çalışma. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 9*(16), 276-295.

Beaudoin, C. E. (2008). Explaining the Relationship Between Internet Use and Interpersonal Trust: Taking into Account Motivation and Information Overload. *Journal of Computer- Mediated Communication, 13*(3), 550-568.

Bekman, M. (2020). *Halkla İlişkiler Uygulamalarında Dijital Medyanın Kullanımı: Sosyal Medya Bağımlılığının, Fomo ve Kompülsif Çevrimiçi Satın Almada Aracılık Rolü* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bektaş, M. (2018). Davranışsal Bağımlılık: Tanımı, Türleri ve Sınıflandırılması. İçinde H. Ateş., A. Koçak (Ed.), *Bir Kamu Politikası Olarak Bağımlılıkla Mücadele* (1. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Best, S. J. & Krueger, B. S. (2006). Online Interactions and Social Capital Distinguishing Between New and Existing Ties. *Social Science Computer Review, 24*(4), 395- 410.

Bhattacharya, R., Devinney, T. M. ve Pillutla, M. M. (1998). A Formal Model of Trust Based on Outcomes. *Academy of Management Review, 23*(3), 459–472.

Bigley, G. A., & Pearce, J. L. (1998). Straining for Shared Meaning in Organization Science: Problems of Trust and Distrust. *The Academy of Management Review, 23*(3), 405-421.

Binark, M. & Bayraktutan-Sütçü, G. (2008). Dijital Oyun Kültürü ve Türkiye'de Gençliğin İnternet Kafe Kullanım Pratikleri: Çevrim İçi ve Çevrim Dışı Kimlik Egzersizleri, Hareketsiz Toplumsallaşma ve Sanal Kariyer Yapma- Ankara'da Etnografik Alan Çalışması. Ankara, TÜBİTAK-SOBAG 107k039 Numaralı Proje.

Birgi, F. (2010). *Üniversite Öğrencilerinde Kimlik ve Bağlanma* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.

Błachnio, A., Przepiorka, A., Şenol Durak, E., Durak, M. & Sherstyuk, L. (2017). The Role of Personality Traits in Facebook and Internet Addictions: A Study on

Polish, Turkish, And Ukrainian Samples. *Computers in Human Behavior*, *68*, 269–275.

Blanchard, A. & Horan, T. (1998). Virtual Communities and Social Capital. *Social Science Computer Review*, *16*(3), 293-307.

Blomqvist, K. & Ståhle, P. (2000). Building Organizational Trust. İçinde 16th Annual IMP Conference, Bath, UK.
Erişim Adresi: https://www.impgroup.org/uploads/papers/37.pdf

Bonoma, T. V. (1976). Conflict, Cooperation and Trust in Three Power Systems. *Behavioral Science*, *21*(6), 499–514.

Bowlby, J. (1944). Forty-Four Juvenile Thieves: Their Characters and Home Life. *Lnternational Journal of Psychoanalysis*, *25*, 19-53.

Bowlby, J. (1951). Maternal Care and Mental Health. Geneva: World Health Organization.

Bowlby, J. (1969). Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1977). The Making and Breaking of Affectional Bonds. I. A. Etiology and Psychopathology in The Light of Attachment Theory. An Expanded Version of The Fiftieth Maudsley Lecture Delivered Before the Royal College of Psychiatrists, 19 November 1976. *The British Journal of Psychiatry*, *130*(3), 201– 210.

Bowlby, J. (2013). Bağlanma. (T. V. Soylu, Çeviri). 2. Basım. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, And Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, *13*(1), 210-230.

Boz, B. G. (2021). Sağlık Çalışanlarının Çocuklarında Yalnızlık ve İnternet Bağımlılığı (Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kars.

Brennan, K. A. & Shaver, P. R. (1995). Dimensions of Adult Attachment, Affect Regulation, and Romantic Relationship Functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *21*(3), 267–283.

Bretherton, I. (1980). Young Children in Stressful Situations: The Supporting Role of Attachment Figures and Unfamiliar Caregivers. *Uprooting and Development*, 179–210.

Bretherton, I. (1997). Bowlby's Legacy to Developmental Psychology. *Child Psychiatry and Human Development, 28*(1), *33–43.*

Buchan, N. R., Croson, R. T. A. & Solnick, S. (2008). Trust and Gender: An Examination of Behavior and Beliefs in The Investment Game. *Journal of Economic Behavior & Organization, 68*(3-4), 466–476.

Butler, J. K. (1991). Toward Understanding and Measuring Conditions of Trust: Evolution of a Conditions of Trust Inventory. *Journal of Management, 17*(3), 643–663.

Cavga, Z. (2019). *Lise Öğrencilerinde Aile Yaşam Doyumu ile Psikolojik Dayanıklılık ve Sosyal Medya Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Cebeci, T. (2009). *Tam Aileye ve Tek Ebeveyne Sahip Ailelerden Gelen 7-12 Yaşları Arasındaki Çocukların Bağlanma Stilleri ve Kaygı Durumları Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Clark, A. K. & Eisenstein, M. A. (2013). Interpersonal Trust: An Age–Period–Cohort Analysis Revisited. *Social Science Research, 42*(2), 361-375.

Clayton, R. B., Nagurney, A. & Smith, J. R. (2013). Cheating, Breakup, And Divorce: Is Facebook Use to Blame? *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking, 16*(10), 717– 720.

Cohen, B.C. (1963). The Press and Foreign Policy. Princeton, N.J., Princeton University Press.

Coleman, J. S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *The American Journal of Sociology*, *94*, 95-120.

Coleman, J. S. (1990). Foundations of Social Theory. The Belknap Press of Harvard University Press.

Collins, N. L. & Feeney, B. C. (2004). Working Models of Attachment Shape Perceptions of Social Support: Evidence from Experimental and Observational Studies. *Journal of Personality and Social Psychology, 87*(3), 363-383.

Conviser, R. H. (1973). Toward a Theory of Interpersonal Trust. *The Pacific Sociological Review, 16*(3), 377–399.

Cook, J. & Wall, T. (1980). New Work Attitude Measures of Trust, Organizational Commitment and Personal Need Non-Fulfilment. *Journal of Occupational Psychology, 53*(1), 39–52.

Cravens, J. D., Whiting, J. B. & Aamar, R. O. (2015). Why I Stayed/Left: An Analysis of Voices of Intimate Partner Violence on Social Media. *Contemporary Family Therapy*, *37*(4), 372-385.

Cropanzano, R. & Mitchell M. S. (2005). Social Exchange Theory: An Interdisciplinary Review. *J Manag, 31(6),* 874–900.

Cummings, L. L. & Bromiley, P. (1996). The Organizational Trust Inventory (OTI): Development and validation. İçinde R. M. Kramer & T. R. Tyler (Edt.), Trust in Organizations: Frontiers of Theory and Research (s. 302–330). Sage Publications, Inc.

Currall, S. C. & Judge, T. A. (1995). Measuring Trust Between Organizational Boundary Role Persons. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 64*(2), 151-170.

Curry, O. S., Mullins, D. A. & Whitehouse, H., (2019). Is It Good to Cooperate? Testing the Theory of Morality-As-Cooperation in 60 Societies. *Current Anthropology*, *60*(1), 47-69.

Çakmak, S. (2020). *Investigation of the Relationship between Social Media Addiction and Obesity and Body Perception in University Students* (Master Thesis). Yeditepe University Institute of Health Sciences, Istanbul.

Çelik, H., Ekşi, H. & Gülsu, N. (2017). Orta Çocukluk Döneminde Güvenli Bağlanma ile Mükemmeliyetçiliğin Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 7*(47), 53-68.

Çelik, Ş. (2004). *Bağlantı Yönelimli Psikoeğitim Grup Programının Saplantılı Bağlanma Biçimine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Biçimleri Üzerindeki Etkisi* (Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çetin, N. (2015). *Üniversite 1.Sınıf Öğrencilerinin Anne-Baba ve Arkadaşlarına Bağlanma Biçimleri ile Romantik İlişkilerinde Sorun Çözmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çevik, G. B. & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu ve Anne-Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19*(3), 225-240.

Çınar, Ç. Y. & Mutlu, M. (2019). İnternet Bağımlılığının Benlik Saygısı, Dikkat, Gelişmeleri Kaçırma Korkusu, Yaşam Doyumu ve Kişilik Özellikleri ile İlişkisi. *Bağımlılık Dergisi, 20*(3), 133-142.

Çiftçi, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7*(4), 417-434.

Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Rolleri, Bağlanma Stilleri ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişkiler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

DeFluer, M. L. & Dennis, E. E. (2002). Understanding Mass Communications: A Liberal Arts Perspective. 7. Edition. Boston: Houghton Mifflin.

Demetrovics, Z. & Griffiths, M. D. (2012). Behavioral Addictions: Past, Present, and Future. *Journal of Behavioral Addictions, 1*(1), 1-2.

Demir, Ü. (2016). Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İletişimi: Çanakkale'de Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 9*(2), 27-50.

Demir, S. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Kaygı Düzeyleri ve Yetersizlik Duyguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demir, S. & Buğa, A. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık ve İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişki: Bilişsel Çarpıtmaların Aracı Rolü. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20*(3), 859-875.

Demir, Y. & Kumcağız, H. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9*(52), 23-42.

Demirci, İ. & Ekşi. H. (2018). Keep Calm and Be Happy: A Mixed Method Study from Character Strengths to Well-Being. *Educational Sciences: Theory & Practice 18*(29) 303–354.

Demircioğlu, Z. I. (2020). *Antecedents of Social Media Addiction and Cyberbullying Among Adolescents: Attachment, The Dark Triad, Rejection Sensitivity, and*

Friendship Quality (Master Thesis). Cankaya University the Graduate School of Social Sciences, Ankara.

Demircioğlu, Z. I. & Göncü Köse, A. (2018). Effects of Attachment Styles, Dark Triad, Rejection Sensitivity, And Relationship Satisfaction on Social Media Addiction: A Mediated Model. *Current Psychology*, *40,* 414-428.

Deniz, M. E. (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk- Utanç Arasındaki İlişki. Eurasian Journal of Educational Research, *22*, 89-99.

Deutsch, M. (1958). Trust and Suspicion. *Journal of Conflict Resolution, 2*(4), 265–279.

Deutsch, M., Coleman, P. T. ve Marcus, E. C. (2006). The Handbook of Conflict Resolution Theory and Practice. 2. Edition. San Francisco: Jossey-Bass.

Dinçsoy, B. (2021). *Sosyal Medya Bağımlılığının, Romantik İlişkilerdeki Güven Duygusu ve İlişki Doyumu Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Doğan, U. & Karakuş, Y. (2016). Lise Öğrencilerinin Sosyal Ağ Sitleri Kullanımının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık. *Sakarya University Journal of Education*, *6*(1), 57- 71.

Dokur, A. S. (2019). *Yetişkinlik Dönemi Kişilerarası Güven ve Dindarlık İlişkisinin Psikolojik Tahlili (Osmaniye Örneğinde)* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Durmuşoğlu, N. & Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk Örseleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *15*, 237-246.

Echeburua, E. & de Corral, P. (2010). Addiction to New Technologies and to Online Social Networking in Young People: A New Challenge. *Adicciones, 22*, 91-95.

Eğren, Ali. (2021). *Koronavirüs Anksiyetesi ve Sosyal Medya Bağımlılığı İlişkisinin Değerlendirilmesi* (Tıpta Uzmanlık). Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gaziosmanpaşa Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

Elphinston, R. A. & Noller, P. (2011). Time to Face It! Facebook Intrusion and the Implications for Romantic Jealousy and Relationship Satisfaction. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 14*(11), 631–635.

Emir, S. H. (2014). *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Stresle Başa Çıkma Biçimleri, Kendilik Algıları ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki*

İlişkinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Eraslan-Çapan, B. (2015). Interpersonal Sensitivity and Problematic Facebook Use in Turkish University Students. *The Anthropologist, 21*, 395–403.

Erdem, B. K. & Kaya, M. (2019). Instagram' da Görülme ve Beğenilme Arzusu: Kullanıcı Bakış Açısından Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12*(62), 1453-1464.

Ergenç, A. (2011). *Web 2.0 ve Sanal Sosyalleşme: Facebook Örneği / Web 2.0 and Virtual Socialization: Example of Facebook* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erişim Adresi: http://www.raosoft.com/samplesize.html (Erişim Tarihi: 21.01.2021).

Erişim Adresi: https://wearesocial.com (Erişim Tarihi: 02.12.2020).

Erişim Adresi: https://www.etymonline.com/search?q=dependence (Erişim Tarihi: 07.07.2021).

Erişim Adresi:https://www.etymonline.com/word/addiction#etymonline_v_25996 (Erişim Tarihi: 07.07.2021).

Erişim Adresi: https://www.etymonline.com/word/trust (Erişim Tarihi: 31.12.2020).

Erişim Adresi: https://www.statista.com (Erişim Tarihi: 02.12.2020).

Eroğlu, Y. (2015). Interrelationship between Attachment Styles and Facebook Addiction. *Journal of Education and Training Studies, 4*(1), 150–160.

Erözkan, A. (2004). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *4*(2), 155-175.

Erözkan, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(3), 60-74.

Fejes, D. (1984). Critical Mass Communications Research and Media Effects: The Problem of The Disappearing Audience. *Media, Culture and Society, 6*, 219-232.

Foubert, J. D. & Sholley, B. K. (1996). Effects of Gender, Gender Role, And Individualized Trust on Self-Disclosure. *Journal of Social Behavior and Personality*, *11*(5), 277-288.

Fukuyama, F. (1996). Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity. Free Press.

Fuller, T. L. & Fincham, F. D. (1995). Attachment Style in Married Couples: Relation to Current Marital Functioning, Stability Over Time, And Method of Assessment. *Personal Relationships, 2*(1), 17-34.

Gambetta, D. (1988). Can We Trust Trust? İçinde Gambetta, D. (Ed.), Trust: Making And Breaking Cooperative Relations. New York: Blackwell.

Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (2007). Çocuk ve Ergen Gelişimi. (A. Dönmez, H. N. Çelen & B. Onur, Çeviri). 6. Basım. Ankara: İmge Kitabevi.

Giffin, K. (1967). The Contribution of Studies of Source Credibility to A Theory of Interpersonal Trust in The Communication Process. *Psychological Bulletin, 68*(2), 104–120.

Gıca, Ş. (2020). The Effect of Social Media/Smartphone Addiction and Sleep Quality on Academic Success: A Retrospective Study in Pre-Clinic Medical Faculty Students. *Selçuk Medical Journal, 36*(4), 312-318.

Granovetter, M. (1985). Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness. *American Journal of Sociology, 91*(3), 481-510.

Griffin, D. W. & Bartholomew, K. (1994). Models of The Self and Other: Fundamental Dimensions Underlying Measures of Adult Attachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 67*(3), 430-445.

Griffin, E. (2009). A First Look at Communication Theory. (7. Edition). McGraw-Hill.

Griffith, S. & Liyanage, L. (2008). An Introduction to The Potential of Social Networking Sites in Education. İçinde I. Olney, G. Lefoe, J. Mantei, & J. Herrington (Ed.), Proceedings of The Second Emerging Technologies Conference 2008, (S.76-81). Wollongong: University of Wollongong.

Griffiths, M. D. (2000). Internet Addiction: Time to Be Taken Seriously? *Addiction Research, 8*, 413–418.

Griffiths, M. D. (2001). 'Sex on The Internet: Observations and Implications for Internet Sex Addiction', *Journal of Sex Research, 38*(4), 333-342.

Haas, D. F. & Deseran, F. A. (1981). Trust and Symbolic Exchange. *Social Psychology Quarterly, 44*(1), 3-12.

Haque, M., Rahman, N. A., Maiumder, M. A., Haque, S. Z., Kamal, Z. M. & Islam, Z. (2016). Internet Use and Addiction Among Medical Students of University Sultan Zainal Abiding, Malaysia. *Psychol Res Behav Manag,14*(9), 297-307.

Hardin, R. (2002). Trust and Trustworthiness. Russell Sage Foundation.

Hayes, A. F. (2013). Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach, 1. Ed., Guilford Press, New York.

Hayes, A. F. & Rockwood, N. J. (2020). Conditional Process Analysis: Concepts, Computation, and Advances in the Modeling of the Contingencies of Mechanisms. *Am. Behav. Sci., 64*(1), 19–54.

Hazan C. & Shaver P. R. (2000). Bağlanma: Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar İçin Bir Çerçeve. (A. Dönmez, Çeviri). *Türk Psikoloji Bülteni, 6*(16-17), 29-50.

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1987). Romantic Love Conceptualized as An Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology, 52*(3), 511-524.

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1994). Attachment as An Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychological Inquiry, 5*(1), 1-22.

Heimovics, R. D. (1984). Trust and Influence in An Ambiguous Group Setting. *Small Group Behavior, 15*(4), 545–552.

Henderson, S. & Gilding M. (2004). I've Never Clicked This Much with Anyone in My Life': Trust and Hyper Personal Communication in Online Friendships. *New Media & Society, 6*(4), 487-506.

Holmes, J. G. & Rempel, J. K. (1989). Trust in Close Relationships. İçinde C. Hendrick (Ed.), Review of Personality and Social Psychology, Vol. 10. Close Relationships. Sage Publications, Inc.

Hong, F. Y., Huang, D. H., Lin, H. Y. & Chiu, S. L. (2014). Analysis of The Psychological Traits, Facebook Usage, And Facebook Addiction Model of Taiwanese University Students. *Telematics and Informatics, 31*, 597–606.

Howard, M. S. & Medway, F. J. (2004) Adolescents' Attachment and Coping with Stress. *Psychology in The Schools, 41*, 391-402.

Hoy, W. K. & Tschannen-Moran, M. (1999). Five Faces of Trust: An Empirical Confirmation in Urban Elementary Schools. *Journal of School Leadership, 9*, 184-208.

Ilgaz, E. (2021). *Erişkinlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Dürtüsellik ve Sosyal Anksiyetenin İlişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İplikçi, H. G. (2015). İletişimde Temel Modeller ve Kitle İletişim Modelleri. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, 7*(2), 15-24).

Irak, D. & Yazıcıoğlu, O. (2012). Türkiye ve Sosyal Medya. Okuyan Us, İstanbul.

Işık, U. (2007). *Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri ve İnternet Bağımlılığı* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Johnson-George, C. & Swap, W. C. (1982). Measurement of Specific Interpersonal Trust: Construction and Validation of a Scale to Assess Trust in A Specific Other. *Journal of Personality and Social Psychology, 43*(6), 1306–1317.

Johnson, D. S. & Grayson, K. (2000). Sources and Dimensions of Trust in Service Relationships, İçinde Handbook of Services Marketing and Management, 357-370.

Kaasa, A. & Parts, E. (2008). Individual-Level Determinants of Social Capital in Europe. *Acta Sociologica, 51*(2), *145–168.*

Kaçar, S. (2021). *Yetişkin Bireylerde Benlik Saygısı, Boyun Eğici Davranış ve Karakter Özelliklerinin Bağlanma Stillerine Göre İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gedik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Kandell, J. J. (1998). Internet Addiction on Campus: The Vulnerability of College Students. *CyberPsychology & Behavior, 1*(1), 11–17.

Kane, G. C., Alavi, M., Labianca, G. & Borgatti, S.P. (2014). What's Different About Social Media Networks? A Framework and Research Agenda. *MIS Quarterly, 38*(1), 275-304.

Karaırmak, Ö. & Duran, N. O. (2008). Gender Differences in Attachment Styles Regarding Conflict Handling Behaviors Among Turkish Late Adolescents. *International Journal for The Advancement of Counselling, 30*(4), 220-234.

Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 23*(2), 33-46.

Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler. Nobel Yayın Dağıtım.

Kartal, S. E. (2010). *Genel Liseler ile Mesleki ve Teknik Liselerdeki Öğretmenlerin Örgütsel Güven Düzeylerinin Karşılaştırılması (Elâzığ İli Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı, Elâzığ.

Kim, H. S. & Sherman, D. K. (2007). "Express Yourself": Culture and The Effect of Self- Expression on Choice. *J Pers Soc Psychol, 92*(1), 1-11.

Kobak, K. & Biçer, S. (2008). Facebook Sosyal Paylaşım Sitesinin Kullanım Nedenleri. *8th International Education Technology Conference*, 643-647.

Koçak, M. (2021). *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Yaşamın Anlamı Arasındaki Yordayıcı İlişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Konyalıoğlu, A. P. (2000). Üniversite Öğrencilerinin Duygusal İlişki, Bağlanma Tarzları ve Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kurt, D., Sayıl, M. & Tepe, Y. K. (2013). Ana Babanın Psikolojik Kontrolü ile Gencin Yalnızlığı Arasındaki İlişkide Kişilerarası Güven İnancı ve Bağlanmanın Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, *28*(71), 105-116.

Kuss, D. J. & Griffiths, M. D. (2011). Online Social Networking and Addiction: A Review of The Psychological Literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 8*, 3528–3552.

Larson, R. W., Richards, M. H., Moneta, G., Holmbeck, G. & Duckett, E. (1996). Changes in Adolescents' Daily Interactions with Their Families from Ages 10 to 18: Disengagement and Transformation. *Developmental Psychology, 32*(4), 744–754.

Lerman, K. (2007). Social Information Processing in News Aggregation. *IEEE Internet Computing*, *11*(6), 16-28.

Lewis, J. D. & Weigert, A. (1985). Trust as a Social Reality. *Social forces, 63*(4), 967-985.

Lin, J. H. (2016). Need for Relatedness: A Self-Determination Approach to Examining Attachment Styles, Facebook Use, And Psychological Well-Being. *Asian Journal of Communication, 26*(2), 153–173.

Long, N. E. (1958). The Local Community as an Ecology of Games. *American Journal of Sociology, 64*(3), 251–261.

Marino, C., Finos, L., Vieno, A., Lenzi, M. & Spada, M. M. (2017). Objective Facebook Behaviour: Differences Between Problematic and Non-Problematic Users. *Computers in Human Behavior, 73*, 541–546.

Mayer, R. C. & Davis, J. H. (1999). The Effect of The Performance Appraisal System on Trust for Management: A Field Quasi-Experiment. *Journal of applied psychology, 84*(1), 123-136.

Mayer, R. C., Davis, J. H. & Schoorman, F. D. (1995). An Integrative Model of Organizational Trust. *Academy of Management Review, 20*(3), 709-734.

Mayfield, A. (2020). What Is Social Media, I-Crossing, E-Book, Erişim Adresi: https://tavaana.org/sites/default/files/what-is-social-media-uk.pdf, (Erişim Tarihi: 29.11.2020).

McAllister, D. J. (1995). Affect-And Cognition-Based Trust as Foundations for Interpersonal Cooperation in Organizations. *Academy of Management Journal*, *38*(1), 24-59.

McGuire, S., Segal, N. L., Gill, P., Whitlow, B. & Clausen, J. M. (2010). Siblings and trust. Interpersonal Trust During Childhood and Adolescence, 133–154, İçinde Rotenberg, K. T. (Editör), Interpersonal Trust during Childhood and Adolescence, Cambridge University Press.

Meyerson, D., Weick, K. E. & Kramer, R. M. (1996). Swift Trust and Temporary Groups. İçinde Kramer, R. M., Tyler, T. (Editör), Trust in Organizations: Frontiers of Theory and Research, Sage, Thousand Oaks.

Mikulincer, M. (1998). Attachment Working Models and The Sense of Trust: An Exploration of Interaction Goals and Affect Regulation. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(5), 1209-1224.

Mishra, A. K. (1996). Organizational Responses to Crisis: The Centrality of Trust. İçinde Kramer, R. M., Tyler, T. (Editör), Trust in Organizations, Sage, Thousand Oaks.

Monforti J. L. & Marichal J. (2014). The Role of Digital Skills in The Formation of Generalized Trust Among Latinos and African Americans in the United States. *Social Science Computer Review, 32*(1), 3-17.

Moorman, C., Zaltman, G. & Deshpande, R. (1992). Relationships between Providers and Users of Market Research: The Dynamics of Trust within and between Organizations. *Journal of Marketing Research, 29*(3), 314-328.

Muise, A., Christofides, E. & Desmarais, S. (2009). More Information Than You Ever Wanted: Does Facebook Bring Out the Green-Eyed Monster of Jealousy? *CyberPsychology & Behavior, 12*(4), 441-444.

Musonera, E. (2018). Instagram: A Photo Sharing Applications. *Journal of the International Academy for Case Studies, 24*(4), 1-9.

Neveu, V. (2004). La Confiance Organisationnelle : Définition et Eesure. Actes du XVème.

Noelle-Neumann, E. (1974) The Spiral of Silence: A Theory of Public Opinion. *Journal of Communication, 24*, 24-51.

Noelle-Neumann, E. (1983). The Effect of Media-on-Media Effect Research. *Journal of Communication, 33*(3), 157-165.

Noelle-Neumann, E. (1991). The Theory of Public Opinion: The Concept of the Spiral of Silence. *Annals of the International Communication Association, 14*(1), 256–287.

O'Reilly, T. & Milstein, S. (2011). The Twitter Book. 2. Edition. Sebastopol, O'Reilly Media.

Oldmeadow, J., Quinn, S. & Kowert, R. (2013). Attachment Style, Social Skills, And Facebook Use Amongst Adults. *Computers in Human Behavior, 29*(3), 1142–1149.

Özen İşbaşı, J. (2000). *Çalışanların Yöneticilerine Duydukları Güvenin ve Örgütsel Adalete İlişkin Algılamalarının Vatandaşlık Davranışının Oluşumundaki Rolü: Bir Turizm Örgütünde Uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Özkan F. F. (2021). *18-64 Yaş Arası Genç Erişkinlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Sağlık Anksiyetesi Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi* (Tıpta Uzmanlık). Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

Özkan, Ö. (2013). *İnternet Kullanımıyla İlgili Değişkenlerin Cinsiyet, Kişilik Özellikleri, Yaşam Doyumu ve Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Pantic, I. (2014). Online Social Networking and Mental Health. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 17*(10), 652–657.

Paterson, R. J. & Moran, G. (1988). Attachment Theory, Personality Development, And Psychotherapy. *Clinical Psychology Review*, *8*(6), 611-636.

Patwardhan, P. & Yang, J. (2003). Internet Dependency Relations and Online Consumer Behavior: A Media System Dependency Theory Perspective on Why

People Shop, Chat, And Read News Online. *Journal of Interactive Advertising, 3*(2), 57- 69.

Paul, M. J. & Dredze, M. (2011). You are What You Tweet: Analyzing Twitter for Public Health. *Icwsm, 20*, 265-272.

Pfeffer, J. (1993). Barriers to The Advancement of Organizational Science: Paradigm Development as A Dependent Variable. *Academy of Management Review, 18*, 599-620.

Rempel, J. K., Holmes, J. G. & Zanna, M. P. (1985). Trust in Close Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 49*(1), 95–112.

Richo, D. (2012). Sevgi ve İçtenliğe Açılan Kapı: Güven Duygusu. (E. M. Koç, Çev.) İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

Ryan, T., Xenos, S. (2011). Who Uses Facebook? An Investigation into The Relationship Between the Big Five, Shyness, Narcissism, Loneliness, And Facebook Usage. *Computers in Human Behavior, 27*(5), 1658–1664.

Sağar, M. E. (2019). Yetişkin Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığının İrdelenmesi. *Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi, 2*(1), 29-42.

Şahin, C. & Yağcı, M. (2017). Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), *14*(1), 523-538.

Savcı, M. & Aysan, F. (2016). The Role of Attachment Styles, Peer Relations, And Affections in Predicting Internet Addiction. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, *3*(3), 416–432.

Scanzoni, J. (1979). Social Exchange and Behavioral Interdependence, 61–98, İçinde Burgess, R. L., Huston, T. L. (Editör), Social Exchange in Developing Relationships, New York: Academic Press.

Sekaran, U. & Bougie, R. (2016). Research Methods for Business: A Skill Building Approach. 7. Edition. John Wiley & Sons.

Şeker, G. (2009). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Severin, W. J. & Tankard, J. W. (2013). Communication Theories: Origins, Methods, and Users in Mass Media. 5. Edition. Person.

Shah, D. V., Kwak, N. & Holbert, R. L. (2001). 'Connecting' and 'Disconnecting' with Civic Life: Patterns of Internet Use and The Production of Social Capital. *Political Communication, 18(2)*, 141-162.

Shakya, H. B. & Christakis, N. A. (2017). Association of Facebook Use with Compromised Well-Being: A Longitudinal Study. *American Journal of Epidemiology, 185*, 203–211.

Shapira, N. A., Goldsmith, T. D., Keck, P. E., Khosla, U. M. & McElroy, S. L. (2000). Psychiatric Features of Individuals with Problematic Internet Use. *Journal of Affective Disorders, 57*(1-3), 267–272.

Shapiro, S. P. (1987). The Social Control of Impersonal Trust. *American Journal of Sociology, 93*(3), 623-658.

Shaver, P. R. & Brennan, K. A. (1992). Attachment Styles and the "Big Five" Personality Traits: Their Connections with Each Other and with Romantic Relationship Outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin, 18*(5), 536-545.

Shaver, P. R. & Hazan, C. (1988). A Biased Overview of the Study of Love. *Journal of Social and Personal Relationships, 5*(4), 473-501.

Sheppard, B. H. & Sherman, D. M. (1998). The Grammars of Trust: A Model and General Implications. *The Academy of Management Review, 23*(3), 422-437.

Şişman, B. (2016). *İletişim Becerileri ile Yetişkinlerdeki Bağlanma Biçimlerinin Psikopatoloji Belirtileri Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Solomon, L. (1960). The Influence of Some Types of Power Relationships and Game Strategies Upon the Development of Interpersonal Trust. *The Journal of Abnormal and Social Psychology, 61*(2), 223–230.

Starcevic, V. (2013). Is Internet Addiction a Useful Concept? *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 47*, 16–19.

Steinberg, L. & Silverberg, S. B. (1986). The Vicissitudes of Autonomy in Early Adolescence. *Child Development, 57*(4), 841-851.

Stone, B. (2009). Twitter Search for Everyone! Erişim Adresi: Http://Blog.Twitter.Com/2009/04/Twitter-Search-For-Everyone.Html. (Erişim Tarihi: 10.03.2021).

Strub, P. J. & Priest, T. B. (1976). Two Patterns of Establishing Trust: The Marijuana User. *Sociological Focus, 9*(4), 399-411.

Sümer, N. (2006b). Ergenlikte Ebeveyn Tutum ve Davranışlarının Bağlanma Kaygısındaki Rolü. 11. Ergen Günleri, Konuşma Metni. Hacettepe Üniversitesi.

Sümer, N. & Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemi Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi, 14*(43), 71-106.

Tagliani, V. (2015). Facebook as a Finite Province of Meaning. *Italian Sociological Review, 5*(1), 39-61.

Tai, Z. & Sun, T. (2007). Media Dependencies in a Changing Media Environment: The Case of the 2003 SARS Epidemic in China. *New Media & Society, 9*(6), 987–1009.

Takan, R. (2020). *Yalnızlık ve Çocukluk Çağı Travmalarının Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerinde İlişkisinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.

Tang, J.-H., Chen, M.-C., Yang, C.-Y., Chung, T.-Y. & Lee, Y.-A. (2016). Personality Traits, Interpersonal Relationships, Online Social Support, And Facebook Addiction. *Telematics and Informatics, 33*(1), *102–108.*

Tanış, Z. İ. (2014). *Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Öfke Tarzları arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tavşancıl, E. & Keser, H. (2002). Development of a Likert Type Attitude Scale towards Internet Usage. *Journal of Educational Sciences & Practices, 1*(1), 79-100.

TDK. (2019). *Büyük Türkçe Sözlük* (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Tektaş, N. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma. *Tarih Okulu Dergisi, 7*(17), 851-870.

Tichenor, P. J., Donohue, G. A. & Olien, C. N. (1970). Mass Media and Differential Growth in Knowledge. *Public Opinion Quarterly, 34*(2), 159-170.

Topkara, G. (2014). *Üniversite Öğrencilerinin Yeme Tutumları ve Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

TÜİK. (2021). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2020. Erişim Adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211. (Erişim Tarihi: 05.07.2021).

Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Azkeskin, K. & Yılmaz, E. (2015). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bağlanma Biçimleri ile Sosyal Yetkinlik ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1*, 589-598.

Valenzuela, S., Park, N. & Kee, K. F. (2009). Is There Social Capital in A Social Network Site? Facebook Use and College Students' Life Satisfaction, Trust, And Participation. *Journal of Computer- Mediated Communication, 14*(4), 875-901.

Warner, J. & LaFontaine, D. (2014). Social Media Design for Dummies. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Weinberg, T. (2009). The New Community Rules: Marketing on the Social Web (1. Baskı), O'Reilly Media, Inc.

Weinstein, A. & Lejoyeux, M. (2010). Internet Addiction or Excessive Internet Use. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, *36*(5), 277–283.

Whitener, E. M., Brodt, S. E., Korsgaard, M. A. & Werner, J. M. (1998). Managers as Initiators of Trust: An Exchange Relationship Framework for Understanding Managerial Trustworthy Behavior. *Academy of Management Review, 23*(3), 513–530.

Williamson, O. E. (1993). Calculativeness, Trust, And Economic Organization. *Journal of Law and Economics, 34*, 453- 502.

Yavuz, C. N. (2017). Instagram' da Alışveriş ve Materyalizm. *Denizli: Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, *4*(1), 1-11.

Yılmaz, B. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İletişim Becerileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Young, K. S. (1998). Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *Cyber Psychology & Behavior*, *1*(3), 237-244.

Young, K. S. & Abreu, C. N. (2010). Internet Addiction: A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Young, L., Kolubinski, D. C. & Frings, D. (2020). Attachment Style Moderates the Relationship Between Social Media Use and User Mental Health and Wellbeing. *Heliyon, 6*(6), e04056.

Yüksel, M. Y., Çini, A. & Yasak, B. (2020). Genç Yetişkinlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Yalnızlık ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 40*, 66-85.

Zand, D. E. (1972). Trust and Managerial Problem Solving. *Administrative Science Quarterly*, *17*(2), 229-239.

Zimmermann, P. & Becker-Stoll, F. (2002). Stability of Attachment Representations During Adolescence: The Influence of Ego-Identity Status. *Journal of Adolescence, 25*(1), 107-124.

FORMLAR

EK.1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EK.2. İLİŞKİLER ÖLÇEĞİ

EK.3. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI-YETİŞKİN FORMU

EK.4. İLİŞKİLERDE GÜVEN ÖLÇEĞİ

EK. 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sizi İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa' da Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Orçun Muhammet ŞİMŞEK tarafından Prof. Dr. Orhan KOÇAK danışmanlığında yürütülen Bireylerin Bağlanma Stillerinin Sosyal Medya Kullanımları ve Kişilerarası Güvenleri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama başlıklı yüksek lisans tezi çevresindeki araştırmaya davet ediyoruz. Çalışmada, İlişkiler Ölçeği, Sosyal Medya Bağımlılığı-Yetişkin Formu ve İlişkilerde Güven Ölçeği demografik sorularla birlikte kullanılacaktır. Bu araştırmanın amacı alandaki boşluğu doldurarak bu konu hakkında farklı bakış açıları kazandırmaktır. Araştırmada sizden tahminen 15 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 499 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Tez kabul aldıktan sonra veriler imha edilecektir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için ortak katılımcı havuzuna aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir . Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum

ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum. ( )

Demografik Sorular

1. Cinsiyetiniz? Kadın ( ) Erkek ( )

2. Yaşınız? (Sayı olarak belirtiniz) …..

3. Medeni durumunuz? Bekar ( ) Evli ( ) Boşanmış ( )

4. Eğitim durumunuz? İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek Lisans/Doktora ( )

5. Annenizin eğitim durumu? İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek Lisans/Doktora ( )

6. Babanızın eğitim durumu? İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek Lisans/Doktora ( )

7. Gelir durumunuzu nasıl tanımlarsınız? Çok Kötü ( ) Kötü ( ) Orta ( ) İyi ( ) Çok İyi ( )

8. Aile tipi? Çekirdek küçük aile ( ) Geniş aile ( )

9. Sizinle birlikte toplam kardeş sayısı? (Kardeşiniz yoksa lütfen 0 yazınız) …..

10. Hayatınızın büyük bölümünü nerede geçirdiniz? Köy ( ) Şehir ( ) Büyükşehir ( )

11. Sosyal medya ilişkilerimde daha şüpheci olmama neden oldu.

Hiç katılmıyorum ( )
Katılmıyorum ( )
Kısmen katılıyorum ( )
Katılıyorum ( )
Tamamen katılıyorum ( )

12. Kendimi yalnız hissediyorum.

Hiç katılmıyorum ( )
Katılmıyorum ( )
Kısmen katılıyorum ( )
Katılıyorum ( )
Tamamen katılıyorum ( )

13. Mutlu bir çocukluk geçirdim. Evet ( ) Hayır ( )

14. Günde ne kadar süre sosyal medyaya bağlı kalırsınız?

1 saatten az ( ) 1-
3 saat arası ( ) 4-
6 saat arası ( )
7 saat ve üstü ( )

EK. 2. İLİŞKİLER ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki paragraflar yakın duygusal ilişkilerde yaşanan farklı duygu ve düşünceleri yansıtmaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen aşağıdaki 7 noktalı Ölçeği kullanarak, her bir paragrafın kendi yakın ilişkilerinizde yaşadığınız duygu ve düşünceleri ne ölçüde tanımladığını belirtiniz. Ve daha sonra bu 4 bağımlılık stilinden sizi en iyi tanımlayan stili seçiniz.

☐ Başkaları ile kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım. Başkalarına güvenmek, onlara bağlanmak ve başkalarının bana güvenip bağlanması konusunda kendimi oldukça rahat hissederim. Birilerinin beni kabul etmemesi ya da yalnız kalmak beni pek kaygılandırmaz.

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7

Beni Hiç Tanımlamıyor — Beni Kısmen Tanımlıyor — Tamamıyla Beni Tanımlıyor

☐ Başkaları ile yakınlaşmak konusunda rahat değilim. Duygusal olarak yakın ilişkiler kurmak isterim, ancak başkalarına tamamen güvenmek ya da inanmak benim için çok zor. Başkaları ile çok yakınlaşırsam incinip kırılacağımdan korkarım.

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7

Beni Hiç Tanımlamıyor — Beni Kısmen Tanımlıyor — Tamamıyla Beni Tanımlıyor

☐ Başkaları ile duygusal yönden tamamıyla yakınlaşmak, hatta bütünleşmek

isterim. Fakat genellikle başkalarının benimle benim arzu ettiğim kadar yakınlık kurmakta isteksiz olduklarını görüyorum. Yakın ilişki(ler) içinde olmazsam huzursuzluk duyarım,

ancak bazen başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediklerini düşünür endişelenirim.

1 2 3 4 5 6 7

Beni Hiç Tanımlamıyor | Beni Kısmen Tanımlıyor | Tamamıyla Beni Tanımlıyor

☐ Yakın duygusal ilişkiler içinde olmaksızın çok rahatım. Benim için önemli olan kendi kendine yetmek ve tamamen bağımsız olmaktır. Ne başkalarına güvenmeyi ne de başkalarının bana güvenmesini tercih ederim.

1 2 3 4 5 6 7

Beni Hiç Tanımlamıyor | Beni Kısmen Tanımlıyor | Tamamıyla Beni Tanımlıyor

EK. 3. SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI-YETİŞKİN FORMU

		Bana Hiç Uygun Değil	***Bana Uygun Değil***	***Kararsızım***	***Bana Uygun***	***Bana Çok Uygun***
1	Sosyal medyayı gerçek dünyadan bir kaçış olarak görüyorum.					
2	Sosyal medyada planladığımdan daha uzun süre kalırım.					

3	Kendimi mutsuz hissettiğim zamanlarda sosyal medyada olmak beni rahatlatır.					

4	Sosyal medyada çok zaman geçirdiğimden işlerimi aksatıyorum.					
5	Sosyal medyaya gerekmedikçe girmem.					
6	Sosyal medya yüzünden verimliliğimin azaldığını fark ediyorum.					
7	Sosyal medyada çok zaman geçirdiğim için çevremdekiler beni eleştirirler.					
8	Sosyal medyayı kullanırken biri beni rahatsız ettiğinde sinirleniyorum.					
9	Sosyal medyada iken kendimi özgür hissediyorum.					
10	Sabah uyandığımda ilk işim sosyal medyaya girmek olur.					
11	Sosyal medya kullanmayı sevmiyorum.					
12	Güncel olaylardan haberdar olmak için sosyal medyadan ayrılamıyorum.					
13	Çevremde birileri varken bile, sosyal medyada olmayı tercih ederim.					
14	Özel bazı duyuruları görebilmek ya da paylaşabilmek için sosyal medyada daha çok zaman geçiriyorum.					
15	Sosyal medyadan dolayı aile üyelerini ihmal ettiğim olur.					
16	İnsani amaçlı sosyal projelerde yer almak için sosyal medyayı kullanmaktan kendimi alamıyorum.					
17	Sosyal medyada bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.					
18	Sosyal medyadaki arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlıklara tercih ederim.					

19	Sosyal medya gruplarıyla iletişim halinde olabilmem için sosyal medyayı daha uzun süre kullanırım.					
20	Çeşitli sosyal duyarlılıklar konusunda çabuk haberdar olma isteği beni daha çok sosyal medyada olmaya itiyor.					

EK. 4. İLİŞKİLERDE GÜVEN ÖLÇEĞİ

		Bana Hiç Uygun Değil	***Bana Uygun Değil***	***Bana Biraz Uygun***	***Bana Oldukça Uygun***	***Bana Tamamen Uygun***
1	Sıkıntılı dönemlerde bana destek olabilecek insanlar var.					
2	Güvenebileceğim arkadaşlarım var.					
3	Hayatımda değer verdiğim insanlar var.					
4	Sıkıntılı durumlarda derdimi paylaşabileceğim birini bulmakta zorlanırım.					
5	Çevremde beni önemseyen insanlar var.					
6	Çevremdekiler bana sırlarını anlatabileceklerini bilirler.					
7	Olduğum gibi görünürüm ve olduğum kişi gibi yaşamımı sürdürürüm.					
8	Dürüst bir insanım.					
9	Çevremdekilere içten ve samimi davranırım.					
1	Çevremdeki insanlar bana güvenir.					

ETİK KURUL KARARI

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

BIREYLERIN BAGLANMA STILLERININ SOSYAL MEDYA KULLANIMLARI VE KIŞILERARASI GUVENLERI UZERINE ETKISI VE BIR UYGULAMA.

ORJINALLIK RAPORU

%01	%01 1	%06	
BENZERLIK ENDEKSI	INTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	OGRENCI ODEVLERI

BIRINCIL KAYNAKLAR

1	acikerisim.aku.edu.tr Internet Kaynagi	%1
2	dergipark.org.tr Internet Kaynagi	%1
3	rekcad2019.org Internet Kaynagi	%1
4	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 Internet Kaynagi	% 1
5	www.erpacongress.com Internet Kaynagi	%1
6	www.guvenliweb.org.tr Internet Kayna i	<%1
7	burkonturizm.com Internet Kayna i	<%1
8	toad.halileksi.net Internet Kaynagi	<%1
	www.researchgate.net	

ÖZGEÇMİŞ